

Bryssel, 2. heinäkuuta 2025
(OR. en)

11146/25

JAI 992
FREMP 183
POLGEN 69
JUSTCIV 125
CONSOM 125
DROIPEN 75
EJUSTICE 39

SAATE

Lähettäjä: Euroopan komission pääsihteeri, allekirjoittajana johtaja Martine
DEPREZ

Saapunut: 1. heinäkuuta 2025

Vastaanottaja: Thérèse BLANCHET, Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri

Asia: KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE,
NEUVOSTOLLE, EUROOPAN KESKUSPANKILLE, EUROOPAN
TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE
EU:n oikeusalan tulostaulu 2025

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja COM(2025) 375 final.

Liite: COM(2025) 375 final

Bryssel 1.7.2025
COM(2025) 375 final

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN KESKUSPANKILLE, EUROOPAN TALOUS- JA
SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE**

EU:n oikeusalan tulostaulu 2025

1. JOHDANTO

Tehokkaat oikeuslaitokset ovat olennaisen tärkeitä EU:n lainsäädännön soveltamisessa ja täytäntöönpanossa sekä oikeusvaltioperiaatteen ja muiden Euroopan unionin perustana olevien ja jäsenvaltioille yhteisten arvojen ylläpitämisessä. Kansalliset tuomioistuimet toimivat EU:n tuomioistuimina soveltaessaan EU:n lainsäädäntöä. Kansalliset tuomioistuimet toimivat EU:n tuomioistuimina soveltaessaan EU:n lainsäädäntöä, ja EU:n lainsäädännössä säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien tehokkaan täytäntöönpanon varmistaminen on ennen kaikkea kansallisten tuomioistuinten tehtävä (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 19 artikla).

Tehokkaat oikeuslaitokset ovat olennaisen tärkeitä myös keskinäisen luottamuksen, investointi-ilmapiirin parantamisen ja pitkän aikavälin kasvun kannalta. Tämän vuoksi kansallisten oikeuslaitosten toiminnan tehokkuuden, laadun ja riippumattomuuden parantaminen kuuluu eurooppalaisen ohjauksen eli EU:n talouspolitiikan vuosittaisen ohjauksen painopisteisiin. EU:n kilpailukykykompassissa 2025¹ ja siihen liittyvässä Sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskevassa vuosikertomuksessa 2025² muistutetaan, että oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen on välttämätöntä sisämarkkinoiden toiminnalle, sillä se takaa vakaan toimintaympäristön, joka antaa EU:lle ja sen jäsenvaltioille globaalin kilpailuedun. Oikeusvaltioperiaatteen avulla varmistetaan liiketoimintaympäristö, jossa lakeja sovelletaan tehokkaasti ja yhdenmukaisesti, jossa yritykset voivat toimia muissa jäsenvaltioissa tasavertaisesti paikallisten yritysten kanssa ja jossa talousarviomäärärahat käytetään läpinäkyvästi ja objektiivisesti. Hyvin toimivat ja täysin riippumattomat oikeuslaitokset voivat vaikuttaa myönteisesti investointeihin, ja ne ovat keskeinen tekijä investointien suojelemisessa. Siten ne voivat edistää parempaa tuottavuutta ja kilpailukykyä. Niillä on myös tärkeä rooli sopimusten, hallinnollisten päätösten ja riidanratkaisujen tehokkaan rajat ylittävän täytäntöönpanon varmistamisessa, mikä on olennaista sisämarkkinoiden toiminnan kannalta.³

EU:n oikeusalan tulostaulussa esitetään vuotuinen yleiskatsaus indikaattoreihin, joilla mitataan kolmea tehokkaasti toimivan oikeuslaitoksen keskeistä ominaisuutta. Nämä ominaisuudet ovat:

- tehokkuus
- laatu
- riippumattomuus.

Uudet ja päivitettyt kaaviot sisältävät tietoja oikeussuojan saatavuudesta rikoksen uhrien, naisiin kohdistuvan ja lähisuhdeväkivallan uhrien sekä syrjinnän vaarassa olevien henkilöiden ja ikääntyneiden osalta sekä oikeudenkäytön digitalisoinnista.⁴ Vuoden 2025 tulostaulussa myös laajennetaan muita indikaattoreita ottaen huomioon sisämarkkinaulottuvuuden sisällyttäminen oikeusvaltiokertomukseen, mistä ilmoitettiin puheenjohtaja von der Leyenin vuosien 2024–2029 poliittisissa suuntaviivoissa. Tämänvuotisessa tulostaulussa on uusi otsikko ”Muut sisämarkkinoiden kannalta merkitykselliset indikaattorit”. Sen alla esitetään indikaattorit, jotka ovat merkityksellisiä sisämarkkinoiden toiminnan kannalta ja joiden osalta

¹ Komission tiedonanto: *EU:n kilpailukykykompassi*, COM(2025) 30 final.

² COM(2025) 26 final.

³ Ks. komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle sisämarkkinoiden esteiden tunnistamisesta ja poistamisesta (COM(2020) 93) ja siihen liittyvä asiakirja SWD(2020) 54.

⁴ Ks. komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, Oikeudenkäytön digitalisointi Euroopan unionissa: Välineet mahdollisuuksien hyödyntämiseen (COM(2020) 710) ja siihen liittyvä asiakirja SWD(2020) 540.

tehokkaat oikeusjärjestelmät ja oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen ovat keskeisessä asemassa. Siinä vahvistetaan oikeusalan liiketoimintaan ja sisämarkkinoihin vaikuttavaa ulottuvuutta esittämällä uusia indikaattoreita, jotka koskevat julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielimiä, ylimpiä tarkastuselimiä ja kansallisia kilpailuviranomaisia.

– *Oikeusvaltioperiaatetta koskeva vuosittainen tarkastelukierros* –

Vuonna 2020 komissio otti käyttöön kattavan oikeusvaltioperiaatetta koskevan vuosittaisen tarkastelukierroksen, jolla syvennetään oikeusvaltiotilanteen seuranta jäsenvaltioissa. Se toimii ennaltaehkäisevänä välineenä, jonka avulla edistetään vuoropuhelua ja yhteistä ymmärrystä oikeusvaltiokysymyksistä. Tarkastelukierroksen keskiössä on vuotuinen oikeusvaltiokertomus, jossa esitetään yhteenveto merkittävistä – sekä myönteisistä että kielteisistä – kehityssuuntauksista kaikissa jäsenvaltioissa ja koko EU:ssa. Oikeusvaltiokertomus, jonka viimeisin painos julkaistiin 24. heinäkuuta 2024, perustuu useisiin eri lähteisiin, muun muassa EU:n oikeusalan tulostauluun.⁵ EU:n oikeusalan vuoden 2025 tulostaulua on myös kehitetty edelleen niin, että siinä otetaan huomioon vuoden 2024 oikeusvaltiokertomuksen valmistelun yhteydessä havaittu vertailukelpoisten lisätietojen tarve tulevien oikeusvaltiokertomusten laatimisen tukemiseksi.

Mikä on EU:n oikeusalan tulostaulu?

EU:n oikeusalan tulostaulu on vertaileva tietoväline, joka laaditaan vuosittain. Sen tarkoituksena on tukea EU:ta ja jäsenvaltioita kansallisten oikeuslaitosten toiminnan tehostamisessa. Tulostaulu tarjoaa objektiivisia, luotettavia ja vertailukelpoisia tietoja useista indikaattoreista, joiden avulla voidaan arvioida kaikkien jäsenvaltioiden oikeuslaitosten toiminnan i) tehokkuutta, ii) laatua ja iii) riippumattomuutta. Oikeuslaitoksia ei aseteta paremmuusjärjestykseen, vaan tulostaulussa esitetään yleiskatsaus kaikkien jäsenvaltioiden oikeuslaitosten toiminnasta sellaisten indikaattoreiden pohjalta, jotka ovat tärkeitä ja merkityksellisiä kaikille jäsenvaltioille.

Tulostaulussa ei pyritä edistämään mitään tietentyypistä tuomioistuinjärjestelmää, vaan kaikkia jäsenvaltioita kohdellaan tasavertaisesti.

Tehokkaan oikeuslaitoksen keskeisiä tunnusmerkkejä ovat toiminnan tehokkuus, laatu ja riippumattomuus – kansallisen tuomioistuinjärjestelmän mallista tai sen perustana olevasta oikeusperinteestä riippumatta. Näitä ominaisuuksia koskevia tietoja olisi tarkasteltava yhdessä, sillä kaikki kolme liittyvät usein toisiinsa (yhden ominaisuuden parantamiseen tähtäävät aloitteet voivat vaikuttaa muihin ominaisuuksiin).

Tulostaulun pääaiheita ovat siviili-, kaupp- ja hallinto-oikeudelliset asiat sekä – sikäli kuin tietoja on ollut saatavilla – tietyt rikosoikeudelliset asiat (ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimissa käsitellyt rahanpesua ja lahjontaa koskevat asiat). Sen tarkoituksena on auttaa jäsenvaltioita kehittämään tehokas, investointien kannalta parempi toimintaympäristö, joka on suotuisa sekä yritysten että kansalaisten kannalta. Tulostaulu on vertaileva väline, jota kehitetään käymällä vuoropuhelua jäsenvaltioiden ja Euroopan parlamentin kanssa.⁶ Sen tavoitteena on arvioida tehokkaan oikeuslaitoksen keskeisiä osatekijöitä sekä tarjota niihin liittyvää tietoa vuosittain.

Miten EU:n oikeusalan tulostaulu laaditaan?

Tulostaulu perustuu moniin tietolähteisiin. Suuri osa numerotiedoista on peräisin oikeuslaitoksen toimivuutta tarkastelevalta Euroopan neuvoston pysyvältä komitealta (CEPEJ), jonka kanssa komissio

⁵ https://commission.europa.eu/publications/2024-rule-law-report-communication-and-country-chapters_fi.

⁶ Esimerkiksi Euroopan parlamentin 29. toukokuuta 2018 antama päätöslauselma EU:n oikeusalan tulostaulusta 2017 (P8_TA (2018) 0216).

on tehnyt sopimuksen vuotuisesta tutkimuksesta. Tiedot ovat ajanjaksolta 2014–2023, ja jäsenvaltiot ovat toimittaneet ne CEPEJ:n käyttämien menetelmien mukaisesti. CEPEJ:n tutkimukseen sisältyy myös yksityiskohtaisia kommentteja ja maakohtaisia tietosivuja, joissa annetaan enemmän taustatietoja. Niitä olisi tarkasteltava yhdessä kaavioissa olevien tietojen kanssa.⁷

CEPEJ:n keräämistä oikeudenkäynnin kestoja koskevista tiedoista ilmenee käsittelyaika eli vuoden kuluessa vireillä olevien asioiden määrän ja ratkaistujen asioiden määrän suhteen perusteella laskettu arvio tuomioistuinmenettelyn kestoista. Tiedoista, jotka koskevat tuomioistuinten ja hallintoviranomaisten toiminnan tehokkuutta joillakin EU:n lainsäädännön yksittäisillä aloilla, ilmenee menettelyjen keskimääräinen kesto laskettuna tuomioistuinmenettelyjen todellisen keston perusteella. On syytä huomata, että tuomioistuinmenettelyn kesto voi vaihdella huomattavasti jäsenvaltion eri alueilla. Kaupunkikeskuksissa, joissa liiketoiminta voi kasvattaa asianmäärää, asioiden ratkaiseminen voi kestää erityisen pitkään.

Muita vuodet 2014–2024 kattavien tietojen lähteitä ovat

- kansallisten oikeudenhoitojärjestelmien yhteyshenkilöiden ryhmä⁸
- Euroopan tuomarineuvostojen verkosto (ENCJ)⁹
- Euroopan unionin korkeimpien oikeuksien presidenttien verkosto (NPSJC)¹⁰
- Euroopan unionin korkeimpien hallinto-oikeuksien ja ylimpien hallintotuomioistuinten yhdistys (ACA-Europe)¹¹
- Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvosto (CCBE)¹²
- Euroopan kilpailuviranomaisten verkosto (ECN)¹³
- julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten verkosto¹⁴

⁷ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_fi.

⁸ Helpottaakseen oikeusalan tulostaulun laatimista ja edistääkseen oikeuslaitosten tehokkuutta koskevien parhaiden käytänteiden vaihtoa komissio pyysi jäsenvaltioita nimeämään kaksi yhteyshenkilöä, joista toinen edustaa oikeuslaitosta ja toinen oikeusministeriötä. Tämä epävirallinen ryhmä kokoontuu säännöllisesti.

⁹ Euroopan tuomarineuvostojen verkostoon kuuluu jäsenvaltioiden toimeenpano- ja lainsäädäntövallasta riippumattomia kansallisia toimielimiä, jotka tukevat oikeuslaitoksia riippumattomassa oikeudenkäytössä: <https://www.encj.eu/>.

¹⁰ Euroopan unionin korkeimpien oikeuksien presidenttien verkosto on foorumi, joka tarjoaa eurooppalaisille toimielimille mahdollisuuden pyytää korkeimpien oikeuksien lausuntoja ja tiivistää yhteistoimintaa edistämällä keskustelua ja ajatustenvaihtoa: <http://network-presidents.eu/>.

¹¹ Euroopan unionin korkeimpien hallinto-oikeuksien yhdistykseen kuuluvat Euroopan unionin tuomioistuin sekä EU:n kaikkien jäsenvaltioiden ylimmät hallintotuomioistuimet: <https://www.aca-europe.eu/index.php/en/>.

¹² Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvosto edustaa eurooppalaisia asianajajaliittoja ja ajaa niiden yhteisiä etuja eurooppalaisissa ja muissa kansainvälisissä elimissä. Se toimii säännöllisesti yhteyselimenä jäsentensä ja EU:n toimielinten, kansainvälisten järjestöjen ja muiden oikeusalan järjestöjen välillä eri puolilla maailmaa: <https://www.ccbe.eu/>.

¹³ Euroopan kilpailuviranomaisten verkosto toimii Euroopan kilpailuviranomaisten keskustelu- ja yhteistyöfoorumina tapauksissa, joissa sovelletaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 101 ja 102 artiklaa. Verkosto muodostaa puitteet neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1/2003 tarkoitetulle tiiviille yhteistyölle. Komissio ja EU:n kaikkien jäsenvaltioiden kansalliset kilpailuviranomaiset tekevät yhteistyötä Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston kautta: https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/european-competition-network_en?prefLang=fi.

¹⁴ Julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten verkosto perustettiin vahvistamaan EU:n kansallisten julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten välistä yhteistyötä. Verkoston tehtävänä on neuvoa Euroopan komissiota muutoksenhakudirektiivien täytäntöönpanoon ja kansallisten muutoksenhakujärjestelmien toimintaan liittyvissä asioissa. Muutoksenhakudirektiivien tehokkuuden arvioinnin (COM(2017) 28, 24. tammikuuta 2017) perusteella Euroopan komissio kannustaa ensimmäisen oikeusasteen arviointielimiä tekemään yhteistyötä parantaakseen tietojen ja hyvien käytäntöjen vaihtoa.

- viestintäkomitea (COCOM)¹⁵
- teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten eurooppalainen seurantakeskus¹⁶
- kuluttajansuoja-asioiden yhteistyöverkosto (CPC)¹⁷
- rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastainen asiantuntijaryhmä (EGMLTF)¹⁸
- Eurostat¹⁹
- korruptiontorjunnan kansalliset yhteyspisteet²⁰
- Euroopan unionin korkeimmissa oikeuksissa toimivien syyttäjien ja vastaavien viranomaisten verkosto (Nadal-verkosto)²¹ sekä
- ylimpien tarkastuselinten yhteyskomitea²².

Vuosien mittaan tulostaulun menetelmiä on kehitetty ja tarkennettu tiiviissä yhteistyössä kansallisten oikeudenhoidon järjestelmien yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa, erityisesti (vuosittain päivitettävän) kyselylomakkeen käytön avulla ja keräämällä tietoja tietyistä oikeuslaitosten toimintaan liittyvistä seikoista.

Tietoja erityisesti oikeuslaitosten toiminnan tehokkuutta koskevista indikaattoreista on entistä paremmin saatavilla, sillä monet jäsenvaltiot ovat panostaneet valmiuteen tuottaa parempia oikeudellisia tilastoja. Jäljellä olevat tietojen keräämisen tai toimittamisen ongelmat johtuvat riittämättömästä tilastoinnista tai siitä, että jäsenvaltioiden tiedonkeruussa käyttämät luokitukset ja tulostaulussa käytetyt luokitukset eivät täysin vastaa toisiaan. Vain hyvin harvoissa tapauksissa tietojen puuttuminen johtuu siitä, etteivät kansalliset viranomaiset ole toimittaneet tietoja. Komissio kannustaa edelleen jäsenvaltioita hankkimaan puuttuvia tietoja.

Miten EU:n oikeusalan tulostaulu tukee talouspolitiikan EU-ohjausjaksoa ja miten se liittyy elpymis- ja palautumistukivälineeseen?

Tulostaulu tarjoaa tietoa kansallisten oikeuslaitosten toiminnan tehokkuuden, laadun ja riippumattomuuden arviointia varten. Tällä tavoin sillä pyritään auttamaan jäsenvaltioita parantamaan kansallisten oikeuslaitosten toimivuutta. Jäsenvaltioiden oikeuslaitoksia koskevien tietojen vertaileminen tulostaulun avulla helpottaa yhtäältä parhaiden käytänteiden ja toisaalta puutteiden kartoittamista sekä haasteiden ja edistymisen seuraamista. EU-ohjausjakson puitteissa toteutetaan maakohtaisia arvioiteja kahdenvälisenä vuoropuheluna kansallisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Jos havaituilla puutteilla on makrotaloudellista merkitystä, komissio voi EU-ohjausjaksoon

¹⁵ Viestintäkomitea koostuu EU:n jäsenvaltioiden edustajista. Komitean päätehtävänä on antaa lausuntoja digitaalisiin markkinoihin liittyvistä toimenpide-ehdotuksista, jotka komissio aikoo hyväksyä: <https://ec.europa.eu/transparency/comitology-register/screen/committees/C15401/consult?lang=fi>.

¹⁶ Teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten eurooppalainen seurantakeskus on asiantuntijoiden ja asiantuntijasidosryhmien verkosto, johon kuuluu julkisen ja yksityisen sektorin edustajia. Verkoston jäsenet tekevät aktiivista yhteistyötä työryhmissä: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/fi/web/observatory/home>.

¹⁷ Kuluttajansuoja-asioiden yhteistyöverkosto koostuu kansallisista viranomaisista, jotka vastaavat EU:n kuluttajansuojalainsäädännön täytäntöönpanosta EU:n jäsenvaltioissa ja Euroopan talousalueeseen kuuluvissa valtioissa: https://commission.europa.eu/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/consumer-protection-cooperation-network_en?prefLang=fi.

¹⁸ Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastainen asiantuntijaryhmä kokoontuu säännöllisesti vaihtamaan näkemyksiä ja auttaa komissiota laatimaan politiikkoja ja uutta lainsäädäntöä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi: <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=fi&do=groupDetail&groupID=2914>.

¹⁹ Eurostat on EU:n tilastotoimisto: <https://ec.europa.eu/eurostat>.

²⁰ Komissio pitää yllä epävirallista korruptiontorjunnan yhteyshenkilöiden ryhmää. Ks. myös https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/anti-corruption/eu-network-against-corruption_en.

²¹ <https://attorneygeneral.mt/activities/nadal-network-conference/>.

²² Yhteyskomiteaan kuuluu jäsenvaltioiden ylimpien tarkastuselinten ja Euroopan tilintarkastustuomioistuimen johtajia, ja se on foorumi, jossa käydään vuoropuhelua yhteistyön tehostamisesta tilintarkastuksessa ja siihen liittyvissä toimissa: <https://www.eca.europa.eu/sites/CC/fi/pages/about.aspx>.

liittyvän analyysin pohjalta ehdottaa neuvostolle maakohtaisten suositusten antamista yksittäisten jäsenvaltioiden oikeuslaitosten toiminnan parantamiseksi.²³

Elpymis- ja palautumistukivälineestä on myönnetty yli 650 miljardia euroa lainoina ja rahoitustukena, jota ei makseta takaisin, ja kunkin jäsenvaltion olisi osoitettava tästä tuesta vähintään 20 prosenttia digitalisaatioon ja vähintään 37 prosenttia ilmastotavoitteita edistäviin toimenpiteisiin. Tähän mennessä jäsenvaltioiden ehdottamat uudistukset ja investoinnit ovat ylittäneet nämä tavoitteet: digitaaliin liittyviin menoihin on osoitettu arviolta 26 prosenttia ja ilmastomenoihin noin 42 prosenttia. Elpymis- ja palautumistukiväline tarjoaa mahdollisuuden antaa kansallisiin oikeuslaitoksiin liittyviä maakohtaisia suosituksia ja nopeuttaa kansallisia toimia oikeuslaitosten digitalisaation saattamiseksi päätökseen. Tulosperusteisesta elpymis- ja palautumistukivälineestä jäsenvaltioille suoritettavien maksujen ehtona on välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen. Tähän mennessä on ehdotettu noin 7 100:aa välitavoitetta ja tavoitetta, joista noin kaksi kolmasosaa koskee investointeja ja yksi kolmasosa uudistuksia. Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen mukaan komission on ennen välitavoitteiden ja tavoitteiden hyväksymistä arvioitava, voidaanko jäsenvaltioiden elpymis- ja palautumissuunnitelmilla vastata tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa tai muissa EU-ohjausjakson yhteydessä annetuissa komission asiakirjoissa yksilöityihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä.²⁴ Kun otetaan huomioon ennakkomaksut sekä jäsenvaltioiden maksupyynnöt, joita ne ovat esittäneet komission annettua myönteisen arvion siitä, että välitavoitteet ja tavoitteet on saavutettu tyydyttävästi²⁵, jäsenvaltioille on toukokuuhun 2025 mennessä maksettu yhteensä 308,04 miljardia euroa elpymis- ja palautumistukivälineen mukaisina avustuksina ja lainoina. Samaan ajankohtaan mennessä komissiolla oli kuitenkin edelleen 71 prosenttia välitavoitteista ja tavoitteista arvioimatta.

Miten tehokkaat oikeuslaitokset tukevat investoinneille suotuisaa liiketoimintaympäristöä?

Oikeusvaltioperiaatetta kunnioittavilla tehokkailla oikeuslaitoksilla on myönteisiä vaikutuksia talouteen. Oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisella taataan liiketoimintaympäristö, jossa lakeja sovelletaan tehokkaasti ja yhdenmukaisesti ja jossa yritykset voivat toimia toisissa jäsenvaltioissa tasavertaisesti paikallisten yritysten kanssa. Oikeusvaltioperiaate on välttämätön sisämarkkinoiden toiminnalle, ja se ylläpitää vakaata toimintaympäristöä, joka antaa EU:lle ja sen jäsenvaltioille globaalin kilpailuedun.²⁶ Tehokkaat oikeuslaitokset ovat erityisen tärkeitä myös EU-ohjausjakson ja elpymis- ja palautumistukivälineen kannalta. Kun oikeuslaitos takaa oikeuksien täytäntöönpanon, luotonantajat ovat halukkaampia antamaan lainaa, liiketoimintakustannukset vähenevät ja yritykset tekevät todennäköisemmin investointeja, yritysten luottamus lisääntyy eikä niiden tarvitse toimia opportunistisesti. Tehokas oikeuslaitos onkin erittäin tärkeä tekijä kestäväen talouskasvun kannalta. Sen avulla voidaan parantaa liiketoimintaympäristöä, edistää innovointia, houkutellessa suorilla ulkomaisilla investointeilla, turvata verotulot ja tukea talouskasvua. Hyvin toimivien kansallisten oikeuslaitosten

²³ EU-ohjausjakson yhteydessä neuvosto antoi komission ehdotuksen perusteella oikeuslaitosta koskevia maakohtaisia suosituksia seitsemälle jäsenvaltiolle vuonna 2019 (Kroatia, Italia, Kypros, Unkari, Malta, Portugali ja Slovakia) ja kahdeksalle jäsenvaltiolle vuonna 2020 (Kroatia, Italia, Kypros, Unkari, Malta, Puola, Portugali ja Slovakia). Vuonna 2021 ei annettu maakohtaisia suosituksia meneillään olevien elpymis- ja palautumistukivälineen menettelyjen vuoksi. Vuonna 2022 oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskevia maakohtaisia suosituksia annettiin kahdelle jäsenvaltiolle (Puola ja Unkari). Vuonna 2024 oikeus- ja korruptiontorjuntajärjestelmän tehokkuutta, riippumattomuutta ja eheyttä koskevia maakohtaisia suosituksia annettiin yhdelle jäsenvaltiolle (Slovakia).

²⁴ Elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta 12 päivänä helmikuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohta ja 24 artiklan 3 ja 5 kohta, EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17.

²⁵ EU:n oikeusalan tulostaulu on yksi EU-ohjausjakson tietolähteistä. Nämä tiedot eivät kuitenkaan vaikuta komission arvioihin siitä, onko elpymis- ja palautumistukivälineen välitavoitteet ja tavoitteet saavutettu tyydyttävästi.

²⁶ EU:n kilpailukykykompassi, COM(2025) 30 final, s. 19, Sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskeva vuosikertomus 2025, COM(2025) 26 final, s. 3.

hyötyjä talouden kannalta on käsitelty lukuisissa tutkimuksissa²⁷, joita ovat julkaisseet muun muassa Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF)²⁸, Euroopan keskuspankki (EKP)²⁹, Euroopan tuomarineuvostojen verkosto³⁰, Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)³¹, Maailman talousfoorumi³² ja Maailmanpankki³³.

Eräässä tutkimuksessa havaittiin, että tuomioistuinmenettelyjen lyheneminen (käsitteleyaiana mitattuna³⁴) ja yritysten kasvu korreloivat vahvasti keskenään³⁵. Lisäksi tutkimuksessa todettiin, että oikeuslaitosta riippumattomana pitävien yritysten prosenttiosuuden kasvu korreloi liikevaihdon ja tuottavuuden kasvun kanssa.³⁶

Muissa kyselytutkimuksissa on tullut esiin myös kansallisen oikeuslaitoksen tehokkuuden merkitys yritysten investointipäätöksille ja kyvyille ratkaista teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyviä ristiriitoja. Esimerkiksi eräässä kyselyssä 93 prosenttia suurista yrityksistä vastasi arvioivansa järjestelmällisesti ja jatkuvasti oikeusvaltioperiaatteeeseen liittyviä olosuhteita ja oikeuslaitoksen riippumattomuutta maissa, joihin ne investoivat.³⁷ Eräässä toisessa kyselyssä yli puolet pienistä ja keskisuurista yrityksistä (pk-yrityksistä) vastasi, että suuret oikeudenkäyntikulut ja pitkittyneet oikeudenkäynnit olivat tärkeimpiä syitä, joiden vuoksi ne eivät aloittaneet tuomioistuinmenettelyä teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksissa.³⁸ Tehokkaiden oikeuslaitosten merkitystä sisämarkkinoiden toiminnalle, erityisesti

²⁷ "Justice and finance: Does judicial efficiency contribute to financial system efficiency?", 2024, Muhammad Atif Khan, Muhammad Asif Khan, Mohammed Arshad Khan, Shahid Hussain, Veronika Fenyves: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214845023001709>; Chemin, M., 2020, "Judicial efficiency and firm productivity: Evidence from a world database of judicial reforms," *The Review of Economics and Statistics* 102(1): s. 49–64, <https://direct.mit.edu/rest/article/102/1/49/58536/Judicial-Efficiency-and-Firm-Productivity-Evidence>; Kapopoulos, P. ja Rizos, A., 2024, "Judicial efficiency and economic growth: Evidence based on European Union data," *Scottish Journal of Political Economy* 71(1): s. 101–131, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/sjpe.12357?msocid=1a8244b340af65701f02511641c36474>.

²⁸ IMF, Regional Economic Outlook, marraskuu 2017, *Europe: Europe Hitting its Stride*, s. xviii, s. 40, 70: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/REO/EUR/2017/November/eur-booked-print.ashx?la=en>.

²⁹ EKP, "Structural policies in the euro area", ECB Occasional Paper Series No 210, kesäkuu 2018: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op210.en.pdf?3db9355b1d1599799aa0e475e5624651>.

³⁰ Euroopan tuomarineuvostojen verkosto ja Utrechtin yliopiston oikeusvaltiota ja oikeudenkäyttöä käsittelevä Montaigne-keskus, "Economic value of the judiciary – A pilot study for five countries on volume, value and duration of large commercial cases", kesäkuu 2021: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/Economic%20value%20of%20the%20judiciary%20-%20pilot%20study.pdf>.

³¹ Ks. esimerkiksi "What makes civil justice effective?", OECD Economics Department Policy Notes, No. 18, kesäkuu 2013, ja "The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics", OECD Economics Department Working Papers, No. 1060, elokuu 2013.

³² Maailman talousfoorumi, "The Global Competitiveness Report 2019", lokakuu 2019: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>.

³³ Maailmanpankki, "World Development Report 2017: Governance and the Law", luku 3: "The role of law", s. 83, 140: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017>.

³⁴ Käsitteleyaikaa koskeva indikaattori on saatu jakamalla vuoden lopussa ratkaisematta olevien asioiden määrä ratkaistujen asioiden määrällä ja kertomalla saatu osamäärä 365 päivällä. Se on oikeuslaitoksen toiminnan toimivuutta tarkastelevan Euroopan neuvoston pysyvän komitean (CEPEJ) määrittämä vakioindikaattori: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

³⁵ Vincenzo Bove ja Leandro Elia, "The judicial system and economic development across EU Member States", Yhteisen tutkimuskeskuksen tekninen raportti, EUR 28440 EN, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg, 2017: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC104594/jrc104594_2017_the_judicial_system_and_economic_development_across_eu_member_states.pdf.

³⁶ Ks. edellinen alaviite.

³⁷ The Economist Intelligence Unit, "Risk and Return – Foreign Direct Investment and the Rule of Law", 2015, s. 22: http://www.biicl.org/documents/625_d4_fdi_main_report.pdf.

³⁸ Euroopan unionin teollisoikeuksien virasto (EUIPO), "Intellectual Property (IP) SME Scoreboard 2016": <https://euipo.europa.eu/tunnel->

yri­tysten kannalta, korostetaan myös komission tiedonannoissa *sisämarkkinoiden esteiden tunnistamisesta ja poistamisesta*³⁹ ja *sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon valvontaa koskevasta suunnitelmasta*⁴⁰.

Miten komissio tukee hyvien oikeuslaitosuudistusten täytäntöönpanoa teknisen tuen avulla?

Jäsenvaltiot voivat hyödyntää komission uudistus- ja investointiryhmän (SG REFORM) antamaa teknistä tukea, jota annetaan teknisen tuen välineestä.⁴¹ Teknisen tuen välineen tavoitteena on tarjota pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle teknistä tukea sen instituutioiden ja hallinnollisten valmiuksien vahvistamiseen tähtäävien uudistusten suunnittelussa ja täytäntöönpanossa. Vuosina 2021–2025 teknisen tuen välineestä on rahoitettu 36 hanketta, joihin on kuulunut 43 uudistusta ja joilla on tuettu 20 jäsenvaltiota oikeusjärjestelmän uudistusten täytäntöönpanossa. Teknisen tuen välineestä on tuettu hankkeita, joiden tavoitteena on parantaa oikeudenkäytön laatua ja tehokkuutta, esimerkiksi hyödyntämällä teknologiaa, jolla voidaan parantaa asioiden työnkulun hallintointia ja kohdistaa asiamääriä ja resursseja datavetoisella menetelmällä, helpottamalla haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien oikeus­suojan saatavuutta ja lisätä syyttäjäviranomaisten valmiuksia tehokkaisiin oikeudenkäynteihin korkean tason ja rajat ylittävissä korruptiotapauksissa. Vuoden 2025 teknisen tuen välineen ehdotuspyyntö tarjosi jäsenvaltioille alustan hakea tukea digitalisointiuudistuksiin, kuten teknologian käyttöön joukkokanteisiin liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi ja rutiinitehtävien automatisoimiseksi, jotta manuaalista työtä ja virheitä voitaisiin vähentää ja tuomarit ja hallintohenkilöstö voisivat keskittyä vaativampiin tehtäviin. Teknisen tuen väline täydentää muita välineitä, koska sen avulla voidaan tukea jäsenvaltioita esimerkiksi niiden elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpanossa. Elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyy toimia, jotka liittyvät oikeuslaitosten toiminnan tehostamiseen, kuten digitalisointi, asiaruuhkien vähentäminen, tuomioistuinten toiminnan ja asianhallinnan parantaminen sekä oikeuslaitoksen rakenteen uudistaminen.

Miten oikeusalan ohjelma tukee oikeuslaitosten tehokkuutta?

Oikeusalan ohjelmalla, jonka kokonaisbudjetti vuosina 2021–2027 on noin 305 miljoonaa euroa, tuetaan oikeusvaltioperiaatteen perustuvan Euroopan oikeusalueen, muun muassa oikeuslaitosten toiminnan riippumattomuuden, laadun ja tehokkuuden, kehittämistä vastavuoroisen tunnustamisen, keskinäisen luottamuksen ja oikeudellisen yhteistyön pohjalta. Vuonna 2024 ohjelman kolmeen erityistavoitteeseen kuuluville hankkeille ja muille toimille myönnettiin noin 41,2 miljoonaa euroa:

- yksityis- ja rikosoikeuden alan oikeudellisen yhteistyön edistämiseen, EU:n lainsäädännön tehokkaan ja johdonmukaisen soveltamisen ja täytäntöönpanon parantamiseen sekä jäsenvaltioiden tukemiseen niiden liittämiseksi kolmansien maiden kansalaisia koskevaan eurooppalaiseen rikosrekisteritietojärjestelmään (ECRIS-TCN-järjestelmään) myönnettiin 11,1 miljoonaa euroa
- oikeusalan ammattilaisten kouluttamiseen EU:n yksityis- ja rikosoikeuden sekä perusoikeuksien, jäsenvaltioiden oikeuslaitosten ja oikeusvaltioperiaatteen alalla myönnettiin 15,9 miljoonaa euroa

[web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/sme_scoreboard_study_2016/Executive_summary_en.pdf](https://web.secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/sme_scoreboard_study_2016/Executive_summary_en.pdf)

³⁹ COM(2020) 93 ja SWD(2020) 54.

⁴⁰ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle *sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon ja sen valvonnan parantamista koskevasta pitkän aikavälin toimintasuunnitelmasta* (COM(2020) 94), ks. etenkin toimet 4, 6 ja 18.

⁴¹ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/tsi>.

Teknisen tuen välinettä koskeva asetus hyväksyttiin maaliskuussa 2021. Asetuksen 5 artiklan mukaisesti sen tuen tarkoitus on ”instituutioiden uudistaminen sekä tehokas ja palvelukeskeinen julkishallinto ja sähköinen hallinto, sääntöjen ja menettelyjen yksinkertaistaminen, tarkastukset, unionin varojen käyttövalmiuksien parantaminen, hallinnollisen yhteistyön edistäminen, **oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen, oikeusjärjestelmien uudistaminen**, kilpailuviranomaisten valmiuksien kehittäminen, finanssivalvonnan vahvistaminen sekä petosten, korruption ja rahanpesun torjunnan lujittaminen” (korostus lisätty).

- oikeussuojan saatavuuden (Euroopan oikeusportaali mukaan luettuna), uhrien oikeuksien ja rikoksesta epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden oikeuksien edistämiseen, digitaalisten välineiden kehittämisen ja käytön tukemiseen sekä Euroopan oikeusportaalin ylläpitämiseen ja laajentamiseen (Digitaalinen Eurooppa -ohjelmaa täydentäen) myönnettiin 14,2 miljoonaa euroa.

Miksi komissio seuraa kansallisten oikeuslaitosten digitalisointia?

Oikeudenkäytön digitalisointi on keskeinen tekijä oikeuslaitosten tehokkuuden lisäämisessä ja erittäin tehokas keino helpottaa oikeussuojan saatavuutta sekä parantaa oikeuslaitoksen laatua. Digitaaliset välineet myös parantavat oikeudellista yhteistyötä. Covid-19-pandemian myötä jäsenvaltiot nopeuttivat nykyaikaistamisuudistuksia tällä osa-alueella. Oikeusalalla käytetään myös yhä enemmän tekoälyä.⁴²

Vuonna 2013 käyttöön otettu EU:n oikeusalan tulostaulu on alusta alkaen sisältänyt vertailevia tietoja oikeudenkäytön digitalisoinnista eri jäsenvaltioissa. Esimerkkeinä voidaan mainita tuomioiden saatavuus verkossa tai kanteiden nostaminen sähköisesti ja jatkotoimet.

Oikeudellisen yhteistyön digitalisoinnista ja oikeussuojasta rajat ylittävissä siviili-, kaupp- ja rikosoikeudellisissa asioissa annetun asetuksen (EU) 2023/2844⁴³ mukaan luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä on rajat ylittävissä menettelyissä oikeus viestiä toimivaltaisten oikeusviranomaisten kanssa sähköisesti sekä maksaa oikeudenkäyntimaksut sähköisesti. Asetuksella luodaan myös oikeusperusta videoneuvottelujen käyttämiseksi rajat ylittävissä siviili-, kaupp- ja rikosoikeudellisissa asioissa. Lisäksi perustetaan digitaalinen viestintäkanava, jota toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat käyttää tietojenvaihtoon. Oikeusalan tulostaulussa seurataan tältä osin jäsenvaltioiden edistymistä kyseisen asetuksen täytäntöönpanossa ja videoneuvotteluiden käytössä.

EU:n oikeusalan tulostaulun 2025 tietoja hyödynnetään myös tulevassa digiteknologian käyttöä koskevassa strategiassa, jonka avulla EU:n siviili- ja rikosoikeusjärjestelmistä pyritään tekemään tehokkaampia, häiriönsietokykyisempiä ja turvallisempia.⁴⁴

⁴² Tekoäly voi auttaa tehostamaan oikeuslaitosta, koska sen ansiosta tuomarit ja oikeusalan ammattilaiset voivat keskittyä työn sisältöön. Tekoälyä on käytetty esimerkiksi tapausten seurannassa, asiakirjojen arkistoinnissa tai samanlaisina toistuvien työtehtävien käsittelyssä sekä lainsäädännön ja oikeuskäytännön tutkimisessa.

⁴³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2023/2844, annettu 13 päivänä joulukuuta 2023, oikeudellisen yhteistyön digitalisoinnista ja oikeussuojasta rajat ylittävissä siviili-, kaupp- ja rikosoikeudellisissa asioissa ja tiettyjen säädösten muuttamisesta oikeudellisen yhteistyön alalla, PE/50/2023/REV/1, EUVL L, 2023/2844, 27.12.2023.

⁴⁴ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14517-Digitaalisen-oikeudenkayton-strategia-2025-2030_fi.

2. EU:N OIKEUSALAN VUODEN 2025 TULOSTAULUN TÄRKEIMMÄT HAVAINNOT

Tehokkuus, laatu ja riippumattomuus ovat tehokkaan oikeuslaitoksen tärkeimmät osatekijät. Tulostaulussa esitetään niitä kaikkia koskevia indikaattoreita.

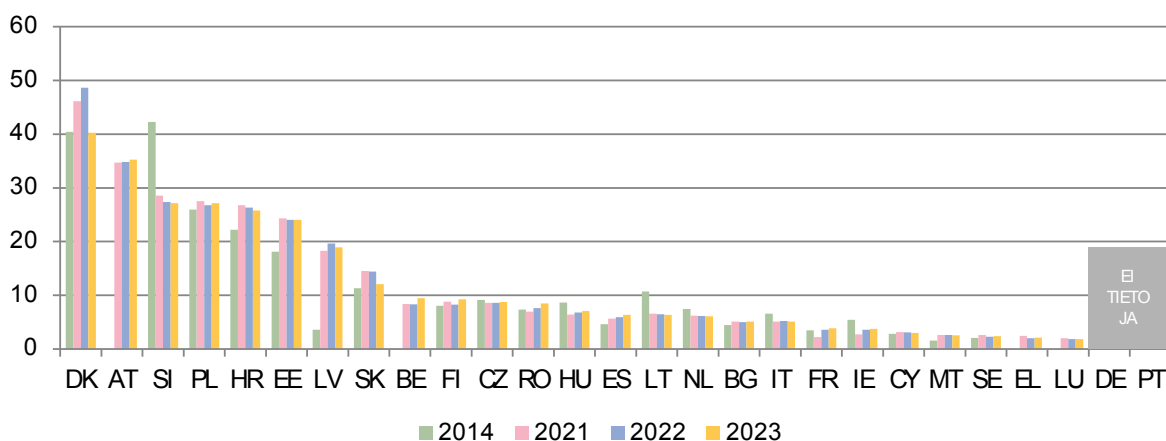
2.1. Oikeuslaitosten tehokkuus

Tulostaulussa esitetään oikeudenkäyntimenettelyjen tehokkuutta koskevia indikaattoreita laajoilla siviili-, kauppa- ja hallinto-oikeudellisten asioiden aloilla sekä tietyillä erityisaloilla, joilla hallintoviranomaiset ja tuomioistuimet soveltavat EU:n lainsäädäntöä.⁴⁵

2.1.1. Asioiden määrän kehitys

Kansallisten oikeuslaitosten asiamäärä väheni edellisvuoteen verrattuna viidessä jäsenvaltiossa, joista kahdessa merkittävästi. Määrä kasvoi tai pysyi ennallaan 20 jäsenvaltiossa. Kaiken kaikkiaan asiamäärässä on edelleen huomattavaa vaihtelua jäsenvaltioiden välillä (kaavio 1).

Kaavio .: Käsiteltäväksi tulleiden siviili-, kauppa- ja hallinto-oikeudellisten sekä muiden asioiden määrä vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa sataa asukasta kohti) (lähde: CEPEJ:n tutkimus⁴⁶)

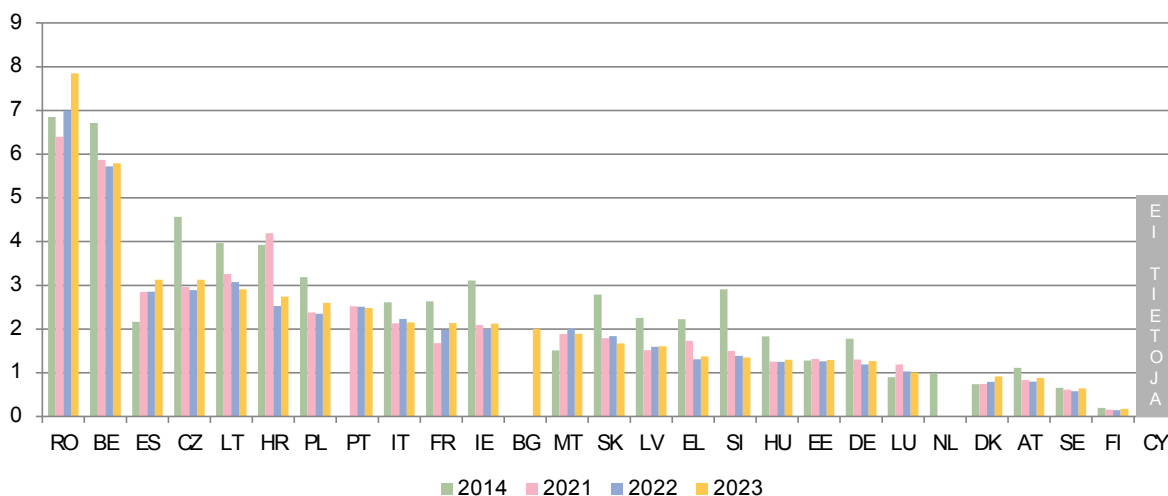

* CEPEJ:n määritelmän mukaan tähän ryhmään sisältyvät kaikki siviili- ja kauppaoikeudelliset riita-asiat ja riidattomat asiat, riidattomat kiinteistö- ja kaupparekisteriasiat, muut rekisteriasiat, muut riidattomat asiat, hallinto-oikeudelliset asiat sekä muut ei-rikosoikeudelliset asiat.

⁴⁵ Myös tuomioistuinten ratkaisujen täytäntöönpano on tärkeää oikeuslaitoksen tehokkuuden kannalta. Vertailukelpoisia tietoja ei kuitenkaan ole helposti saatavilla. Tarkempia tietoja yksittäisten jäsenvaltioiden tilanteesta esitetään maaprofiileissa, jotka sisältyvät CEPEJ:n sihteeristön vuonna 2024 komission pyynnöstä tekemään tutkimukseen oikeuslaitosten toiminnasta EU:n jäsenvaltioissa: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_fi.

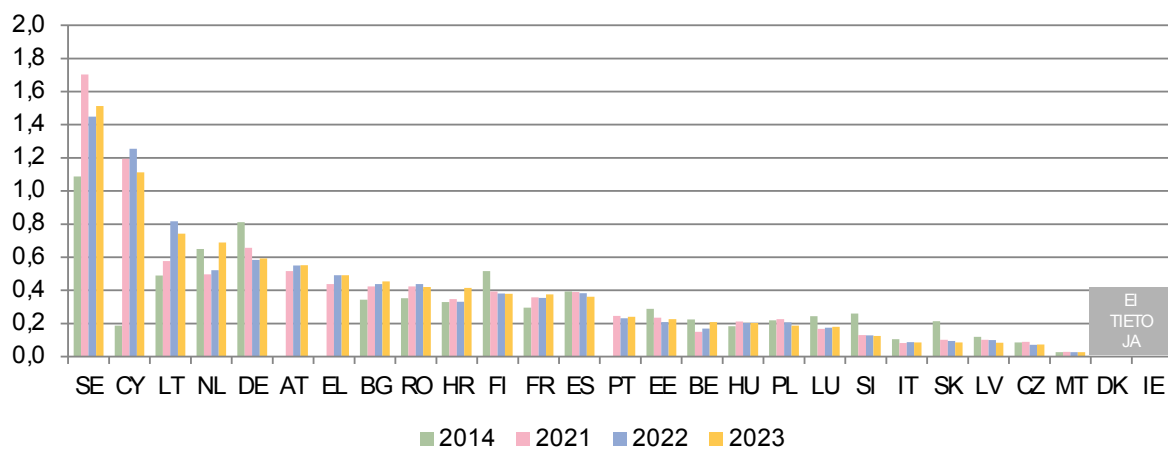
⁴⁶ CEPEJ:n sihteeristön vuonna 2024 komission pyynnöstä tekemä tutkimus oikeuslaitosten toiminnasta EU:n jäsenvaltioissa: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_fi#documents.

Kaavio .: Käsiteltäväksi tulleiden siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden määrä vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa sataa asukasta kohti) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

* CEPEJ:n määritelmän mukaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa riita-asioissa käsitellään esimerkiksi asianosaisten välisiä sopimusriitoja. Riidattomissa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa on kyse esimerkiksi riitauttamattomista maksumääräyksistä.

Kaavio .: Käsiteltäväksi tulleiden hallinto-oikeudellisten asioiden määrä vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa sataa asukasta kohti) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

* CEPEJ:n määritelmän mukaan hallinto-oikeudelliset asiat ovat yksityishenkilöiden ja paikallisten, alueellisten tai kansallisten viranomaisten välisiä riita-asioita. **Tanska ja Irlanti** eivät kirjaa hallinto-oikeudellisia asioita erikseen. Menetelmiin on tehty muutoksia **Kreikassa, Slovakiassa ja Ruotsissa**.

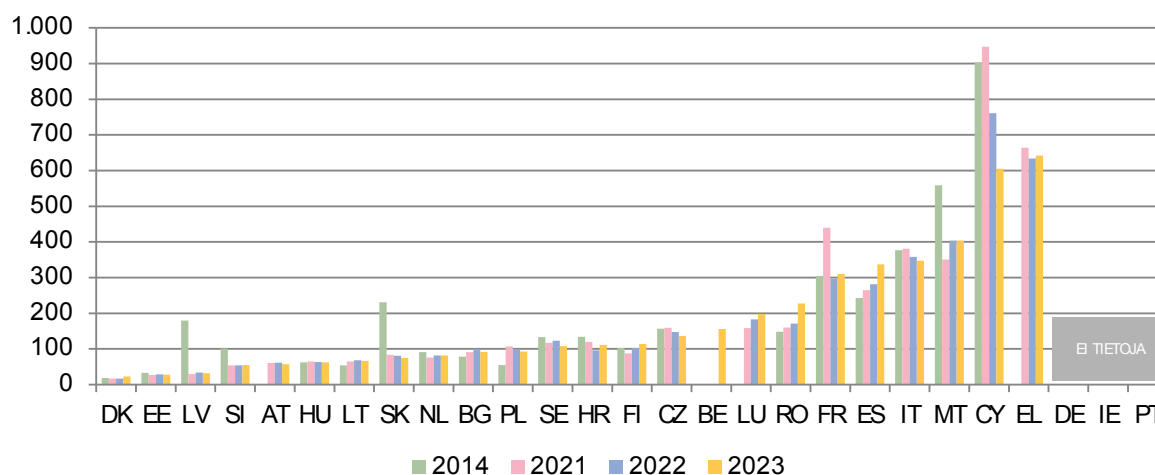
2.1.2. Tehokkuutta koskevat yleiset tiedot

Oikeudenkäyntimenettelyjen tehokkuutta koskevat indikaattorit siviili-, kauppa- ja hallinto-oikeudellisten asioiden aloilla laajasti tulkittuna ovat i) oikeudenkäyntien arvioitu kesto (käsittelyaika), ii) selvitysaste ja iii) vireillä olevien asioiden määrä.

– Oikeudenkäynnin arvioitu kesto –

Oikeudenkäynnin arvioidulla kestolla tarkoitetaan asian tuomioistuinkäsittelyyn kuluva arvioitua aikaa (päivinä) eli aikaa, jonka tuomioistuin käyttää päätöksen tekemiseen ensimmäisessä oikeusasteessa. Käsittelyaika osoittaa arvioidun vähimmäisajan, jonka tuomioistuin nykyisissä työolosuhteissaan tarvitsee ratkaistakseen asian. Tämä indikaattori on laskettu jakamalla vuoden lopussa ratkaisematta olevien asioiden määrä ratkaistujen asioiden määrällä ja kertomalla saatu osamäärä 365 päivällä.⁴⁷ Mitä suurempi arvo on, sitä todennäköisempää on, että tuomioistuimen päätöksen tekeminen kestää kauemmin. Tiedot koskevat enimmäkseen oikeudenkäyntejä ensimmäisessä oikeusasteessa, ja niissä verrataan vuosien 2014, 2021, 2022 ja 2023 tietoja, jos ne ovat saatavilla.⁴⁸ Kaaviossa 6 esitetään siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden ja kaaviossa 8 hallinto-oikeudellisten asioiden käsittelyaika kaikissa oikeusasteissa vuonna 2023.

Kaavio :: Arvio siviili- ja kauppaoikeudellisten, hallinto-oikeudellisten ja muiden asioiden ratkaisemiseen vuosina 2014 ja 2021–2023 tarvitusta ajasta* (ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

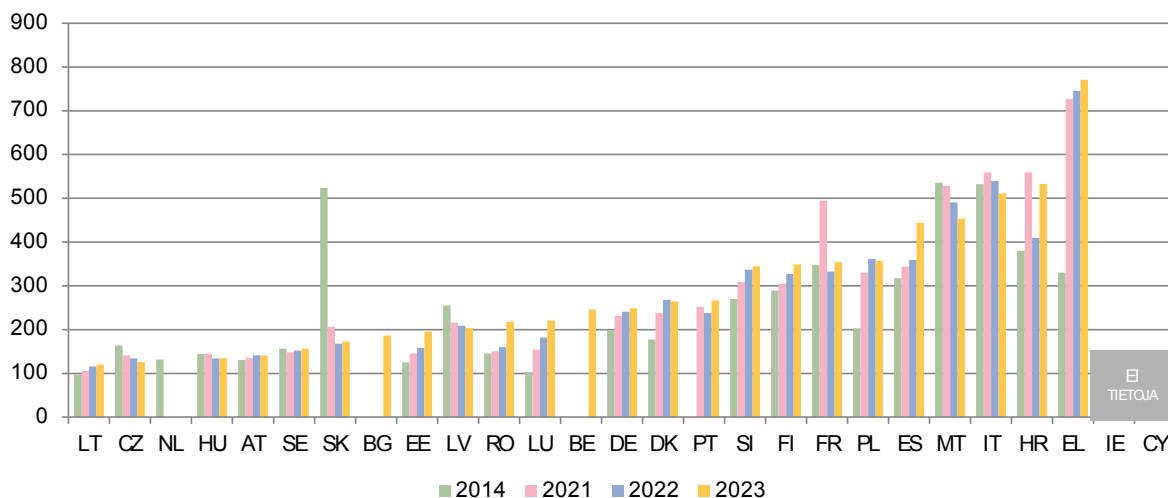

* CEPEJ:n määritelmän mukaan tähän ryhmään sisältyvät kaikki siviili- ja kauppaoikeudelliset riita-asiat ja riidattomat asiat, riidattomat kiinteistö- ja kaupparekisteriasiat, muut rekisteriasiat, muut riidattomat asiat, hallinto-oikeudelliset asiat sekä muut ei-rikosoikeudelliset asiat. Menetelmiin on tehty muutoksia **Slovakiassa**. Vireillä olevissa asioissa ovat mukana kaikki oikeusasteet **Tšekissä** ja vuoteen 2016 saakka **Slovakiassa**. **Latvian** osalta jyrkkä lasku johtuu tuomioistuinjärjestelmän uudistamisesta sekä tuomioistuimen tietojärjestelmän virhetarkistuksista ja tietojen siivoamisesta. **Portugali**: Uusi siviiliprosessilaki tuli voimaan 1. syyskuuta 2013, ja sillä otettiin käyttöön uusi täytäntöönpanotoimia koskeva järjestelmä. Se perustuu uuteen ajattelutapaan, jonka mukaan tuomioistuinkäsittelyjen on erotuttava selvästi tuomioistuimen ulkopuolisista menettelyistä. Toistaiseksi tiedonkeruuta ei kuitenkaan ole ollut mahdollista mukauttaa vastaavasti eikä tätä kaaviota varten tarvittavia tietoja ei ole voitu toimittaa.

⁴⁷ Oikeudenkäynnin kesto, selvitysaste ja vireillä olevien asioiden määrä ovat CEPEJ:n määrittämiä vakioindikaattoreita: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

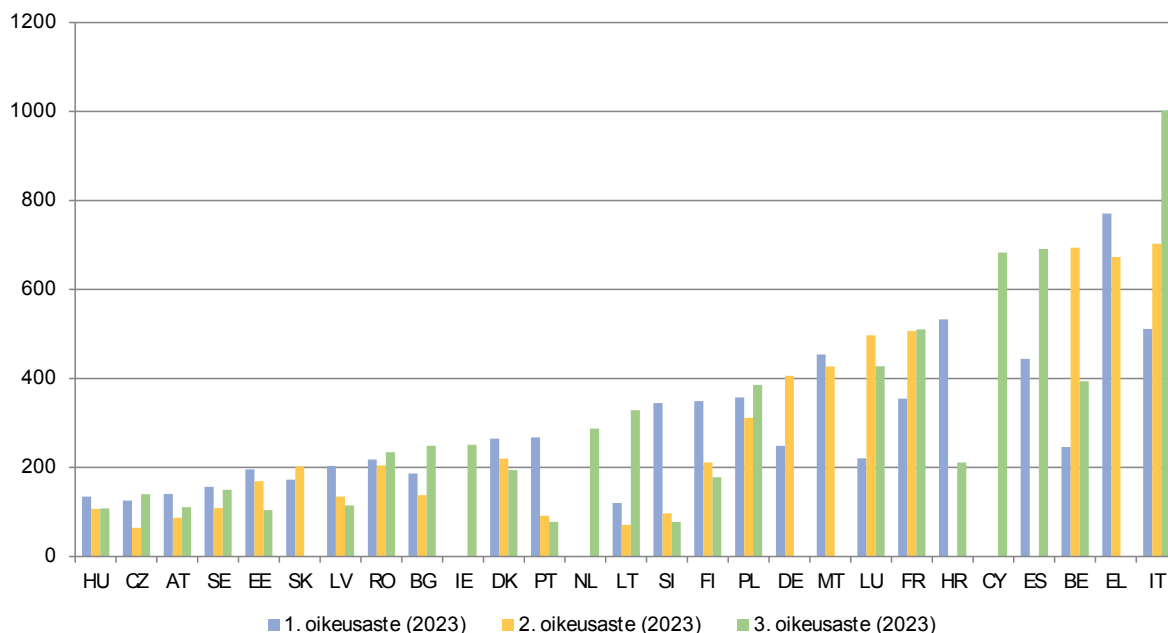
⁴⁸ Vuosia valittaessa haluttiin säilyttää yhdeksän vuoden perspektiivi, jossa lähtötasona on vuosi 2014, ja välttää samalla kaavioiden ahtaminen liian täyteen. Vuosien 2010, 2012, 2013, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 ja 2020 tiedot ovat saatavilla CEPEJ:n raportissa.

Kaavio .: Arvio siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden ratkaisemiseen ensimmäisessä oikeusasteessa vuosina 2014 ja 2021–2023 tarvitusta ajasta* (ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

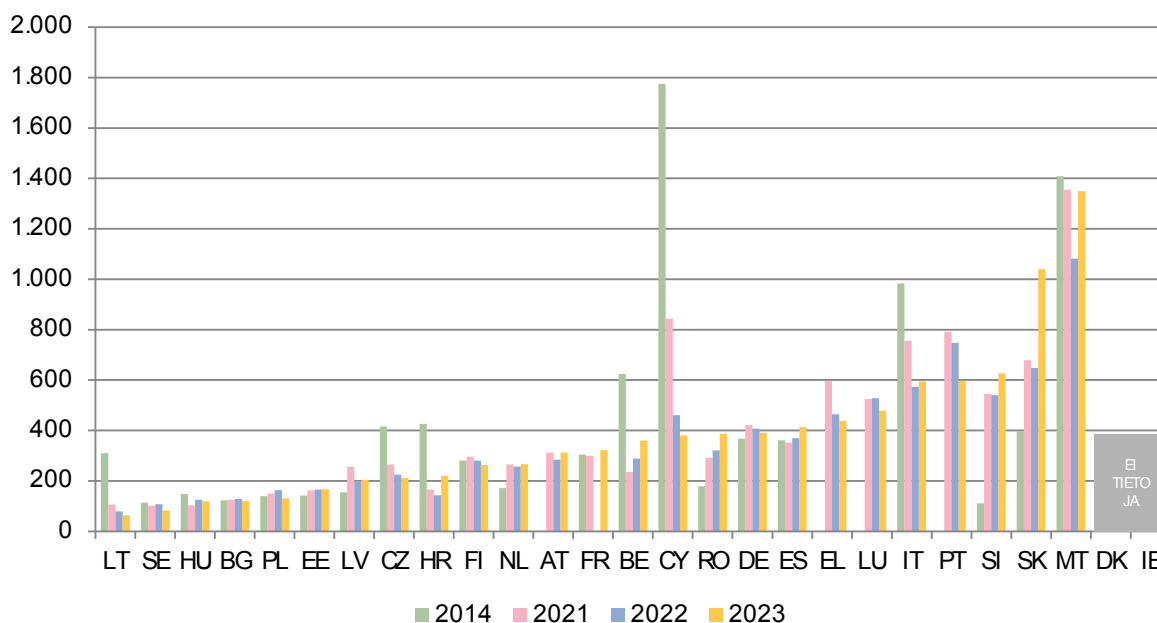
* CEPEJ:n määritelmän mukaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa riita-asioissa käsitellään esimerkiksi asianosaisten välisiä sopimusriitoja. Riidattomissa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa on kyse esimerkiksi riitauttamattomista maksumääräyksistä. Menetelmiin on tehty muutoksia **Kreikassa ja Slovakiassa**. Vireillä olevissa asioissa ovat mukana kaikki oikeusasteet **Tšekissä** ja vuoteen 2016 saakka **Slovakiassa**. **Italian** osalta covid-19-pandemian torjuntaan liittyneiden tiukkojen rajoitustoimenpiteiden aiheuttama oikeudenkäytön tilapäinen hidastuminen vaikutti käsittelyaikaan. **Alankomaiden** tietoihin sisältyvät riidattomat asiat.

Kaavio .: Arvio riita-asioiden ratkaisemiseen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa kaikissa oikeusasteissa vuonna 2023 tarvitusta ajasta* (ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa oikeusasteessa päivinä) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

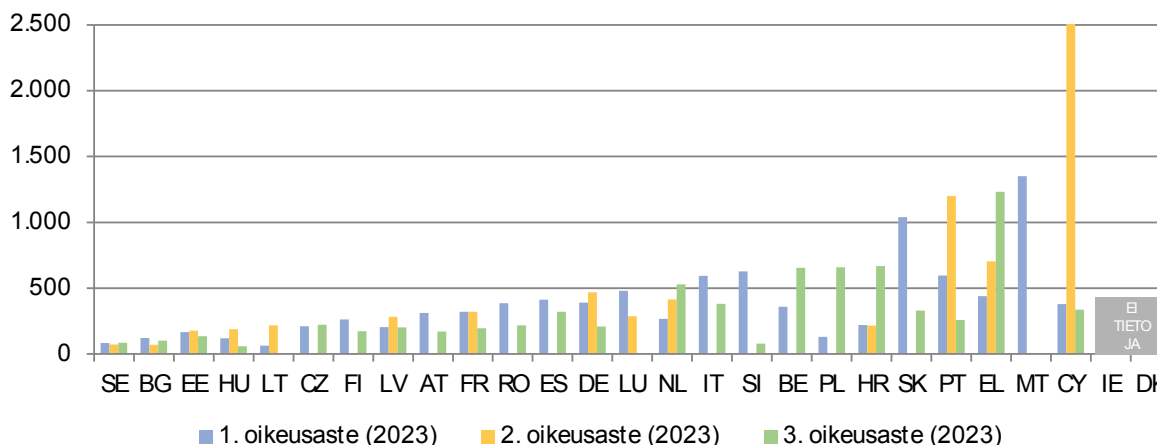
* Jäsenvaltioiden järjestys kaaviossa määräytyy sen oikeusasteen mukaan, jossa oikeudenkäynnin kesto on pisin kussakin jäsenvaltiossa. Tietoja ei ollut saatavilla ensimmäisestä ja toisesta oikeusasteesta **Kyproksessa, Alankomaissa ja Irlannissa**, toisesta oikeusasteesta **Kroatiassa ja Espanjassa** eikä kolmannesta oikeusasteesta **Kreikassa ja Slovakiassa**. **Saksassa ja Maltassa** ei ole kolmatta oikeusastetta. Mahdollisuutta saada asia ratkaistuksi kolmannessa oikeusasteessa voidaan rajoittaa joissain jäsenvaltioissa.

Kaavio .: Arvio hallinto-oikeudellisten asioiden ratkaisemiseen ensimmäisessä oikeusasteessa tarvittavasta ajasta vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

* CEPEJ:n määritelmän mukaan hallinto-oikeudelliset asiat ovat yksityishenkilöiden ja paikallisten, alueellisten tai kansallisten viranomaisten välisiä riita-asioita. Menetelmiin on tehty muutoksia **Kreikassa** ja **Slovakiassa**. Vireillä olevissa asioissa ovat mukana kaikkien oikeusasteiden tuomioistuimet **Tšekissä** ja vuoteen 2016 saakka **Slovakiassa**. **Tanska** ja **Irlanti** eivät kirjaa hallinto-oikeudellisia asioita erikseen.

Kaavio .: Arvio asioiden ratkaisemiseen hallinto-oikeudellisissa asioissa kaikissa oikeusasteissa vuonna 2023 tarvitusta ajasta* (ensimmäisessä ja, soveltuvin osin, toisessa ja kolmannessa oikeusasteessa päivinä) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

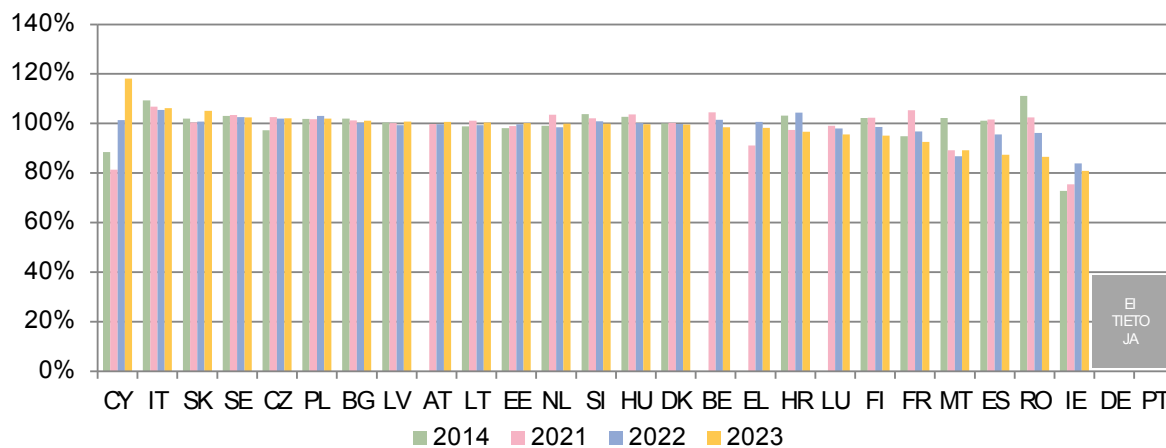
* Eräiden jäsenvaltioiden arvoja on pienennetty esityksellisistä syistä (**Kyproksen** toisessa oikeusasteessa = 5,429). Jäsenvaltioiden järjestys kaaviossa määräytyy sen oikeusasteen mukaan, jossa oikeudenkäynnin kesto on pisin kussakin jäsenvaltiossa. Tietoja ei ollut saatavilla toisen oikeusasteen tuomioistuimista **Belgiasta**, **Tšekistä**, **Unkarista**, **Maltasta**, **Itävallasta**, **Puolasta**, **Romaniasta**, **Sloveniasta**, **Slovakiasta** eikä **Suomesta** eikä kolmannen oikeusasteen tuomioistuimista **Liettua**, **Luxemburgista** eikä **Maltasta**. Korkein oikeusaste on ainoa muutoksenhakuaste **Tšekissä**, **Italiassa**, **Itävallassa**, **Sloveniassa** ja **Suomessa**. Tämän tyyppisiä asioita varten ei ole kolmannen oikeusasteen tuomioistuinta **Liettua**, **Luxemburgissa** eikä **Maltassa**. **Belgiassa** korkein hallinto-oikeus on tietyissä asioissa ensimmäinen ja ainoa oikeusaste. Mahdollisuutta viedä asia kolmannen oikeusasteen tuomioistuimiin voidaan joissakin jäsenvaltioissa rajoittaa. **Tanska** ja **Irlanti** eivät kirjaa hallinto-

oikeudellisia asioita erikseen. **Kyproksessa** oikeuslaitoksen rakenteeseen tehtiin heinäkuussa 2023 merkittävä uudistus, johon sisältyi muutoksenhakutuomioistuimen ja kolmannen oikeusasteen perustaminen.

– *Selvitysaste* –

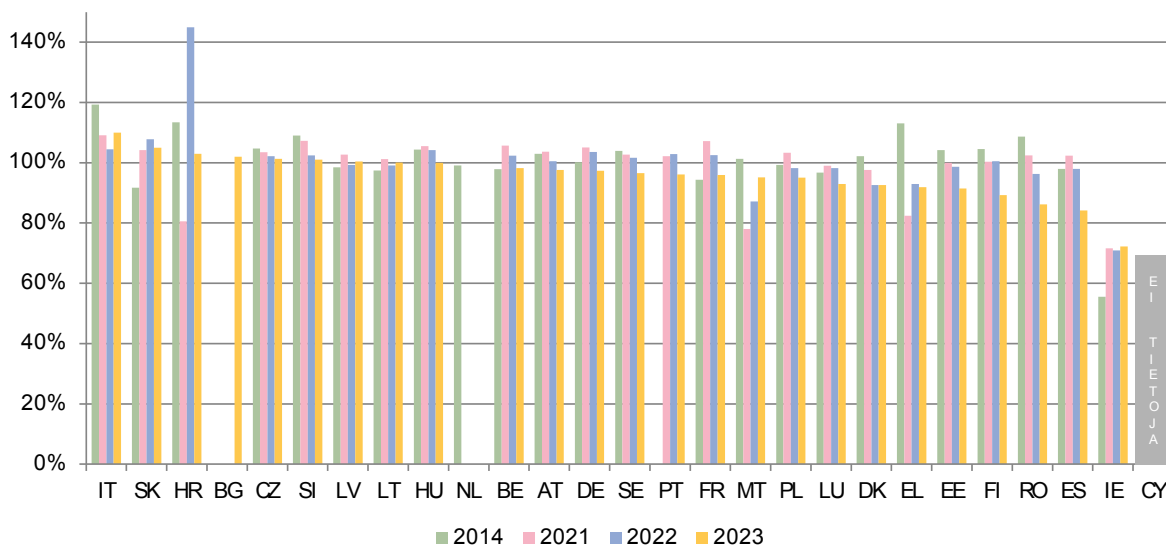
Selvitysaste saadaan jakamalla ratkaistujen asioiden määrä uusien asioiden määrällä. Sen avulla arvioidaan, suoriutuuko tuomioistuin uusien asioiden käsittelystä. Noin 100 prosentin tai sitä suurempi selvitysaste tarkoittaa, että oikeuslaitos pystyy ratkaisemaan ainakin käsiteltäväksi tulevia asioita vastaavan määrän asioita. Alle 100 prosentin selvitysaste tarkoittaa, että tuomioistuimet ratkaisevat vähemmän asioita kuin niiden käsiteltäväksi tulee.

Kaavio .: Siviili-, kauppa- ja hallinto-oikeudellisten sekä muiden asioiden selvitysaste vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa prosentteina – yli 100 prosentin arvot tarkoittavat, että selvitettyjä asioita on enemmän kuin käsiteltäväksi tulleita, ja alle 100 prosentin arvot tarkoittavat, että käsiteltäväksi tulleita asioita on enemmän kuin selvitettyjä) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

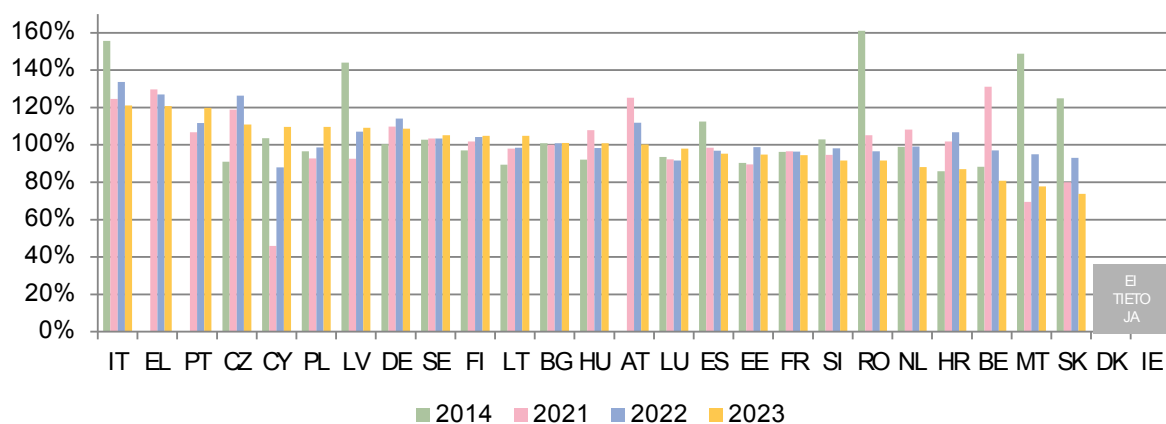
* CEPEJ:n määritelmän mukaan tähän ryhmään sisältyvät kaikki siviili- ja kauppaoikeudelliset riita-asiat ja riidattomat asiat, riidattomat kiinteistö- ja kaupparekisteriasiat, muut rekisteriasiat, muut riidattomat asiat, hallinto-oikeudelliset asiat sekä muut ei-rikosoikeudelliset asiat. Menetelmiin on tehty muutoksia **Slovakiassa**. **Irlannissa** ilmoitetun ratkaistujen asioiden määrän oletetaan jääneen liian pieneksi sovelletun menetelmän vuoksi.

Kaavio .: Siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden selvitysaste vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa prosentteina) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

* Menetelmiin on tehty muutoksia **Kreikassa** ja **Slovakiassa**. **Irlannissa** ilmoitetun ratkaistujen asioiden määrän oletetaan jääneen liian pieneksi sovelletun menetelmän vuoksi. **Alankomaiden** tietoihin sisältyvät riidattomat asiat.

Kaavio .: Hallinto-oikeudellisten asioiden selvitysaste vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa prosentteina) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

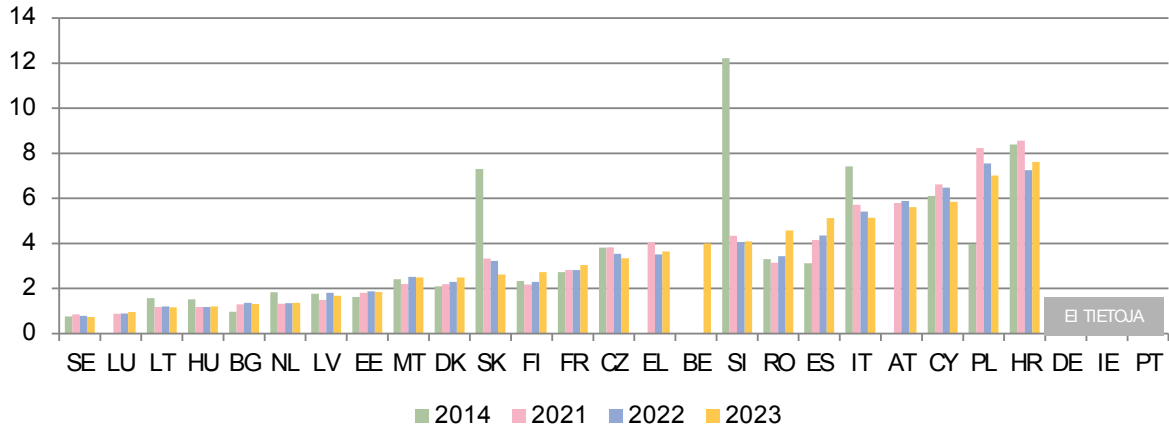

* Menetelmiin on tehty muutoksia **Kreikassa** ja **Slovakiassa**. **Tanska** ja **Irlanti** eivät kirjaa hallinto-oikeudellisia asioita erikseen. **Kyproksessa** ratkaistujen asioiden määrä on noussut, mikä on seurausta siitä, että osa asioista oli käsitelty yhdessä, 2 724 konsolidoitua asiaa oli peruuntunut ja vuonna 2015 perustettiin hallintotuomioistuin.

– Vireillä olevat asiat –

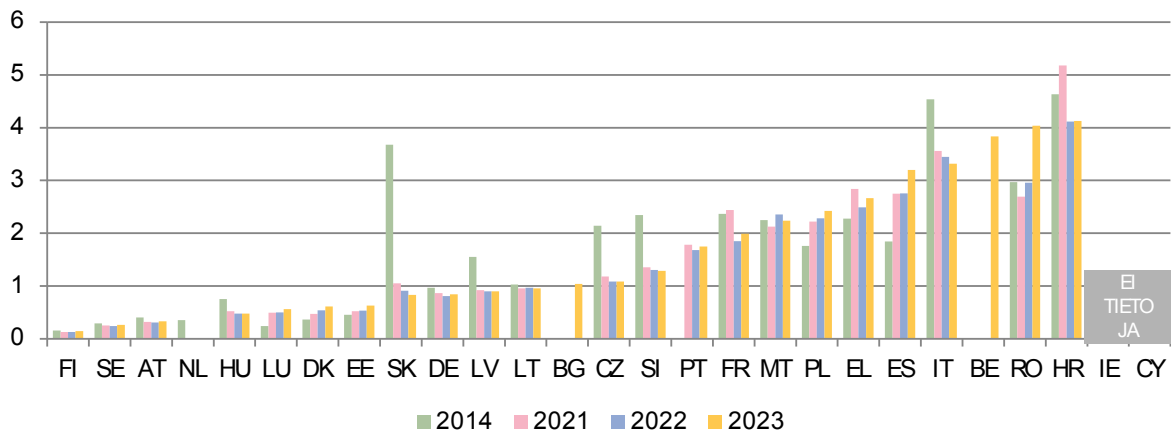
Vireillä olevien asioiden määrä on kyseisen vuoden lopussa käsittelemättä olevien asioiden määrä. Vireillä olevien asioiden määrä vaikuttaa myös käsittelyaikaan.

Kaavio .: Vireillä olevien siviili-, kauppa- ja hallinto-oikeudellisten sekä muiden asioiden määrä vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa sataa asukasta kohti) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

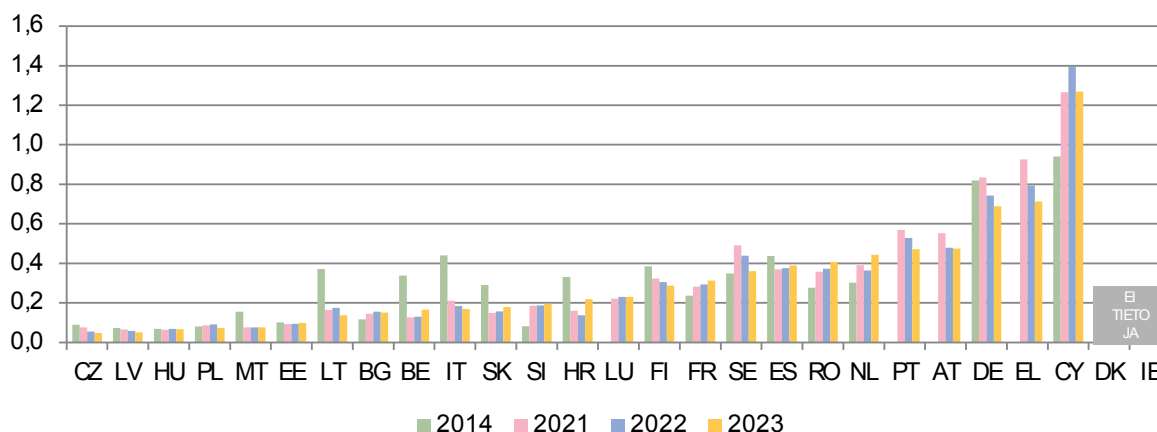
* CEPEJ:n määritelmän mukaan tähän ryhmään sisältyvät kaikki siviili- ja kauppaoikeudelliset riita-asiat ja riidattomat asiat, riidattomat kiinteistö- ja kaupparekisteriasiat, muut rekisteriasiat, muut riidattomat asiat, hallinto-oikeudelliset asiat sekä muut ei-rikosoikeudelliset asiat. Menetelmiin on tehty muutoksia **Slovakiassa**. Vireillä olevissa asioissa ovat mukana kaikkien oikeusasteiden tuomioistuimissa käsiteltävät asiat **Tšekissä** ja vuoteen 2016 saakka **Slovakiassa**.

Kaavio .: Vireillä olevien siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden määrä vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa sataa asukasta kohti) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

* Menetelmiin on tehty muutoksia **Kreikassa** ja **Slovakiassa**. Vireillä olevissa asioissa ovat mukana kaikkien oikeusasteiden tuomioistuimissa käsiteltävät asiat **Tšekissä** ja vuoteen 2016 saakka **Slovakiassa**. **Alankomaiden** tietoihin sisältyvät riidattomat asiat.

Kaavio .: Vireillä olevien hallinto-oikeudellisten asioiden määrä vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa sataa asukasta kohti) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

* Menetelmiin on tehty muutoksia **Kreikassa** ja **Slovakiassa**. Vireillä olevissa asioissa ovat mukana kaikkien oikeusasteiden tuomioistuimissa käsiteltävät asiat **Tšekissä** ja vuoteen 2016 saakka **Slovakiassa**. **Tanska** ja **Irlanti** eivät kirjaa hallinto-oikeudellisia asioita erikseen.

2.1.3. Tehokkuus joillakin EU:n lainsäädännön yksittäisillä aloilla

Tässä osiossa täydennetään oikeuslaitosten tehokkuutta koskevia yleisiä tietoja. Siinä tarkastellaan oikeudenkäyntimenettelyjen keskimääräistä kesto⁴⁹ joillakin EU:n lainsäädännön yksittäisillä aloilla. Vuoden 2025 tulostaulu pohjautuu kilpailun, sähköisen viestinnän, EU-tavaramerkin, kuluttajalainsäädännön sekä rahanpesun ja korruption torjunnan osalta aiempiin tietoihin.

Nämä kuusi EU:n lainsäädännön aihealuetta on valittu sillä perusteella, että niillä on merkitystä sisämarkkinoiden ja liiketoimintaympäristön kannalta. Lisäksi tässä tulostaulussa jatketaan hallintoviranomaisten yleisen tehokkuuden tarkastelua kilpailua ja kuluttajansuojaa koskevien päivitettyjen kaavioiden perusteella. Erityisesti yritysten osalta hallinnolliset viivästykset ja epävarmuus voivat joissakin tapauksissa aiheuttaa huomattavia kustannuksia ja haitata suunniteltuja tai jo toteutettuja investointeja. Erityisesti yritysten osalta hallinnolliset viivästykset ja epävarmuus voivat joissakin tapauksissa aiheuttaa huomattavia kustannuksia ja haitata suunniteltuja tai jo toteutettuja investointeja.⁵⁰

– Kilpailu –

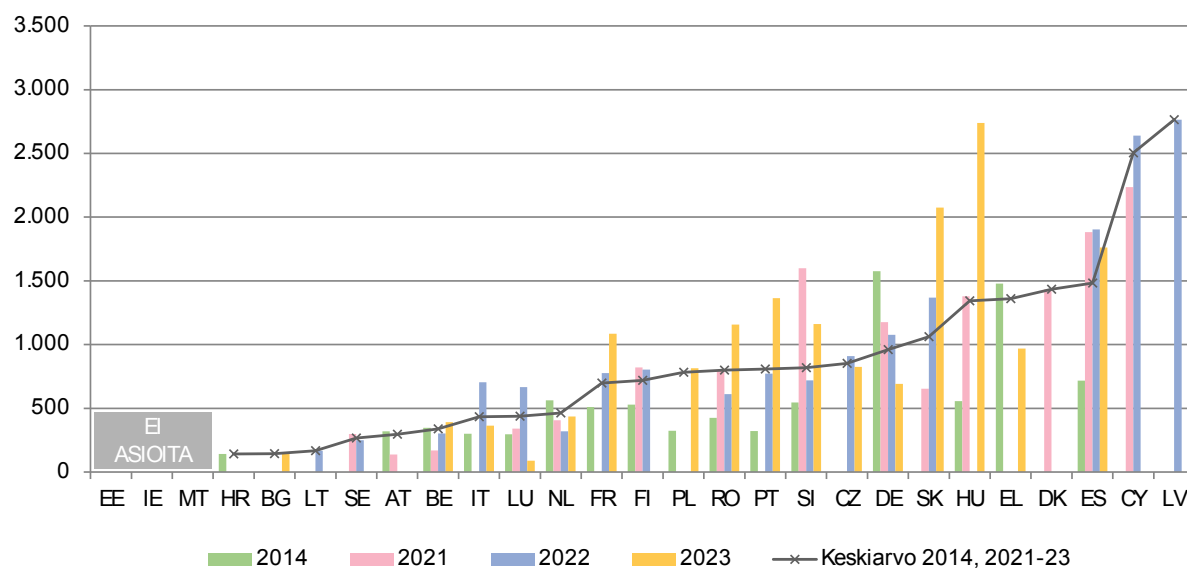
Kilpailulainsäädännön tehokas täytäntöönpano on houkuttelevan liiketoimintaympäristön kannalta keskeinen seikka, sillä se takaa yrityksille tasapuoliset toimintaedellytykset. Se

⁴⁹ Oikeudenkäyntimenettelyjen kesto näillä aloilla on laskettu kalenteripäivinä siitä päivästä alkaen, jona kanne tai valitus jätettiin tuomioistuimeen (tai syyte tuli lopulliseksi), siihen päivään, jona tuomioistuin antoi ratkaisunsa (kaaviot 15–22). Kaavioissa 15, 17, 18 ja 19 arvot on järjestetty vuosien 2014 ja 2021–2023 tietojen painotetun keskiarvon mukaan ja kaavioissa 20 ja 21 vuosien 2014 ja 2021–2023 tietojen painotetun keskiarvon mukaan. Kaavion 16 tiedot kattavat vuodet 2021–2023. Kaavion 22 tiedot kattavat vuodet 2021–2023. Jos tietoja ei ole ollut saatavilla kaikilta vuosilta, keskiarvo kuvastaa kaaviossa esitettyjä saatavilla olleita tietoja laskettuna kaikkien asioiden, asioista tehdyn otoksen tai hyvin harvoissa tapauksissa arvioiden perusteella.

⁵⁰ Maailmanpankkiryhmä, 2019, ”Retention and Expansion of Foreign Direct Investment, Political Risk and Policy Responses”, kaavio 18.

edistää taloudellista toimintaa ja tehokkuutta ja laajentaa kuluttajien valintamahdollisuuksia, alentaa hintoja ja parantaa laatua. Kaaviossa 15 esitetään käsittelyn keskimääräinen kesto asioissa, jotka koskevat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 101 ja 102 artiklan nojalla annettuja kansallisten kilpailuviranomaisten päätöksiä.⁵¹ Kaaviossa 16 esitetään käsittelyn keskimääräinen kesto kansallisten kilpailuviranomaisten menettelyissä SEUT-sopimuksen 101 ja 102 artiklaa sovellettaessa.

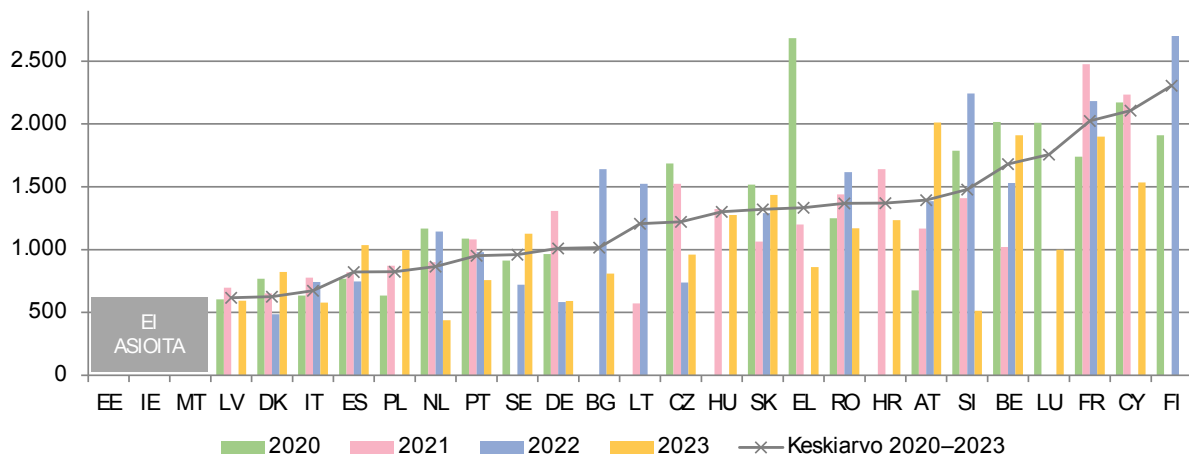
Kaavio .: Kilpailu: valitusten tuomioistuinkäsittelyyn keskimäärin kulunut aika vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: Euroopan komissio ja Euroopan kilpailuviranomaisten verkosto)

* Keskiarvoa painotetaan asioiden määrällä kunakin vuonna. **Itävalta:** Vuosien 2014 ja 2021 tiedot sisältävät kartellituomioistuimen päätökset pääasiassa, eivät näiden päätösten oikeudellista uudelleentarkastelua korkeimmassa oikeudessa. EU:n oikeusalan tulostaulusta 2024 lähtien kartellituomioistuimen päätökset on sisällytetty kansallisten kilpailuviranomaisten menettelyihin kuluneeseen aikaan (ks. jäljempänä). **Italia:** Vuosien 2014, 2021 ja 2022 osalta käytettiin arviota kuluneesta ajasta. Pylvään puuttuminen voi merkitä sitä, että jäsenvaltio ei ilmoittanut yhtään asiaa kyseisenä vuotena. Monissa jäsenvaltioissa asioita on vain vähän (alle viisi vuodessa). Tämän vuoksi yksi poikkeuksellisen pitkä tai lyhyt asian käsittely voi vaikuttaa vuosittaisiin tietoihin (esimerkiksi **Luxemburgissa** asioita oli ainoastaan yksi). **Espanja:** valitusten määrä vastaa niiden yritysten määrää, jotka ovat tehneet valituksen kustakin markkina- ja kilpailukomission päätöksestä. **Irlanti:** ei voida soveltaa vuosien 2020, 2021 ja 2022 osalta, koska ennen vuotta 2023 kilpailu- ja kuluttajansuojakomissiolla ei ollut valtuuksia tehdä tämän tyyppisiä päätöksiä, joista tehtyjä valituksia olisi voitu käsitellä tuomioistuimessa.

⁵¹ Ks. neuvoston asetus (EY) N:o 1/2003, annettu 16 päivänä joulukuuta 2002, perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti), EYVL L 1, 4.1.2003, s. 1–25, erityisesti 3 ja 5 artikla.

Kaavio .: Kilpailu: kansallisten kilpailuviranomaisten menettelyihin keskimäärin kulunut aika vuosina 2021–2023* (päivinä) (lähde: Euroopan komissio ja Euroopan kilpailuviranomaisten verkosto)

* Keskiarvoa painotetaan asioiden määrällä kunakin vuonna. Kansallisten kilpailuviranomaisten menettelyihin keskimäärin kulunut aika on laskettu EU:n oikeusalan tulostaulusta 2024 lähtien seuraavasti: päivien määrä ensimmäisestä virallisesta tutkintatoimenpiteestä kansallisen kilpailuviranomaisen (hallintoviranomaisen tai jäsenvaltioissa, joissa asiaa käsittelee oikeuslaitos, sen tuomioistuimen, jolla on valtuus tehdä kieltopäätös ja/tai määrätä tai vahvistaa sakkoja) tekemään lopulliseen päätökseen. Tästä syystä edellä olevan kaavion tietoja ei voida vuoden 2024 tulostaulusta lähtien verrata edellisten vuosien tulostauluissa julkaistuihin tietoihin. Tällä laskentamenetelmällä saadaan EU:n tasolla vertailukelpoisia tietoja, joita käytetään yksinomaan EU:n oikeusalan tulostaulussa, ja se voi poiketa raportointitavasta, jota sovelletaan joissakin jäsenvaltioissa kansallisella tasolla. **Tšekissä ja Slovakiassa** hallinnollinen menettely koostuu kahdesta asteesta. Viranomaisen toinen aste tekee muutoksenhaun yhteydessä uudelleentarkastelun ensimmäisen asteen päätöksille, mikä voi pidentää menettelyyn kuluva aika. **Tanska:** Vuonna 2021 Tanskassa otettiin ECN+-direktiivin kansallisen täytäntöönpanon seurauksena käyttöön puhtaasti rikosoikeudellisen täytäntöönpanojärjestelmän sijasta järjestelmä, jossa Tanskan kilpailuviranomainen voi esittää sakkoa koskevan vaatimuksen suoraan siviilituomioistuimelle ja tehdä sovintopäätöksen omista hallinnollisista menettelyissään. Tämän seurauksena päätökset lisääntyivät vuonna 2022. **Itävallan, Tanskan ja Suomen** osalta menettelyyn kulunut aika kattaa kansallisen hallinnollisen ja oikeudellisen kilpailuviranomaisen menettelyjen yhteenlasketun keston. **Itävalta:** Tiedot kattavat menettelyjä, jotka liittyivät laajamittaiseen rakennusalan kartelliin. Asian laajuuden vuoksi sama ensimmäinen tutkintatoimenpide johti useisiin peräkkäisiin menettelyihin, joista osa on saatu päätökseen ja osa on edelleen käynnissä, mikä on vähitellen vääristänyt menettelyjen keskimääräistä kesto. **Espanja ja Italia:** tiedoissa ei ole otettu huomioon kansallisen kilpailuviranomaisen tekemiä sitoumuksia koskevia päätöksiä. **Irlanti:** ei ole sovellettavissa vuosien 2020, 2021 ja 2022 osalta, koska kansallisella kilpailuviranomaisella ei ollut valtuuksia tehdä itse sitovia hallinnollisia päätöksiä kilpailunrajoituksia koskevissa asioissa ennen syyskuuta 2023 (ennen sitä se pystyi toteuttamaan täytäntöönpanotoimia näissä asioissa vain tuomioistuinten välityksellä).

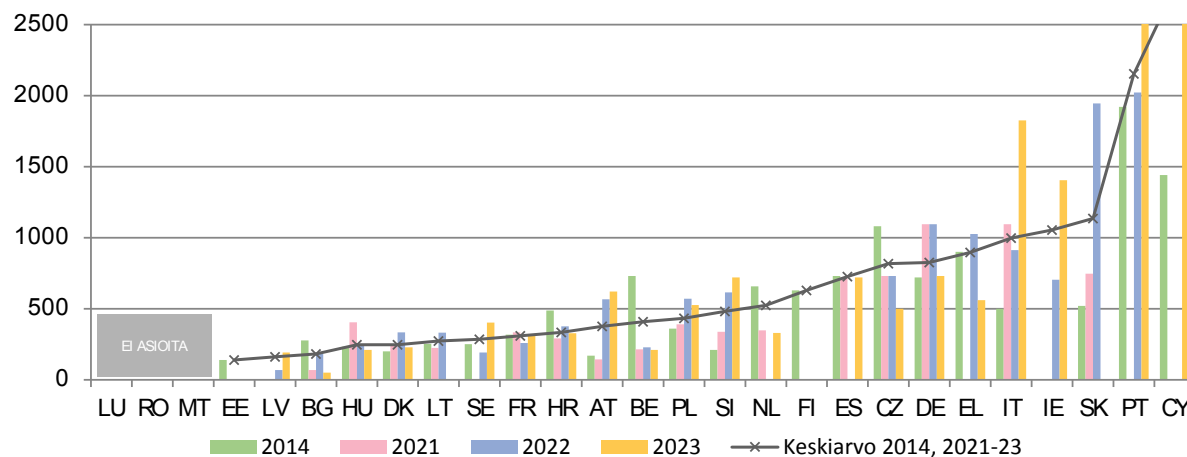
– Sähköinen viestintä –

Sähköistä viestintää koskevan EU:n lainsäädännön tavoitteena on edistää kilpailua, myötävaikuttaa sisämarkkinoiden kehitykseen sekä edistää investointeja, innovointia ja kasvua. Lainsäädännön tehokkaalla täytäntöönpanolla voidaan aikaansaada myönteisiä vaikutuksia kuluttajille, sillä sen ansiosta loppukäyttäjien maksamat hinnat voivat alentua ja palvelujen laatu parantua. Kaaviossa 17 esitetään, kuinka kauan tuomioistuimilta on keskimäärin kulunut siihen, että ne ovat käsitelleet sellaisista kansallisten sääntelyviranomaisten päätöksistä tehdyt valitukset, jotka on annettu sähköistä viestintää koskevan EU:n lainsäädännön nojalla.⁵² Kaaviossa on mukana monenlaisia asioita

⁵² Laskelmat perustuvat käsittelyn keskimääräiseen keston valituksissa sellaisista kansallisten sääntelyviranomaisten päätöksistä, jotka on annettu EU:n sähköisen viestinnän sääntelyjärjestelmän

monitahoisista ”markkina-analyysien” uudelleentarkasteluista yksinkertaisempiin kuluttajakeskeisiin kysymyksiin.

Kaavio .: Sähköinen viestintä: valitusten tuomioistuinkäsittelyyn keskimäärin kulunut aika vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: Euroopan komissio ja viestintäkomitea)

* Eräiden jäsenvaltioiden aiempia arvoja on pienennetty esityksellisistä syistä (**Portugali**: 2,830 vuonna 2023; **Kypros**: 3,285 vuonna 2023). Keskiarvoa on painotettu asioiden määrällä kunakin vuonna. Asioiden määrä vaihtelee jäsenvaltioittain. Pylvään puuttuminen merkitsee sitä, että jäsenvaltio ei ilmoittanut yhtään asiaa kyseisenä vuotena. Joissakin tapauksissa asioiden vähäinen määrä (**Tšekki, Tanska, Irlanti, Espanja, Latvia, Itävalta ja Portugali**) voi johtaa siihen, että yksi poikkeuksellisen pitkä tai lyhyt asian käsittely vaikuttaa merkittävästi vuosittaisiin tietoihin ja aiheuttaa suurta vaihtelua vuosien välillä. **Tanskassa** ensimmäisen oikeusasteen muutoksenhakumenettelyistä vastaa tuomioistuintyyppinen elin. **Espanjassa, Itävallassa ja Puolassa** käsittelystä vastaavat eri tuomioistuimet asiasäällön mukaan.

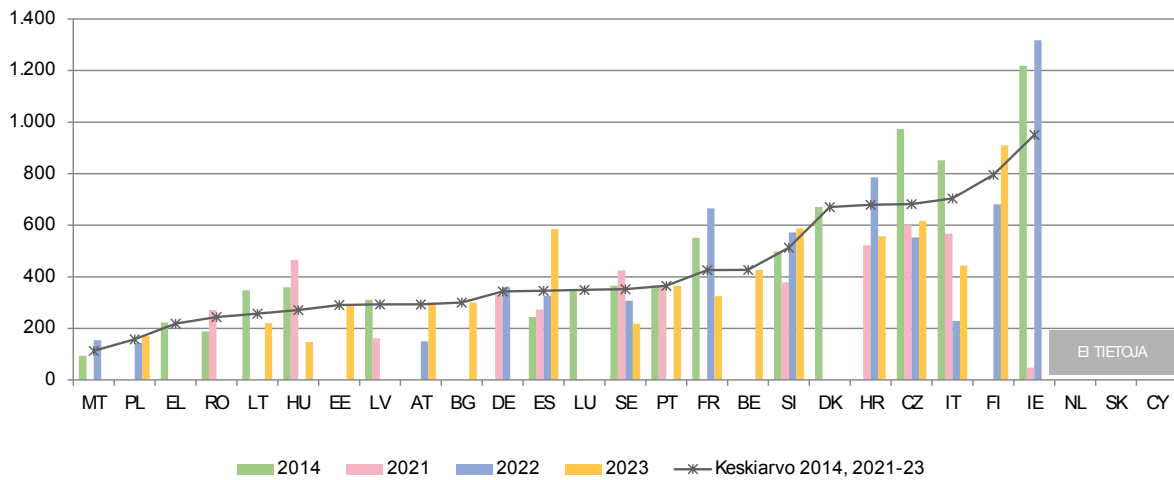
– EU-tavaramerkki –

Teollis- ja tekijänoikeuksien tehokas täytäntöönpano on olennaista pyrittäessä edistämään investointeja innovointiin. EU-tavaramerkkejä koskevassa EU:n lainsäädännössä⁵³ annetaan merkittävä rooli kansallisille tuomioistuimille, joille annetaan valtuudet toimia EU:n tuomioistuimina ja tehdä sisämarkkinoihin vaikuttavia päätöksiä. Kaaviosta 18 ilmenee EU-tavaramerkin loukkausta koskeviin yksityisten asianosaisten välisiin riita-asioihin keskimäärin kulunut aika.

täytäntöön panemiseksi hyväksytyn kansallisen lainsäädännön nojalla. Sähköisen viestinnän sääntelyjärjestelmään kuuluvat direktiivit 2002/19/EY (käyttöoikeusdirektiivi), 2002/20/EY (valtuutusdirektiivi), 2002/21/EY (puitedirektiivi) ja 2002/22/EY (yleispalveludirektiivi) sekä muita EU:n säädöksiä, kuten radiotaajuuspoliittinen ohjelma ja taajuuksia koskevat komission päätökset, lukuun ottamatta yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla annettua direktiiviä 2002/58/EY.

⁵³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/1001, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2017, Euroopan unionin tavaramerkistä (EUVL L 154, 16.6.2017, s. 1–99).

Kaavio .: EU-tavaramerkki: EU-tavaramerkin loukkausta koskeviin asioihin keskimäärin kulunut aika vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: Euroopan komissio ja teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten eurooppalainen seurantakeskus)

* Keskiarvoa painotetaan asioiden määrällä kunakin vuonna. **Ranska, Italia, Liettua ja Luxemburg:** tiettyjen vuosien tiedoissa on käytetty asioista tehtyä otosta. **Tanska:** Tiedot koskevat kaikkiin tavaramerkkeihin (eivät pelkästään EU-tavaramerkkiin) liittyviä asioita meri- ja kauppatuomioistuimissa. Vuonna 2023 saatiin päätökseen 372 teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa tapausta. Tavanomaisia siviilioikeudellisia asioita oli 53, vähäisiä vaatimuksia koskevissa menettelyissä käsiteltiin 275 asiaa ja kieltomenettelyissä 44. Asioiden käsittelyajoista ei ole saatavilla tietoja. **Kreikka:** tiedot perustuvat painotettuun keskimääräiseen kestoon kahdessa tuomioistuimessa. **Espanja:** keskimäärin kuluneen ajan laskennassa on otettu huomioon myös muita EU:n teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat asiat. **Puola:** vuoden 2023 osalta painotettu keskiarvo laskettiin ratkaistujen asioiden määrän perusteella. **Suomi:** Vuonna 2023 toisessa kahdesta asiasta pyydettiin unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisua. Aika, jonka asia oli vireillä unionin tuomioistuimessa, sisällytettiin laskettuun keskimääräiseen päivien määrään.

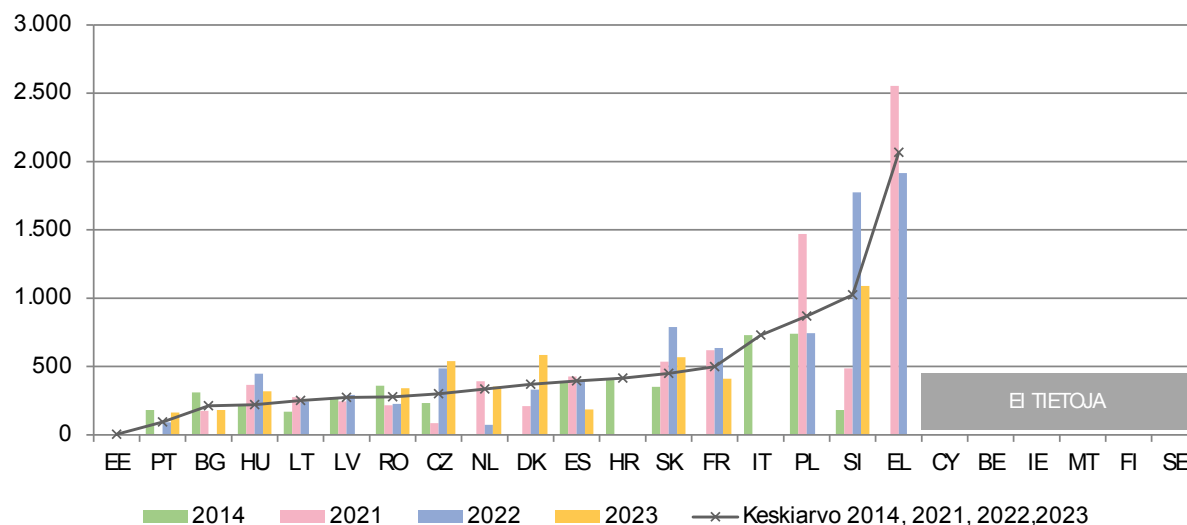
– Kuluttajansuoja –

Kuluttajansuojalainsäädännön tehokkaalla täytäntöönpanolla varmistetaan, että kuluttajien oikeuksia suojellaan ja että kuluttajansuojalakeja rikkovat yritykset eivät saa perusteetonta etua. Kuluttajaviranomaisilla ja tuomioistuimilla on tärkeä tehtävä, kun EU:n kuluttajansuojalainsäädäntöä⁵⁴ pannaan täytäntöön kansallisissa täytäntöönpanojärjestelmissä. Kaaviossa 19 näkyy EU:n lainsäädännön nojalla annettujen kuluttajansuojaviranomaisten päätöksistä tehtyjen valitusten tuomioistuinkäsittelyyn keskimäärin kulunut aika.

Kuluttajien tai yritysten kannalta katsottuna täytäntöönpanossa voi olla mukana useita toimijoita, joihin ei kuulu pelkästään tuomioistuimia vaan myös hallintoviranomaisia. Lisävalaistuksen antamiseksi tästä täytäntöönpanoketjusta esitetään oikeudenkäyntimenettelyjen kesto kuluttajaviranomaisissa. Kaaviosta 20 ilmenee kansallisten kuluttajansuojaviranomaisten hallinnollisten päätösten tekemiseen keskimäärin kulunut aika vuosina 2014 ja 2021–2023. Päätökset koskevat muun muassa aineellisten sääntöjen rikkomisen toteamista, välitoimia, kieltomääräyksiä, tuomioistuinmenettelyn vireillepanoa ja asian käsittelyn päättämistä.

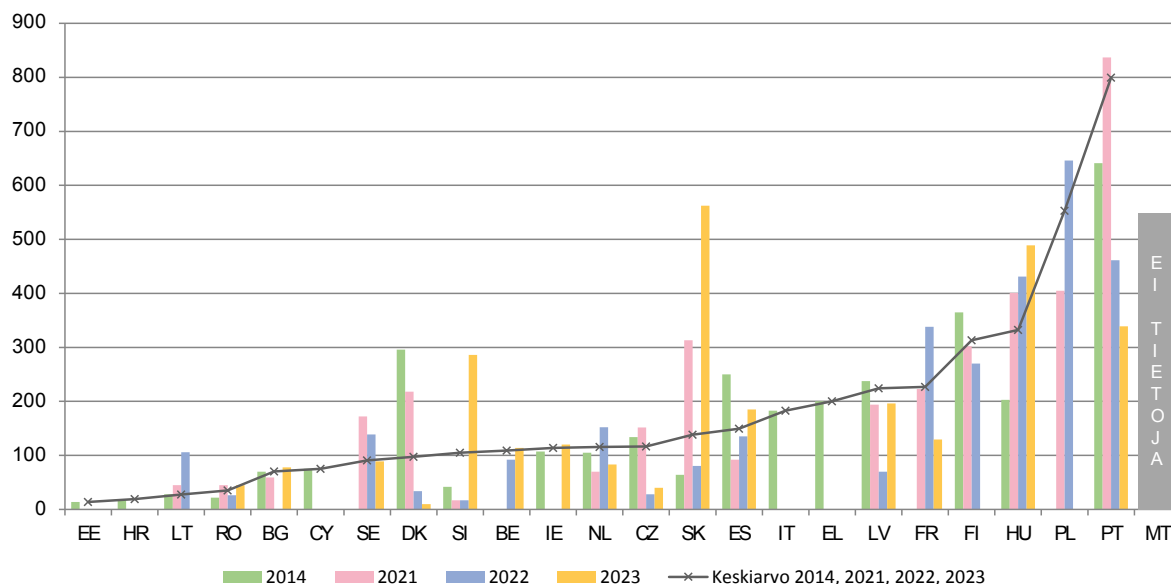
⁵⁴ Kaaviot 20 ja 21 liittyvät kohtuuttomista sopimusehdoista annetun direktiivin (93/13/ETY), kulutustavaroiden kaupasta ja niihin liittyvistä takuista annetun direktiivin (1999/44/EY), sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin (2005/29/EY), kuluttajan oikeuksista annetun direktiivin (2011/83/EU) sekä niiden kansallisten täytäntöönpanosäännösten täytäntöönpanoon.

Kaavio .: Kuluttajansuoja: valitusten tuomioistuinkäsittelyyn keskimäärin kulunut aika vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: Euroopan komissio ja kuluttajansuoja-asioiden yhteistyöverkosto)

* Keskiarvoa painotetaan asioiden määrällä kunakin vuonna. **Saksa, Luxemburg ja Itävalta:** skenaariota ei voida soveltaa, koska kuluttajaviranomaisilla ei ole toimivaltaa antaa päätöksiä kuluttajansuojasääntöjen rikkomisesta. **Kreikka ja Romania** toimittivat arvion keskimäärin kuluneesta ajasta tietyiltä vuosilta.

Kaavio .: Kuluttajansuoja: kansallisten kuluttajansuojaviranomaisten hallinnollisten päätösten tekemiseen keskimäärin kulunut aika vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä viranomaisasteessa päivinä) (lähde: Euroopan komissio ja kuluttajansuoja-asioiden yhteistyöverkosto)

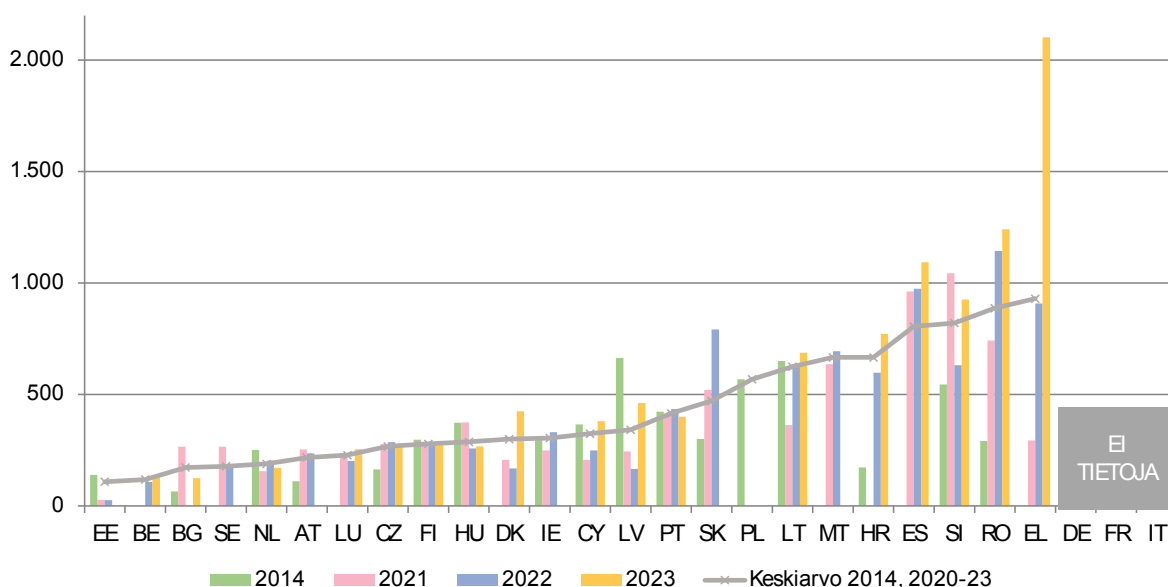

* Keskiarvoa painotetaan asioiden määrällä kunakin vuonna. **Saksa, Luxemburg ja Itävalta:** ei voida soveltaa, koska kuluttajaviranomaisilla ei ole toimivaltaa antaa päätöksiä kuluttajansuojasääntöjen rikkomisesta. **Tanska, Kreikka, Ranska, Romania ja Suomi** toimittivat tietyiltä vuosilta arvion keskimäärin kuluneesta ajasta.

– Rahanpesu –

Sen lisäksi, että rahanpesun ehkäiseminen ja torjunta riittää rikollisilta resurssit toteuttaa laittomia tekoja ja auttaa hajottamaan järjestäytyneen rikollisuuden verkostoja⁵⁵, sillä on ratkaiseva merkitys rahoitusalan luotettavuuden, koskemattomuuden ja vakauden, rahoitusjärjestelmän uskottavuuden ja sisämarkkinoilla vallitsevan tasapuolisen kilpailun kannalta⁵⁶. Rahanpesu voi estää ulkomaisia investointeja, vääristää kansainvälisiä pääomavirtoja ja vaikuttaa kielteisesti maan makrotalouden suorituskykyyn, mikä aiheuttaa hyvinvointitappioita ja vie resursseja tuottavammalta taloudelliselta toiminnalta.⁵⁷ Rahanpesun vastaisen direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on ylläpidettävä kattavia tilastoja rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntajärjestelmiensä tehokkuudesta.⁵⁸ Päivitetyllä kyselylomakkeella on kerätty yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa tietoja kansallisten rahanpesun torjuntajärjestelmien oikeudellisista näkökohdista. Kaaviosta 21 ilmenee rahanpesurikosten käsittelyyn ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimissa keskimäärin kulunut aika.

Kaavio .: Rahanpesu: valitusten tuomioistuinkäsittelyyn keskimäärin kulunut aika vuosina 2014 ja 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: Euroopan komissio ja rahanpesun ja terrorismin rahoituksen asiantuntijaryhmä)

* Keskiarvoa painotetaan asioiden määrällä kunakin vuonna. **Portugali:** Tietokannasta suodatettiin kunkin tuomiopiirin osalta rahanpesutapauksia koskevat tiedot asiaankuuluvia kriteerejä käyttäen. Päivien

⁵⁵ EU:n lainsäädännössä rahanpesun torjuntaa käsitellään rahanpesun torjuntaa rahanpesun torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin 23 päivänä lokakuuta 2018 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/1673.

⁵⁶ Rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen 20 päivänä toukokuuta 2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 johdanto-osan 2 kappale.

⁵⁷ Kansainvälisen valuuttarahaston tiedote, 8.3.2018: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism>.

⁵⁸ Direktiivin (EU) 2015/849 44 artiklan 1 kohta. Ks. myös direktiivin (EU) 2018/843 tarkistettu 44 artikla, joka tuli voimaan kesäkuussa 2018 ja joka jäsenvaltioiden oli määrä panna täytäntöön tammikuuhun 2020 mennessä.

keskimääräinen lukumäärä perustuu rikkomisen päivämäärään ja sitovan päätöksen tai käsittelyn päättämisen päivämäärään. **Kypros:** vakavat asiat käsitellään rikostuomioistuimessa keskimäärin vuoden sisällä, kun taas vähemmän vakavien asioiden käsittely alemmissä tuomioistuimissa kestää pidempään. **Slovakia:** tiedot vastaavat koko menettelyn keskimääräistä kestoja muutoksenhakutuomioistuin mukaan lukien.

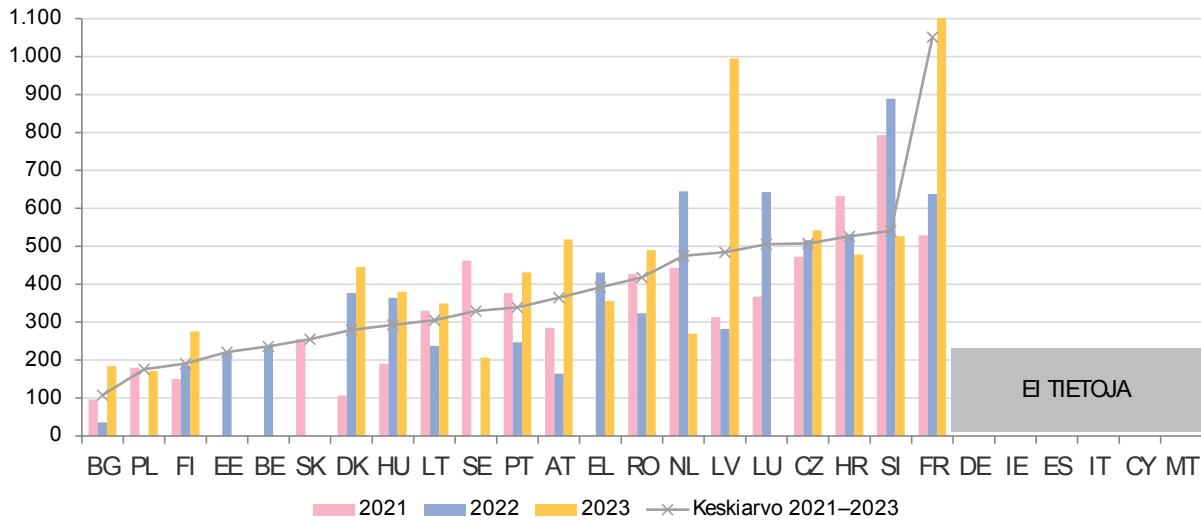
– Korruptiontorjunta –

Korruptio vaikeuttaa kestävästä talouskasvusta, sillä se ohjaa resursseja pois tuottavista tuloksista, heikentää julkisten menojen tehokkuutta ja syventää sosiaalista eriarvoisuutta. Se haittaa sisämarkkinoiden tehokasta ja sujuvaa toimintaa, luo epävarmuutta liiketoiminnan harjoittamiseen ja jarruttaa investointeja. Korruption torjuminen on erityisen vaikeaa, koska toisin kuin useimmissa rikoksissa, korruption molemmat osapuolet haluavat yleensä salata toimintansa. Siksi myös korruptiotapausten määrää on yleisesti vaikeaa arvioida koko EU:ssa. Korruptio on erityisen vakava rikos, jolla on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 83 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu rajat ylittävä ulottuvuus ja jota voidaan torjua tehokkaasti vain Euroopan unionin yhteisillä vähimmäissäännöillä. Komissio esitti 3. toukokuuta 2023 ehdotuksen direktiiviksi korruption torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin sekä yhteisen tiedonannon korruption torjunnasta.⁵⁹ Direktiiviehdotuksella ajantasaistetaan ja yhdenmukaistetaan korruptiorikosten määritelmiä ja niistä määrättäviä seuraamuksia koskevat EU:n säännöt, jotta voidaan varmistaa tiukat normit kaikkia korruptiorikoksia vastaan (esim. lahjonta mutta myös varojen väärinkäyttö, vaikutusvallan kauppaaminen, virka-aseman väärinkäyttö, oikeudenkäytön häiritseminen ja korruptiorikoksiin liittyvä laitton vaurastuminen) korruptiontorjunnan ja täytäntöönpanon tehostamiseksi. Lisäksi vuonna 2022 laadittiin yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa uusi kyselylomake, jolla kerätään tietoa lahjontaa koskevien ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinkäsittelyjen kestosta. Kyselyn tulokset esitetään kaaviossa 22.⁶⁰

⁵⁹ Ehdotus direktiiviksi korruption torjunnasta (COM(2023) 234) ja yhteinen tiedonanto korruption torjunnasta (JOIN(2023) 12 final).

⁶⁰ Tässä tiedonkeruussa on keskitytty ensimmäisen oikeusasteen rikostuomioistuihin, joilla yleensä on suurin vaikutus rikosoikeudenkäynnin kokonaiskesto.

Kaavio .: Korruptio (lahjonta): valitusten tuomioistuinkäsittelyyn keskimäärin kulunut aika vuosina 2021–2023* (ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: Euroopan komissio ja korruptiontorjunnan kansalliset yhteyspisteet)

* Keskiarvoa painotetaan asioiden määrällä kunakin vuonna. **Saksa, Irlanti, Espanja, Italia, Kypros, Malta ja Alankomaat** eivät vastanneet tähän kysymykseen. Vuoden 2022 osalta tässä laskelmassa käsittelyaika alkaa kulua siitä päivästä, jona syyttäjäviranomainen haastoi vastaajan tuomioistuimen eteen. Käsittelyaika päättyy päivänä, jona ensimmäisen oikeusasteen tuomari antaa lainvoimaisen tuomion. Keskimääräinen käsittelyaika 35 asiassa oli 645 päivää. On kuitenkin huomattava, että asia ei useinkaan ole vielä valmis tuomioistuinkäsittelyyn käsittelyajan mittaamisen aloittamishetkellä, joten varsinaisen käsittelyn aloittamiseen menee aikansa. Keskimääräinen kesto ensimmäisestä kuulemisesta lainvoimaisen tuomion antamiseen on 194 päivää.

2.1.4. Yhteenvedo oikeuslaitosten tehokkuudesta

Tehokas oikeuslaitos suoriutuu asioiden määrästä ja asiaruuhkista, ja ratkaisut annetaan ilman aiheutonta viivytystä. EU:n oikeusalan tulostaulun tärkeimmät oikeuslaitosten toimivuuden seurantaan käytetyt indikaattorit ovat sen vuoksi **oikeudenkäynnin kesto** (käsittelyaika tai asian ratkaisemiseen tarvittava keskimääräinen aika päivinä), **selvitysaste** (ratkaistujen asioiden määrän suhde käsiteltäväksi tulleiden asioiden määrään) sekä **vireillä olevien asioiden määrä** (vuoden lopussa käsittelemättä olevien asioiden määrä).

Tehokkuutta koskevat yleiset tiedot

EU:n oikeusalan tulostaulu 2025 sisältää tehokkuutta koskevia tietoja yhdeksältä vuodelta (2014–2023). Tämän ajanjakson lähtötaso päivitettiin vuodesta 2012 vuoteen 2014, jotta tietoja olisi paremmin saatavilla, mutta ajanjakso pidettiin vastaavan pituisena, jotta kehityssuunnat voidaan havaita. Tämän pituisen ajanjakson avulla voidaan myös ottaa huomioon, että oikeuslaitosten uudistusten vaikutukset tuntuvat usein vasta jonkin ajan kuluttua.

Kun tarkastellaan vuosilta 2014–2023 saatavilla olevia tietoja siviili-, kauppaa- ja hallinto-oikeudellisista asioista, voidaan todeta, että kehitys on useimmiten ollut myönteistä. Vuonna 2020 havaitun, mahdollisesti covid-19-pandemiasta johtuneen tehokkuuden heikkenemisen jälkeen tehokkuus palautui vuonna 2021 ja (etenkin) vuonna 2022 vuoden 2019 tasolle. Vuonna 2023 tehokkuuden paraneminen on jatkunut osassa tietoja antaneista jäsenvaltioista, kun taas toisissa tehokkuus on pysynyt samalla tasolla. Tämä osoittaa, että toimenpiteet, joilla jäsenvaltiot pyrkivät parantamaan järjestelmiensä kykyä selviytyä tulevista häiriöistä, ovat olleet tehokkaita.

Jonkin verran myönteistä kehitystä on tapahtunut niissä jäsenvaltioissa, joilla EU-ohjausjakson yhteydessä on aiempina vuosina katsottu olevan erityisiä haasteita⁶¹.

- Näistä jäsenvaltioista saatavilla olevien tietojen perusteella **oikeudenkäynnin kesto ensimmäisessä oikeusasteessa** on 16 jäsenvaltiossa vuodesta 2014 lähtien lyhentynyt tai pysynyt samana laajassa kaikkien asioiden ryhmässä (kaavio 4). Siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden ryhmässä (kaavio 5) oikeudenkäynnin kesto ensimmäisessä oikeusasteessa lyhentyi edelleen tai pysyi samana 13 jäsenvaltiossa. Edellisvuoteen verrattuna oikeudenkäyntien kesto on lyhentynyt kaavioiden 4 ja 5 mukaan kussakin ryhmässä kahdeksassa jäsenvaltiossa, joissakin tapauksissa alle vuoden 2020 tason. Hallinto-oikeudellisissa asioissa (kaavio 7) oikeudenkäynnin kesto on vuodesta 2012 lähtien lyhentynyt tai pysynyt samana noin

⁶¹ EU-ohjausjakson yhteydessä neuvosto antoi komission ehdotuksen perusteella oikeuslaitosta koskevia maakohtaisia suosituksia seitsemälle jäsenvaltiolle vuonna 2019 (Kroatia, Italia, Kypros, Unkari, Malta, Portugali ja Slovakia) ja kahdeksalle jäsenvaltiolle vuonna 2020 (Kroatia, Italia, Kypros, Unkari, Malta, Puola, Portugali ja Slovakia). Vuonna 2021 ei annettu maakohtaisia suosituksia meneillään olevan elpymis- ja palautumistukivälineen menettelyjen vuoksi. Vuonna 2022 oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskevia maakohtaisia suosituksia annettiin kahdelle jäsenvaltiolle (Puola ja Unkari). Lisäksi oikeuslaitos mainittiin vuonna 2023 kahden jäsenvaltion tapauksessa (Unkari ja Puola). Vuonna 2023 ainoastaan Puola sai oikeuslaitosta koskevan maakohtaisen suosituksen, joka perustui vuoden 2022 maakohtaiseen suositukseen. Vuonna 2024 Slovakia sai oikeuslaitokseen ja korruptiontorjuntakehykseen liittyvän maakohtaisen suosituksen, Unkari yleisemmin oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvän maakohtaisen suosituksen ja Bulgaria sääntelyviranomaisiin ja niiden riippumattomuuteen liittyvän maakohtaisen suosituksen. Komission kesäkuussa 2025 laatiman luonnoksen perusteella Slovakielle, Unkarille ja Bulgarialle annetuissa maakohtaisissa suosituksissa mainitaan samat ongelmat. Lisäksi Bulgarian suosituksissa käsitellään korruptiontorjuntatoimenpiteiden tuloksellisuutta ja Slovakian suosituksissa lainsäädäntöprosessia, kun taas Espanja sai oikeudenkäytön tehokkuutta koskevan maakohtaisen suosituksen. Useisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyy toimenpiteitä, joilla lisätään oikeuden tehokkuutta, laatua tai riippumattomuutta.

15 jäsenvaltioissa. Vuonna 2023 oikeudenkäynnin kesto hallinto-oikeudellisissa asioissa lyhentyi edellisvuoteen verrattuna 12 jäsenvaltiossa.

- Tulostaulussa esitetään tietoja **oikeudenkäynnin kestosta kaikissa oikeusasteissa** siviili- ja kauppaoikeudellisissa riita-asioissa (kaavio 6) sekä hallinto-oikeudellisissa asioissa (kaavio 8). Tiedoista ilmenee, että viidessä jäsenvaltiossa, joissa todettiin oikeudenkäynnin keston liittyviä haasteita ensimmäisessä oikeusasteessa, ylempien oikeusasteiden toiminta on ollut tehokkaampaa. Viidessä muussa jäsenvaltiossa, joissa on haasteita, oikeudenkäynnin keskimääräinen kesto ylemmissä oikeusasteissa on kuitenkin jopa pidempi kuin ensimmäisessä oikeusasteessa.
- Niiden jäsenvaltioiden kokonaismäärä, joissa **selvitysaste** on yli 100 prosenttia laajassa kaikkien asioiden ryhmässä sekä siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden ryhmässä (kaaviot 9 ja 10), pysyi samana kuin vuonna 2022. Vuonna 2023 selvitysaste oli hyvä (yli 97 %) 18 jäsenvaltiossa, myös niissä, joiden tilanne oli haastava. Tämä tarkoittaa, että tuomioistuimet pystyvät yleensä käsittelemään näihin ryhmiin kuuluvat uudet asiat. Hallinto-oikeudellisissa asioissa (kaavio 11) selvitysaste pysyi vuonna 2023 14 jäsenvaltiossa suurin piirtein samalla tasolla kuin vuonna 2022. Hallinto-oikeudellisten asioiden selvitysaste on yleensä alhaisempi kuin muissa asiaryhmissä, mutta 15 jäsenvaltiota on kuitenkin edistynyt näissä asioissa edelleen hyvin. Huomionarvoista on etenkin se, että seitsemässä niistä jäsenvaltioista, joiden tilanne on haastava, hallinnollisten asioiden selvitysaste on noussut vuodesta 2014 lähtien.
- Tilanne on vuodesta 2014 lähtien pysynyt vakaana tai parantunut jatkuvasti asiaryhmästä riippumatta neljässä jäsenvaltiossa, joissa suurimmat haasteet ovat liittyneet **asiaruuhkaan** (kaavio 12). Vaikka vireillä olevien asioiden määrä kasvoi vuonna 2023, määrä on kymmenessä jäsenvaltiossa pysynyt samana sekä siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden ryhmässä (kaavio 13) että hallinto-oikeudellisten asioiden ryhmässä (kaavio 14). Jäsenvaltioiden väliset erot ovat kuitenkin edelleen merkittäviä, sillä vireillä olevia asioita on toisissa jäsenvaltioissa suhteellisen vähän ja toisissa jäsenvaltioissa runsaasti.

Tehokkuus joillakin EU:n lainsäädännön yksittäisillä aloilla

Menettelyjen keskimääräistä kestoja joillakin EU:n lainsäädännön yksittäisillä aloilla koskevat tiedot (kaaviot 15–22) antavat tarkemman käsityksen oikeuslaitosten toiminnasta konkreettisissa elinkeinoelämään liittyvissä riita-asioissa.

Tiedot oikeuslaitoksen toiminnan tehokkuudesta joillakin EU:n lainsäädännön yksittäisillä aloilla kerätään suppeasti määriteltyjen skenaarioiden perusteella, ja siksi niihin liittyvien asioiden määrä voi olla pieni. Toisin kuin tehokkuutta koskevista yleisistä tiedoista, joissa esitetään oikeudenkäynnin laskennallinen kesto, näistä kaavioista ilmenee kuitenkin kaikkien yksittäisiin aloihin liittyvien kyseisen vuoden asioiden todellinen keskimääräinen käsittelyaika. Onkin syytä huomata, että jäsenvaltioissa, joilla ei tehokkuutta koskevien yleisten tietojen perusteella näytä olevan haasteita, asioiden keskimääräinen käsittelyaika on huomattavasti pidempi joillakin EU:n lainsäädännön yksittäisillä aloilla. Samaa aikaan yksittäisiin aloihin liittyvien menettelyjen kesto voi vaihdella merkittävästi saman jäsenvaltion sisällä.

Toisessa viime vuonna käyttöön otetussa kaaviossa käsitellään lahjontaa koskevien rikosoikeudellisten menettelyjen kestoja ja annetaan tietoa toiminnan tehokkuudesta tällä EU:n lainsäädännön alalla.

Lisäksi vuoden 2025 tulostaulussa jatketaan koko täytäntöönpanoketjun tehokkuuden tarkastelua, mikä on tärkeää suotuisan liiketoiminta- ja investointiympäristön kannalta.

Esimerkiksi kilpailulainsäädäntöä koskevista asioista esitetään kaavio, jossa tarkastellaan kansallisten kilpailuviranomaisten menettelyjen ja näiden viranomaisten tekemien päätösten oikeudellisen uudelleentarkastelun kestoa.

- Vaikka **kilpailuasioista tehtyjen valitusten tuomioistuinkäsittelyjen** (kaavio 15) kokonaismäärä EU:n alueen tuomioistuimissa kasvoi, valitusten tuomioistuinkäsittelyihin kulunut aika lyheni tai pysyi samana viidessä jäsenvaltiossa, kun taas seitsemässä jäsenvaltiossa aika piteni. Tästä lievästi myönteisestä suuntauksesta huolimatta seitsemän jäsenvaltiota ilmoitti vuonna 2023 käsittelyn keskimääräisen keston olevan yli tuhat päivää. **Kansallisten kilpailuviranomaisten menettelyistä** (kaavio 16) 11 jäsenvaltiota ilmoitti, että niihin kulunut aika oli alle tuhat päivää. Kolme jäsenvaltiota, joilla on kilpailuasioista tehtyjen valitusten tuomioistuinkäsittelyn tehokkuuteen liittyviä ongelmia, ovat kansallisten kilpailuviranomaisten menettelyjen suhteen tehokkaimpia jäsenvaltioita.
- **Sähköistä viestintää** koskevien asioiden (kaavio 17) määrät tuomioistuimissa pienenivät edellisvuosiin verrattuna. Tämä on jatkoa vuonna 2022 havaitulle myönteiselle suuntaukselle, jossa oikeudenkäyntien kesto on lyhentynyt. Vuonna 2023 yhdeksässä jäsenvaltiossa oikeudenkäyntien keskimääräinen kesto lyheni vuoteen 2022 verrattuna tai luku pysyi ennallaan, kun taas seitsemässä jäsenvaltiossa se piteni.
- Vuonna 2023 **EU-tavaramerkin loukkausta koskevien asioiden** (kaavio 18) määrä väheni vuoteen 2022 verrattuna. Neljä jäsenvaltiota selviytyi asiamäärästään aiempaa tehokkaammin, ja niiden käsittelyajat lyhenivät tai pysyivät ennallaan. Sitä vastoin kuudessa jäsenvaltiossa käsittelyn keskimääräinen kesto piteni selvästi.
- **EU:n kuluttajalainsäädännön** osa-alueella on nähtävissä hallinnollisesta menettelystä ja valitusten tuomioistuinkäsittelystä muodostuvan täytäntöönpanoketjun mahdollisia yhteisvaikutuksia (kaaviot 19 ja 20). Vuonna 2023 kuluttajansuojaviranomaiset tekivät päätöksen EU:n kuluttajalainsäädännön soveltamisalaan kuuluvassa asiassa kuudessa jäsenvaltiossa keskimäärin alle kolmessa kuukaudessa. Sitä vastoin yhdeksässä jäsenvaltiossa päätöksenteko kesti jopa vuoden. Kun kuluttajansuojaviranomaisten päätöksiä riitautettiin tuomioistuimissa, hallinnollisesta päätöksestä tehtyjen valitusten tuomioistuinkäsittelyn kestossa esiintyi vuonna 2023 toisilleen vastakkaisia kehityssuuntauksia. Kesto piteni viidessä ja lyheni viidessä jäsenvaltiossa vuoteen 2022 verrattuna. Kahdessa jäsenvaltiossa valitusten tuomioistuinkäsittelyyn kului edelleen keskimäärin yli tuhat päivää.
- **Rahanpesun** tehokkaalla torjunnalla on ratkaiseva merkitys rahoitusjärjestelmän suojelussa, tasapuolisen kilpailun turvaamisessa ja kielteisten taloudellisten seurausten ehkäisemisessä. Ylipitkät tuomioistuinkäsittelyt saattavat haitata EU:n kykyä torjua rahanpesua tai ne voivat vähentää tämän alan toimien tehokkuutta. Kaaviossa 21 esitetään päivitettyä tietoa rahanpesurikoksia koskevien oikeudenkäyntien kestosta. Kaaviosta ilmenee, että oikeudenkäynti ensimmäisessä oikeusasteessa kestää seitsemässä jäsenvaltiossa keskimäärin enintään vuoden, viidessä jäsenvaltiossa keskimäärin kaksi vuotta ja viidessä jäsenvaltiossa keskimäärin jopa 3,5 vuotta.⁶²

⁶² Rahanpesun torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin 23. lokakuuta 2018 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2018/1673 poistetaan tietyt syytetoimia mahdollisesti viivästyttävät oikeudelliset esteet. Yksi tällaisista esteistä on sääntö, jonka mukaan rahanpesua koskevat syytetoimet voidaan aloittaa

- **Korruptio** on erityisen vakava rikollisuuden muoto, johon liittyy rajat ylittävä ulottuvuus. Sillä on kielteisiä taloudellisia seurauksia, ja sitä voidaan torjua tehokkaasti vain EU:n yhteisillä vähimmäissäännöillä. Tulostauluun sisältyy kaavioita myös lahjontaa koskevien oikeudenkäyntien kestosta. Kaaviosta 22 käy ilmi, että tietoja on saatavilla eri jäsenvaltioista vaihtelevasti ja että ensimmäisen oikeusasteen rikostuomioistuimissa käsiteltyjen tapausten keskimääräisessä kestossa on eroja. Vuoden 2023 tietojen perusteella jäsenvaltioista kahdeksassa käsittely saadaan päätökseen noin vuoden kuluessa, kun taas seitsemässä muussa jäsenvaltiossa, joista tietoja on saatavilla, käsittely voi kestää jopa kaksi vuotta. Kaiken kaikkiaan lahjontarikosten syytteen esittämisen ja tuomitsemisen monimutkaisuus kuvastaa rikoksen vakavuutta, mikä näkyy myös tuomioistuinkäsittelyjen kestossa.

2.2. Oikeuslaitosten toiminnan laatu

Oikeuslaitosten toiminnan laatua voidaan arvioida monin tavoin. EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 tarkastellaan aiempien tulostaulujen tapaan tekijöitä, joita pidetään yleisesti tärkeinä pyrittäessä parantamaan oikeudenkäytön laatua. Nämä tekijät jakautuvat neljään ryhmään:

- 1) kansalaisten ja yritysten oikeussuojan saatavuus
- 2) riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit
- 3) arviointivälineiden käyttö
- 4) digitalisaatio.

2.2.1. Oikeussuojan saatavuus

Saatavuus on tärkeää oikeusketjun kaikissa vaiheissa, jotta kaikki ihmiset, myös syrjinnän vaarassa olevat, ikääntyneet ja rikoksen uhrin, voivat saada tarvittavat tiedot oikeuslaitoksesta, kanteen nostamisesta, siihen liittyvistä taloudellisista näkökohdista ja oikeudenkäynnin etenemisestä loppuun saakka sekä tutustua tuomioon verkossa.

– *Oikeusapu, oikeudenkäyntimaksut ja asianajomaksut* –

Oikeudenkäyntikulut vaikuttavat ratkaisevasti oikeussuojan saatavuuteen. Korkeat oikeudenkäyntikulut, kuten oikeudenkäyntimaksut⁶³ ja asianajomaksut⁶⁴, voivat olla esteenä oikeussuojan saannille. Siviili- ja kauppaoikeuden alan oikeudenkäyntikuluja ei ole yhdenmukaistettu EU:n tasolla. Niihin sovelletaan kansallista lainsäädäntöä, joten ne vaihtelevat jäsenvaltioittain.

vasta, kun sen taustalla olevaa esirikosta koskeva oikeudenkäynti on päättynyt. Jäsenvaltioiden oli määrä saattaa direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöään viimeistään 8. joulukuuta 2020.

⁶³ Oikeudenkäyntimaksuiksi luetaan kulut, jotka syntyvät muun kuin rikosoikeudellisen menettelyn aloittamisesta tuomioistuimissa.

⁶⁴ Asianajomaksuilla tarkoitetaan asianajajien asiakkaille tarjoamista palveluista syntyviä kuluja.

Oikeusavun saaminen on Euroopan unionin perusoikeuskirjassa vahvistettu perusoikeus.⁶⁵ Useimmat jäsenvaltiot myöntävät oikeusapua hakijan tulojen perusteella. Useimmat jäsenvaltiot myöntävät oikeusapua hakijan tulojen perusteella.⁶⁶

Kaaviosta 23 käy ilmi täysimittaisen ja osittaisen oikeusavun saatavuus määrättyssä kuluttajansuoja-asiassa, johon liittyy arvoltaan 6 000 euron vaatimus. Kaaviossa verrataan oikeusavun myöntämisen tulorajoja, jotka on ilmaistu prosentteina kutakin jäsenvaltiota koskevasta Eurostatin köyhyysrajasta.⁶⁷ Jos oikeusavun tuloraja on esimerkiksi 20 prosenttia, se tarkoittaa, että hakijalla, jonka tulot ovat 20 prosenttia suuremmat kuin kyseistä jäsenvaltiota koskeva Eurostatin köyhyysraja, on silti oikeus saada oikeusapua. Jos taas oikeusavun tuloraja on nollan alapuolella, se tarkoittaa, että henkilöllä, jonka tulot jäävät alle köyhyysrajan, ei välttämättä ole oikeutta saada oikeusapua.

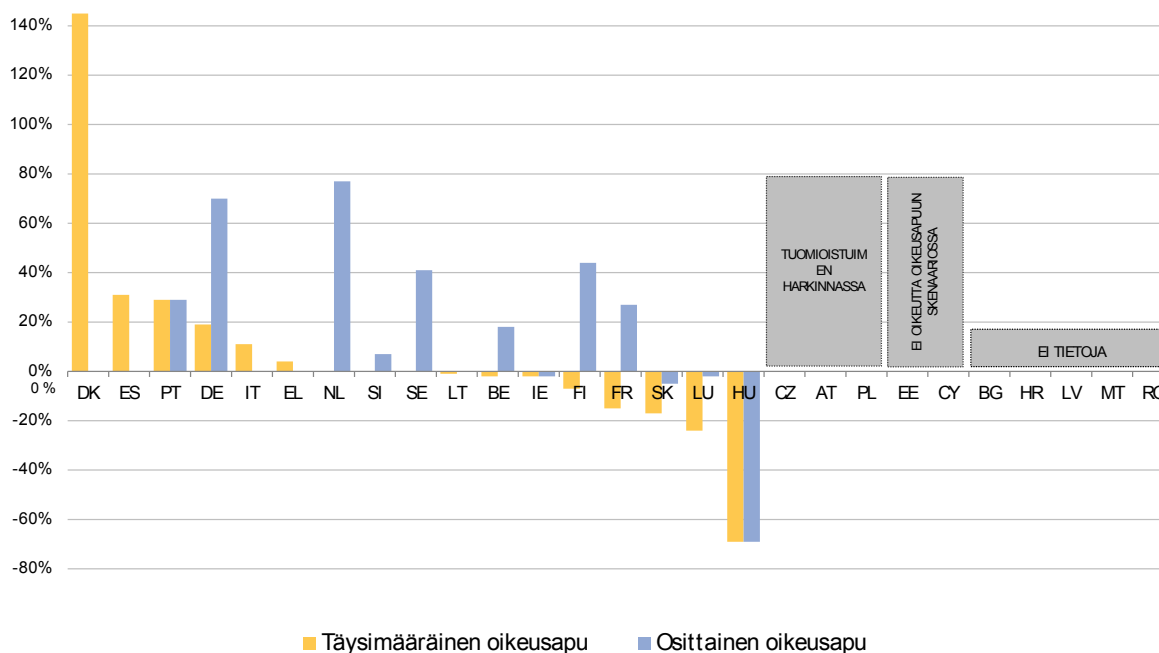
Yhdeksässä jäsenvaltiossa on oikeusapujärjestelmä, joka kattaa kaikki riita-asiaan liittyvät kulut (täysimittainen oikeusapu), ja sen lisäksi järjestelmä, joka kattaa osan kuluista (osittainen oikeusapu) ja jossa sovelletaan erilaisia oikeusavun saamisen perusteita. Kymmenessä jäsenvaltiossa on vain joko täysimittaisen tai osittaisen oikeusavun järjestelmä, mutta ei molempia. Neljässä jäsenvaltiossa tuomioistuimilla on harkintavaltaa oikeusavun myöntämisessä.

⁶⁵ Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan 3 kohta.

⁶⁶ Jäsenvaltiot käyttävät erilaisia menetelmiä, esimerkiksi erilaisia viiteajanjaksoja (kuukausi- tai vuositulot), määrittäessään oikeusapuun oikeuttavia tulorajoja. Jäsenvaltioista 14 soveltaa myös hakijan henkilökohtaiseen varallisuuteen sidottua kynnyksarvoa. Tätä ei oteta huomioon tässä kaaviossa. Belgiassa, Bulgariassa, Irlannissa, Espanjassa, Ranskassa, Kroatiaassa, Liettuassa, Luxemburgissa, Unkarissa, Alankomaissa ja Portugalissa tietyillä henkilöryhmillä (esimerkiksi tiettyjä etuuksia saavilla henkilöillä) on automaattisesti oikeus saada oikeusapua siviili- ja kauppaoikeudellisissa riita-asioissa. Tässä kaaviossa ei ole otettu huomioon jäsenvaltioiden mahdollisesti käyttämiä muita perusteita, kuten asiaan liittyvien tosiseikkojen vaikutusta oikeusavun myöntämiseen. Mainittakoon vielä, vaikka asia ei suoraan liity tähän kaavioon, että useissa jäsenvaltioissa (Alankomaat, Italia, Itävalta, Puola, Saksa, Slovenia, Tanska ja Tšekki) oikeusapua voivat saada muutkin kuin luonnolliset henkilöt. Virossa päätös oikeusavun myöntämisestä ei perustu hakijan käytettävissä oleviin varoihin. Irlannissa osittaisessa oikeusavussa on otettava huomioon myös hakijan käytettävissä olevat varat. Latviassa tiedot eivät ole vertailukelpoisia edelliseen vuoteen nähden laskentamenetelmän muutoksen vuoksi.

⁶⁷ Eurostatin määrittämä kunkin jäsenvaltion köyhyysraja on vertailukelpoisten tietojen saamiseksi muutettu kuukausituloiksi. Köyhyysriskiraja on 60 prosenttia kansallisesta ekvivalentista kotitalouksien käytettävissä olevasta mediaanitulosta. EU:n tulo- ja elinolotutkimus, Eurostatin taulukko [ilc_li01](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li01/default/table?lang=en), https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li01/default/table?lang=en.

Kaavio .: Oikeusavun tuloraja tietyssä kuluttajansuoja-asiassa vuonna 2024* (erot Eurostatin köyhyysrajaan nähden prosentteina) (lähde: Euroopan komissio ja Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvosto (CCBE))⁶⁸

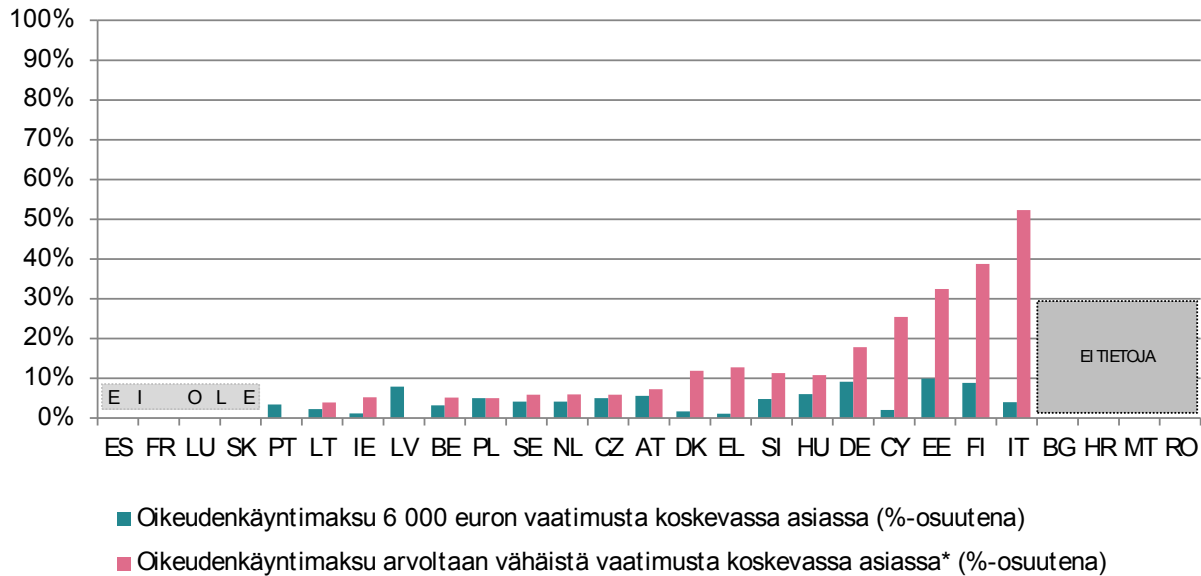

* Laskelmat perustuvat vuoden 2023 köyhyysriskiraja-arvoihin. **Alankomaat, Belgia, Espanja, Italia, Irlanti, Liettua, Luxemburg, Ranska, Saksa, Slovakia, Slovenia ja Suomi:** oikeusavussa on otettava huomioon myös hakijan käytettävissä olevat varat. **Kreikka:** Oikeusapua voi saada henkilö, jonka vuotuiset tulot eivät ylitä kahta kolmasosaa voimassa olevassa lainsäädännössä vahvistetuista alimmista vuosipalkoista. **Luxemburg:** Käyttöön on otettu osittaisen oikeusavun järjestelmä. Erityistä kynnysarvoa ei ole, vaan oikeusavun myöntäminen riippuu hakijan yleisestä taloudellisesta ja perhetilanteesta. **Bulgaria, Kroatia, Latvia, Malta ja Romania:** tietoja ei ole toimitettu.

Oikeusavun saajat vapautetaan usein oikeudenkäyntimaksusta. Ainoastaan kuudessa jäsenvaltiossa (Bulgaria, Tšekki, Kreikka, Itävalta, Malta ja Puola) oikeusavun saajia ei automaattisesti vapauteta oikeudenkäyntimaksusta. Tšekissä tuomioistuin päättää tapauskohtaisesti oikeusavun hakijan vapauttamisesta oikeudenkäyntimaksusta. Luxemburgissa oikeusapua saavien asianosaisten ei tarvitse maksaa haastemiehen maksuja. Kaaviossa 24 vertaillaan kahden skenaarion pohjalta oikeudenkäyntimaksun määrää osuutena vaatimuksen arvosta. Jos oikeudenkäyntimaksu on jäljempänä olevassa kaaviossa esimerkiksi 10 prosenttia 6 000 euron vaatimuksesta, kuluttajan on maksettava 600 euron oikeudenkäyntimaksu oikeudenkäynnin vireillepanosta. Arvoltaan vähäinen vaatimus perustuu kutakin jäsenvaltiota koskevaan Eurostatin köyhyysriskirajaan.

⁶⁸ Vuotta 2024 koskevat tiedot on kerätty Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvoston (CCBE) jäsenten vastauksista kyselylomakkeeseen, joka perustui seuraavaan skenaarioon: kuluttajan ja yrityksen välinen riita (kaksi arvoltaan erilaista vaatimusta: 6 000 euroa ja kunkin jäsenvaltion köyhyysriskiraja Eurostatin mukaan). Koska oikeusavun edellytykset riippuvat hakijan tilanteesta, käytettiin seuraavaa skenaariota: naimaton 35-vuotias työssäkäyvä hakija, jolla ei ole huollettavia eikä oikeusturvavakuutusta, jolla on säännölliset tulot ja joka asuu vuokralla.

Kaavio .: Oikeudenkäyntimaksu oikeudenkäynnin vireillepanosta tietyssä kuluttajansuoja-asiassa vuonna 2024* (oikeudenkäyntimaksun määrä osuutena vaatimuksen arvosta) (lähde: Euroopan komissio ja Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvosto (CCBE))⁶⁹

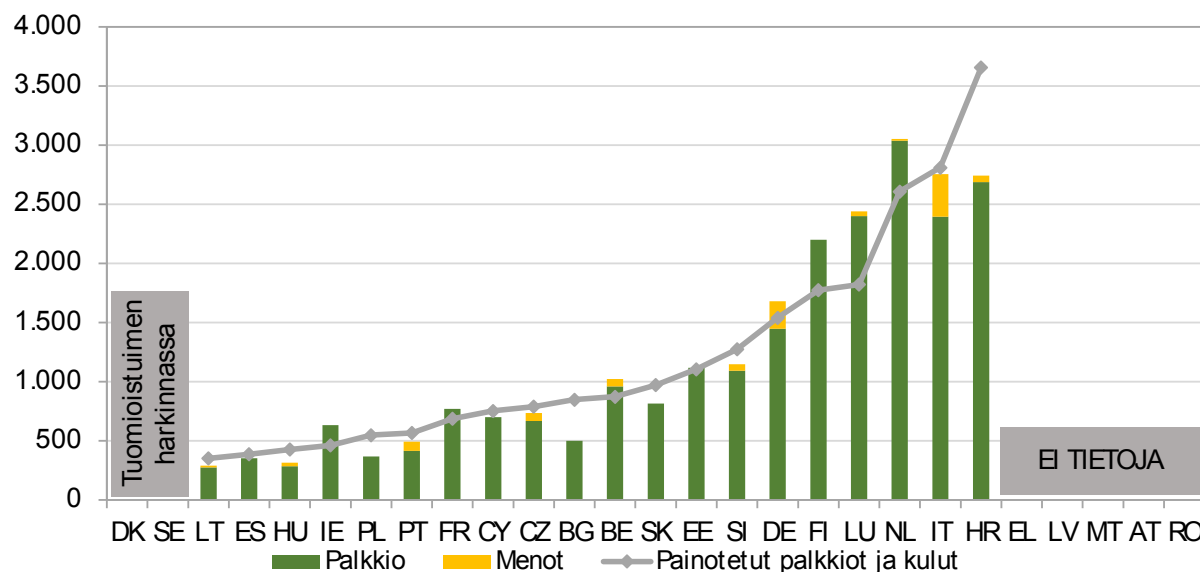
* Laskelmat perustuvat vuoden 2023 köyhyysriskiraja-arvoihin. Arvoltaan vähäinen vaatimus tarkoittaa vaatimusta, joka vastaa Eurostatin kunkin jäsenvaltion yksin asuvaa henkilöä kohti laskettua köyhyysrajaa kuukausituloksi muutettuna (esimerkiksi vuonna 2022 tämä arvo vaihteli 326 euron (**Bulgaria**) ja 2 381 euron (**Luxemburg**) välillä). **Belgia**: 24 euron maksu toisen vaiheen oikeusapua koskevaan rahastoon; kirjaamomaksut: 50 euroa tai 165 euroa. Jos asia hylätään / jos vastaaja tuomitaan, mahdollisesti lisäksi 1 350 euroa vastapuolen oikeudenkäyntikuluihin. **Alankomaat**: Oikeudenkäyntimaksu, kun vuositulot ovat alle 30 000 euroa. **Ruotsi**: oikeudenkäyntimaksu, kun vaatimuksen arvo ylittää 2 329 euroa.

Kaaviossa 25 esitetään puolustusasianajajan palveluja varten maksetun oikeusavun määrä tietyssä esimerkkitapaukseen⁷⁰ perustuvassa rikosasiassa. Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan, kuinka paljon asianajajille maksettaisiin julkisista varoista kuvatussa kuvitteellisessä skenaariossa.

⁶⁹ Tiedot koskevat vuonna 2023 voimassa olleita tulo rajoja, ja ne on kerätty Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvoston (CCBE) jäsenten vastauksista kyselylomakkeeseen, joka perustui seuraavaan skenaarioon: yksityishenkilön ja yrityksen välinen kuluttajariita (kaksi arvoltaan erilaista vaatimusta: 6 000 euroa ja kunkin jäsenvaltion köyhyysriskiraja Eurostatin mukaan).

⁷⁰ Ks. esimerkkitapauksen kuvaus EU:n oikeusalan tulostaulun 2024 alaviitteessä 70.

Kaavio .: Puolustusasianajajan palveluja varten maksetun oikeusavun määrä tietyssä rikosasiassa vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio ja Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvosto (CCBE))⁷¹

* Tiedot on kerätty tietyn esimerkitapauksen perusteella. Kaikki määrät ovat euroina; määrät on tarvittaessa muunnettu kansallisista valuutoista.⁷² Jäsenvaltioiden välisten taloudellisten erojen huomioon ottamiseksi palkkion ja kulujen yhteenlaskettu arvo jaettiin vertailevalla hintatasoindeksillä, joka ilmaistaan prosentteina: EU:n keskiarvo = 100 %, Tanska = 149 %, Bulgaria = 59 %.⁷³ Näin asianajajan palkkion ja kulujen summa voidaan mukauttaa samalle tasolle. **Itävalta:** Itävallan oikeusapujärjestelmä on valtion rahoittama. Se perustuu kaikkien Itävallan asianajajien solidaarisuuteen, ja kaikki asianajajat osallistuvat oikeusapujärjestelmään vuorotteluperiaatteen mukaisesti. Yleensä yksittäinen asianajaja ei saa suoraa korvausta oikeusapuna annetuista palveluista. Sen sijaan Itävallan valtio maksaa Itävallan asianajajaliitolle vuosittain kertakorvauksen kaikkien asianajajien antamista oikeusapupalveluista. Asianajajaliitto puolestaan jakaa tämän summan alueellisille asianajajayhdistyksille oikeusapupalveluja antaneiden rekisteröityjen asianajajien lukumäärän ja alueellisten asianajajayhdistysten käsittelemien oikeusaputapausten lukumäärän perusteella. Rahat käytetään asianajajien sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmään, jota valtio ei rahoita. **Irlanti:** Juristin ammatin harjoittajat jakautuvat oikeudenkäyntiasianajajiin ja toimistoasianajajiin. Näiden eri ammatinharjoittajien antama, valtion varoista maksettava oikeusapu korvataan heille eri tavoin. Edellä olevassa kaaviossa esitetään enimmäismäärä, joka voidaan periä oikeusapujärjestelmän mukaisena palkkiona tietyssä skenaariossa.

– Vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen saatavuus –

Kaaviosta 26 käyvät ilmi jäsenvaltioiden pyrkimykset edistää vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen vapaaehtoista käyttöä erityisten kannustimien avulla. Kannustimet voivat vaihdella oikeudenalan mukaan. Kannustimet voivat vaihdella oikeudenalan mukaan.⁷⁴

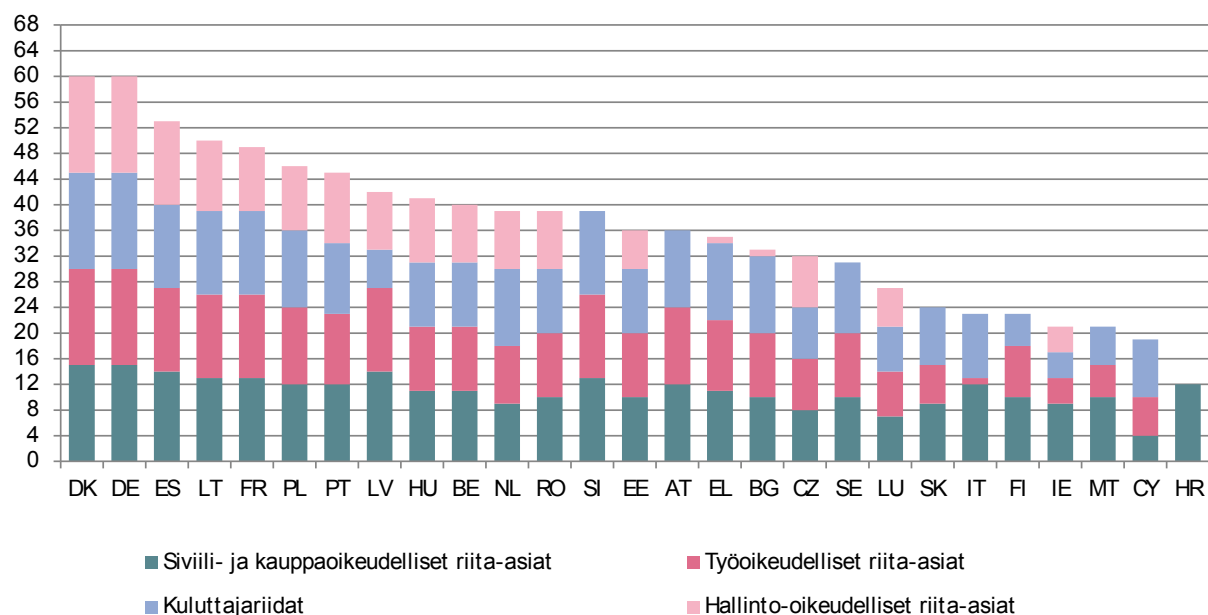
⁷¹ Tiedot koskevat vuonna 2022 voimassa olleita tulorajoja, ja ne on kerätty Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvoston (CCBE) jäsenten vastauksista kyselylomakkeeseen, joka perustui seuraavaan skenaarioon: yksityishenkilön ja yrityksen välinen kuluttajariita (kaksi arvoltaan erilaista vaatimusta: 6 000 euroa ja kunkin jäsenvaltion köyhyysriskiraja Eurostatin mukaan).

⁷² Muuntaminen on tehty käyttäen seuraavia 30. syyskuuta 2024 voimassa olleita Euroopan keskuspankin euron viitekursseja: BGN 1,9558, CZK 25,184, DKK 7,4560, HUF 396,88, PLN 4,2788, RON 4,9753, SEK 11,3000.

⁷³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00120/default/table?lang=en&category=t_prc.t_prc_ppp.

⁷⁴ Vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen vapaaehtoisen käytön edistämiseen ja siihen kannustamiseen käytettäviin menetelmiin eivät kuulu vaatimukset tällaisten riidanratkaisumenettelyjen käyttämisestä ennen tuomioistuinkäsittelyä, sillä on kyseenalaista, olisivatko tällaiset vaatimukset yhdenmukaisia Euroopan unionin peruskirjassa vahvistetun tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden kanssa.

Kaavio .: Vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen käytön edistäminen ja kannustimet vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio⁷⁵)

* Enimmäispistemäärä: 68 pistettä. Yhdistelmäindikaattorit, joka perustuvat seuraaviin indikaattoreihin: 1) vaihtoehtoista riidanratkaisumenettelyistä tietoa antavat verkkosivut, 2) tiedotuskampanjat tiedotusvälineissä, 3) yleisölle tarkoitetut esitteet, 4) tuomioistuimen pyynnöstä järjestämät tiedotustilaisuudet vaihtoehtoista riidanratkaisumenettelyistä, 5) tuomioistuimissa vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen tai välitysmenettelyjen koordinoinnista vastaava henkilö, 6) vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen käyttöä koskevien arviointien julkaiseminen, 7) vaihtoehtoisia riidanratkaisumenettelyjä koskevien tilastojen julkaiseminen, 8) vaihtoehtoista riidanratkaisumenettelyistä aiheutuneiden kustannusten kattaminen oikeusavulla (osittain tai kokonaan), 9) oikeudenkäyntimaksujen, myös leimaverojen, korvaaminen kokonaan tai osittain, jos riita saadaan ratkaistua vaihtoehtoisessa menettelyssä, 10) asianajaja ei tarpeen vaihtoehtoisessa riidanratkaisumenettelyssä, 11) tuomarin mahdollisuus toimia asiassa sovittelijana, 12) osapuolten tekemä sopimus täytäntöönpanokelpoiseksi tuomioistuimessa, 13) mahdollisuus panna vireille menettely tai nostaa kanne sekä esittää asiakirjatodisteet verkossa, 14) osapuolille voidaan ilmoittaa menettelyn aloittamisesta ja eri vaiheista sähköisesti, 15) mahdollisuus suorittaa tarvittavat maksut verkossa, 16) teknologian (tekoälysovellukset, chatbotit) käyttö riita-asioiden vireillepanon ja ratkaisemisen helpottamiseksi sekä 17) muut keinot. Kustakin näistä 17 indikaattorista annettiin yksi piste kullakin oikeudenalalla. **Irlanti:** Hallinto-oikeudelliset asiat luokitellaan siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden ryhmään. **Kreikka:** Vaihtoehtoinen riidanratkaisu on mahdollista julkista hankintamenettelyä koskevissa asioissa hallinnollisissa muutoksenhakutuomioistuimissa. **Espanja:** Vaihtoehtoinen riidanratkaisu on pakollista työoikeudellisissa asioissa. **Portugali:** Oikeudenkäyntimaksut korvataan siviili- ja kauppaoikeudellisissa riita-asioissa vain, jos on kyse rauhantuomioistuimen käsittelemistä asioista. **Slovakia:** Slovakian oikeusjärjestys ei tue vaihtoehtoisen riidanratkaisun käyttöä hallinnollisiin tarkoituksiin. **Suomi:** Myös kuluttaja- ja työriitoja pidetään siviilioikeudellisina riita-asioina. **Ruotsi:** Tuomareilla on vaihtoehtoista riidanratkaisua koskevaa menettelyllistä harkintavaltaa. Sovintoratkaisun hakeminen on tuomarin pakollinen tehtävä, ellei se ole asian luonteen vuoksi epäasianmukaista.

⁷⁵ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

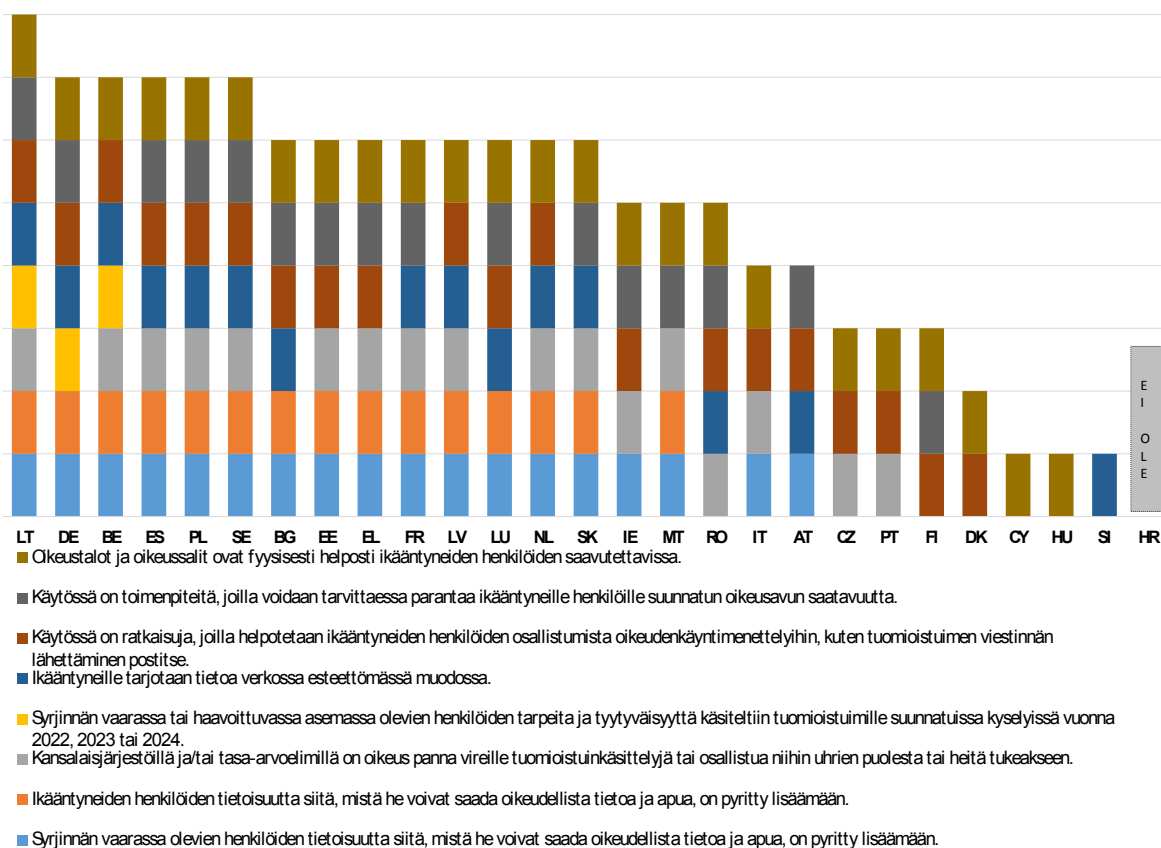
– Oikeussuojan saatavuutta koskevat erityisjärjestelyt –

EU:n oikeusalan tulostaulu 2022 sisälsi erilliset kaaviot erityisjärjestelyistä, joilla helpotetaan vammaisten henkilöiden yhtäläistä oikeussuojan saatavuutta. EU:n oikeusalan tulostaulussa 2023 tarkasteltiin syvällisemmin tiettyjä erityisjärjestelyjä, joilla helpotetaan yhtäläistä oikeussuojan saatavuutta syrjinnän vaarassa olevien henkilöiden ja kahden erityisryhmän, ikääntyneiden henkilöiden ja naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan uhrien, osalta. EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 tarkastellaan jälleen näitä tiettyjä erityisjärjestelyjä kaksi vuotta sen jälkeen, kun nämä tiedot on edellisen kerran esitetty.

Jäljempänä olevassa kaaviossa esitetään toimet, joihin kukin jäsenvaltio on ryhtynyt poistaakseen syrjinnän vaarassa olevien henkilöiden, kuten ikääntyneiden henkilöiden, oikeussuojan saatavuuden esteitä. Niihin kuuluvat myös fyysinen pääsy oikeustaloihin, oikeudellisen tiedon esteettömyys, avun tai oikeusavun saatavuus sekä verkossa saatavilla olevan tiedon muoto.

Kaaviosta ilmenee monia myönteisiä suuntauksia, jotka liittyvät muun muassa fyysiseen pääsyyn oikeustaloihin ja -saleihin, oikeusavun saatavuuteen tai käytössä oleviin ratkaisuihin, joiden avulla ikääntyneet henkilöt voivat osallistua oikeudenkäynteihin. Siitä ilmenee myös, että verkossa on saatavilla enemmän tietoa iäkkäille henkilöille helppokäyttöisissä muodoissa ja että yhä useammassa jäsenvaltiossa kansalaisjärjestöillä tai tasa-arvoelimillä on oikeus panna vireille oikeudenkäynti tai osallistua siihen. Joissakin jäsenvaltioissa on kuitenkin edelleen haasteita. Niissä edistyminen on edelleen hidasta tai se on pysähtynyt tai niiden tilanne on jopa heikkenemässä.

Kaavio .: Syrjinnän vaarassa olevien henkilöiden⁷⁶ ja ikääntyneiden henkilöiden⁷⁷ oikeussuojan saatavuutta koskevat erityisjärjestelyt (lähde: Euroopan komissio⁷⁸)

* **Belgia:** Unia on riippumaton julkinen laitos, joka edistää tasa-arvoa ja torjuu syrjintää. Käytössä on myös erityisiä verkkosivustoja, kuten Just-on-web ja e-deposit. **Tanska:** Henkilölle voidaan myöntää vapautus julkisten digitaalisten ratkaisujen käytöstä esimerkiksi siinä tapauksessa, että hänellä ei ole asuinpaikassaan käytössään tietokonetta, älypuhelin tai tablettia. Erityistapauksissa tuomioistuin voi vapauttaa henkilön minretssag.dk-sivuston käytöstä, jos hänen digitaaliset taitonsa ovat puutteelliset tai hänellä on erityisiä toimintarajoitteita. **Irlanti:** Irlannin ihmisoikeus- ja tasa-arvokeskuksella on valtuudet tehdä hakemus ylempään asteen tuomioistuimelle, muutoksenhakutuomioistuimelle tai korkeimmalle oikeudelle esiintymisestä tuomioistuimessa amicus curiae -järjestelyinä ihmisoikeuksia ja/tai tasa-arvoa koskevissa oikeudenkäynneissä. Digitaalisella arkistoinnilla ei korvata perinteisiä arkistointi- ja tiedoksiantotapoja. **Espanja:** Espanjan siviiliprosessilain 7 bis § sisältää useita uusia säännöksiä, joilla helpotetaan ikääntyneiden henkilöiden oikeussuojan saatavuutta. **Kroatia:** Viimeisin tätä aihetta koskeva kysely tehtiin vuonna 2017. Vuonna 2025 tehtävässä uudessa kyselyssä kysymysten vastaukset jaotellaan osallistujien ikäryhmien mukaan. **Italia:** ikääntyneiden henkilöiden ei ole helppo päästä kaikkiin oikeustalojen tiloihin. **Suomi:** oikeusavustajat voivat järjestää käyntejä ikääntyneiden henkilöiden luo näiden asioiden käsittelemistä varten. **Liettua:** valtion takaamaa oikeusapua koskevan lain mukaisesti esimerkiksi ikään perustuvien viharikosten uhreilla on oikeus saada oikeusapua riippumatta tuloistaan ja varallisuudestaan. **Malta:** vuonna 2023 Maltan oikeusapuvirasto ja aktiivista ikääntymistä ja avohoitoa käsittelevä osasto allekirjoittivat yhteisymmärryspöytäkirjan, jotta ikääntyneille (yli 60-vuotiaille) asiakkaille

⁷⁶ Syrjinnän vaarassa olevilla henkilöillä tarkoitetaan erityisesti henkilöitä, joihin voi kohdistua syrjintää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 19 artiklassa lueteltujen seikkojen perusteella, eli ”sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen” perustuvaa syrjintää, tai Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklassa lueteltujen seikkojen perusteella, eli ”sukupuoleen, rotuun, ihonväriin tai etniseen taikka yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen” perustuvaa syrjintää.

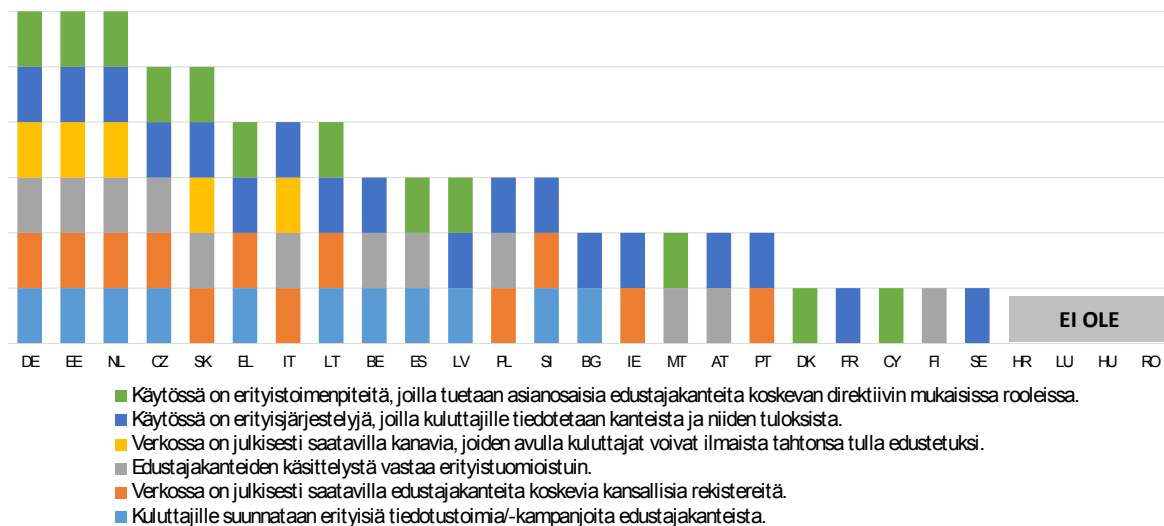
⁷⁷ Tässä kaaviossa ikääntyneillä henkilöillä tarkoitetaan 65-vuotiaita tai sitä vanhempia.

⁷⁸ Vuoden 2023 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteishenkilöiden ryhmän kanssa.

voidaan tarjota maksutonta oikeusapua sekä siviili- että rikosoikeudellisissa asioissa, esimerkiksi tilanteissa, joissa he ovat joutuneet rikoksen tai sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreiksi. **Alankomaat:** Oikeuslaitoksen jäsenet antavat yleisölle tietoa siitä, mistä he voivat saada oikeudellista neuvontaa (Juridisch Loket, asianajajat jne.). Näiden tietojen olisi oltava helppokäyttöisiä ja ymmärrettäviä kaikille, myös ikääntyneille. Tämän varmistamiseksi on tehty käyttäjätutkimus. **Itävalta:** oikeustalot ovat (muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta) esteettömiä ja siksi ikääntyneiden on helppo päästä niihin fyysisesti. **Puola:** Kansalaisjärjestöt, joiden sääntömääräinen tehtävä ei ole harjoittaa liiketoimintaa, voivat laissa säädettyissä tapauksissa kansalaisten oikeuksien suojelemiseksi panna vireille oikeudenkäynnin ja osallistua vireillä oleviin oikeudenkäynteihin. **Portugali:** kansalaisjärjestöt tai tasa-arvoelimet voivat panna vireille oikeudenkäynnin, jos haavoittuvassa asemassa oleva henkilö joutuu virallisen syytteen alaisen rikoksen uhriksi (virallisen syytteen alaisia rikoksia koskevan oikeudenkäynnin panee vireille yleinen syyttäjä viran puolesta). **Slovenia:** erityisillä verkkosivustoilla annetaan tietoa menettelyistä informatiivisessa ja helppokäyttöisessä muodossa. **Slovakia:** kansalaisten perustuslaissa taattu oikeus saada oikeusapua on toteutettu pääasiassa oikeusapukeskusten ja oikeusasiamiesten avulla.

Kaavio 28 täydentää oikeusmenettelyjen tehokkuutta kuluttajalainsäädännön alalla käsitteleviä kaavioita 19 ja 20. Siinä kuvataan EU:n jäsenvaltioiden toteuttamia erityistoimenpiteitä, joilla lisätään tietoisuutta uudesta kollektiivisten oikeussuojakeinojen eurooppalaisesta mallista⁷⁹, jolla pyritään parantamaan kuluttajien oikeussuojan saatavuutta joukkovahinkotilanteissa.

Kaavio .: Kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi toteutetut edustajakanteita koskevat erityisjärjestelyt, 2024* (lähde: Euroopan komissio⁸⁰)

* Direktiivissä (EU) 2020/1828 tarkoitetun mukaiset edustajakanteet. Edustajakanne on kanne, jonka oikeutettu yksikkö nostaa kuluttajaryhmän puolesta kansallisen tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen käsiteltäväksi ja jossa vaaditaan kieltotoimenpiteitä (esim. elinkeinonharjoittajan lainvastaisen toiminnan lopettamista, kuten kieltokannedirektiivissä 2009/22/EY säädetään), hyvitystoimenpiteitä (kuten korvausta tai oikeutta tuotteen korjaamiseen tai vaihtoon) tai molempia. Tämän kysymyksen tarkoituksena on kerätä tietoja erityisistä käytännöistä, jotka eivät välttämättä liity suoraan direktiivin täytäntöönpanoon. Tietoja ei ole toimitettu **Kroatiasta, Luxemburgista, Unkarista ja Romaniasta.** **Alankomaat:** Kaikki Alankomaiden tuomioistuimet (siviilioikeudelliset jaostot) ovat toimivaltaisia edustajakanteita koskevissa asioissa. Käytännössä näitä tapauksia käsittelee kansallinen tuomareiden joukko, joka on erikoistunut tämäntyyppisiin oikeudenkäynteihin tai jolla on kokemusta niistä. Kyseessä on ns. opt-out-järjestelmä, jossa kuluttajilta edellytetään toimia vain, jos he eivät

⁷⁹ Sellaisena kuin se on otettu käyttöön edustajakannedirektiivillä (EU) 2020/1828, https://commission.europa.eu/law/law-topic/consumer-protection-law/representative-actions-directive_fi, kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi.

⁸⁰ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän ja Euroopan juridisen koulutusverkoston kanssa.

halua olla edustettuina kanteessa. Tällöin heidän on toimitettava näkemyksensä tuomioistuimelle kirjallisesti.

Belgia: rekisteriä ei ole, mutta tietyt päätökset on julkaistava talousministeriön ja virallisen lehden verkkosivuilla.

Tanska: tällä hetkellä oikeutettuja yksiköitä ovat Tanskan kuluttaja-asiamies (Forbrugerombudsmanden) ja Tanskan lääkevirasto (Lægemiddelstyrelsen), joita kumpaakin tuetaan julkisella rahoituksella.

Viro: kuluttajariidat käsitellään kuluttajavalituslautakunnassa, joka on riippumaton ja puolueeton kuluttajariitojen ratkaisuelin.

Irlanti: kansalaistiedotussivusto on julkaissut artikkelin edustajakanteista kuluttajille suunnatulla valitusten tekemistä koskevalla tietosivulla.

Kreikka: lailla 5019/2023 otettiin käyttöön uusi edustajakanteiden järjestelmä.

Latvia: Latviassa on yksi erityinen rajatylittävä oikeutettu yksikkö. Edustajakanteita ei ole vielä nostettu.

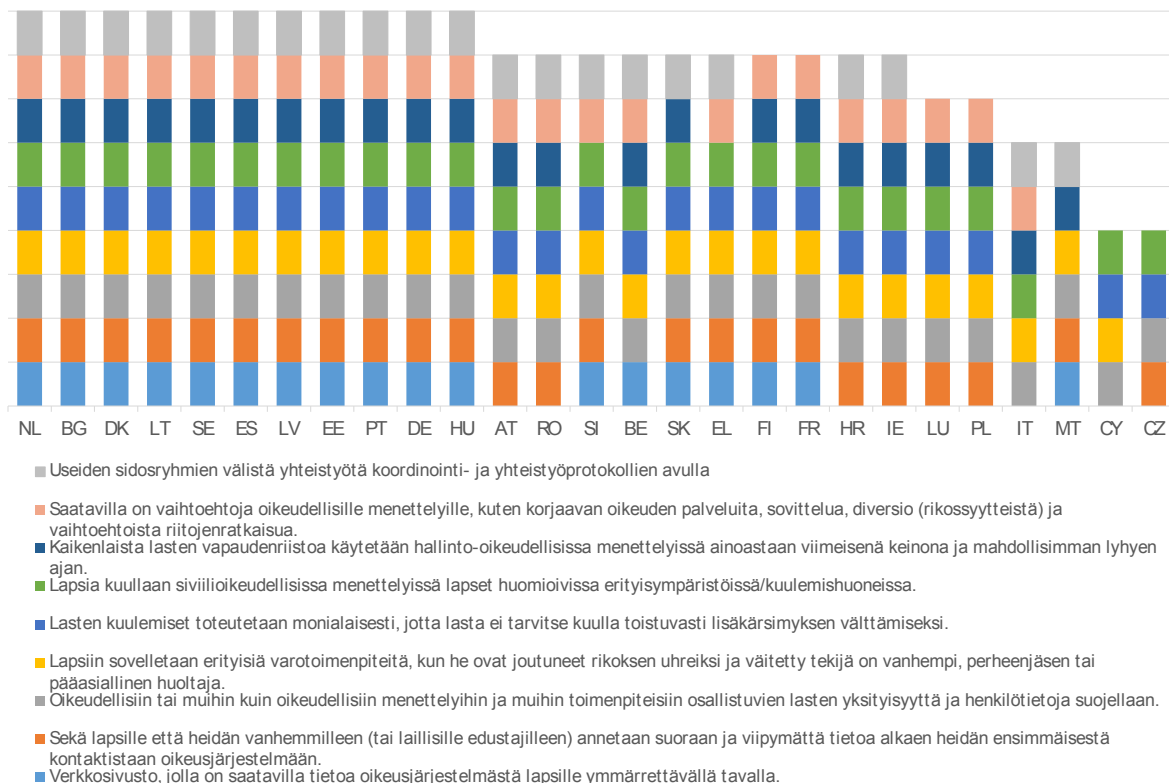
Liettua: Kuluttajien edustajakanteista tiedotetaan pääasiassa valtion kuluttajansuojaviranomaisen ja kuluttajajärjestöjen verkkosivustoilla (esimerkiksi kuluttajansuojaviranomaisen sivustolla julkaistu muistio: <https://vytat.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/2/o2moBOazC4c.pdf>).

Portugali: luettelo Portugalin tuomioistuimissa nostetuista edustajakanteista sekä yksikön yhteystiedot ja kuluttajien kannalta tärkeät asiakirjat ovat saatavilla kuluttaja-asioiden pääosaston verkkosivustolla: https://www.consumidor.gov.pt/consumidor_4/aco-es-coletivas/informacoes-sobre-aco-es-coletivas.

Slovakia: Kuluttajat voivat liittyä ryhmäkanteeseen minkä tahansa notaarin välityksellä. Hakemuslomake on saatavilla seuraavasta linkistä: https://static.slov-lex.sk/pdf/prilohy/SK/ZZ/2023/289/20230725_5563264-2.pdf.

EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 laajennetaan lapsen huomioon ottavan oikeuden tarkastelua. Kaaviossa 29 tarkastellaan aiempaa laajempaa valikoimaa lapsen huomioon ottavia erityisjärjestelyjä (sekä siviili- että rikos- ja nuoriso-oikeudelliset menettelyjä). Kaaviossa 30 tarkastellaan aiempaa laajempaa valikoimaa oikeudenkäyntien erityisjärjestelyjä, jotka ovat käytettävissä, kun uhri tai epäilty/syytetty on lapsi.

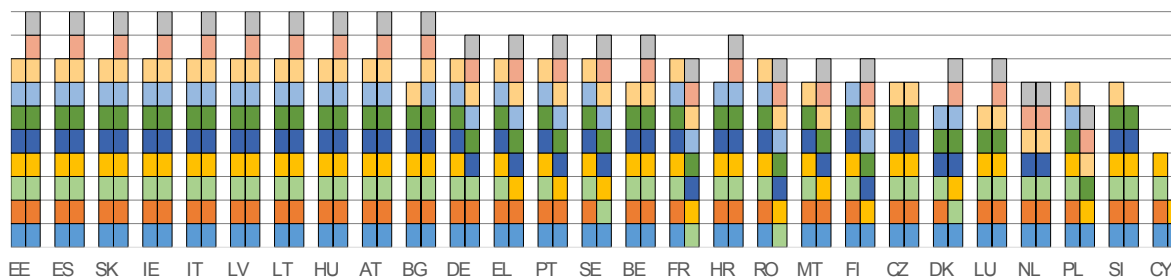
Kaavio .: Lapsen huomioon ottavaa oikeutta ja lapsen huomioon ottavia menettelyjä koskevat erityisjärjestelyt vuonna 2024 (sekä siviili- että rikos- ja nuoriso-oikeudelliset menettelyt)* (lähde: Euroopan komissio)⁸¹.

⁸¹ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

* Lapsilla tarkoitetaan alle 18-vuotiaita henkilöitä.

Kaavio .: Uhrina, epäiltyinä tai syytettynä olevia lapsia koskevat erityisjärjestelyt rikosoikeudellisissa menettelyissä (lapsilla tarkoitetaan alle 18-vuotiaita henkilöitä) vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio⁸²)

Kahdessa pylväessä esitetään kunkin jäsenvaltion osalta lasten osallistuminen (vasemmalta oikealle):
1. uhreina
2. epäiltyinä tai syytettynä

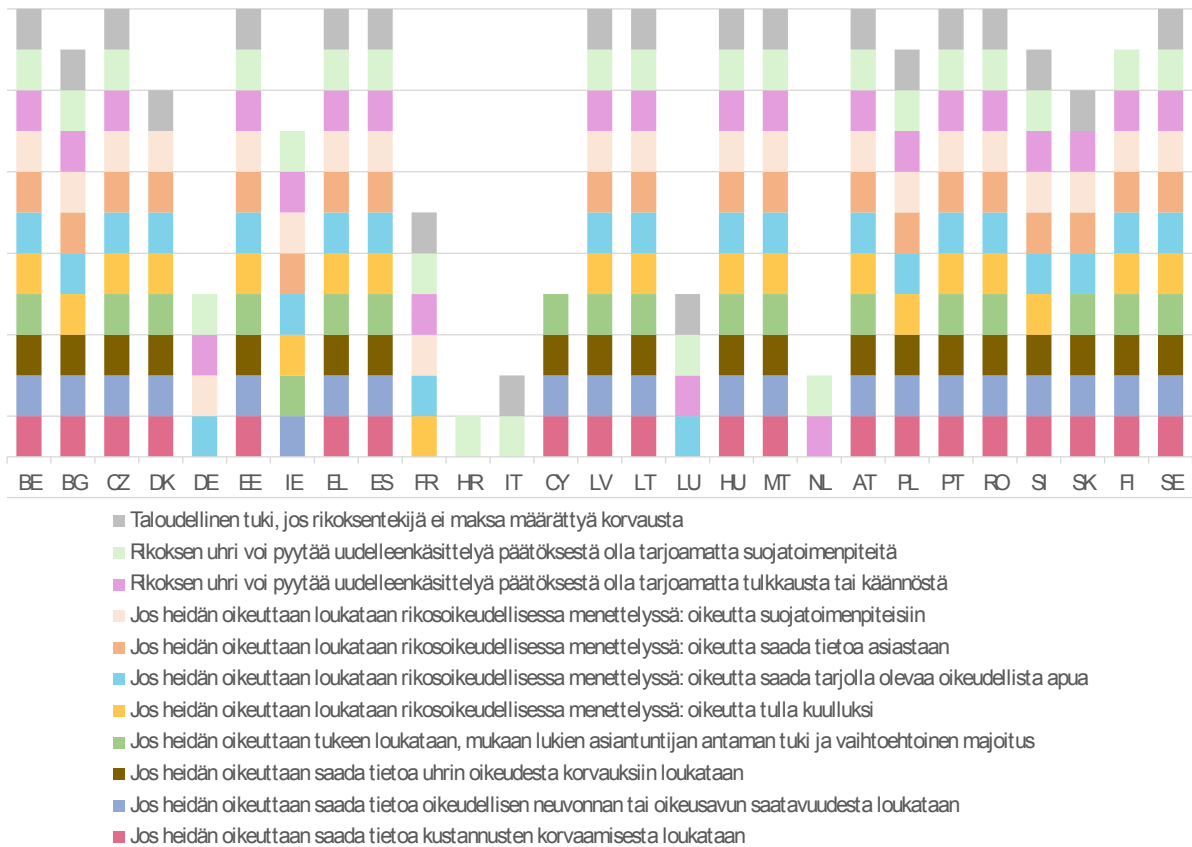
- Jos lapsi menettää vapautensa, häntä pidetään pääsääntöisesti erillään aikuisista ja olosuhteissa, joilla varmistetaan hänen tarpeidensa ja oikeuksiensa toteutuminen.
- Kaikenlaista lasten vapaudenriistoa käytetään ainoastaan viimeisenä keinona ja mahdollisimman lyhyen ajan.
- Tuomarit, syyttäjät ja muut oikeusalan ammattilaiset, jotka ovat tekemisissä lasten kanssa, saavat erityistä koulutusta.
- Varmistetaan, että lapsia koskevat rikosoikeudenkäynnit käsitellään kiireellisesti.
- Lapsen tukena on oikeudellinen edustaja tai muu hänen nimeämänsä asianmukainen henkilö koko menettelyn ajan.
- Lapsen erityistarpeet otetaan huomioon koko menettelyn ajan yksilöllisen arvioinnin perusteella.
- Käytössä on erityisomenteita, jotka mahdollistavat lasten kuulustelujen tallentamisen audiovisuaalisesta tai lasten kuulemisen videoneuvottelun tai muiden etäviestintävälineiden avulla.
- Lapsia kuullaan lapset huomioivissa erityisympäristöissä/kuulemishuoneissa ja he voivat tosiasiallisesti osallistua käsittelyyn.
- Lapsille tarjotaan heidän oikeuksiaan ja yleisesti menettelyjä koskevaa tietoa lapsille ymmärrettävällä tavalla.

* Lapsilla tarkoitetaan alle 18-vuotiaita henkilöitä.

⁸² Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

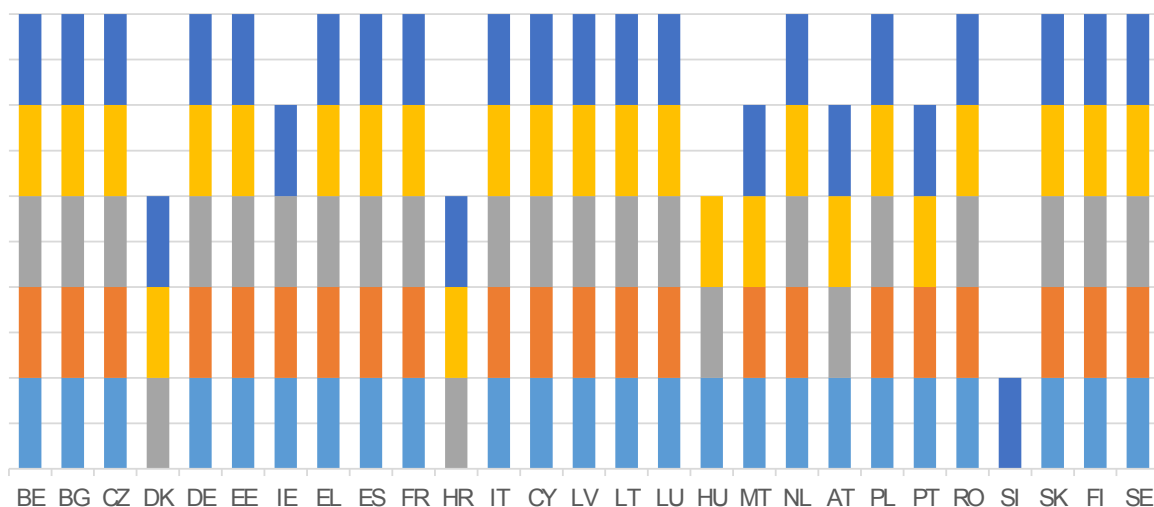
EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 laajennetaan analyysia oikeussuojan saatavuudesta rikoksen, naiseen kohdistuvan väkivallan tai lähisuhdeväkivallan uhreille.

Kaavio .: Rikoksen uhrien oikeussuojakeinot vuonna 2024 (lähde: Euroopan komissio⁸³)

⁸³ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

Kaavio .: Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan uhreja koskevat oikeussuojakeinot vuonna 2024 (lähde: Euroopan komissio⁸⁴)

- Käytössä on toimenpiteitä, joilla suojataan uhrien ja todistajien oikeudet
- Käytössä on toimenpiteitä, joilla tarvittaessa varmistetaan, etteivät uhrin ja tekijän joudu tekemisiin keskenään
- Uhrille ilmoitetaan, kun tekijä ei ole enää vangittuna
- Naisiin kohdistuvan väkivallan / lähisuhdeväkivallan asioissa kansalaisjärjestöt ja/tai tasa-arvoelimet voivat antaa apua
- Eriytynyt verkkosivusto, jolla annetaan oikeudellista ja käytännön tietoa naisiin kohdistuvasta väkivallasta / lähisuhdeväkivallasta

2.2.2. Resurssit

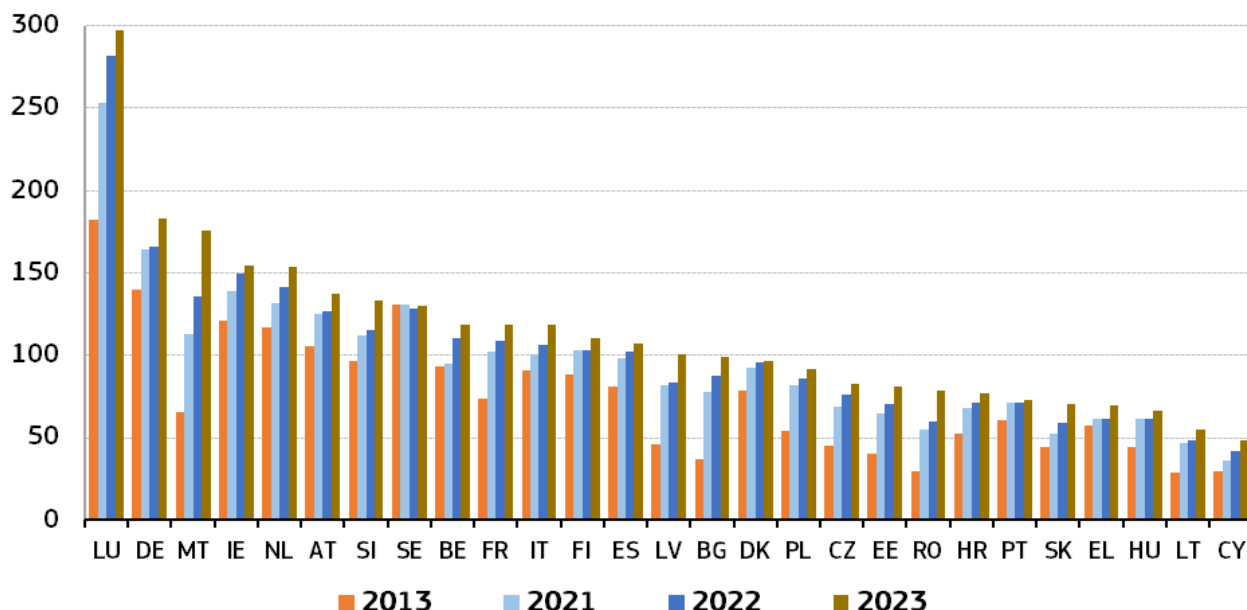
Oikeuslaitoksen hyvän toiminnan edellytyksenä ovat riittävät resurssit. Niihin kuuluvat tarvittavat investoinnit fyysiseen ja tekniseen infrastruktuuriin sekä pätevä, koulutettu ja asianmukaista palkkaa saava henkilöstö kaikissa henkilöstöryhmissä. Oikeudenkäyntien ja ratkaisujen laatu vaarantuu ilman riittäviä tiloja, välineitä tai henkilöstöä, jolla on tarvittava pätevyys, taidot ja mahdollisuus täydennyskoulutukseen.

– *Taloudelliset resurssit* –

Seuraavissa kaavioissa näkyvät oikeuslaitoksen toimintaa (lukuun ottamatta vankiloita) koskevat toteutuneet julkiset menot sekä asukasta kohti (kaavio 33) että osuutena bruttokansantuotteesta (BKT) (kaavio 34).

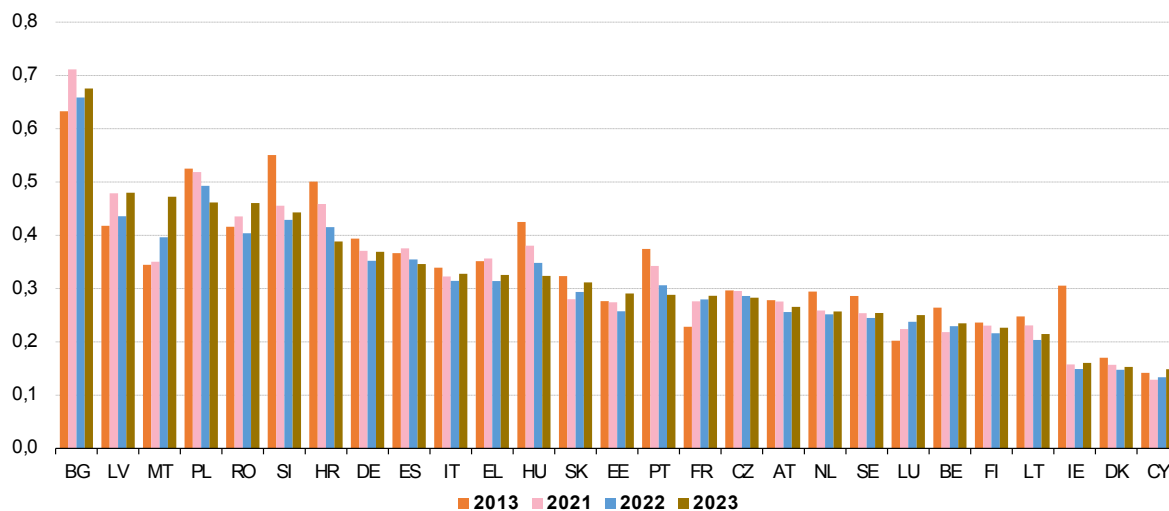
⁸⁴ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

Kaavio .: Tuomioistuimia koskevat julkiset menot yhteensä euroina asukasta kohti vuosina 2013 ja 2021–2023* (lähde: Eurostat)

* Jäsenvaltiot on järjestetty vuoden 2023 menojen mukaan (suurimmasta pienimpään). Saksan, Espanjan, Ranskan ja Slovakian tiedot ovat alustavia vuoden 2022 osalta. Belgian, Saksan, Espanjan, Ranskan, Portugalin ja Slovakian tiedot ovat alustavia vuoden 2023 osalta. Puolan osalta aikasarjassa on katkos vuoden 2022 osalta. Lähde: Eurostat, Gov_10a_exp.

Kaavio .: Tuomioistuimia koskevat julkiset menot yhteensä suhteessa BKT:hen vuosina 2013 ja 2021–2023* (lähde: Eurostat)

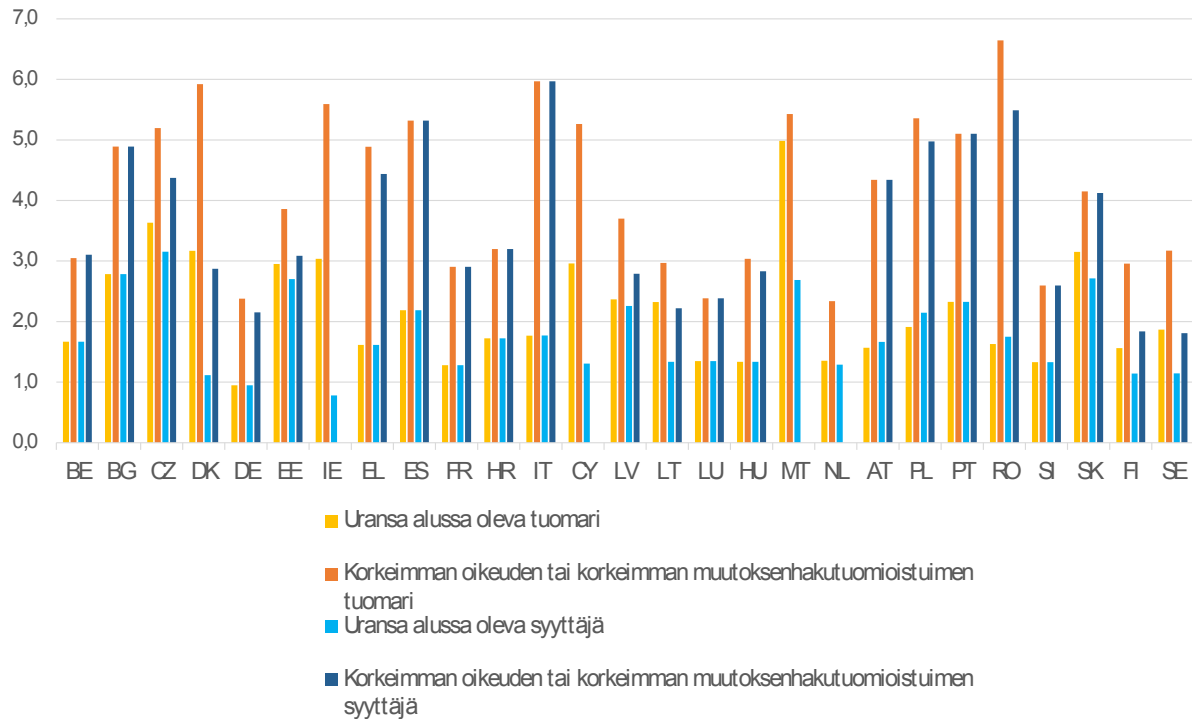

(*).Jäsenvaltiot on järjestetty vuoden 2023 menojen mukaan (suurimmasta pienimpään). Saksan, Espanjan, Ranskan ja Slovakian tiedot ovat alustavia vuoden 2022 osalta. Belgian, Saksan, Espanjan, Ranskan, Portugalin ja Slovakian tiedot ovat alustavia vuoden 2023 osalta. Puolan osalta aikasarjassa on katkos vuoden 2022 osalta. Lähde: Eurostat, Gov_10a_exp.

Kaaviossa 35 esitetään tuomareiden ja syyttäjien vuosipalkat suhteessa kunkin maan keskimääräiseen vuosipalkkaan. Kunkin maan kohdalla pylväät kuvaavat näitä suhdelukuja tuomareiden ja syyttäjien osalta uran alussa ja huipulla. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 19 artiklan 1 kohdan nojalla jäsenvaltioiden on varmistettava, että sekä niiden tuomioistuimet kokonaisuudessaan että yksittäiset tuomarit ovat riippumattomia EU:n lainsäädäntöön kuuluvilla aloilla. Vaikka unionin tuomioistuin katsoo, että palkkojen väliaikaista alentamista

säästötoimenpiteiden yhteydessä ei ole pidetty tämän säännöksen vastaisena, se totesi, että myös se, että oikeuslaitoksen jäsenille maksetaan palkkaa, jonka taso vastaa heidän hoitamiensa tehtävien merkitystä, on tuomareiden riippumattomuuteen erottamattomasti sisältyvä tae.⁸⁵

Kaavio .: Tuomareiden ja syyttäjiä vuosipalkat suhteessa maan keskimääräiseen bruttopalkkaan vuonna 2023* (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

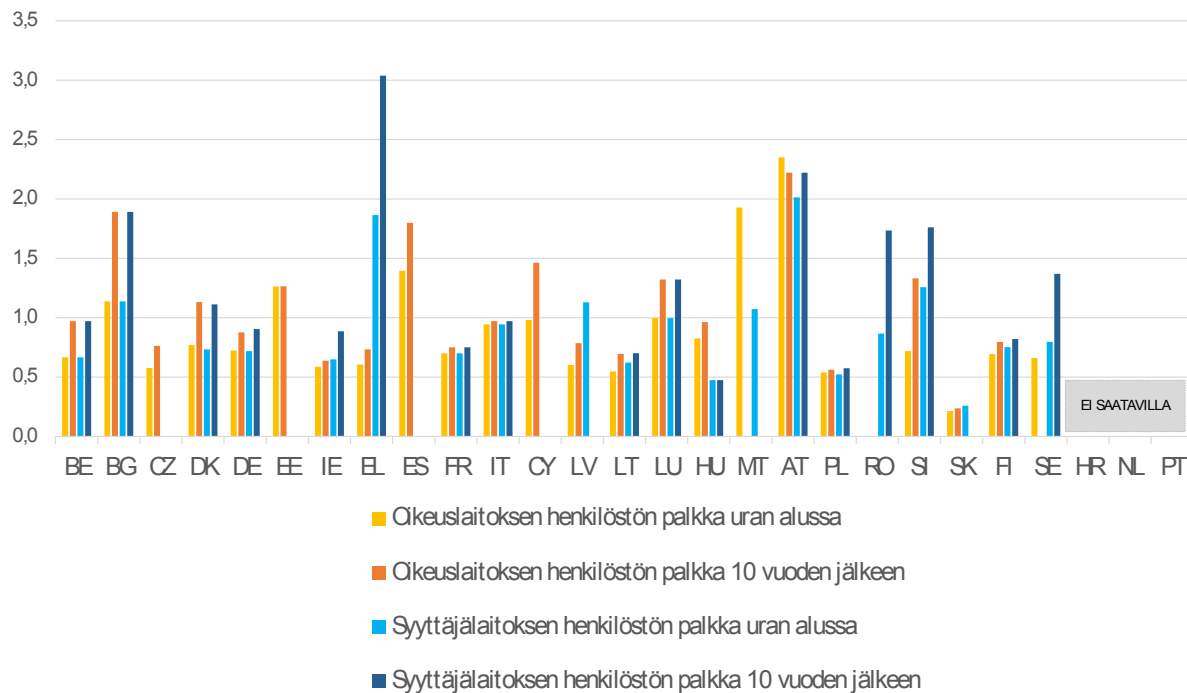
* Jäsenvaltioiden tietoja koskevat huomautukset ovat saatavilla CEPEJ:n tutkimuksessa⁸⁶.

Kaaviossa 36 esitetään oikeus- ja syyttäjälaitoksen asiantuntijoiden vuosipalkat suhteessa kunkin maan keskimääräiseen vuosipalkkaan. Kunkin maan osalta nämä suhdeluvut esitetään kahdessa ensimmäisessä pylväässä oikeuslaitoksen asiantuntijajhenkilöstön osalta uransa alussa ja kymmenen palvelusvuoden jälkeen, ja kolmannessa ja neljännessä pylväässä syyttäjälaitoksen asiantuntijajhenkilöstön osalta uransa alussa ja kymmenen palvelusvuoden jälkeen.

⁸⁵ Unionin tuomioistuimen tuomio 27.2.2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C- 64/16, ECLI:EU:C:2018:117, 45 kohta: ”Samalla tavoin kuin se, ettei kyseessä olevan elimen jäseniä voida erottaa (ks. mm. tuomio 19.9.2006, Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, 51 kohta), myös se, että heille maksetaan palkkaa, jonka taso vastaa heidän hoitamiensa tehtävien merkitystä, on tuomareiden riippumattomuuteen erottamattomasti sisältyvä tae.” Ks. myös Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio, yhdistetyt asiat C-146/23 ja C-374/23, Sąd Rejonowy w Białymstoku ja Adoreikė, ECLI:EU:C:2025:109, jossa unionin tuomioistuin vahvistaa, että tuomareiden palkkaa koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen on oltava puolueettomia, ennakoitavia, vakaita ja avoimia. Tuomareiden palkanmäärityksen tulee perustua lakiin, ja sen on täytettävä puolueettomuuden, ennakoitavuuden, vakauden ja avoimuuden kriteerit. Palkanmääritystä koskevien poikkeusten on perustuttava yhteisen edun mukaiseen tavoitteeseen.

⁸⁶ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en#documents.

Kaavio .: Oikeuslaitoksen ja syyttäjälaitoksen asiantuntijahenkilöstön vuosipalkat suhteessa maan keskimääräiseen täysipäiväiseen bruttopalkkaan vuonna 2023* (lähde: Euroopan komissio ja Eurostat⁸⁷)

* Indikaattori on laadittu yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteishenkilöiden ryhmän kanssa. Palkkatiedot viittaavat bruttomääräiseen vähimmäisvuosipalkkaan uran alussa (euroina) vuonna 2023 ja kymmenen palvelusvuoden jälkeen (euroina) vuonna 2023. Bruttopalkka kuvaa tilannetta ennen sosiaalivakuutusmaksujen ja verojen vähentämistä. Mukaan on laskettu myös bonukset, jotka maksetaan säännöllisesti koko henkilöstölle heidän henkilökohtaisesta tilanteestaan riippumatta (kuten 13. palkka, joka maksetaan poikkeuksetta koko tuomioistuimen/syyttäjälaitoksen henkilöstölle). Bruttopalkassa ei ole huomioitu henkilökohtaiseen tilanteeseen liittyviä bonuksia (esimerkiksi lasten lukumäärään perustuvat perheavustukset). Ellei toisin mainita, kyseessä on asianomaiseen henkilöstöluokkaan kuuluvien henkilöstöryhmien vähimmäispalkka. Suhdeluku on laskettu Eurostatin asiaa koskevan vuoden 2023 indikaattorin ("Keskimääräinen täysipäiväinen palkka työntekijää kohti", nama_10_fte) perusteella. Oikeuslaitoksen henkilöstöllä tarkoitetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinten asiantuntijahenkilöstöä, joka osallistuu tuomioistuinmenettelyihin/päätöksentekoon, kuten avustavat tuomarit, tuomioistuinvirkaileijat (Rechtspfleger), tuomareiden avustajat (auxiliaires de justice) ja tuomioistuinten kirjaajat. Syyttäjälaitoksen henkilöstöllä tarkoitetaan syyttäjänvirastojen alimman tason asiantuntijahenkilöstöä, joka osallistuu menettelyihin/päätöksentekoon, kuten syyttäjien avustajia ja syyttäjäharjoittelijoita. Yksittäisten jäsenvaltioiden näissä kahdessa laajemmassa ryhmässä ilmoittamat ja kaaviossa esitetyt erityisluokat ovat seuraavat: O: tarkoittaa oikeuslaitoksen henkilöstöä, S: tarkoittaa syyttäjälaitoksen henkilöstöä. **Belgia:** Griffier/greffier (O), secretaris/secrétaire (S). Toimitetut tiedot sisältävät lomapalkan ja vuoden lopun bonuksen. **Bulgaria:** Juridinen avustaja (O), syyttäjän avustaja (S). **Tšekki:** Vanhempi tuomioistuinvirkaileija (O), syyttäjälaitoksen henkilöstö (S). **Tanska:** Avustava tuomari (O), syyttäjäharjoittelija (S). Avustavan tuomarin palkka kymmenen vuoden jälkeen perustuu keskipalkkaan. **Saksa:** Ei ilmoitettu. **Viro:** Lakimiesavustaja (O), avustava syyttäjä (S). **Irlanti:** Judicial assistant (O), legal executive (S). **Kreikka:** Tuomioistuimen kirjaaja (O). **Espanja:** Letrados de la Administración de Justicia (O), Cuerpo de Auxilio Judicial (S). **Ranska:** Juridinen avustaja / lakimiesavustaja (O), juridinen avustaja / lakimiesavustaja (S). **Kroatia:** Juridinen avustaja (O), syyttäjän avustaja (S). **Italia:** Tuomioistuinhenkilöstö, joka kuuluu alueeseen III ja talussegmenttiin F1 (O) tai alueeseen III ja talussegmenttiin F2 (O), syyttäjälaitoksen henkilöstö, joka kuuluu alueeseen III ja talussegmenttiin F1 (S) tai

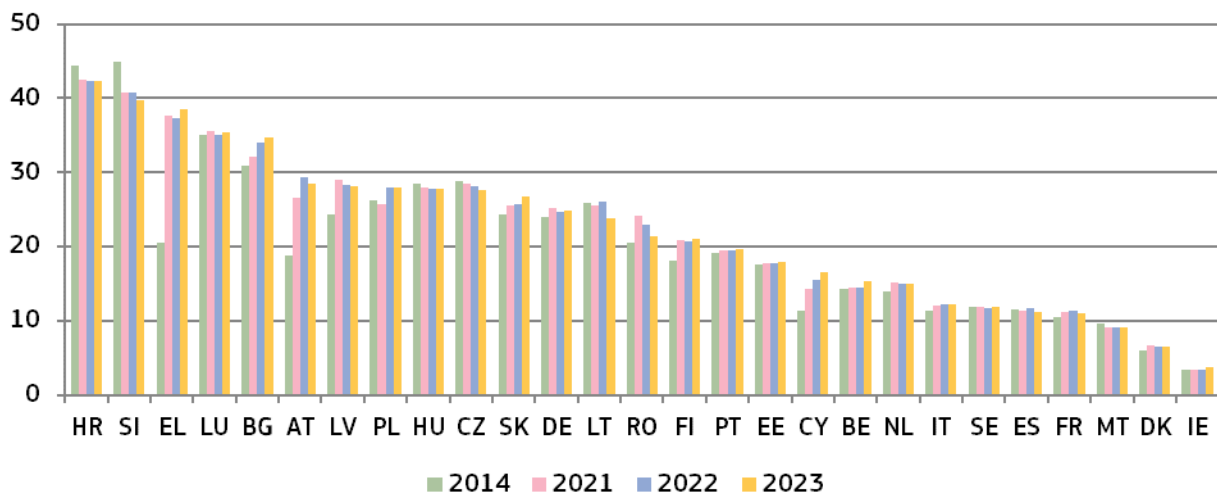
⁸⁷ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteishenkilöiden ryhmän ja Eurostatin kanssa. Kaavioissa 34 ja 35 esitettyjen suhdelukujen laskennassa käytettyjen vuotuisten keskimääräisten bruttopalkkojen tietolähde vaihtelee: kaavioissa 34 tiedot on toimittanut CEPEJ kansallisten yhteishenkilöidensä toimittamien tietojen perusteella, kun taas kaavioissa 35 osalta tietolähde on Eurostat. Tämän vuoksi nämä suhdeluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia keskenään.

alueeseen III ja talussegmenttiin F2 (S). **Kypros:** Kirjaaja (O). **Latvia:** Tuomarin avustaja (O), juridinen neuvonantaja, asianajaja rikosoikeuden alalla, juridinen analyttikko (S). Oikeuslaitoksen henkilöstö koostuu ainoastaan tuomareiden avustajista. Tässä henkilöstöryhmässä ei ole palkkaluokkia. Ryhmän ”tuomarin avustaja” osalta ilmoitetut tiedot edustavat enimmäispalkkaa vuonna 2022. Tuomareiden avustajien palkka on sama ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimissa. Jos esimerkiksi tuomarin avustaja saa vuosittaisessa arvioinnissa korkeimman mahdollisen arvosanan, hän voi saada enimmäispalkan jo ensimmäisen työvuoden aikana. Syyttäjälaitoksen henkilöstön osalta tiedot ovat ilmoitettujen tehtävien palkkojen keskiarvo. Syyttäjälaitoksen molemmilla tasoilla henkilöstöllä on kiinteä palkka, joka ei riipu palvelusvuosista. **Liettua:** Juridinen avustaja (vanhempi juridinen avustaja) (O), syyttäjän avustaja ja pääsyyttäjän avustaja (S). Oikeuslaitoksen ja syyttäjälaitoksen avustajien ja virkailijoiden palkat edustavat kunkin henkilöstöryhmän palkkojen keskiarvoa. **Luxemburg:** Référéndaires: Employé A1 (O), Référéndaires: Employé A1 (O). **Unkari:** Syyttäjälaitoksen toimihenkilö (S). **Malta:** Judicial assisstant (O), trainee lawyer (S). **Alankomaat:** Ei saatavilla, koska Eurostatin indikaattorin ”Keskimääräinen täysipäiväinen palkka työntekijää kohti” tiedot puuttuvat. **Itävalta:** Tuomariharjoittelijat, juridiset avustajat, tarkastajat ja tuomioistuinvirkaileijat (Rechtspfleger) (O), syyttäjäharjoittelijat (S). Tiedot edustavat lakisääteisiä palkkoja. Henkilöstön jäsenet ja eri palkkaluokat on ryhmitelty yhteen henkilöstöryhmään, jonka keskimääräinen palkka perustuu lakisääteisiin palkkoihin ja palkkoihin. **Puola:** avustava tuomari (O). Tiedot edustavat kyseisen henkilöstöryhmän palkkojen keskiarvoa. **Romania:** Syyttäjäharjoittelija (S). Romaniassa on käytössä vain ryhmä ”syyttäjäharjoittelija”, ei ”syyttäjän avustajia” eikä muita asiantuntijaryhmiä, jotka osallistuisivat menettelyihin tai päätöksentekoon. Näin ollen aloituspalkka edustaa ainoastaan syyttäjäharjoittelijoille maksettua aloituspalkkaa. Vuonna 2022 Romaniassa ei ollut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimiin liittyviä asiantuntijaryhmiä, joten kyseisestä luokasta ei ole toimitettu tietoja. **Slovenia:** Juridinen avustaja (O), vanhempi juridinen neuvonantaja (S). **Slovakia:** Avustaja (O), lakimiesharjoittelija (S). **Suomi:** Tuomariharjoittelija (O), syyttäjän avustaja (S). **Ruotsi:** Oikeusavustaja, taso 1 (O), syyttäjäharjoittelija (S).

– Henkilöresurssit –

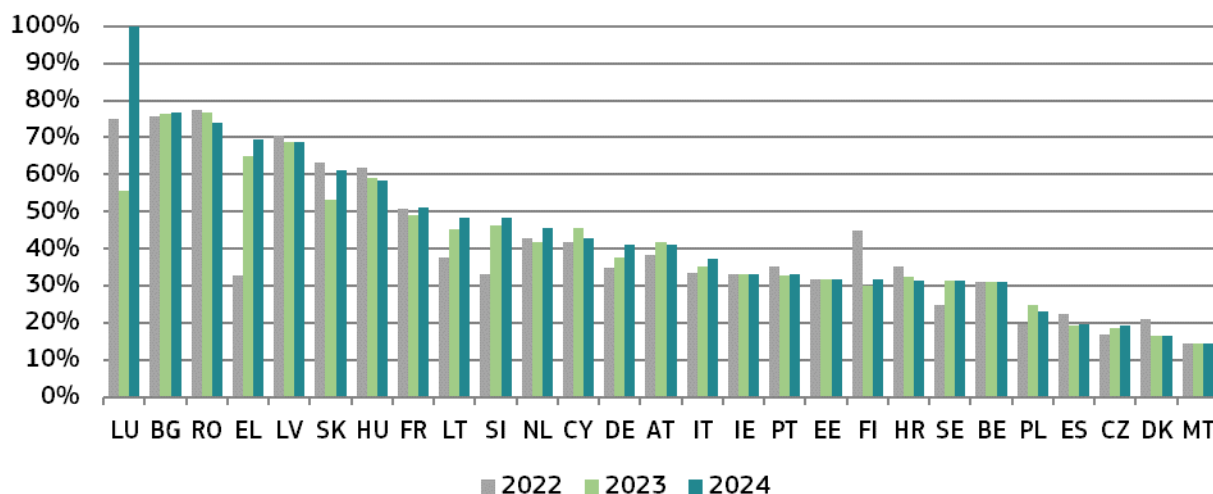
Riittäväillä henkilöresursseilla on olennainen merkitys oikeuslaitoksen laadun kannalta. Tuomarikunnan monimuotoisuus, sukupuolten tasapuolinen edustus mukaan luettuna, tuo täydentävää tietämystä, osaamista ja kokemusta sekä heijastaa yhteiskunnallista todellisuutta.

Kaavio .: Tuomareiden määrä vuosina 2014 ja 2021–2023* (100 000:ta asukasta kohti) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

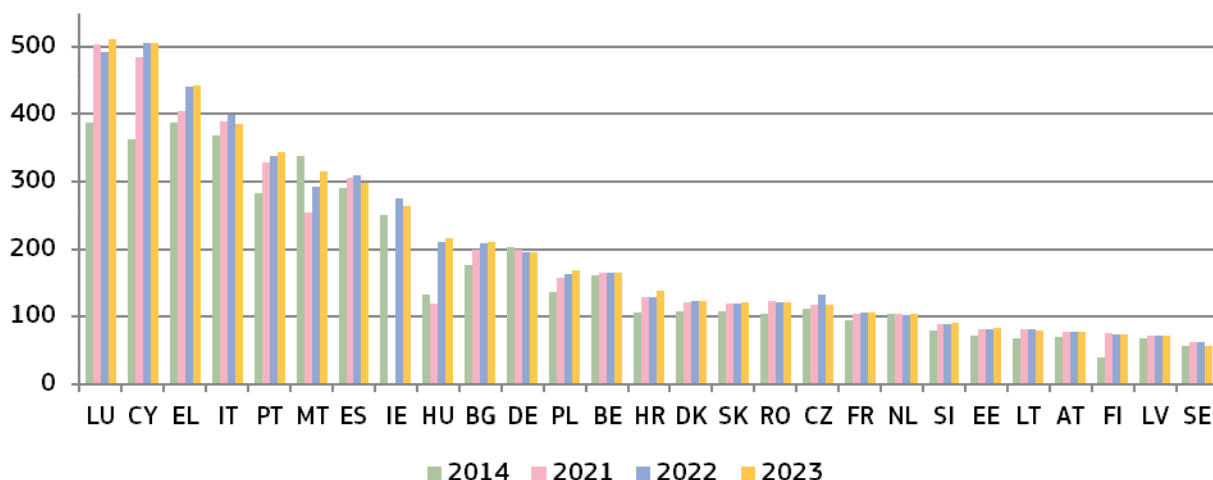
* Tämän ryhmän muodostavat CEPEJ:n määritelmän mukaisesti kokoaikaiset tuomarit. Siihen eivät kuulu erilaiset tuomioistuinvirkaileijat (Rechtspfleger, court clerk), joita on joissakin jäsenvaltioissa. **Kreikka:** Vuodesta 2016 lähtien ammattituomareiden määrää koskeissa tiedoissa ovat mukana kaikkien oikeusasteiden rikos- ja siviilituomioistuinten sekä hallintotuomioistuinten tuomarit. **Italia:** Alueellisia tilintarkastustuomioistuimia, alemman asteen verotuomioistuimia ja sotilastuomioistuimia ei ole otettu huomioon. Hallintotuomioistuimet on otettu huomioon vuodesta 2018. **Itävalta:** Hallintotuomioistuinten tuomarit ovat olleet mukana tiedoissa vuodesta 2016 alkaen.

Kaavio .: Naisten osuus korkeimman oikeuden ammattituomareista vuosina 2022–2024*
(lähde: Euroopan komissio⁸⁸)

* Tiedot on järjestetty vuoden 2024 arvojen mukaan korkeimmasta matalimpaan.

Kaavio .: Asianajajien määrä vuosina 2014 ja 2021–2023* (100 000:ta asukasta kohti)
(lähde: CEPEJ:n tutkimus)

* CEPEJ:n määritelmän mukaan asianajaja on henkilö, jolla on kansallisen lainsäädännön mukainen pätevyys sekä oikeus käyttää puhevaltaa ja toimia asiakkaidensa puolesta, harjoittaa asianajajan ammattia, osallistua oikeudenkäynteihin tai neuvoa ja edustaa asiakkaitaan oikeusasioissa (Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus Rec(2000) 21 asianajajan ammatin harjoittamisen vapaudesta). **Saksa:** Saksassa ei tehdä eroa eri asianajajaryhmien välillä. **Suomi:** ilmoitetussa asianajajien määrässä ovat vuodesta 2015 lähtien mukana sekä yksityisellä että julkisella sektorilla työskentelevien asianajajien määrät.

2.2.3. Digitalisaatio

Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö voi vahvistaa jäsenvaltioiden oikeuslaitoksia ja tehdä niistä entistä helpommin saatavilla olevia, tehokkaampia ja mukautumiskykyisempiä sekä valmiita vastaamaan nykyisiin ja tuleviin haasteisiin. Covid-19-pandemia toi esiin useita oikeuslaitosten

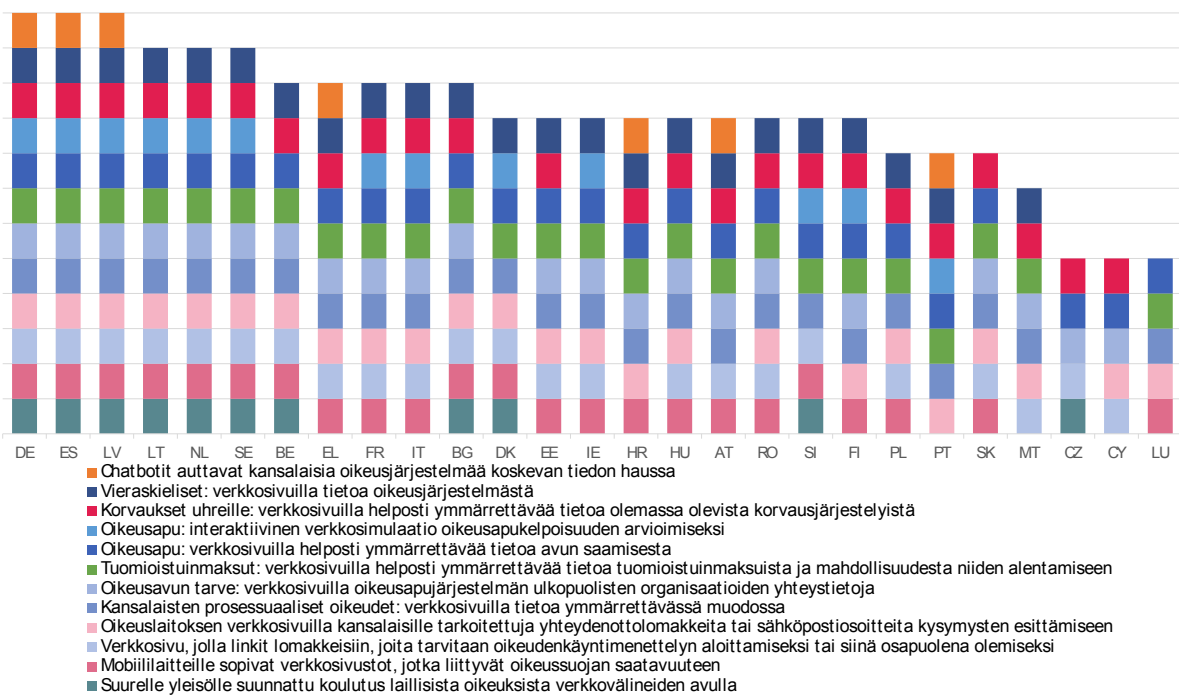
⁸⁸ Euroopan tasa-arvoinstituutti, tasa-arvotilastotietokanta: https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_jud_natert_wmid_natert_supert/datatable.

toimintaan vaikuttavia ongelmia. Samalla se osoitti, että kansallisten oikeuslaitosten on edelleen parannettava digitalisointiaan.

EU:n aikaisemmista oikeusalan tulostauluista on saatu vertailevaa tietoa tietyistä tieto- ja viestintäteknikan näkökohdista oikeuslaitoksissa. Kuten komission 2. joulukuuta 2020 antamassa tiedonannossa oikeudenkäytön digitalisoinnista EU:ssa⁸⁹ ilmoitettiin, tulostaulua on täydennetty merkittävästi jäsenvaltioiden digitalisaatiota koskevilla lisätiedoilla. Tämä mahdollistaa entistä tarkemman edistymisalueiden ja jäljellä olevien haasteiden seuraamisen.

Kansalaiset huomioon ottavan oikeuslaitoksen edellytyksenä on, että kansallista oikeuslaitosta koskevaa tietoa on helposti saatavilla ja että tieto on räätälöity sellaisille yhteiskunnan erityisryhmille, joiden olisi muuten vaikea saada tietoa, myös vammaisille henkilöille. Kansalaiset huomioon ottavan oikeuslaitoksen edellytyksenä on, että kansallista oikeuslaitosta koskevaa tietoa on helposti saatavilla ja että tieto on räätälöity sellaisille yhteiskunnan erityisryhmille, joiden olisi muuten vaikea saada tietoa, myös vammaisille henkilöille. Kaaviossa 40 esitetään, missä määrin verkossa on saatavilla tietoa ja erityisiä julkisia palveluja, jotka voivat auttaa oikeussuojan saamisessa.

Kaavio .: Oikeuslaitosta koskevien tietojen saatavuus verkossa vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio⁹⁰)

* **Saksa:** Kukin osavaltio (sekä liittovaltiotaso) päättää itse, mitä tietoja se antaa verkossa.

– Digitaalivalmiit säännöt –

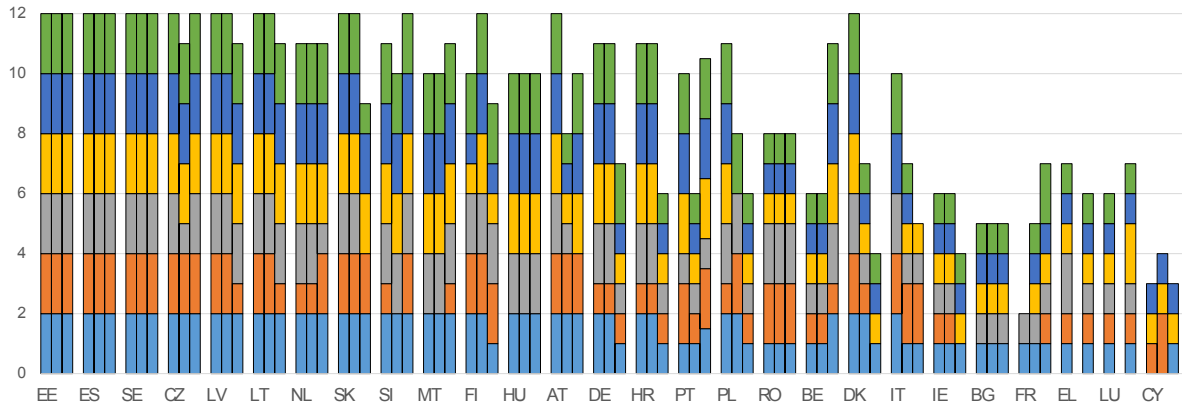
Digitaalisten ratkaisujen käyttö siviili-/kauppa-oikeudellisissa ja hallinto-oikeudellisissa asioissa sekä rikosasioissa edellyttää usein asianmukaista sääntelyä kansallisissa menettelysäännöissä. Kaavio 41 havainnollistaa eri toimijoiden lakisääteisiä mahdollisuuksia

⁸⁹ Ks. komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, Oikeudenkäytön digitalisointi Euroopan unionissa: Välineet mahdollisuuksien hyödyntämiseen (COM(2020) 710) ja siihen liittyvä asiakirja SWD(2020) 540.

⁹⁰ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

käyttää etäviestintätekniikkaa (kuten videoneuvotteluja) tuomioistuinkäsittelyssä ja siihen liittyvissä menettelyissä ja kuvaa nykytilannetta digitaalisen todistusaineiston hyväksyttävyyden osalta.

Kaavio .: Menettelysäännöt, jotka mahdollistavat digitaalitekniikan käytön tuomioistuimissa siviili-/kauppaoikeudellisissa ja hallinto-oikeudellisissa asioissa sekä rikosasioissa vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio⁹¹)

Kolmessa pylväässä esitetään kussakin jäsenvaltiossa käytössä olevat menettelysäännöt, jotka mahdollistavat digitaalitekniikan käytön tuomioistuimissa seuraavissa asiatyypeissä (vasemmalta oikealle):

1. siviili-/kauppaoikeudelliset asiat
2. hallinto-oikeudelliset asiat
3. rikosoikeudelliset asiat.
 - Tulkkaus on mahdollista etäviestintätekniikan avulla
 - Asiantuntijoita voidaan kuulla etäviestintätekniikalla
 - Todistajia voidaan kuulla etäviestintätekniikalla
 - Suullinen osa menettelystä voidaan suorittaa kokonaan etäviestintätekniikalla
 - Ainoastaan digitaalisessa muodossa toimitettujen todisteiden hyväksyttävyyys
 - Asianosaaisia/vastaajia/uhreja voidaan kuulla etäviestintätekniikalla

* Enimmäispistemäärä: 12 pistettä. Kunkin kriteerin osalta annettiin kaksi pistettä, jos mahdollisuus on olemassa kaikissa siviili-/kauppaoikeudellisissa, hallinto-oikeudellisissa ja rikosasioissa (rikosasioissa mahdollisuus asianosaisten kuulemiseen jaettiin niin, että se kattaa sekä vastaajat että uhrin). Pisteet jaetaan kahdella, jos mahdollisuutta ei ole kaikissa asioissa. Jäsenvaltioissa, joissa näitä kahta oikeudenalaa (siviili-/kauppaoikeutta ja hallinto-oikeutta) ei eroteta toisistaan, annettiin samat pisteet kummallakin alalla. **Kreikka, Luxemburg:** Ei pisteitä hallinto-oikeudellisten asioiden osalta.

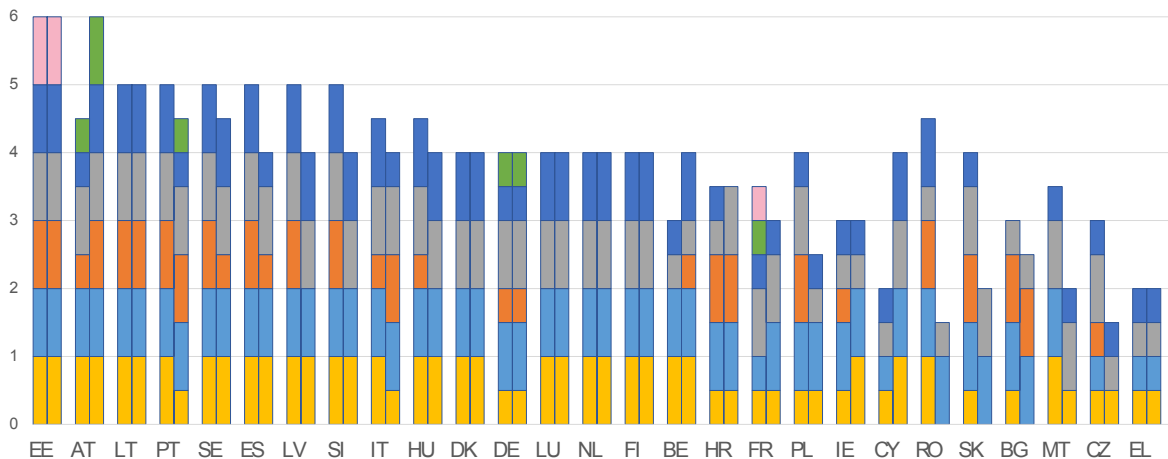
⁹¹ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

– Digitaalisten välineiden käyttö –

Digitaalivalmiiden menettelysääntöjen lisäksi tuomioistuimilla ja syyttäjäviranomaisilla on oltava käytössään asianmukaiset välineet ja infrastruktuuri, jotka mahdollistavat etäviestinnän ja turvallisen etäyhteyden työpaikalle (kaavio 42). Asianmukainen infrastruktuuri ja laitteet ovat tarpeen myös tuomioistuinten/syyttäjänvirastojen sekä oikeusalan ammattilaisten ja instituutioiden välistä suojattua sähköistä viestintää varten (kaaviot 43 ja 44).

Tieto- ja viestintäteknikalla, myös innovatiivisella teknologialla, on tärkeä rooli oikeusviranomaisten työn tukemisessa. Se voi osaltaan parantaa merkittävästi oikeuslaitosten toiminnan laatua. Tuomareilla, syyttäjillä ja oikeuslaitoksen henkilöstöllä on käytössään erilaisia digitaalisia välineitä, joilla voidaan virtaviivaistaa työprosesseja, varmistaa työtaakan oikeudenmukainen jakautuminen ja säästää merkittävästi aikaa.

Kaavio .: Digitaalitekniikan käyttö tuomioistuimissa ja syyttäjälaitoksissa vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio⁹²)

Kahdessa pylväässä esitetään kunkin jäsenvaltion osalta digitaalisen teknologian käyttö seuraavissa viranomaisissa (vasemmalta oikealle):
1. tuomioistuimet
2. syyttäjälaitos

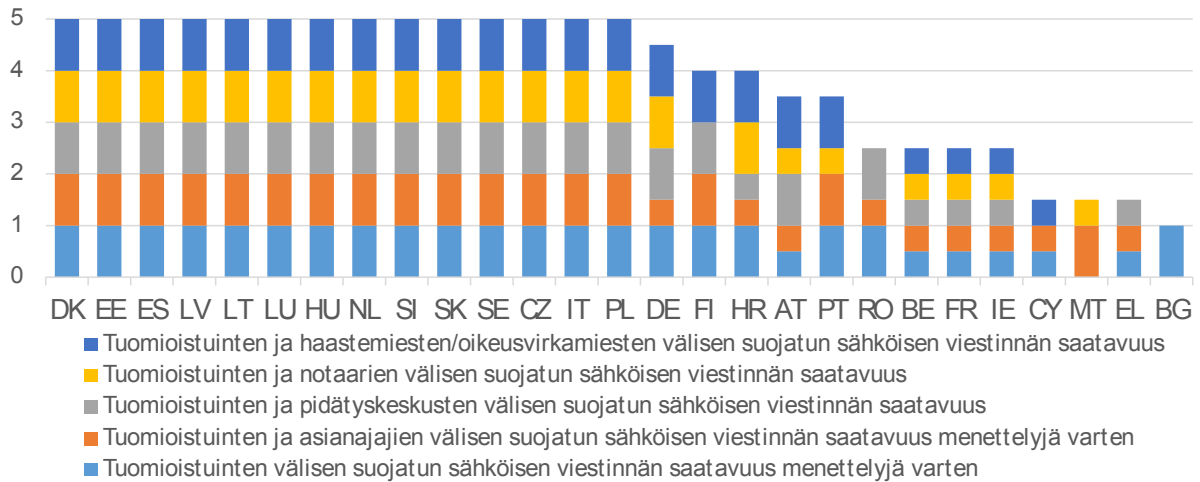
- Hajautetun tilikirjan teknologioiden käyttö (lohkoketju)
- Tekoälysovellusten käyttö ydintoiminnassa
- Henkilöstö voi tehdä turvallisesti etätyötä
- Etäviestintäteknikoiden käyttö erityisesti videoneuvotteluissa
- Sähköinen asioiden jakaminen, jossa automaattinen jako perustuu objektiivisiin kriteereihin
- Sähköisen asianhallintajärjestelmän käyttö
- Tuomarit/syyttäjät voivat tehdä turvallisesti etätyötä

* Enimmäispistemäärä: 7 pistettä. Kunkin kriteerin osalta annettiin yksi piste, jos tuomioistuimet ja syyttäjälaitos käyttävät määrättyä teknologiaa, ja 0,5 pistettä, jos ne eivät aina käytä tätä teknologiaa.

Turvallinen sähköinen viestintä voi osaltaan parantaa oikeuslaitosten laatua. Tuomioistuinten mahdollisuus viestiä sähköisesti keskenään sekä oikeusalan ammattilaisten ja muiden instituutioiden kanssa voi sujuvoittaa prosesseja ja vähentää tarvetta paperipohjaiseen viestintään ja fyysiseen läsnäoloon. Tämä lyhentäisi esitutkinta- ja tuomioistuinmenettelyjen kestoa.

⁹² Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

Kaavio .: Tuomioistuimet: sähköiset viestintävälineet vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio⁹³)

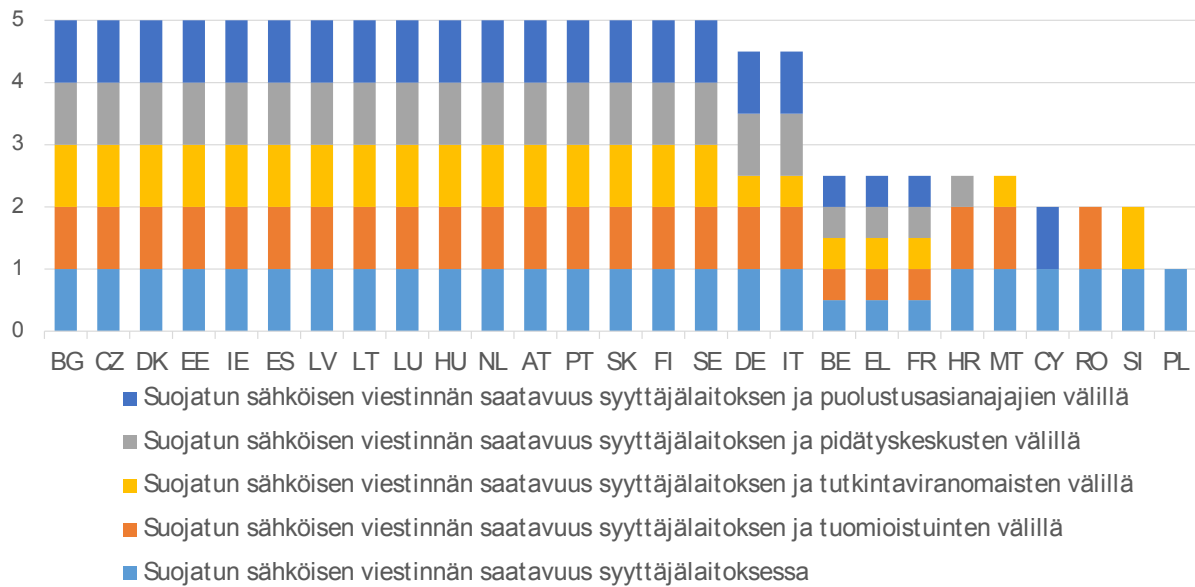

* Enimmäispistemäärä: 5 pistettä. Kunkin kriteerin osalta annettiin yksi piste, jos tuomioistuimet voivat käyttää suojattua sähköistä viestintää, ja 0,5 pistettä, jos mahdollisuutta ei ole kaikissa asioissa. **Suomi:** Notaarien tehtävät eivät liity tuomioistuimiin. Tästä syystä notaareille ei ole syytä tarjota suojattua yhteyttä.

Syyttäväviranomaiset ovat olennaisia rikosoikeusjärjestelmän toiminnan kannalta. Pääsy suojattuun sähköiseen viestintäkanavaan helpottaisi niiden työtä ja parantaisi siten tuomioistuinmenettelyjen laatua. Mahdollisuus suojattuun sähköiseen viestintään syyttäjä- ja tutkintaviranomaisten, puolustusasianajajien ja tuomioistuinten välillä mahdollistaisi menettelyn nopeamman ja tehokkaamman valmistelun tuomioistuimessa.

⁹³ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

Kaavio .: Syyttäjälaitos: sähköiset viestintävälineet vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio⁹⁴)

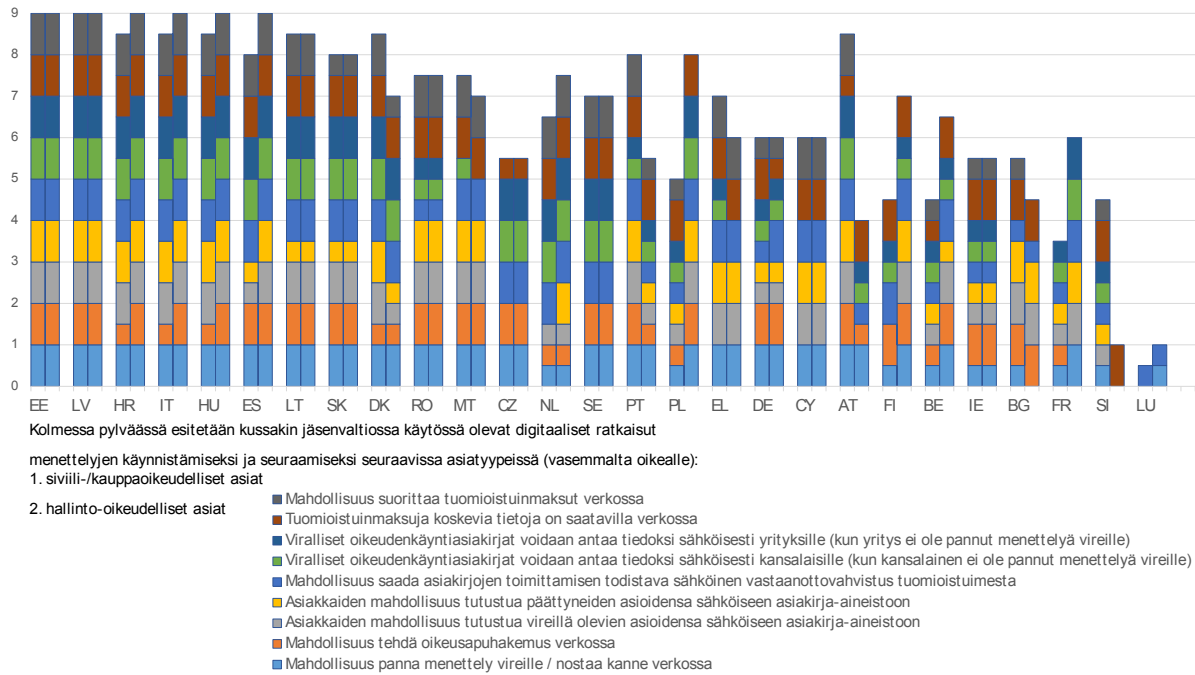
* Enimmäispistemäärä: 5 pistettä. Kunkin kriteerin osalta annettiin yksi piste, jos syyttäviranomaiset voivat käyttää suojattua sähköistä viestintää, ja 0,5 pistettä, jos mahdollisuutta ei ole kaikissa asioissa. Sähköisten viestintävälineiden saatavuus syyttäjälaitoksessa sisältää yhteydenpidon sen palveluksessa olevien asianajajien kanssa.

– Mahdollisuus asioida tuomioistuimen kanssa verkossa –

Oikeuslaitosten toiminnan laadun kannalta on tärkeää, että oikeudellisten menettelyjen tietyt vaiheet voidaan suorittaa sähköisesti. Kanteiden nostaminen sähköisesti sekä mahdollisuus seurata menettelyjä ja viedä niitä eteenpäin verkossa tai antaa asiakirjat tiedoksi sähköisesti voivat huomattavasti helpottaa kansalaisten ja yritysten (tai näiden laillisten edustajien) oikeussuojan saatavuutta sekä vähentää viivästyksiä ja kustannuksia. Tällaisten digitaalisten julkisten palvelujen saatavuus auttaisi tuomaan tuomioistuimet askeleen lähemmäksi kansalaisia ja yrityksiä, mikä puolestaan lisäisi luottamusta oikeuslaitosta kohtaan.

⁹⁴ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

Kaavio .: Digitaaliset ratkaisut siviili-/kauppa-oikeudellisten ja hallinto-oikeudellisten menettelyjen käynnistämiseksi ja seuraamiseksi vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio⁹⁵)

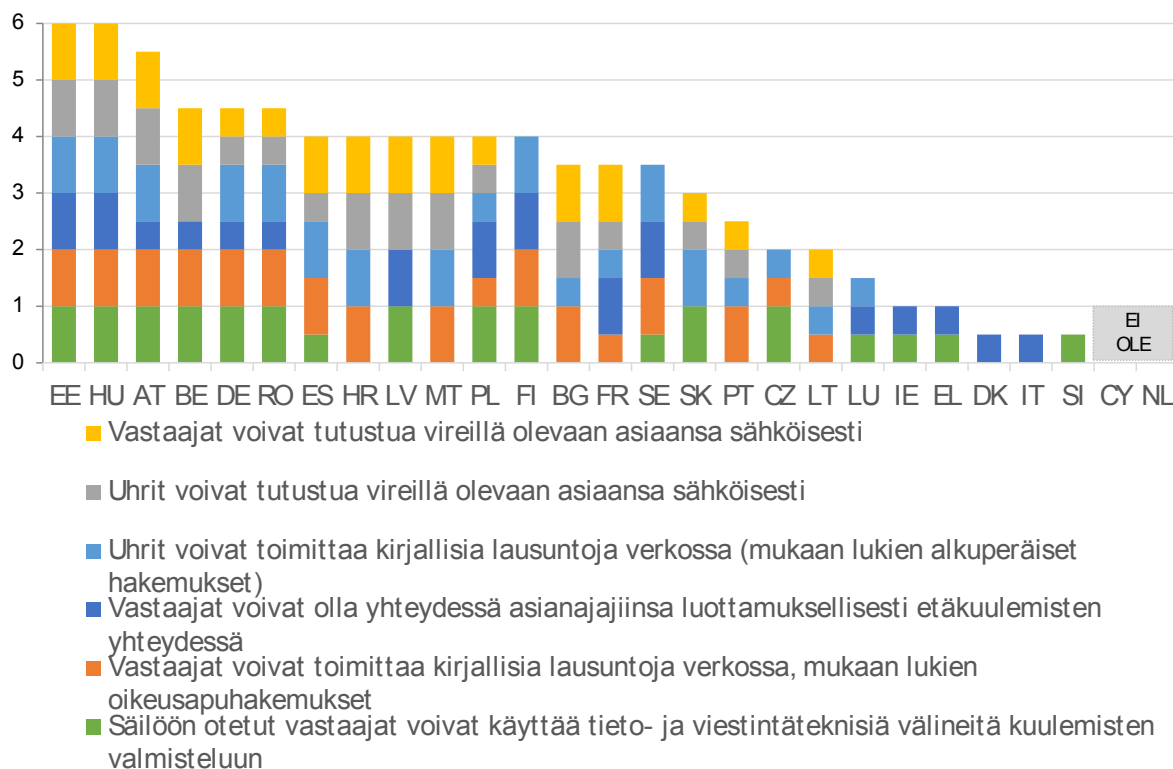

* Enimmäispistemäärä: 9 pistettä. Kunkin kriteerin osalta annettiin yksi piste, jos mahdollisuus on olemassa kaikissa siviili-/kauppa-oikeudellisissa ja hallinto-oikeudellisissa asioissa, ja 0,5 pistettä, jos mahdollisuutta ei ole kaikissa asioissa. Jäsenvaltioissa, joissa näitä kahta oikeudentalaa (siviili-/kauppa-oikeutta ja hallinto-oikeutta) ei eroteta toisistaan, annettiin samat pisteet kummallakin alalla.

Digitaalisten välineiden käyttö rikosasioita koskevissa tuomioistuinmenettelyissä ja niiden seuraamisessa voi myös auttaa takaamaan uhrien ja syytettyjen oikeudet. Digitaaliset ratkaisut voivat esimerkiksi mahdollistaa luottamuksellisen etäyhteyden vastaajien ja heidän asianajajiensa välillä, antaa säilöön otetuille syytetyille mahdollisuuden valmistautua kuulemiseensa tai auttaa rikoksen uhreja välttämään toissijaista uhriksi joutumista.

⁹⁵ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

Kaavio .: Rikosoikeudellisten menettelyjen kulkua ja seuraamista koskevat digitaaliset ratkaisut vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio⁹⁶)

* Enimmäispistemäärä: 6 pistettä. Kunkin kriteerin osalta annettiin yksi piste, jos mahdollisuus on olemassa kaikissa rikosasioissa, ja 0,5 pistettä, jos mahdollisuutta ei ole kaikissa asioissa.

– Tuomioihin tutustuminen –

Varmistamalla, että tuomiot ovat saatavilla verkossa, voidaan lisätä oikeuslaitosten läpinäkyvyyttä, auttaa kansalaisia ja yrityksiä tuntemaan oikeutensa sekä edistää oikeuskäytännön yhtenäisyyttä. Tuomioiden verkossa julkaisemiseen liittyvillä asianmukaisilla järjestelyillä on olennainen merkitys pyrittäessä luomaan helppokäyttöisiä hakumahdollisuuksia⁹⁷, jotka tuovat oikeuskäytännön entistä paremmin oikeusalan ammattilaisten ja yleisön, myös vammaisten henkilöiden, saataville. Oikeuskäytännön saumaton saatavuus ja helppo uudelleenkäyttö tekevät oikeuslaitoksesta algoritmien käyttöä tukevan ja mahdollistavat innovatiiviset oikeustekniset sovellukset, joilla tuetaan alan ammattilaisia.

Tuomioistuinten päätösten julkaiseminen verkossa edellyttää erilaisten intressien tasapainottamista oikeudellisten ja poliittisten puitteiden asettamissa rajoissa. Yleistä tietosuoja-asetusta⁹⁸ sovelletaan kaikilta osin henkilötietojen käsittelyyn tuomioistuimissa. Arvioitaessa, mitä tietoja julkistetaan, on löydettävä oikeudenmukainen tasapaino tietosuoja koskevan oikeuden ja tuomioistuimen päätösten julkaisuutta koskevan velvollisuuden välillä, jotta varmistetaan oikeuslaitoksen läpinäkyvyys. Näin on erityisesti silloin, kun yleinen etu

⁹⁶ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

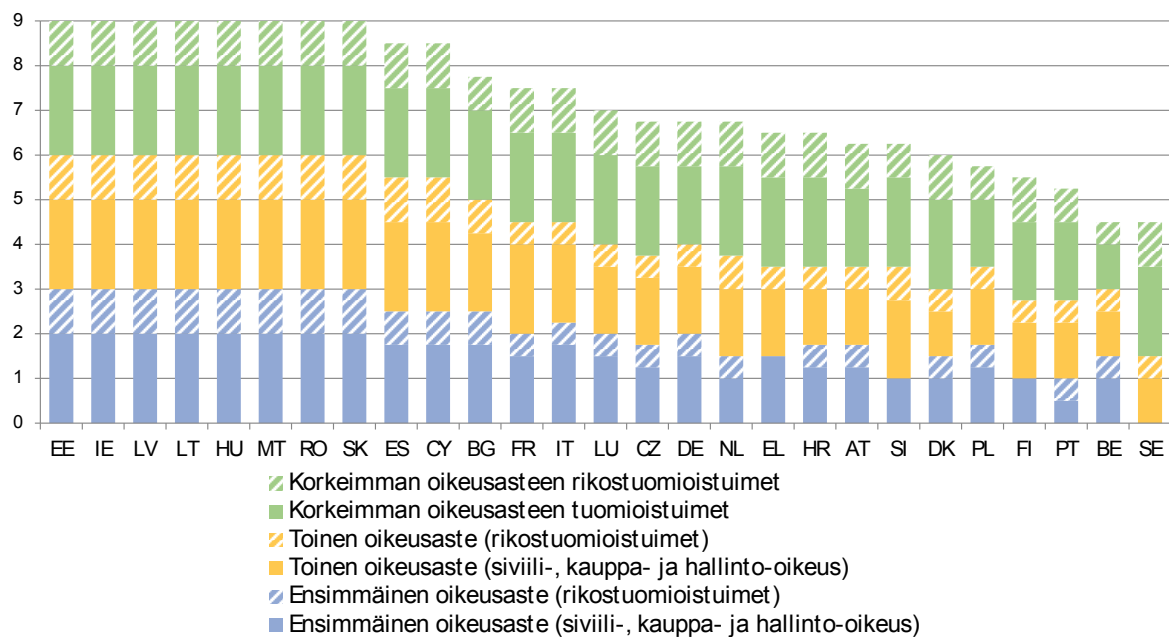
⁹⁷ Ks. korkeimpien oikeuksien roolia oikeuslaitosten toimivuuden takaajina koskevan hankkeen yhteydessä laadittu opas *Best practice guide for managing Supreme Courts*, s. 29.

⁹⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) (EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1).

oikeuttaa tietojen luovuttamisen. Monissa maissa laki tai käytäntö edellyttää oikeudellisten päätösten joko järjestelmällisesti tai pyynnöstä tapahtuvaa anonymisointia tai pseudonymisointia⁹⁹ ennen niiden julkaisemista. Oikeuslaitoksen tuottamiin tietoihin sovelletaan myös avointa dataa ja julkisen sektorin tiedon uudelleenkäyttöä koskevaa EU:n lainsäädäntöä¹⁰⁰.

Oikeuslaitoksen päätösten saatavuus koneellisesti luettavassa muodossa¹⁰¹ (ks. kaavio 47) helpottaa algoritmien käyttöä oikeusjärjestelmässä.¹⁰²

Kaavio .: Julkaistujen tuomioiden saatavuus verkossa vuonna 2023* (siviili-/kauppa-oikeudelliset, hallinto-oikeudelliset ja rikosoikeudelliset asiat kaikissa oikeusasteissa) (lähde: Euroopan komissio¹⁰³)

* Enimmäispistemäärä: 9 pistettä. Kussakin oikeusasteessa annettiin yksi piste, jos kaikki siviili- ja kauppa-oikeudellisten asioiden, hallinto-oikeudellisten asioiden ja rikosasioiden tuomiot ovat saatavilla, 0,75 pistettä, jos suurin osa tuomioista (yli 50 prosenttia) on saatavilla, ja 0,5 pistettä, jos vain osa tuomioista (alle 50 prosenttia) on saatavilla. Jäsenvaltioissa, joissa on vain kaksi oikeusastetta, pisteitä annettiin kolmelle oikeusasteelle antamalla olemattomalle oikeusasteelle pisteet korkeamman olemassa olevan oikeusasteen mukaan. Jäsenvaltioissa, joissa näitä kahta oikeudenalaa (siviili-/kauppa-oikeutta ja hallinto-oikeutta) ei eroteta toisistaan, annettiin samat pisteet kummallakin alalla. **Belgia:** siviili- ja rikosasioissa kukin tuomioistuin on vastuussa omien tuomioidensa julkaisemisesta. **Saksa:** kukin osavaltio päättää ensimmäisen oikeusasteen tuomioiden saatavuudesta verkossa. **Itävalta:** Ensimmäisessä ja toisessa oikeusasteessa tuomarit päättävät, mitkä tuomiot

⁹⁹ Anonymisointi tai pseudonymisointi on tehokkaampaa, jos se tehdään algoritmin avulla. Tarvitaan kuitenkin ihmisen valvontaa, koska algoritmit eivät lue kontekstia.

¹⁰⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/98/EY, annettu 17 päivänä marraskuuta 2003, julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä (EUVL L 345, 31.12.2003, s. 90) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1024, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä (EUVL L 172, 26.6.2019, s. 56).

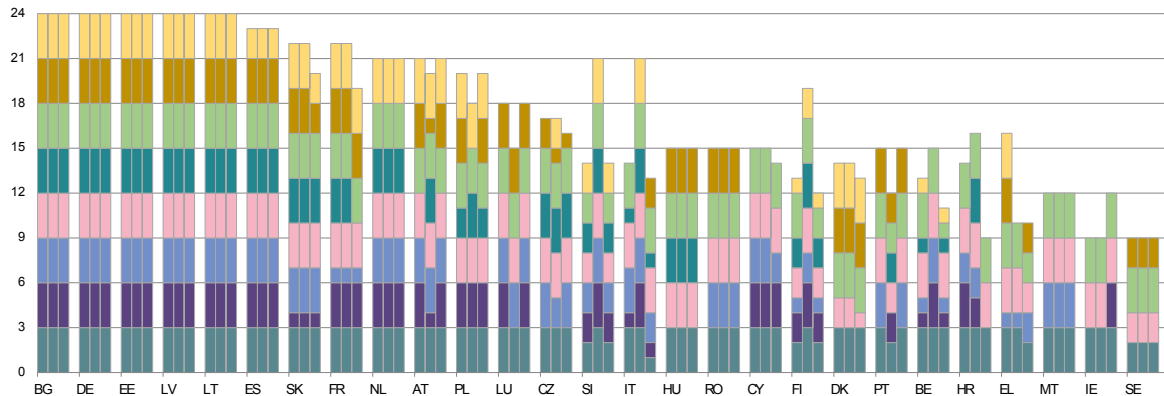
¹⁰¹ Standardien (esimerkiksi Akoma Ntoso) mukaisesti mallinnetut tuomiot ja niihin liittyvät metatiedot ovat ladattavissa maksutta tietokannan muodossa tai muulla automatisoidulla tavalla (esimerkiksi sovellusohjelmaliittymän avulla).

¹⁰² Ks. myös komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, Euroopan datastrategia (COM(2020) 66 final), komission valkoinen kirja tekoälystä, Eurooppalainen lähestymistapa huippuosaamiseen ja luottamukseen (COM(2020) 65 final) sekä neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät parhaista käytännöistä tuomioistuinten päätösten julkaisemiseksi verkossa (EUVL C 362, 8.10.2018, s. 2).

¹⁰³ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

Julkaistaan. Korkeimman oikeuden ratkaisuja, joissa valitus hylätään antamatta selkeitä perusteluja, ei julkaista. Yhden ainoan tuomarin tekemät korkeimman hallinto-oikeuden päätökset julkaistaan, jos asianomainen tuomari päättää julkaista ne. Myöskään päätöksiä, jotka koskevat vain sellaisia oikeudellisia kysymyksiä, joista on olemassa korkeimman hallinto-oikeuden vakiintunutta oikeuskäytäntöä, tai menettelyn keskeyttämistä koskevia selkeitä päätöksiä, ei julkaista. **Alankomaat:** tuomioistuimet päättävät julkaisemisesta julkaistuja perusteita noudattaen. **Portugali:** julkaisemisesta päättää tuomioistuimen toimikunta. **Slovenia:** Oikeuskäytännön kannalta vähämerkityksisiä tai merkityksettömiä menettelyllisiä päätöksiä ei julkaista. Päätöksistä, jotka ovat asiasisällöltään identtisiä (esimerkiksi yhdistetyt tapaukset), julkaistaan vain itse asian kannalta ratkaiseva päätös (yhdessä samansisältöisten oikeudenkäyntiasiakirjojen luettelon kanssa). Yksittäiset ylempät tuomioistuimet päättävät, mitä tuomioita voidaan julkaista. **Slovakia:** päätöksiä tietyn tyyppisistä siviilioikeudellisista asioista, muun muassa perintöasioista tai isyyden määrittämisestä, ei julkaista. **Suomi:** tuomioistuimet päättävät, mitkä tuomiot julkaistaan.

Kaavio .: Järjestelyt koneellisesti luettavien oikeudellisten päätösten tuottamiseksi vuonna 2024* (siviili-/kauppa-oikeudelliset sekä hallinto- ja rikosoikeudelliset asiat kaikissa oikeusasteissa) (lähde: Euroopan komissio¹⁰⁴)

Kolmessa pylväässä esitetään kussakin jäsenvaltiossa käytössä olevat järjestelyt

seuraavissa asiatyypeissä (vasemmalta oikealle):

1. siviili-/kauppa-oikeudelliset asiat

2. hallinto-oikeudelliset asiat

3. rikosoikeudelliset asiat.

■ Tuomiot ja niihin liittyvät metatiedot ovat ladattavissa maksutta tietokannan muodossa tai muulla automatisoidulla tavalla

■ Anonymisointi/pseudonymisointi tehdään algoritmin avulla

■ Käytössä on sääntöjä, joilla määritetään, paljastetaanko henkilötiedot verkossa julkaistuissa tuomioissa

■ Tuomioihin liitetään metatietoja, esimerkiksi lainauksia ja viittauksia kansalliseen ja/tai EU:n lainsäädäntöön tai oikeuskäytäntöön

■ Tuomioihin liitetään metatietoja, esimerkiksi avainsanat ja päätöksen päivämäärä

■ Tuomioihin liitetään ECLI-tunnus

■ Tuomiot mallinetaan koneellisen luettavuuden mahdollistavien standardien mukaisesti

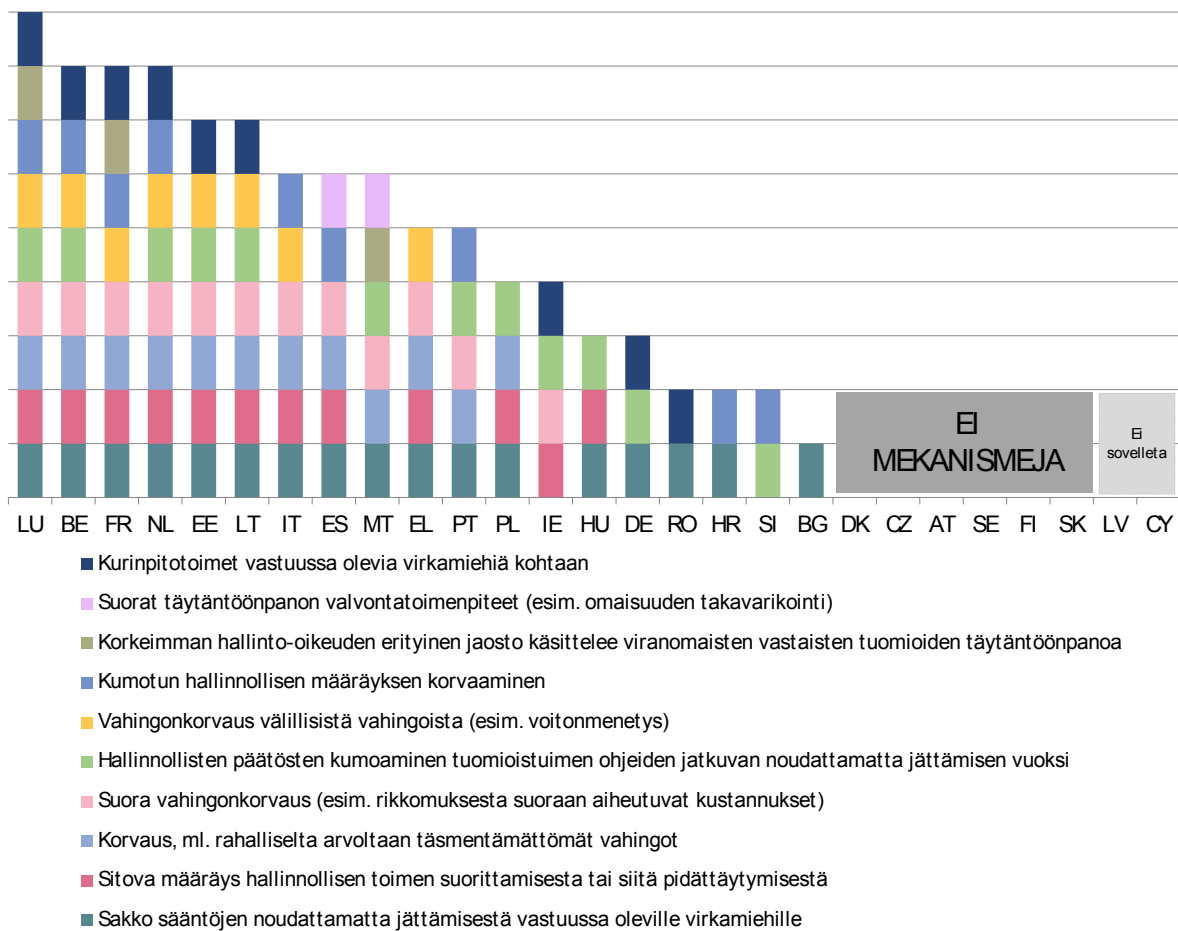
■ Verkkosivut ovat yleisön saatavilla maksutta

* Enimmäispistemäärä: 24 pistettä tapaustyyppiä kohti. Jokaisen kolmen oikeusasteen (ensimmäisen, toisen ja lopullisen) osalta annetaan yksi piste, jos järjestelyt koskevat kaikkia oikeudellisia päätöksiä. Jos järjestelyt koskevat vain joitakin oikeudellisia päätöksiä yhdessä oikeusasteessa, pisteitä annetaan vain 0,5. Jos jäsenvaltiossa on vain kaksi oikeusastetta, pisteitä annetaan kolmelle oikeusasteelle antamalla olemattomalle kolmannelle oikeusasteelle pisteet korkeamman olemassa olevan oikeusasteen mukaan. Jäsenvaltioille, joissa hallinto-oikeudellisia ja siviili-/kauppa-oikeudellisia asioita ei eroteta toisistaan, annetaan samat pisteet kummallakin oikeudenalalla. **Espanja:** Yleisen oikeusneuvoston (Consejo General del Poder Judicial, CGPJ) tietokannan käyttö kaupallisiin tarkoituksiin tai suurien tietomäärien lataaminen ei ole sallittua. Näiden tietojen uudelleenikäytössä tietokantojen laatimista tai kaupallisia tarkoituksia varten on noudatettava CGPJ:n oikeusasiakirjakeskuksen vahvistamia menettelyjä ja ehtoja. **Irlanti:** Perheoikeudellisia asioita, lasten huoltajuusasioita ja tiettyjä muita menettelyjä koskevat tuomiot anonymisoidaan, jos laki sitä edellyttää tai tuomari määrää, että asianosaisten tai muiden henkilöiden henkilöllisyyttä ei paljasteta.

¹⁰⁴ Vuoden 2024 tiedot on kerätty yhteistyössä kansallisten oikeuslaitosten yhteyshenkilöiden ryhmän kanssa.

Oikeusvaltioperiaatetta noudattavassa valtiossa julkisilla laitoksilla on velvollisuus noudattaa tuomioita ja panna ne ripeästi täytäntöön. Sitovien oikeuden päätösten tehokas täytäntöönpano on myös välttämätön taie kansalaisten luottamukselle oikeuslaitoksen riippumattomuuteen ja toimivaltaan.¹⁰⁵ Kaaviossa 49 esitetään ensimmäistä kertaa mekanismit, joiden avulla korkeimmat hallinto-oikeudet voivat panna tuomioita täytäntöön. Kaaviosta ilmenee, mitkä mekanismit ovat käytössä kussakin jäsenvaltiossa, mutta siinä ei arvioida, kuinka tehokkaita ne ovat tai kuinka usein niitä käytännössä hyödynnetään.

Kaavio .: Oikeudelliset mekanismit hallintotuomioistuimen päätösten täytäntöönpanon varmistamiseksi vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio ja ACA-Europe¹⁰⁶)

¹⁰⁵ CCJE:n lausunto nro 13 (2010) tuomareiden roolista oikeuden päätösten täytäntöönpanossa.

¹⁰⁶ Vuotta 2024 koskevat tiedot on kerätty ACA-Europan jäsenten vastauksista kyselylomakkeeseen.

2.2.4. Yhteenvedo oikeuslaitosten toiminnan laadusta

Oikeussuojan helppo saatavuus, riittävät resurssit, tehokkaat arviointivälineet ja digitalisaatio ovat kaikki oikeuslaitosten toiminnan laatua osaltaan parantavia tekijöitä. Kansalaiset ja yritykset odottavat tehokkaalta oikeuslaitokselta laadukkaita ratkaisuja. EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 suoritetaan näiden tekijöiden vertaileva analyysi.

Saatavuus

Vuoden 2025 tulostaulussa tarkastellaan jälleen seikkoja, jotka edistävät kansalaiset huomioon ottavan oikeuslaitoksen rakentamista:

- 1) **Oikeusavun saatavuudella ja oikeudenkäyntimaksujen suuruudella** on merkittävä vaikutus erityisesti vähävaraisten ja köyhyysriskissä olevien ihmisten oikeussuojan saatavuuteen. Kaaviosta 23 ilmenee, että kolmessa jäsenvaltiossa henkilöt, joiden tulot alittavat Eurostatin köyhyysrajan, eivät saa oikeusapua. Oikeudenkäyntimaksut (kaavio 24) ovat pysyneet pitkälti samalla tasolla vuodesta 2016 lähtien, mutta neljässä jäsenvaltiossa ne olivat korkeammat kuin vuonna 2023, erityisesti arvoltaan vähäisten vaatimusten osalta. Oikeudenkäyntimaksut ovat niissä kuitenkin edelleen suhteellisesti suurempia. Kolmessa jäsenvaltiossa oikeusavun saamiseen liittyvät vaikeudet sekä suuret oikeudenkäyntimaksut saattavat saada vähävaraiset henkilöt luopumaan oikeussuojan hakemisesta. EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 esitetään toista kertaa **puolustusasianajajan palveluja varten maksetun oikeusavun määrä** tietyssä rikosoikeudellisessa esimerkkitapauksessa. Tiedot osoittavat, että jäsenvaltioiden välillä on suuria eroja siinä, kuinka paljon asianajajille maksettaisiin julkisista varoista (kaavio 25).
- 2) Vuoden 2025 tulostaulussa jatketaan analyysia tavoista, joilla jäsenvaltiot edistävät **vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien** vapaaehtoista käyttöä (kaavio 26), muun muassa digitaaliteknologian käyttömahdollisuutta. Vuonna 2024 edistämistoimet lisääntyivät, ja kuusi jäsenvaltiota ilmoitti lisäävänsä edistämistoimiaan erityisesti kuluttajariitojen vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien osalta. Vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien edistämistoimien määrä on edelleen pienempi hallinnollisissa riita-asioissa kuin muissa riita-asioissa, mutta myös se on kasvanut vuodesta 2023.
- 3) EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 tarkastellaan jälleen erityisjärjestelyjä, jotka koskevat **syrjinnän vaarassa olevien ja ikääntyneiden henkilöiden oikeussuojan saatavuutta**. Kaaviosta 27 ilmenee, että 18 jäsenvaltiossa on toteutettu toimia, joilla lisätään syrjinnän vaarassa olevien henkilöiden tietoisuutta siitä, mistä he voivat saada oikeudellista tietoa ja apua. Ikääntyneiden henkilöiden oikeusavun saatavuutta on pyritty parantamaan 16 jäsenvaltiossa, ja 17 jäsenvaltiossa kansalaisjärjestöillä tai tasa-arvoelimillä on oikeus panna vireille oikeudenkäyntimenettely tai osallistua siihen yhden tai useamman uhrin puolesta tai tukena. Ratkaisuja, joilla helpotetaan ikääntyneiden henkilöiden osallistumista oikeudenkäyntimenettelyihin, kuten tuomioistuimen viestinnän lähettäminen postitse, on käytössä 20 jäsenvaltiossa.
- 4) EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 esitellään toista kertaa kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettuja **edustajakanteita koskevia valikoituja toimenpiteitä**. Kaaviosta 28 käy ilmi, että 23 jäsenvaltiossa on käytössä vähintään yksi tällainen toimenpide. Valikoiduista toimenpiteistä yleisimpiä ovat erityisjärjestelyt, joilla kuluttajille tiedotetaan kanteista ja niiden tuloksista, sekä toimenpiteet tuomareiden kouluttamiseksi edustajakanteiden tehokkaaseen hallintaan. Tällaisia toimenpiteitä on käytössä 12 jäsenvaltiossa.

- 5) Kaaviosta 29 käy ilmi, että kaikissa jäsenvaltioissa on otettu käyttöön joitakin **lapsen huomioon ottavaa oikeutta ja siihen liittyviä menettelyjä koskevia erityisjärjestelyjä sekä siviili-, rikos- että nuoriso-oikeudellisten menettelyjen alalla**. Kaikkiaan 11 jäsenvaltiossa on käytössä kaikki yhdeksän seurattua erityisjärjestelyä, kuten erityisesti lapset huomioon ottaen suunnitellut verkkosivustot ja tukipuhelimet, joiden kautta on saatavilla tietoa oikeusjärjestelmästä, sekä toimenpiteet, joiden mukaan lapset pidetään vapaudenmenetyksen aikana erillään aikuisista. Kaikissa jäsenvaltioissa tuomioistuin- tai muissa menettelyissä osallisina olevien lasten yksityisyys ja henkilötiedot suojataan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi kaikissa jäsenvaltioissa on erityisiä lapset huomioon ottavia tiloja/huoneita lasten kuulemista varten. Kaaviosta, jossa tarkastellaan **uhrina, epäiltynä tai syytettynä olevia lapsia koskevia erityisjärjestelyjä rikosoikeudellisissa menettelyissä** (kaavio 30), ilmenee esimerkiksi, että 26 jäsenvaltiota antaa tietoa uhrin tai epäillyn oikeuksista ja menettelyistä lapsille ymmärrettävällä tavalla ja 15 jäsenvaltiossa lasten vapaudenmenetystä käytetään toteuttamistavasta riippumatta vasta viimeisenä keinona ja sen pituus pidetään mahdollisimman lyhyenä.
- 6) Kaaviosta 31 ilmenee, että kaikissa jäsenvaltioissa on käytössä jonkinlaisia erityisjärjestelyjä **rikoksen uhreja varten**. Useimmissa jäsenvaltioissa on käytössä useimmat tarkastelluista erityisjärjestelyistä, esimerkiksi taloudellisen avun antaminen asioissa, joissa rikosentekijä ei maksa hänelle määrättyä korvausta, tai uhrien mahdollisuus hakea uudelleentarkastelua päätöksistä, jotka koskevat suoja-toimenpidettä tai tulkkaus- tai käänösapua. Jos uhrin oikeuksia loukataan rikosoikeudellisissa menettelyissä, hänellä on useimmissa jäsenvaltioissa oikeus suoja-toimenpiteisiin tai oikeus saada oikeusapua tai tulla kuulluksi. Kaaviosta 32 ilmenee, että kaikissa jäsenvaltioissa on käytössä joitakin **naisiin kohdistuvan väkivallan / lähisuhdeväkivallan uhreja koskevia erityisjärjestelyjä**. Lähes kaikissa jäsenvaltioissa on käytössä toimenpiteitä uhrien ja todistajien oikeuksien ja etujen suojelemiseksi sekä sen varmistamiseksi, että tarvittaessa voidaan välttää uhrin ja rikosentekijän joutuminen tekemisiin toistensa kanssa. Lähes kaikissa jäsenvaltioissa kansalaisjärjestöt ja/tai tasa-arvoelimet voivat antaa apua ja/tai tukea uhreille.

Resurssit

Laadukkaat oikeuslaitokset jäsenvaltioissa ovat riippuvaisia riittävästä taloudellisista ja henkilöresursseista. Tämä edellyttää tarvittavia investointeja fyysiseen ja tekniseen infrastruktuuriin, asianmukaista perus- ja täydennyskoulutusta sekä tuomarikunnan monimuotoisuutta, mukaan lukien sukupuolten tasapuolinen edustus. EU:n oikeusalan tulostaulusta 2025 käy ilmi seuraavaa:

- 7) **Taloudellisten resurssien** osalta voidaan todeta, että vuonna 2023 kaikkien jäsenvaltioiden tuomioistuimia koskevat menot kasvoivat suhteessa asukkaiden määrään, mutta supistuivat kuudessa jäsenvaltiossa suhteessa BKT:hen. Toteutuneissa määrissä on edelleen merkittäviä eroja jäsenvaltioiden välillä sekä asukasta kohti laskettuna että suhteessa BKT:hen (kaaviot 33 ja 34).
- 8) EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 tarkastellaan jälleen oikeuslaitoksen palkkoja jäsenvaltioissa. Siinä esitetään kolmatta kertaa tietoja **tuomareiden ja syyttäjien vuosipalkoista** suhteessa kunkin maan keskimääräiseen vuosipalkkaan (kaavio 35). Lisäksi siinä esitetään toista kertaa tietoja **tuomioistuinten ja syyttäjälaitoksen asiantuntijahenkilöstön vuosipalkoista** suhteessa kunkin maan keskimääräiseen vuosipalkkaan (kaavio 36). Molemmat luvut osoittavat, että jäsenvaltioiden välillä on tältä

osin suuria eroja. Kaaviosta 36 käy lisäksi ilmi, että 16 jäsenvaltiossa tuomioistuinten asiantuntijahenkilöstön palkka uran alussa on pienempi kuin kansallinen keskipalkka. Sama pätee myös syyttäjälaitoksen asiantuntijahenkilöstöön 13 jäsenvaltiossa.

- 9) **Naisten** osuus ylimpien tuomioistuinten tuomareista on edelleen alle 50 prosenttia 19 jäsenvaltiossa (kaavio 38), kun taas kahdeksassa jäsenvaltiossa vähintään puolet ylimpien tuomioistuinten tuomareista on naisia. Vuosien 2021–2024 kolmivuotiskautta koskevat luvut osoittavat, että määrien tasot ja suuntaukset vaihtelevat jäsenvaltioiden välillä.

Digitalisaatio

EU:n oikeusalan tulostauluun on vuodesta 2021 sisältynyt laaja osio, jossa tarkastellaan yksityiskohtaisesti oikeudenkäytön digitalisointiin liittyviä näkökohtia. Vaikka jäsenvaltiot käyttävät jo nyt digitaalisia ratkaisuja eri yhteyksissä ja vaihtelevassa määrin, parantamisen varaa on huomattavasti.

- 10) Kaikkien 27 jäsenvaltion **oikeuslaitoksesta on saatavilla jonkin verran tietoa verkossa**. Tarjolla on muun muassa verkkosivustoja, joilla on selkeää tietoa oikeusavun saamisesta sekä oikeudenkäyntimaksuista ja niiden alentamisen edellytyksistä (kaavio 40). Tilanne pysyi samana edellisvuoteen verrattuna, mutta jäsenvaltioiden välillä on edelleen eroja sen suhteen, miten paljon tietoa on tarjolla ja miten hyvin se vastaa ihmisten tarpeisiin. Esimerkiksi 11 jäsenvaltiota tarjoaa yleisölle perehdytystä laillisiin oikeuksiin vuorovaikutteisten verkkotyökalujen avulla. Lisäksi 26 jäsenvaltiota tarjoaa helposti saatavilla olevaa ja helposti ymmärrettävää tietoa oikeusavusta.
- 11) Kuudella jäsenvaltiolla on **digitaalivalmiita menettelysääntöjä** (kaavio 41), jotka mahdollistavat kaikilta tai suurelta osin etäviestinnän käytön ja todisteiden hyväksymisen pelkästään digitaalisessa muodossa. Muissa 23 jäsenvaltiossa tämä on mahdollista vain harvoissa tapauksissa. Yleisesti ottaen tässä suhteessa on kuitenkin tapahtunut tasaista edistystä vuodesta 2020 lähtien.
- 12) Kaaviosta 42 käy ilmi, miten **tuomioistuimet ja syyttäviviranomaiset käyttävät digitaalitekniologiaa**. Kaavion mukaan jäsenvaltiot eivät hyödynnä kaikkia menettelysääntöjensä tarjoamia mahdollisuuksia (ks. kaavio 41). Jäsenvaltioiden tuomioistuimilla, syyttäjillä ja tuomioistuinten henkilöstöllä on jo käytettävissään erilaisia digitaalisia välineitä, kuten asianhallinta- ja videoneuvottelujärjestelmiä ja etätyöjärjestelyjä. Edistystä tarvitaan kuitenkin edelleen, jotta asiat voitaisiin jakaa sähköisten järjestelmien avulla automaattisesti ja objektiivisin perustein.
- 13) Tuomioistuimilla on kaikissa jäsenvaltioissa käytössään ainakin joitakin **suojattuja sähköisiä viestintävälineitä**, mutta vain 14 jäsenvaltiolla on käytössään tällaisia välineitä kaikenlaista tapauksia varten (kaavio 43). Viidellä jäsenvaltiolla ei edelleenkään ole välineitä, jotka mahdollistaisivat sähköisen viestinnän notaarien, säilöönottolaitosten tai haastemiesten/oikeusvirkamiesten kanssa. Kaikissa jäsenvaltioissa on kuitenkin käytössä myös **suojattuja sähköisiä välineitä syyttäjälaitoksen sisäiseen viestintään** (kaavio 44). Kaikki jäsenvaltiot yhtä lukuun ottamatta mahdollistavat suojatun sähköisen viestinnän syyttäviviranomaisten ja tuomioistuinten välillä. Viidellä jäsenvaltiolla ei edelleenkään ole välineitä, jotka mahdollistaisivat sähköisen viestinnän syyttäviviranomaisten ja puolustusasianajajien välillä.
- 14) Siviili-/kauppaoikeudellisissa ja hallinto-oikeudellisissa asioissa 24 jäsenvaltiota tarjoaa yksityishenkilöille ja yrityksille (tai näiden laillisille edustajille) **pääsyn verkon kautta**

vireillä oleviin tai päättyneisiin asioihinsa (kaavio 45), vaikkakin eriasteisesti. Rikosoikeudellisten menettelyjen kulkua ja seuraamista koskevien digitaalisten ratkaisujen osalta kaaviosta 46 käy ilmi, että uhrit voivat toimittaa kirjallisia lausuntoja verkossa joko osittain tai kokonaan 18 jäsenvaltiossa. Kuitenkin 11 jäsenvaltiossa vastaajilla ja uhreilla ei ole mahdollisuutta seurata tai ajaa asiaansa sähköisesti.

- 15) **Tuomioistuinten antamien tuomioiden saatavuus verkossa** (kaavio 47) on pysynyt samalla tasolla viime vuoteen verrattuna. Verkossa ovat saatavilla pääasiassa korkeimmissa oikeusasteissa annetut tuomiot.
- 16) Edellisvuosien tapaan EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 analysoidaan **koneellisesti luettavien oikeudellisten päätösten tuottamista koskevia järjestelyjä** (kaavio 48). Kaikilla jäsenvaltioilla on käytössään ainakin joitakin tällaisia järjestelyjä siviili-/kauppoikeudellisten, hallinto-oikeudellisten ja rikosasioiden käsittelyä varten. Jäsenvaltioiden välillä on kuitenkin huomattavia eroja. Yleisesti ottaen on havaittavissa suuntaus ottaa käyttöön enemmän järjestelyjä, erityisesti sellaisia, jotka mahdollistavat tuomioiden lataamisen maksutta (tietokannat ja muut automatisoidut ratkaisut), tuomioiden mallintamisen, jotta ne olisivat koneellisesti luettavissa, tai tuomioiden anonymisoimisen tai pseudonymisoimisen algoritmien avulla. Vuonna 2023 yhdeksän jäsenvaltiota raportoi tilanteen parantuneen edellisvuoteen verrattuna, kun taas kymmenessä jäsenvaltiossa tilanne pysyi ennallaan. Sellaisissa oikeusjärjestelmissä, joissa on otettu käyttöön järjestelyjä tuomioiden mallintamiseksi koneellisen luettavuuden mahdollistavien standardien mukaisesti, näyttää olevan paremmat mahdollisuudet saavuttaa parempia tuloksia tulevaisuudessa.
- 17) EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 esitetään ensimmäistä kertaa tietoja **hallinto-oikeudellisten tuomioiden täytäntöönpanomekanismeista** korkeimpien hallinto-oikeuksien tasolla (kaavio 49). Enemmistössä jäsenvaltioista (17:ssä) on käytössä jonkinlainen päätösten täytäntöönpanon mekanismi, ja 16 jäsenvaltiossa korkeimmilla hallinto-oikeuksilla on oikeus määrätä seuraamuksia, jos niiden tuomioita ei panna täytäntöön. Suoria täytäntöönpanotoimenpiteitä, kuten varojen takavarikointi, on käytettävissä vain kahdessa jäsenvaltiossa.

2.3. Oikeuslaitosten riippumattomuus

Oikeuslaitoksen riippumattomuus on sisäänrakennettuna oikeudellisessa päätöksenteossa, ja sitä koskeva vaatimus perustuu SEU-sopimuksen 19 artiklassa mainittuun tehokkaan oikeussuojan periaatteeseen ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa¹⁰⁷ vahvistettuun tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevaan oikeuteen. Tämä vaatimus edellyttää

a) **ulkoista riippumattomuutta** siten, että asianomainen elin huolehtii tuomiovallan käyttöön liittyvistä tehtävistään itsenäisesti olematta hierarkkisessa tai alisteisessa suhteessa mihinkään tahoon ja ottamatta vastaan määräyksiä tai ohjeita miltään taholta, jolloin se on suojassa sellaisilta ulkoisilta vaikuttamisyrityksiltä tai painostustoimilta, jotka voivat vaarantaa sen jäsenten päätöksenteon riippumattomuuden ja vaikuttaa heidän ratkaisuihinsa, ja

b) **sisäistä riippumattomuutta ja puolueettomuutta** siten, että tuomioistuin ylläpitää yhtäläistä etäisyyttä oikeusriidan asianosaisiin ja siihen, mitkä ovat heidän intressinsä riita-asian kohteeseen¹⁰⁸, ja kun yksittäisiä tuomareita suojellaan kohtuuttomalta sisäiseltä painostukselta oikeuslaitoksen sisällä¹⁰⁹.

Oikeuslaitoksen riippumattomuus on tärkeää, jotta voidaan taata, että kaikki oikeudet, joita yksilöillä on unionin oikeuden nojalla, suojataan ja että SEU-sopimuksen 2 artiklassa vahvistetut jäsenvaltioiden yhteiset arvot, erityisesti oikeusvaltioperiaatteen arvo, turvataan.¹¹⁰ EU:n oikeusjärjestyksen säilyttäminen on olennaisen tärkeää kaikille henkilöille ja yrityksille, joiden oikeuksia ja vapauksia suojellaan unionin oikeuden nojalla.

¹⁰⁷ Ks. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN>.

¹⁰⁸ Unionin tuomioistuimen tuomio 6.3.2025, D. K. ym. v. Prokuratura Rejonowa (asioiden peruuttaminen), yhdistetyt asiat C-647/21 ja C-648/21, EU:C:2025:143; tuomio 25.2.2025 (suuri jaosto), XL ym. (tuomareiden palkat), yhdistetyt asiat C-146/23 ja C-374/23, EU:C:2025:109; tuomio 14.11.2024, S. S.A. v. C. sp. z o.o., (asioiden jakautuminen), C-197/23, ECLI:EU:C:2024:956; tuomio 22.2.2022, RS (Effet des arrêts d'une cour constitutionnelle), C-430/21, ECLI:EU:C:2022:99; tuomio 16.11.2021, rikosoikeudenkäynti, jossa vastaajina ovat WB ym., yhdistetyt asiat C-748/19–C-754/19, ECLI:EU:C:2021:931; tuomio 6.10.2021, W. Ž., C-487/19, ECLI:EU:C:2021:798; tuomio 15.7.2021, komissio v. Puola, C-791/19, ECLI:EU:C:2021:366; tuomio 2.3.2021, AB, C-824/18, ECLI:EU:C:2021:153; tuomio 19.11.2019, A. K. ym., C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, 121 ja 122 kohta; tuomio 5.11.2019, komissio v. Puola, C-192/18, ECLI:EU:C:2019:924; tuomio 24.6.2019, komissio v. Puola, C- 619/18, ECLI:EU:C:2019:531, 73 ja 74 kohta; tuomio 27.2.2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C- 64/16, ECLI:EU:C:2018:117, 44 kohta; tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, 65 kohta.

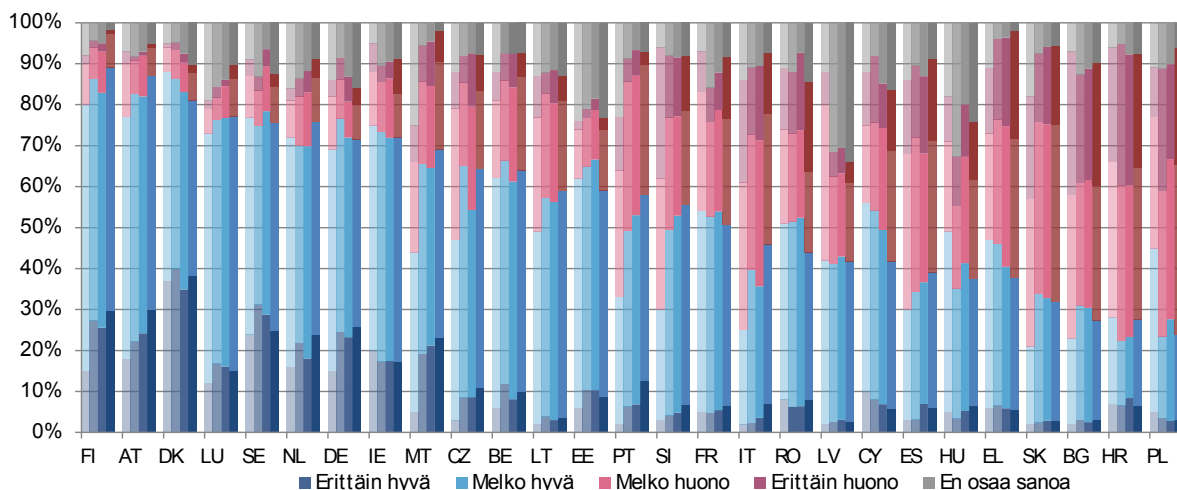
¹⁰⁹ Unionin tuomioistuimen (suuri jaosto) tuomio 11.7.2024, Hann-Invest, C-554/21 ja C-622/21, ECLI:EU:C:2024:594. Korkeimmat oikeudet ylimmän oikeusasteen tuomioistuimina sekä yleisesti ottaen ylemmät ja muutoksenhakutuomioistuimet ovat olennaisen tärkeitä lainsäädännön yhdenmukaisen soveltamisen varmistamisessa jäsenvaltioissa. Oikeuslaitoksen hierarkkinen organisaatio ei kuitenkaan saisi heikentää yksittäisten oikeusalan toimijoiden riippumattomuutta (Suositus CM/Rec(2010)12, 22 kohta). Ylempien tuomioistuinten ei pitäisi antaa tuomareille ohjeita siitä, miten heidän olisi ratkaistava yksittäiset asiat, paitsi kansallisissa ennakkoratkaisuissa tai päätettäessä lain mukaisista oikeussuojakeinoista (Suositus CM/Rec(2010)12, 23 kohta). Oikeuslaitoksen hierarkkinen organisaatio, jossa tuomarit tekisivät oikeudellisia päätöksiä ylempien oikeusasteiden alaisuudessa, olisi Venetsian komission mukaan selvästi sisäisen riippumattomuuden periaatteen vastainen (Venetsian komissio, ”Report on the independence of the judicial system, Part I: the independence of courts”, tutkimus nro. 494/2008, 16. maaliskuuta 2010, CDL-AD(2010)004, 68–72 kohta). Kaikissa oikeuskäytännön yhtenäistämismenettelyissä on noudatettava vallanjaon perusperiaatteita, ja vaikka ylempi/korkein oikeus olisi tehnyt tällaisen päätöksen, kaikkien tuomioistuinten ja tuomareiden on yhä oltava toimivaltaisia arvioimaan asiansa riippumattomasti ja puolueettomasti ja erottamaan uudet asiat ylemmän/korkeimman oikeuden aiemmin yhtenäistämästä tulkinnasta (EU:n oikeusalan tulostaulu 2022, s. 45).

¹¹⁰ Unionin tuomioistuimen tuomio 5.6.2023, komissio v. Puola, C- 204/21, ECLI:EU:C:2023:442, 354 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

Vahva käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on erittäin tärkeä sen luottamuksen kannalta, jota oikeuslaitoksen tulee herättää oikeusvaltioperiaatteen perustuvan yhteiskunnan kansalaisissa. Se edistää myös kasvun kannalta suotuisaa liiketoimintaympäristöä, kun taas käsitys riippumattomuuden puuttumisesta voi karkottaa investointeja. Tulostaulussa esitetään riippumattomuutta koskevia indikaattoreita tuomioistuinten tarjoaman sijoitussuojan tehokkuuden osalta sekä indikaattoreita, jotka kuvaavat eri tahojen käsityksiä oikeuslaitoksen riippumattomuudesta. Lisäksi tulostauluun sisältyy indikaattoreita siitä, miten oikeuslaitokset on järjestetty niin, että niiden riippumattomuus on turvattu tietyntyyppisissä tilanteissa, joissa se saattaa vaarantua. Tämä perustuu Euroopan tuomarineuvostojen verkoston (ENCJ), EU:n korkeimpien oikeuksien presidenttien verkoston (NPSJC), Euroopan unionin jäsenvaltioiden korkeimmissa oikeuksissa toimivien syyttäjien ja vastaavien viranomaisten verkoston (Nadal-verkosto) toimittamia tietoja.

2.3.1. Oikeuslaitoksen riippumattomuus ja sijoitussuojan tehokkuus

Kaavio .: Kansalaisten käsitys tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuudesta*
(lähde: Eurobarometri¹¹¹ – vasemmalta oikealle, vaaleat värit: 2016, 2023 ja 2024; tummat värit: 2025)

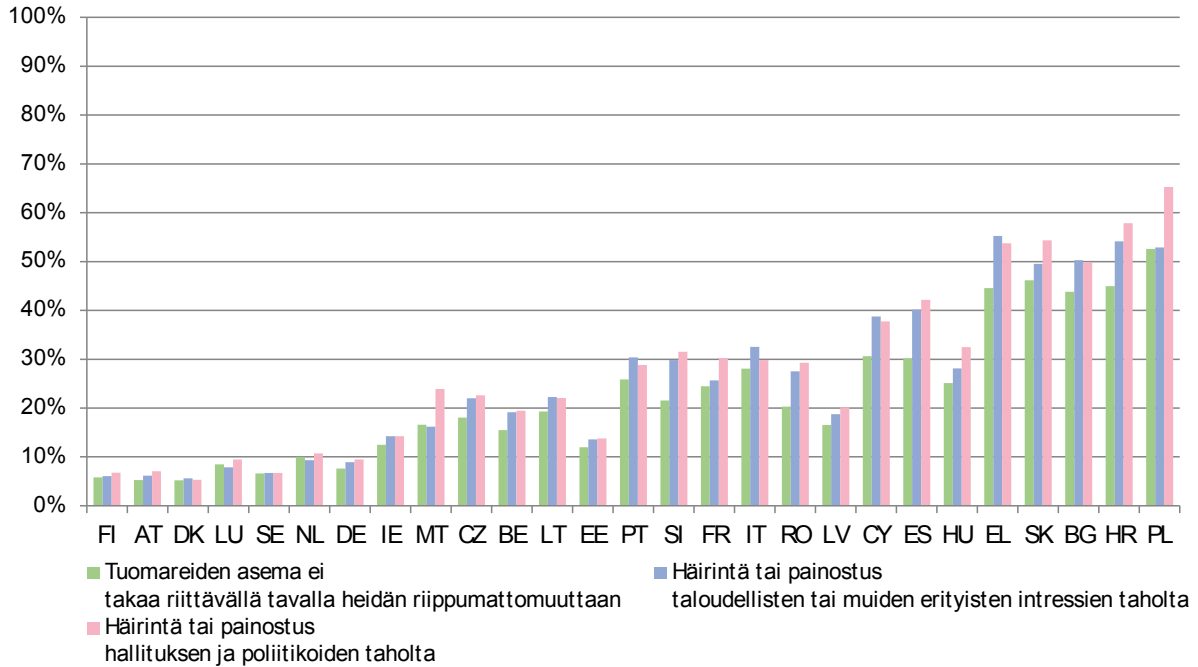
* Jäsenvaltiot on järjestetty ensin niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuus on erittäin hyvä tai melko hyvä (molemmat yhdessä ”hyvä”). Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”-vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuus on melko huono tai erittäin huono (molemmat yhdessä ”huono”). Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”- ja ”huono”-vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuus on erittäin hyvä. Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”-, ”huono”- ja ”erittäin hyvä” - vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuus on erittäin huono.

Kaaviossa 51 esitetään vastaajien ilmoittamat tärkeimmät syyt siihen, miksi tuomioistuimia ja tuomareita ei pidetä riippumattomina. Kyselyyn vastanneet kansalaiset, joiden arvio maansa oikeuslaitoksen riippumattomuudesta oli ”melko huono” tai ”erittäin huono”, saivat valita

¹¹¹ Eurobarometri-tutkimus FL555, tehty 13.–29.1.2025: vastaukset kysymykseen, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan omien tietojensa pohjalta maansa oikeuslaitosta ja sitä, miten riippumattomina he pitävät tuomioistuimia ja tuomareita, asteikolla ”erittäin hyvä”, ”melko hyvä”, ”melko huono” tai ”erittäin huono”. Ks. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_fi#surveys.

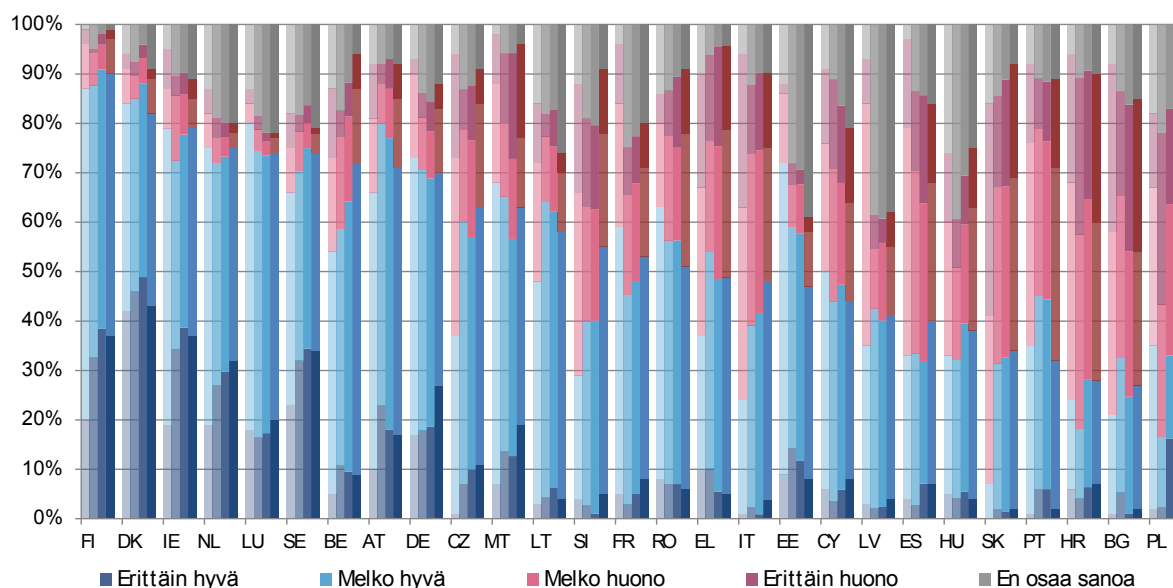
arviolleen perusteen kolmesta vaihtoehdosta. Jäsenvaltiot on lueteltu samassa järjestyksessä kuin kaaviossa 50.

Kaavio .: Tärkeimmät syyt siihen, miksi kansalaiset eivät pidä oikeuslaitosta riippumattomana (kaikkien vastaajien osuus – mitä suurempi luku, sitä tärkeämpi syy) (lähde: Eurobarometri¹¹²)

¹¹² Eurobarometri-tutkimus FL555: vastaukset kysymykseen, jossa vastaajia pyydettiin kertomaan, minkä verran mainitut syyt selittävät heidän arviotaan maansa oikeuslaitoksen riippumattomuudesta, asteikolla ”erittäin paljon”, ”jonkin verran”, ”ei juurikaan” tai ”ei lainkaan”, jos vastaus kysymykseen 1 on ”melko huono” tai ”erittäin huono”.

Kaavio .: Yritysten käsitys tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuudesta*
(lähde: Eurobarometri¹¹³ – vasemmalta oikealle, vaaleat värit: 2016, 2023 ja 2024; tummat värit: 2025)

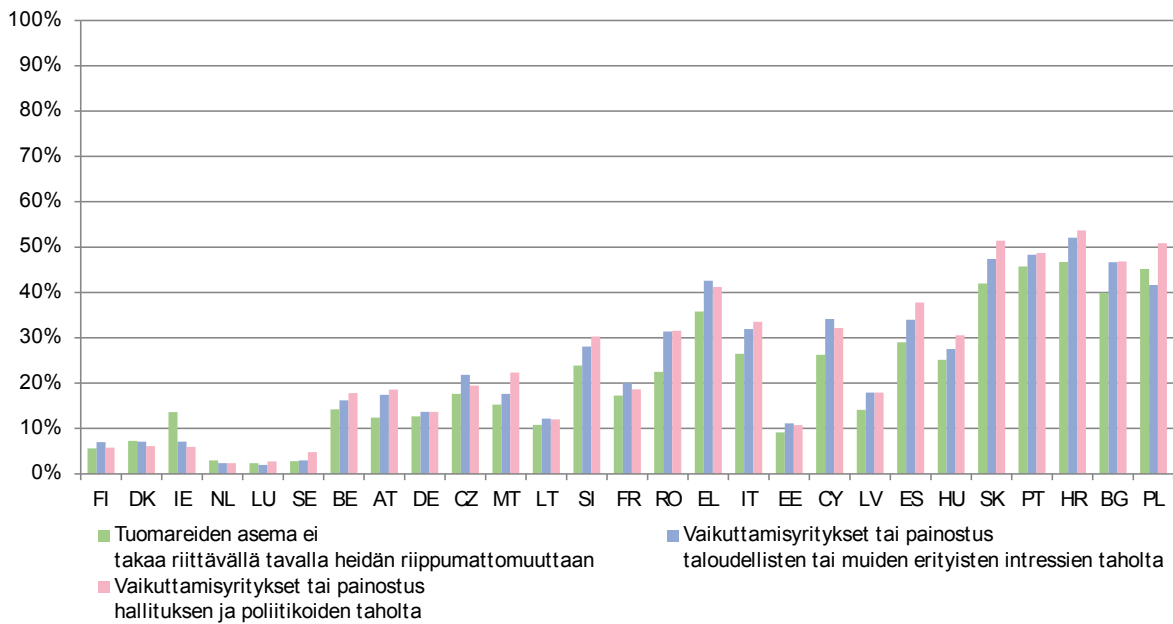

* Jäsenvaltiot on järjestetty ensin niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuus on erittäin hyvä tai melko hyvä (molemmat yhdessä ”hyvä”). Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”-vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuus on melko huono tai erittäin huono (molemmat yhdessä ”huono”). Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”- ja ”huono”-vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuus on erittäin hyvä. Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”-, ”huono”- ja ”erittäin hyvä” - vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuus on erittäin huono.

Kaaviossa 53 esitetään yritysten ilmoittamat tärkeimmät syyt siihen, miksi tuomioistuimia ja tuomareita ei pidetä riippumattomina. Vastaajat, joiden arvio maansa oikeuslaitoksen riippumattomuudesta oli ”melko huono” tai ”erittäin huono”, saivat valita arviolleen perusteen kolmesta vaihtoehdosta. Jäsenvaltiot on lueteltu samassa järjestyksessä kuin kaaviossa 52.

¹¹³ Eurobarometri-tutkimus FL555, tehty 13.–29.1.2025: vastaukset kysymykseen, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan omien tietojensa pohjalta maansa oikeuslaitosta ja sitä, miten riippumattomina he pitävät tuomioistuimia ja tuomareita, asteikolla ”erittäin hyvä”, ”melko hyvä”, ”melko huono” tai ”erittäin huono”. Ks. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_fi#surveys.

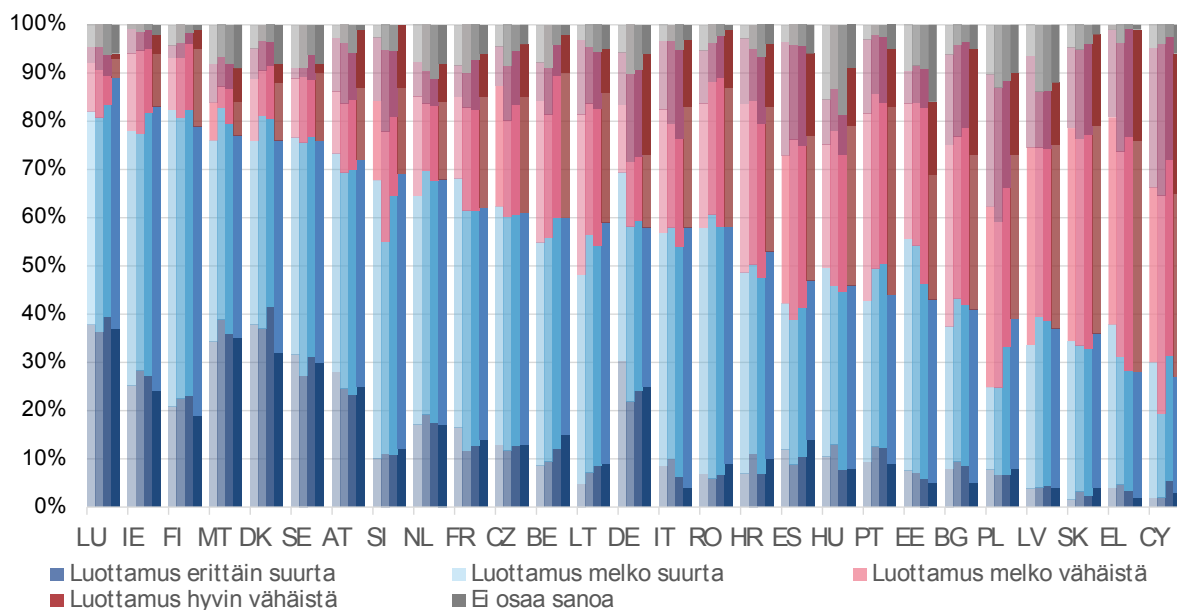
Kaavio .: Tärkeimmät syyt siihen, miksi yritykset eivät pidä oikeuslaitosta riippumattomana (kaikkien vastaajien osuus – mitä suurempi luku, sitä tärkeämpi syy) (lähde: Eurobarometri¹¹⁴)

¹¹⁴ Eurobarometri-tutkimus FL555: vastaukset kysymykseen, jossa vastaajia pyydettiin kertomaan, minkä verran mainitut syyt selittävät heidän arviotaan maansa oikeuslaitoksen riippumattomuudesta, asteikolla ”erittäin paljon”, ”jonkin verran”, ”ei juurikaan” tai ”ei lainkaan”, jos vastaus kysymykseen 1 oli ”melko huono” tai ”erittäin huono”.

Investointien edistäminen, helpottaminen ja suojaaminen ovat keskeisiä painopisteitä EU:n sisämarkkinoilla. EU:n lainsäädännöllä pyritään säilyttämään tasapaino investointien suojaamisen ja ihmisten hyvinvointia edistävien yleisen edun mukaisten tavoitteiden välillä. Kaaviossa 54 esitetään neljättä kertaa indikaattori siitä, kuinka tehokkaana yritykset pitävät lainsäädännön ja tuomioistuinten tarjoamaa sijoitussuojaa valtion perusteettomia päätöksiä tai toimimattomuutta vastaan.

Kaavio .: Yritysten käsitys lainsäädännön ja tuomioistuinten tarjoaman sijoitussuojan tehokkuudesta* (lähde: Eurobarometri¹¹⁵ – vasemmalta oikealle, vaaleat värit: 2022, 2023 ja 2024; tummat värit: 2025)

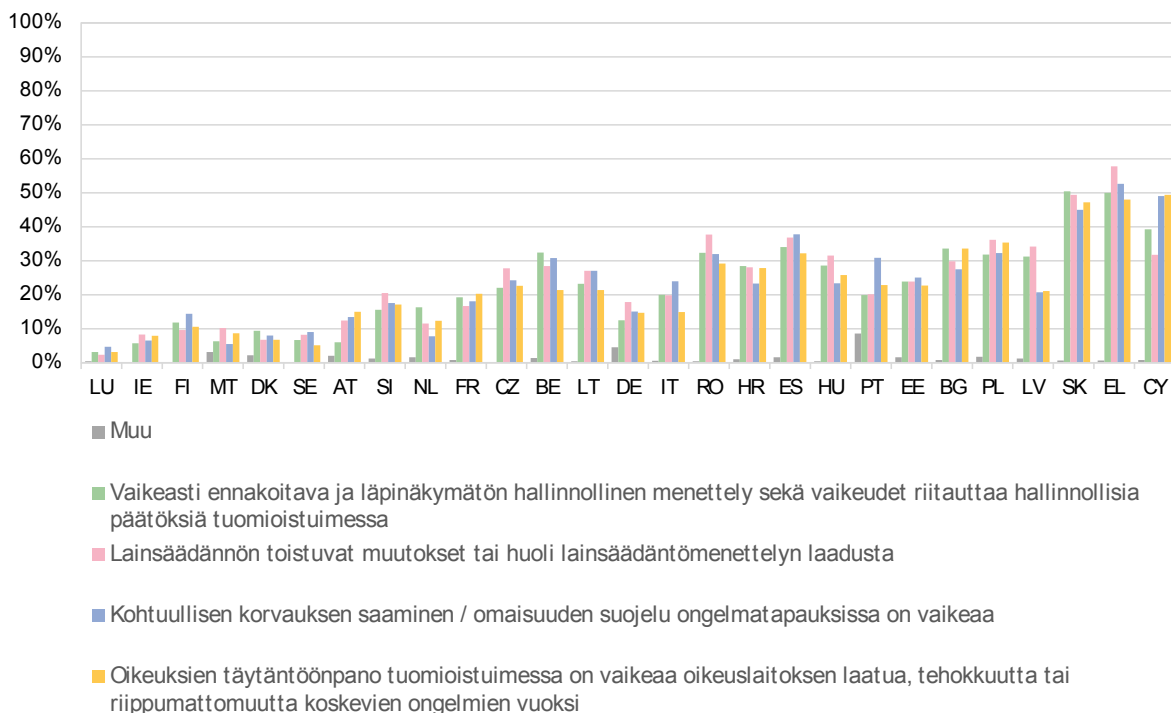

* Jäsenvaltiot on järjestetty ensin niiden vastaajien yhdistetyn prosenttiosuuden mukaan, jotka ilmoittivat luottavansa lainsäädännön ja tuomioistuinten tarjoamaan sijoitussuojaan erittäin paljon tai melko paljon (molemmat yhdessä "luottavaiset"). Jos joissakin jäsenvaltioissa "luottavaiset"-vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, jotka ilmoittivat luottavansa lainsäädännön ja tuomioistuinten tarjoamaan sijoitussuojaan melko huonosti tai erittäin huonosti (molemmat yhdessä "vailla luottamusta"). Jos joissakin jäsenvaltioissa "luottavaiset"- ja "vailla luottamusta"-vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, jotka ilmoittivat luottavansa lainsäädännön ja tuomioistuinten tarjoamaan sijoitussuojaan erittäin paljon. Jos joissakin jäsenvaltioissa "luottavaiset"-, "vailla luottamusta"- ja "luottamus erittäin suurta" - vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, jotka ilmoittivat luottavansa lainsäädännön ja tuomioistuinten tarjoamaan sijoitussuojaan erittäin huonosti.

Kaaviossa 55 esitetään yritysten ilmoittamat tärkeimmät syyt siihen, miksi sijoitussuojaa ei pidetä tehokkaana. Vastaajat, joiden arvio luottamuksensa tasosta oli "melko huono" tai "erittäin huono", saivat valita arviolleen perusteen neljästä vaihtoehdosta (ja jotkut ilmoittivat syyksi "muu"). Jäsenvaltiot on lueteltu samassa järjestyksessä kuin kaaviossa 54.

¹¹⁵ Eurobarometri-tutkimus FL555, tehty 13.–29.1.2025: vastaukset kysymykseen 3, jossa vastaajia pyydettiin kertomaan, missä määrin he luottavat siihen, että heidän maansa lainsäädäntö ja tuomioistuimet suojaavat heidän sijoituksiaan ongelmatilanteissa. Kyselytutkimuksessa sijoitus määriteltiin miksi tahansa yrityksen omistamaksi tai sen määräysvallassa olevaksi omaisuuseräksi, jonka ominaispiirteitä ovat pääoman tai muiden varojen sitoumukset, tuotto- tai voitto-odotukset tai riskin kantaminen.

Kaavio .: Tärkeimmät syyt siihen, miksi yritykset eivät pidä sijoitussuojaa tehokkaana (kaikkien vastaajien osuus – mitä suurempi luku, sitä tärkeämpi syy) (lähde: Eurobarometri¹¹⁶)

¹¹⁶ Eurobarometri-tutkimus FL555: vastaukset kysymykseen, jossa vastaajia pyydettiin ilmoittamaan tärkeimmät syyt siihen, että he epäilivät sijoitussuojan tehokkuutta, jos vastaus kysymykseen 3 oli ”melko huono” tai ”erittäin huono”.

2.3.2. Oikeuslaitoksen rakenteellinen riippumattomuus

Rakenteellisen riippumattomuuden takaaminen edellyttää sääntöjä erityisesti tuomioistuimen kokoonpanosta, sen jäsenten nimityksestä ja toimikauden kestosta sekä perusteista, jotka koskevat tuomioistuimen jäsenten pidättymistä päätöksenteosta, jääviyttä ja erottamista. Näiden sääntöjen tarkoituksena on poistaa yksityishenkilöiden kaikki perustellut epäilyt sen suhteen, onko tuomioistuin täysin ulkopuolisen vaikutusvallan ulottumattomissa ja onko se täysin puolueeton vastakkain oleviin intresseihin nähden.¹¹⁷ Näiden sääntöjen on erityisesti oltava sellaisia, että ne eivät estä ainoastaan määräysten muodossa tulevaa suoraa vaikuttamista vaan myös epäsuorat keinot, jotka ovat omiaan vaikuttamaan asianomaisten tuomareiden päätöksiin.¹¹⁸

Etenkin Euroopan neuvosto on laatinut eurooppalaisia normeja, joita sisältyy muun muassa vuonna 2010 annettuun Euroopan neuvoston suositukseen tuomareiden riippumattomuudesta, tehokkuudesta ja vastuualueista¹¹⁹. EU:n oikeusalan tulostaulussa esitetään tiettyjä indikaattoreita seikoista, joilla on merkitystä arvioitaessa, miten oikeuslaitokset on järjestetty niiden riippumattomuuden turvaamiseksi. Oikeuslaitoksen lahjomattomuuden edistämistä ja korruption torjuntaa koskevien toimintaperiaatteiden ja käytäntöjen soveltaminen on myös olennaisen tärkeää oikeuslaitoksen riippumattomuuden takaamiseksi. Oikeuslaitoksen riippumattomuuden tehokas turvaaminen edellyttää välttämättömien normien lisäksi viime kädessä lahjomattomuuden ja puolueettomuuden kulttuuria, jonka tuomarit omaksuvat ja jota kunnioitetaan koko yhteiskunnassa.

¹¹⁷ Unionin tuomioistuimen tuomio 6.3.2025, D. K. ym. v. Prokuratura Rejonowa (asioiden peruuttaminen), yhdistetyt asiat C-647/21 ja C-648/21; tuomio 25.2.2025 (suuri jaosto), XL ym. (tuomareiden palkat), yhdistetyt asiat C-146/23 ja C-374/23; tuomio 14.11.2024, S. S.A. v. C. sp. z o.o. (asioiden jakautuminen, C-197/23; tuomio 11.7.2024 (suuri jaosto), Hann-Invest, C-554/21; tuomio 21.12.2023, Krajowa Rada Sądownictwa (Maintien en fonctions d'un juge), C-718/21, ECLI:EU:C:2023:1015, 76–77 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio 5.6.2023, komissio v. Puola, C-204/21, ECLI:EU:C:2023:442, 355 kohta; tuomio 16.11.2021, rikosoikeudenkäynti, jossa vastaajina ovat WB ym., yhdistetyt asiat C-748/19–C-754/19, 67 kohta; tuomio 6.10.2021, W.Ż., C-487/19, 109 kohta; tuomio 15.7.2021, komissio v. Puola, C-791/19, 59 kohta; tuomio 2.3.2021, A.B. ym., C-824/18, 117 kohta; tuomio 19.11.2019, A. K. ym. (korkeimman oikeuden kurinpidollisen jaoston riippumattomuus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, 121 ja 122 kohta; tuomio 24.6.2019, komissio v. Puola, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, 73 ja 74 kohta; tuomio 25.7.2018, LM, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, 66 kohta; tuomio 27.2.2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117, 44 kohta. Ks. myös tuomareiden riippumattomuudesta, tehokkuudesta ja vastuualueista 17. marraskuuta 2010 annettu Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus CM/Rec(2010)12 (46 ja 47 kohta) ja selittävät huomautukset, joiden mukaan tuomareiden valinnasta ja virkaurasta päättävän tahon tulisi olla riippumaton toimeenpano- ja lainsäädäntövallasta. Riippumattomuuden takaamiseksi viranomaisen henkilöstössä tulisi olla vähintään puolet muiden tuomareiden valitsemia tuomareita. Jos kuitenkin perustuslain tai muun lain säännösten mukaan tuomareiden valinnasta ja virkaurasta päättää valtionpäämies, hallitus tai lainsäädäntövallan käyttäjä, riippumattomalla, toimivaltaisella viranomaisella, jossa toimii merkittävässä määrin oikeuslaitoksen edustajia (sanotun kuitenkin rajoittamatta IV luvussa olevien tuomarineuvostojen koskevien sääntöjen soveltamista), tulisi olla oikeus antaa suosituksia tai esittää näkemyksiä, joita nimittävä taho käytännössä noudattaa.

¹¹⁸ Ks. unionin tuomioistuimen tuomio 5.6.2023, komissio v. Puola, C-204/21, ECLI:EU:C:2023:442, 355 kohta; tuomio 2.3.2021, A.B. ym., C-824/18, 119 kohta; tuomio 19.11.2019, A. K. ym., (korkeimman oikeuden kurinpidollisen jaoston riippumattomuus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, 123 kohta; tuomio 24.6.2019, komissio v. Puola, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, 112 kohta.

¹¹⁹ Ks. tuomareiden riippumattomuudesta, tehokkuudesta ja vastuualueista 17. marraskuuta 2010 annettu Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus CM/Rec(2010)12 ja selittävät huomautukset.

Tämänvuotinen tulostaulu sisältää uusia ja päivitettyjä indikaattoreita seuraavista seikoista: tuomareiden jääväminen (kaavio 56)¹²⁰, syyttäjänvirastojen päälliköiden nimittämiseen ja erottamiseen osallistuvat viranomaiset (kaavio 57)¹²¹ sekä asianajajien ja asianajajaliittojen riippumattomuus (kaavio 58)¹²². Kaavioissa esitetään kansalliset puitteet sellaisina kuin ne olivat joulukuussa 2024.

Tulostaulun kaavioissa ei arvioida takeita tai esitetä numerotietoja niiden tehokkuudesta. Kaavioiden ei ole tarkoitus kuvata menettelyiden ja niihin liittyvien takeiden monitahoisuutta tai yksityiskohtia.

– *Tuomareiden jääväminen* –

Kaaviosta 56, joka esitettiin ensimmäisen kerran EU:n oikeusalan tulostaulussa 2016 ja jota on nyt päivitetty, ilmenee, voidaanko tuomarille määrätä seuraamuksia, jos hän ei ole noudattanut velvollisuutta jäädä itsensä jonkin asian ratkaisemisesta silloin, kun hänen puolueettomuutensa joutuu siinä kyseenalaiseksi tai vaarantuu tai kun on olemassa kohtuullinen epäily puolueellisuudesta. Kaaviosta käy myös ilmi, mikä viranomainen¹²³ päättää asiaa käsittelevän tuomarin jääväämistä kokevasta pyynnöstä.¹²⁴

¹²⁰ Kaavio perustuu vastauksiin, jotka komissio sai tiiviissä yhteistyössä ENCJ:n kanssa laatimaansa päivitettyyn kyselyyn. Jäsenvaltioista, joissa ei ole tuomarineuvostoa tai jotka eivät ole ENCJ:n jäseniä (Tšekki, Saksa, Viro, Itävalta ja Puola), vastaukset päivitettyyn kyselyyn saatiin Euroopan unionin korkeimpien oikeuksien presidenttien verkoston avulla.

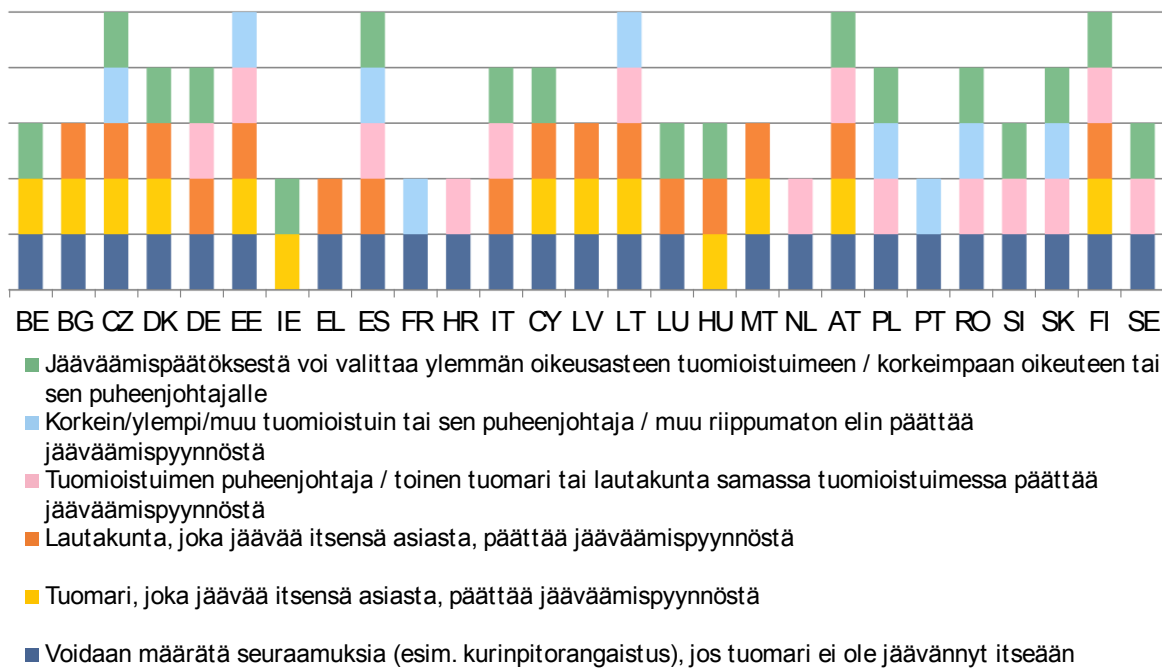
¹²¹ Kaaviot perustuvat vastauksiin, jotka komissio sai tiiviissä yhteistyössä Euroopan unionin jäsenvaltioiden korkeimmissa oikeuksissa toimivien syyttäjien ja vastaavien viranomaisten verkoston (Nadal-verkosto) kanssa laatimaansa päivitettyyn kyselyyn.

¹²² Kaavio perustuu vastauksiin, jotka komissio sai tiiviissä yhteistyössä Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvoston (CCBE) kanssa laatimaansa päivitettyyn kyselyyn.

¹²³ Toisinaan tällaisen päätöksen voi tehdä useampi kuin yksi viranomainen. Tämä riippuu siitä, minkä oikeusasteen tuomioistuimessa jäävättävä tuomari työskentelee.

¹²⁴ Suosituksen CM/Rec(2010)12 59, 60 ja 61 kohdassa edellytetään, että tuomarin on käsiteltävä kaikki asiat riippumattomasti ja puolueettomasti ja että hänen olisi vetäydyttävä asian käsittelystä ja kieltäydyttävä toimimasta vain, jos siihen on olemassa lakisäätteiset pätevät perusteet.

Kaavio .: Tuomarien jääväminen* (lähde: Euroopan tuomarineuvostojen verkosto ja EU:n korkeimpien oikeuksien presidenttien verkosto¹²⁵)

– Kansallisten syyttäjälaitosten toimintaa koskevat takeet EU:ssa –

Syyttäjälaitoksella on tärkeä asema rikosoikeudellisessa järjestelmässä ja jäsenvaltioiden välisessä yhteistyössä rikosasioissa. Kansallisen syyttäjälaitoksen moitteeton toiminta on ratkaisevan tärkeää, jotta rikollisuutta, myös talousrikollisuutta, kuten rahanpesua ja korruptiota, voidaan torjua tehokkaasti. Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä tehtyyn puitepäätökseen¹²⁶ liittyvän unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan syyttäviranomaista voidaan pitää rikosoikeuden alan oikeudenkäytöstä vastaavana jäsenvaltion oikeusviranomaisena eurooppalaisen pidätysmääräyksen myöntämiseksi ja täytäntöönpanemiseksi silloin, kun se pystyy toimimaan riippumattomasti siten, ettei ole olemassa riskiä, että siihen kohdistuu yksittäisessä asiassa, suoraan tai välillisesti, toimeenpanevan elimen, kuten oikeusministerin, määräyksiä tai ohjeita.¹²⁷

¹²⁵ Tiedot on kerätty käyttämällä komission tiiviissä yhteistyössä Euroopan tuomarineuvostojen verkoston kanssa laatimaa päivitettyä kyselylomaketta. Jäsenvaltioista, joissa ei ole tuomarineuvostoa tai jotka eivät ole ENCJ:n jäseniä, vastaukset päivitettyyn kyselyyn saatiin korkeimpien oikeuksien presidenttien verkoston avulla.

¹²⁶ Neuvoston puitepäätös 2002/584/YOS eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä (EYVL L 190, 18.7.2002, s. 1).

¹²⁷ Unionin tuomioistuimen tuomio 27.5.2019, O. G. ja P. I. (Lyypekin ja Zwickaun yleisen syyttäjän virasto), yhdistetyt asiat C- 508/18 ja C- 82/19, PPU, ECLI:EU:C:2019:456, 73, 74 ja 88 kohta; tuomio 27.5.2019, C- 509/18, 52 kohta, ECLI:EU:C:2019:457; ks. myös tuomiot 12.12.2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Toursin yleiset syyttäjät), yhdistetyt asiat C- 566/19 PPU ja C- 626/19, ECLI:EU:C:2019:1077; Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäviranomainen), C- 625/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1078, ja Openbaar Ministerie (Brysselin virallinen syyttäjä), C- 627/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1079; tuomio 24.11.2020, A. Z., C- 510/19, ECLI:EU:C:2020:953, 54 kohta. Ks. myös tuomio 10.11.2016, Kovalkovas, C- 477/16 PPU, ECLI:EU:C:2016:861, 34 ja 36 kohta, ja tuomio 10.11.2016, Poltorak, C- 452/16 PPU, ECLI:EU:C:2016:858, 35 kohta, joka koskee termiä ”lainkäyttövalta”, ”joka on oikeusvaltion toiminnalle tunnusomaisen vallanjako-opin mukaisesti erotettava täytäntöönpanovallasta”. Ks. myös Euroopan syyttäjien neuvoo-antavan neuvoston (CCPE) lausunto nro 13(2018) syyttäjien riippumattomuudesta, vastuuvollisuudesta ja eettisyydestä, suositus xii.

Kansallisten syyttäjälaitosten organisaatio vaihtelee EU:ssa, eikä yhtä yhtenäistä kaikissa jäsenvaltioissa käytössä olevaa organisaatiomallia ole. Euroopan neuvoston havaitseman laajalle levinneen suuntauksen mukaan syyttäjälaitoksen toiminta on kuitenkin järjestetty aiempaa riippumattomammin sen sijaan, että se toimisi toimeenpanovallan käyttäjän alaisuudessa tai olisi yhteydessä siihen. Euroopan neuvoston havaitseman laajalle levinneen suuntauksen mukaan syyttäjälaitoksen toiminta on kuitenkin järjestetty aiempaa riippumattomammin sen sijaan, että se toimisi toimeenpanovallan käyttäjän alaisuudessa tai olisi yhteydessä siihen.¹²⁸ Euroopan syyttäjien neuvoo-antavan neuvoston mukaan tehokas ja riippumaton syyttäjälaitos, joka sitoutuu ylläpitämään oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksia oikeudenkäytössä, on yksi demokraattisen valtion tukipylväistä.¹²⁹

Kansallisten syyttäjien nimittämismenettelyt voivat vaikuttaa syyttäjälaitoksen riippumattomuuteen. Kansallisen oikeusjärjestelmän mallista tai sen taustalla olevasta oikeusperinteestä riippumatta jäsenvaltioiden on eurooppalaisten normien mukaan ryhdyttävä tehokkaihin toimenpiteisiin sen takaamiseksi, että syyttäjät pystyvät hoitamaan ammatillisia tehtäviään ja velvollisuuksiaan asianmukaisissa oikeudellisissa ja organisatorisissa olosuhteissa.¹³⁰ Tämä tarkoittaa myös sitä, ettei heidän toimintaansa puututa perusteettomasti.¹³¹

Kaaviossa 57 esitetään syyttäjänvirastojen päälliköiden nimittämisen- ja erottamismenettelyt. Kaaviosta käy ilmi, että syyttäjälaitokset on järjestetty jäsenvaltioissa monin eri tavoin toimeenpanovallan käyttäjän tai oikeuslaitoksen ympärille. Lisäksi siitä ilmenee, että valtakunnansyyttäjällä ja tuomarineuvostoilla/syyttäjäneuvostoilla on tärkeä osa syyttäjänvirastojen päälliköiden nimittämisessä ja erottamisessa.

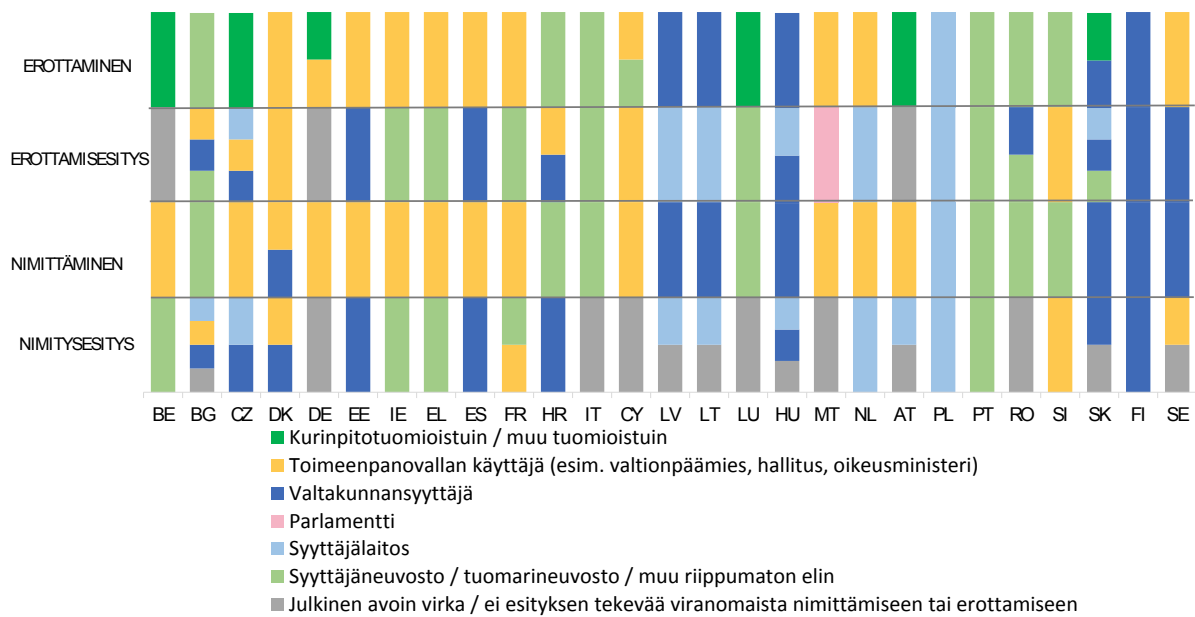
¹²⁸ CDL-AD(2010) 040-e, Venetsian komission 85. täysistunnossa hyväksytty oikeuslaitoksen riippumattomuutta käsittelevä raportti: osa II – Syyttäjälaitos (Report on European Standards as regards the Independence of the Judicial System: Part II – the Prosecution Service) (Venetsia 17.–18.12.2010), 26 kohta.

¹²⁹ Demokraattisessa yhteiskunnassa sekä tuomioistuinten että tutkintaviranomaisten on oltava vapaita poliittisesta painostuksesta. Riippumattomuuden käsite tarkoittaa, että syyttäjien tehtävien hoitamiseen ei puututa lainvastaisesti. Näin varmistetaan lainsäädännön ja oikeusvaltioperiaatteen täysimääräinen noudattaminen ja soveltaminen sekä se, että syyttäjiin ei kohdistu minkäänlaista poliittista painostusta tai lainvastaista vaikuttamista. Riippumattomuus ei koske vain syyttäjälaitosta kokonaisuudessaan, vaan myös sen eri elimiä ja yksittäisiä syyttäjiä. Kansallisen oikeusjärjestelmän mallista tai sen taustalla olevasta oikeusperinteestä riippumatta jäsenvaltioiden on eurooppalaisten normien mukaan ryhdyttävä tehokkaihin toimenpiteisiin sen takaamiseksi, että syyttäjät pystyvät hoitamaan ammatillisia tehtäviään ja velvollisuuksiaan asianmukaisissa oikeudellisissa ja organisatorisissa olosuhteissa. Tämä tarkoittaa myös sitä, ettei heidän toimintaansa puututa perusteettomasti. Ks. Euroopan syyttäjien neuvoo-antavan neuvoston (CCPE) lausunto nro 15 (2020) syyttäjien roolista hätätilanteissa, erityisesti pandemian aikana, ja lausunto nro 16 (2021) kansainvälisten tuomioistuinten ja sopimuselinten päätösten vaikutuksista syyttäjien riippumattomuuteen käytännössä, 13 kohta. Ks. myös syyttäjälaitoksen asemasta rikosoikeudellisessa järjestelmässä 6. lokakuuta 2000 annettu Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus Rec(2000)19, jäljempänä 'vuoden 2000 suositus', 4, 11 ja 13 kohta. Euroopan syyttäjien neuvoo-antavan neuvoston (CCPE) lausunto nro 13(2018) syyttäjien riippumattomuudesta, vastuuvollisuudesta ja eettisyydestä, suositukset i ja iii; lahjonnan vastainen valtioiden ryhmittymä (GRECO), neljäs arviointikierrös, "Lahjonnan ehkäiseminen – Parlamentin jäsenet, tuomarit ja syyttäjät": lukuisissa suosituksissa kehoitetaan ottamaan käyttöön järjestelyjä syyttäjälaitoksen suojaamiseksi rikosasioiden tutkintaan kohdistuvalta epäasianmukaiselta vaikuttamiselta ja häirinnältä.

¹³⁰ Euroopan neuvoston ministerikomitean 6. lokakuuta 2000 antama suositus syyttäjänvirastojen asemasta rikosoikeusjärjestelmässä (Recommendation Rec(2000)19 on the role of public prosecution in the criminal justice system), jäljempänä 'vuoden 2000 suositus', 4 kohta.

¹³¹ Vuoden 2000 suositus, 11 ja 13 kohta. Ks. myös Euroopan syyttäjien neuvoo-antavan neuvoston (CCPE) lausunto nro 13(2018) syyttäjien riippumattomuudesta, vastuuvollisuudesta ja eettisyydestä (Independence, accountability and ethics of prosecutors), suositukset i ja iii.

Kaavio .: Syyttäjänvirastojen päälliköt: nimittäminen ja erottaminen* (lähde: Euroopan komissio yhdessä Nadal-verkoston kanssa¹³²)

Belgia: Tuomarineuvosto esittää ehdokkaita oikeusministerille, joka esittää heitä kuninkaalle. Kurinpitotuomioistuin voi erottaa heidät. **Bulgaria:** Kaavioissa esitetään tilanne hallintopäälliköiden osalta, siinä ei ole tietoja apulaishallintopäälliköiden tilanteesta. Valtakunnansyyttäjä voi ehdottaa muutoksenhakuasteen syyttäjänvirastojen päälliköitä, ylempät syyttäjänvirastot saman lainkäyttöalueen syyttäjänviraston päälliköitä ja oikeusministeri kaikkia ehdokkaita. Ehdokkaat voivat myös ehdottaa itseään. Nimittämisestä vastaa syyttäjäneuvosto. Syyttäjäneuvosto, valtakunnansyyttäjä ja oikeusministeri voivat ehdottaa erottamista. Erottamisesta päättää ylin tuomarineuvosto. Ylimmän tuomarineuvoston syyttäjajaosto voi erottaa kansallisen tutkintayksikön johtajan vähintään kolmen syyttäjajaoston jäsenen, valtakunnansyyttäjän tai oikeusministerin ehdotuksesta. **Tšekki:** Oikeusministeri nimittää piiri-, alue- ja ylimmän syyttäjänvirastojen päälliköt seuraavaksi ylempään syyttäjänviraston päällikön esityksestä tai valtakunnansyyttäjän tai oikeusministeriön esityksestä. Valtakunnansyyttäjä ja ylempien syyttäjänvirastojen päälliköt voivat ehdottaa ylimmän, alue- tai piirisyyttäjänviraston päällikön erottamista. Kurinpitotuomioistuin voi erottaa heidät. **Tanska:** oikeusministeriö on siirtänyt valtuudet nimittää paikallisten syyttäjälaitosten päälliköitä valtakunnansyyttäjälle. **Saksa:** Liittovaltion oikeusministeriö nimittää liittovaltiotason syyttäjät julkisen hakumenettelyn perusteella. Erottamista ei edellä ehdotus. Liittovaltion oikeusministeriö voi tilapäisesti erottaa syyttäjät tai siirtää heidät toisiin tehtäviin viranhoitoon liittyvistä syistä. Virkamiestuomioistuimet, erityiset viranhoitoa käsittelevät jaostot, voivat erottaa virkamiehiä. **Viro:** valtakunnansyyttäjä ehdottaa nimittämistä/erottamista, ja oikeusministeri nimittää/erottaa. **Irlanti:** Valtakunnansyyttäjä on ainoa syyttäjänvirasto, joka vastaa syyteistä Irlannissa. Nimitys- ja erottamisedotukset tekee ylimmän tason nimityskomitea, ja lopullisen päätöksen sekä nimittämisestä että erottamisesta tekee hallitus. **Kreikka:** Ylin tuomarineuvosto panee päätöksensä täytäntöön sen jälkeen, kun tasavallan presidentti on antanut asetuksen. Poikkeuksena tästä Ateenan ja Thessalonikin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinten syyttäjänvirastojen päälliköt sekä Ateenan muutoksenhakutuomioistuimen syyttäjänviraston päällikkö valitaan kunkin viraston syyttäjien salaisella äänestyksellä. Talousrikoksia käsittelevän syyttäjänviraston päällikön nimittää ylin tuomarineuvosto. Erottamista ehdottaa ylin tuomarineuvosto, ja erottamisen suorittaa presidentti. **Espanja:** Valtakunnansyyttäjä nimeää ehdokkaat syyttäjänviraston tiettyyn tehtävään, aluesyyttäjän apulaispäälliköiksi ja erikoistuneen syyttäjänviraston syyttäjien apulaispäälliköiksi. Tämän jälkeen hallitus nimittää heidät (muodollisesti nimittäjä on kuningas). Tätä ennen valtakunnansyyttäjä kuulee syyttäjälaitoksen neuvostoa (valtakunnansyyttäjän toimiston kollegiaalista ja edustuksellista elintä) sekä niitä alueellisia pääsyyttäjiä, joiden alueiden viroista on kyse. Erottamista ehdottaa valtakunnansyyttäjä kuultuaan syyttäjäneuvostoa ja tarvittaessa alueellista pääsyyttäjiä. Päätöksen erottamisesta tekee hallitus. **Ranska:** Oikeusministeri tekee ehdotuksen nimityksestä, ja tuomarineuvosto antaa siitä lausuntonsa. Nimityksen tekee tasavallan presidentti asetuksella. Tuomarineuvoston lausunto on neuvoantava, mutta vakiintuneen käytännön mukaan ministeriö ja presidentti noudattavat kielteisiä lausuntoja. Korkein tuomarineuvosto (Conseil supérieur de la magistrature) ehdottaa erottamista, ja erottamisen suorittaa

¹³² Tiedot on kerätty käyttämällä komission tiiviissä yhteistyössä Nadal-verkoston kanssa laatimaa kyselylomaketta.

oikeusministeri. **Kypros:** Ylin syyttäjä on syyttäjänviraston ainoa johtaja. Hänen nimittämisestään vastaa presidentti. Erottamisesta vastaa tuomarineuvostona toimiva korkein perustuslakituomioistuin. **Latvia:** Ehdokkaan nimittämistä esittää julkisen hakumenettelyn jälkeen syyttäjien tutkintalautakunta (jonka valtakunnansyyttäjän neuvosto on perustanut ja joka koostuu eritasoisista syyttäjistä). Sama elin voi ehdottaa myös erottamista. **Liettua:** Ehdokkaan nimittämistä esittää julkisen hakumenettelyn jälkeen syyttäjien valintalautakunta (joka koostuu neljästä syyttäjistä ja kolmesta muita ammattiryhmiä edustavasta jäsenestä). Syyttäjän erottamista voivat ehdottaa tutkintalautakunta (joka koostuu neljästä syyttäjistä ja kolmesta muita ammattiryhmiä edustavasta jäsenestä) tai syyttäjä, joka toteutti syyttäjän toimia koskevan sisäisen tutkinnan. **Luxemburg:** Tuomarineuvosto vastaa nimittämisestä. Tuomarineuvosto käynnistää kurinpitomenettelyn, jonka seurauksena kurinpitotuomioistuin päättää erottamisesta. **Unkari:** Julkisen työpaikkailmoituksen jälkeen valtakunnansyyttäjä tekee valinnan hakemusten perusteella ja nimittää syyttäjät ylempiin virkoihin. Syyttäjäneuvosto antaa asiasta lausuntonsa. Valtakunnansyyttäjä voi mitätöidä nimityksen johtaviin tai ylempiin tehtäviin milloin tahansa ilman perusteluja. Syyttäjänvirastojen päälliköt voivat ehdottaa nimityksen mitätöimistä, mutta ehdotus ei ole valtakunnansyyttäjän kannalta sitova. **Malta:** Kaaviosta ilmenee ylimmän syyttäjän (valtakunnansyyttäjän) tilanne. Presidentti nimittää tämän julkisen hakumenettelyn jälkeen pääministerin ehdotuksen mukaisesti. Parlamentti voi ehdottaa ylimmän syyttäjän erottamista vähintään kahden kolmasosan äänenenemmistöllä. Erottamisesta päättää presidentti. **Alankomaat:** Syyttäjäviranomaisen päällikkönä toimiva syyttäjäkollegio ehdottaa nimityksiä oikeus- ja turvallisuusministerille, joka päättää, voidaanko nimitykset vahvistaa kuninkaallisella asetuksella. Erottamisesta vastaa syyttäjäkollegio oikeus- ja turvallisuusministerin suostumuksella. **Itävalta:** Liittovaltion oikeusministeriön henkilöstölautakunta, joka koostuu syyttäjistä, esittää ehdokasta ylempien syyttäjänvirastojen päälliköiksi ja valtakunnansyyttäjän toimiston päälliköksi. Ylempien syyttäjänvirastojen henkilöstölautakunta esittää liittovaltion oikeusministeriölle ehdokkaita kaikkien toimialueensa syyttäjänvirastojen päälliköiksi. Liittovaltion presidentti nimittää ehdokkaat. Kurinpitotuomioistuin voi erottaa heidät. Valtakunnansyyttäjän toimiston jäsenten ja ylempien syyttäjänvirastojen päälliköiden (ja heidän ensisijaisten apulaistensa) kurinpitotuomioistuimena toimii korkein oikeus. Muiden syyttäjien osalta kurinpitotuomioistuimen ensimmäisenä oikeusasteena toimii (toisen osavaltion) osavaltion ylioikeus. **Puola:** Valtakunnansyyttäjä ehdottaa nimittämistä esiteltään ehdokkaan syyttäjäkokoukselle, jota ehdokkaan on tarkoitus johtaa. Valtakunnansyyttäjä on nimittävä viranomaisena. Erottamisessa noudatetaan samaa menettelyä. **Romania:** Kaaviosta ilmenee syyttäjänvirastojen päälliköiden tilanne lukuun ottamatta erikoistuneiden syyttäjänvirastojen päälliköitä. Korkein tuomarineuvosto nimittää syyttäjänvirastojen päälliköt julkisen hakumenettelyn jälkeen. Syyttäjänvirastojen päälliköiden erottamista ehdottaa valtakunnansyyttäjä tai oikeudellinen tutkintaelin. Erottamisesta päättää korkein tuomarineuvosto. **Slovenia:** Aluesyyttäjänvirastojen päälliköt nimittää syyttäjäneuvosto oikeusministerin perustellun ehdotuksen perusteella saatuaan ensin lausunnon valtakunnansyyttäjältä. Syyttäjäneuvosto voi erottaa aluesyyttäjänviraston päällikön ministerin ehdotuksesta saatuaan ensin lausunnon valtakunnansyyttäjältä. **Slovakia:** Viisijäseninen valintakomitea (joka koostuu valtakunnansyyttäjän valitsemista syyttäjistä) ehdottaa pääsyyttäjiä julkisen hakumenettelyn jälkeen sitten kun syyttäjäneuvosto on antanut lausunnon ehdokkaista. Valtakunnansyyttäjä suorittaa nimittämisen. Poikkeuksena tästä valtakunnansyyttäjä nimittää itse apulaispäällikkönsä ja alueelliset apulaissyyttäjät asianomaisen alueellisen syyttäjän ehdotuksen perusteella. Myös apulaispäälliköitä pidetään pääsyyttäjinä. Valtakunnansyyttäjä erottaa pääsyyttäjät. Valtakunnansyyttäjän on pantava erottaminen täytäntöön, jos kurinpitotuomioistuin on antanut päätöksen erottamisesta. Esityksen kurinpitomenettelyn aloittamisesta valtakunnansyyttäjää vastaan voi tehdä parlamentin jäsenten kolmen viidesosan enemmistö tai tasavallan presidentti. Pääsyyttäjien osalta esityksen kurinpitomenettelystä voi tehdä valtakunnansyyttäjä, oikeusasiamies tai valtakunnansyyttäjän apulaissyyttäjä (hallinnolliseen toimivaltaansa kuuluvien valtakunnansyyttäjän toimiston syyttäjien ja johtavien syyttäjien osalta). **Suomi:** Valtakunnansyyttäjän toimiston johtava syyttäjä ehdottaa nimittämistä tai erottamista, jonka panee täytäntöön valtakunnansyyttäjä. Lisäksi tuomioistuin voi erottaa syyttäjälaitoksen päällikön vankeusrangaistuksen vuoksi joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. **Ruotsi:** Syyttäjien neuvoa-antava palkkauslautakunta esittää ehdokasta johtavaksi apulaissyyttäjäksi (ei-sitova ehdotus), pääsyyttäjäksi sekä johtavaksi syyttäjäksi. Nimityksen tekee valtakunnansyyttäjä. Valtakunnansyyttäjä ehdottaa erottamista. Päätöksen erottamisesta tekee hallituksen kurinpitolautakunta.

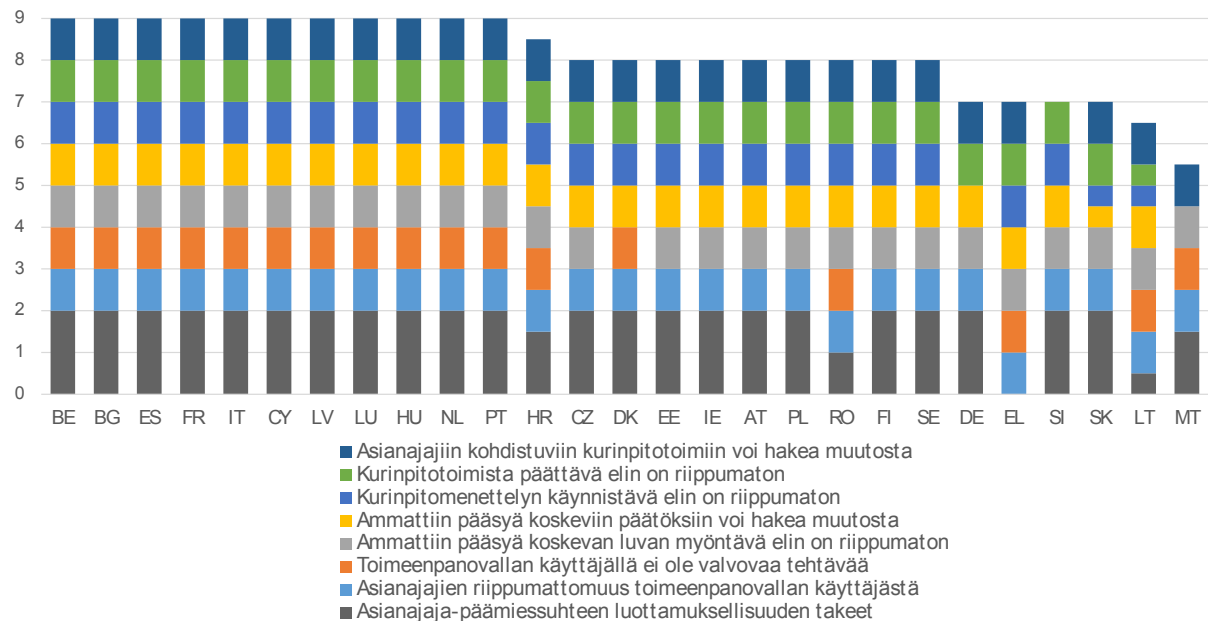
– Asianajajien ja asianajajaliittojen riippumattomuus EU:ssa –

Asianajajilla ja heidän ammattijärjestöillään on keskeinen rooli perusoikeuksien ja oikeusvaltion suojelemisessa.¹³³ Asianajajien asema vapaan ammatin harjoittajana ja siitä

¹³³ ”Oikeudenkäyntiavustajilla on tärkeä rooli oikeusvaltion ja oikeuslaitoksen riippumattomuuden suojelemisessa sekä vallankäytön jaon ja perusoikeuksien kunnioittamisessa.” *Oikeus oikeudenkäyntiavustajan käyttöön ja oikeusvaltioperiaate*, puheenjohtajavaltion tausta-asiakirja 3.–4.

johtuva auktoriteetti auttavat säilyttämään riippumattomuuden, ja asianajajaliitot ovat tärkeässä asemassa asianajajien riippumattomuuden varmistamisessa. Asianajajien asema vapaan ammatin harjoittajana ja siitä johtuva auktoriteetti auttavat säilyttämään riippumattomuuden, ja asianajajaliitot ovat tärkeässä asemassa asianajajien riippumattomuuden varmistamisessa. Niissä vahvistetaan myös asianajajien kurinpitomenettelyjä koskevat peruseriaatteen. Niissä vahvistetaan myös asianajajien kurinpitomenettelyjä koskevat peruseriaatteen.¹³⁴

Kaavio .: Asianajajien ja asianajajaliittojen riippumattomuus vuonna 2024* (lähde: Euroopan komissio ja CCBE¹³⁵)

* Kullekin jäsenvaltiolle annettiin kyselyn tulosten perusteella enintään 9 pistettä. Kysely tehtiin vuoden 2024 lopussa. Asianajaja-päämiessuhteen luottamuksellisuuden takeita koskevasta kysymyksestä annettiin 0,5 pistettä kunkin skenaarion osalta (asianajajan hallussa olevien sähköisten tietojen etsintä ja takavarikointi, asianajajan toimitilojen etsintä, asianajajan ja päämiehen yhteydenpidon kuuntelu, asianajajan tai hänen tilojensa valvonta, asianajajatoimiston verotarkastus ja muut hallinnolliset tarkastukset). Kaikista muista täysin täyttyneistä kriteereistä annettiin yksi piste. Pisteitä ei annettu, jos kriteeri ei täytynyt. **Malta:** Vuoden 2020 vastaukset mukautettuina uuteen menetelmään. **Viro:** Oikeusministeriöllä on laajat oikeusapujärjestelmän järjestämistä koskevat valvontavaltuudet. **Liettua:** Asianajajayhteisöstä annetun lain mukaan asianajajayhteisö voi ryhtyä kurinpitotoimiin asianajajia vastaan. Laissa säädetään kuitenkin, että myös oikeusministerillä on tällainen oikeus. Jos oikeusministeri päättää aloittaa kurinpitotoimet asianajajaa vastaan, asianajajayhteisöllä ei ole sananvaltaa menettelyssä, vaan asia viedään suoraan kurinpitotuomioistuimen käsiteltäväksi. Kurinpitotuomioistuin koostuu viidestä asianajajasta, jotka ovat asianajajayhteisön jäseniä. Asianajajayhteisön yleiskokous valitsee kolme näistä viidestä asianajajasta, ja oikeusministeri nimittää loput kaksi. **Puola:** Oikeusministeriö valvoo asianajajayhteisöä, järjestää asianajajatutkinnon ja valvoo asianajajien vähimmäispalkkioiden järjestelmää (korkeimman asianajajaneuvoston ei-velvoittavan lausunnon perusteella). **Slovenia:** Kurinpitomenettely tapahtuu yksinomaan asianajajayhteisön sisällä. Ensimmäisen asteen kurinpitolautakunnan päätökseen voi hakea muutosta toisen asteen kurinpitolautakunnalta. Toisen asteen kurinpitolautakunnan päätöksiin ei voi hakea muutosta. Tästä säädetään asianajajalain 65 §:ssä: ”Asianajajayhteisön kurinpitolinten päätökset ovat täytäntöönpanokelpoisia.” **Slovakia:** Ensisijaisesti Slovakian asianajajaliiton riippumaton valvontakomitea voi nostaa kanteen valituksen perusteella. Myös oikeusministeri voi kuitenkin aloittaa kurinpitomenettelyn: jos ”asianajaja on tehnyt teon, jota voidaan pitää

maaliskuuta 2022 pidettyä oikeus- ja sisäasioiden neuvoston istuntoa varten: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6319-2022-INIT/fi/pdf>.

¹³⁴ Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus nro R(2000)21.

¹³⁵ Vuotta 2024 koskevat tiedot on kerätty CCBE:n jäsenten vastauksista kyselylomakkeeseen.

ammattillisena virheenä voimassa olevan lainsäädännön nojalla, valvontakomitean puheenjohtaja tai oikeusministeri (kantajan ominaisuudessa) voi tehdä kyseisen lain mukaisen kurinpitomenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen asianmukaiselle asianajajaliiton hallintoelimelle siinä määräajassa, jota sovellettiin kurinpitomenettelyn aloittamisajankohtana voimassa olleiden säännösten mukaisesti”. **Suomi:** Asianajajaliitto toimii julkisena viranomaisena oikeuskanslerin valvonnassa. Oikeuskanslerilla on asianajajalaissa säädetty valta valvoa asianajajia.

2.3.3. Yhteenveto oikeuslaitoksen riippumattomuudesta

Oikeudellinen riippumattomuus on olennainen osa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettua oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa, ja se on välttämätön edellytys tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 19 artiklan mukaisesti. Se on tehokkaan oikeuslaitoksen perustekijä ja erittäin tärkeää oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämiseksi sekä oikeudenkäyntien oikeudenmukaisuuden sekä kansalaisten ja yritysten oikeusjärjestelmää kohtaan tunteman luottamuksen varmistamiseksi. Tämän vuoksi kansallisten oikeuslaitosten on kaikilta osin noudatettava EU:n oikeudessa vahvistettuja oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskevia vaatimuksia, sellaisina kuin unionin tuomioistuin on niitä tulkinnut, ja otettava asianmukaisesti huomioon oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskevat eurooppalaiset normit. Vuoden 2025 tulostaulussa esitetään suuren yleisön ja yritysten käsitykset oikeuslaitoksen riippumattomuudesta. Tämän vuoden tulostaulussa esitetään myös joitakin uusia indikaattoreita tilanteista, jotka koskevat tuomarin jääviyttä kaikissa jäsenvaltioissa sekä syyttäjänvirastojen päälliköiden nimittämistä ja erottamista.

Rakenteellisista indikaattoreista ei sinänsä voida tehdä päätelmiä näiden elinten riippumattomuudesta, mutta niitä voidaan käyttää tällaisen analyysin lähtökohtana.

- a) Vuoden 2025 tulostaulussa tarkastellaan suurelle yleisölle (Eurobarometri FL554) ja yrityksille (Eurobarometri FL555) suunnattujen kyselytutkimusten perusteella, miten käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on muuttunut.
 - Toisaalta suurelle yleisölle suunnatusta Eurobarometri-tutkimuksesta (kaavio 50) käy ilmi, että tuomioistuinten ja tuomarien riippumattomuuden katsotaan parantuneen tai pysyneen ennallaan 17 jäsenvaltiossa vuoteen 2016 verrattuna, kun taas viidessä jäsenvaltiossa on tältä osin haasteita. Toisaalta suuren yleisön käsitys riippumattomuudesta parani tai pysyi samalla tasolla 21 jäsenvaltiossa ja laski kuudessa jäsenvaltiossa edelliseen vuoteen verrattuna. Kolmessa jäsenvaltiossa riippumattomuuden katsotaan edelleen olevan erityisen heikko.
 - Yrityksille suunnatusta Eurobarometri-tutkimuksesta (kaavio 52) käy ilmi, että tuomioistuinten ja tuomarien riippumattomuuden katsotaan parantuneen tai pysyneen ennallaan 18 jäsenvaltiossa vuoteen 2016 verrattuna, kun taas yhdeksässä jäsenvaltiossa se on heikentynyt. Edellisvuoteen verrattuna riippumattomuus on yritysten käsityksen mukaan parantunut tai pysynyt ennallaan 18 jäsenvaltiossa ja heikentynyt yhdeksässä jäsenvaltiossa. Kolmessa jäsenvaltiossa riippumattomuuden katsotaan edelleen olevan erityisen heikko.
 - Yleisimpänä syynä käsitykseen tuomioistuinten ja tuomareiden vähäisestä riippumattomuudesta mainittiin, että hallitus ja poliitikot sekaantuvat oikeuslaitoksen toimintaan tai painostavat sitä, ja toiseksi yleisimpänä syynä mainittiin taloudellisten tai muiden intressien vaikutus. Molemmat syyt ovat edelleen merkittäviä kolmessa jäsenvaltiossa, joissa riippumattomuutta pidetään heikkona (kaaviot 51 ja 53).

- b) EU:n oikeusalan tulostaulussa on vuodesta 2022 lähtien esitetty Eurobarometri-tutkimuksen tulokset siitä, kuinka tehokkaana yritykset pitävät lainsäädännön ja tuomioistuinten tarjoamaa investointisuojaaja yritysten näkemyksen mukaan perusteettomia päätöksiä tai valtion toimimattomuutta vastaan (kaavio 54). Hallinnollinen menettely, vakaus ja lainsäädäntöprosessin laatu sekä tuomioistuinten toiminnan ja omaisuuden suojelun tehokkuus ovat edelleen sijoitussuojaaja kohtaan tunnetun luottamuksen kannalta keskeisiä ja yhtä merkittäviä tekijöitä (kaavio 55). Viime vuoteen verrattuna luottamus sijoitussuojaajaan parani 13 jäsenvaltiossa.
- c) Kaaviossa 56 esitetään tuomarien jääväämistä koskeva tilanne kaikissa jäsenvaltioissa.
- d) Kaaviossa 57 tarkastellaan syyttäjänvirastojen päälliköiden nimittämistä ja erottamista eli joitakin niistä takeista, jotka liittyvät kansallisten syyttäjäviranomaisten toimintaan EU:ssa.
- e) Kaavio 58 osoittaa, että juristien riippumattomuus on yleensä taattu, ja he voivat vapaasti harjoittaa asiakkaidensa neuvontaan ja edustamiseen liittyviä tehtäviään.

3. MUUT SISÄMARKKINOIDEN KANNALTA MERKITYKSELLISET INDIKAATTORIT

Tuomioistuinten, syyttäviviranomaisten ja muiden EU:n lainsäädännön riippumattoman soveltamisen kannalta tärkeiden lainkäyttöelinten lisäksi useiden muiden viranomaisten tehtävänä on soveltaa EU:n lainsäädäntöä tietyillä osa-alueilla, kuten korruption torjunnan, julkisten hankintojen ja kilpailun osalta. Tämän vuoden tulostaulu sisältää uusia kaavioita, jotka liittyvät sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta keskeisiin elimiin.

Aiempiä vuosina käsiteltyjen aiheiden lisäksi vuoden 2025 tulostaulussa esitetään ensimmäistä kertaa korruption torjunnan kannalta tärkeässä asemassa olevien ylimpien tarkastuselinten toimivaltuuksia ja riippumattomuutta koskevat indikaattorit ja tietoja niiden riippumattomuutta koskevista käsityksistä sekä kansallisten kilpailuviranomaisten ja julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten nimittämiseen ja erottamiseen liittyvistä viranomaisista, jotka ovat sisämarkkinoiden toiminnan kannalta keskeisiä viranomaisia.

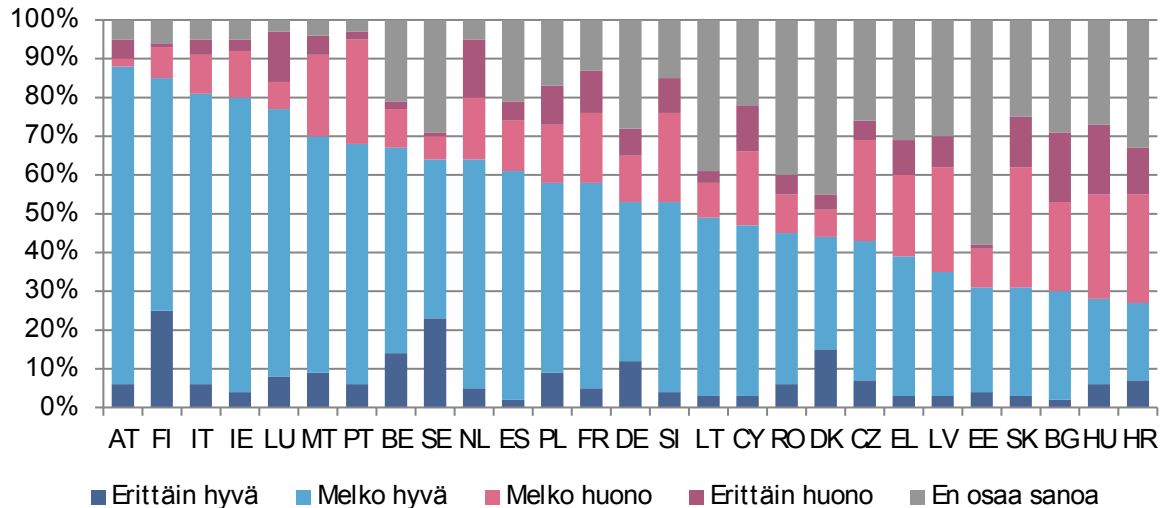
3.1. Sisämarkkinoiden toiminnan kannalta merkitykselliset riippumattomat viranomaiset

Riippumattomat viranomaiset ovat sisämarkkinoiden toiminnan kannalta keskeinen oikeusvaltioperiaatteen tueksi. Tulostaulussa esitetään ensimmäistä kertaa eräitä rakenteellisia seikkoja, jotka liittyvät muutamiin tällaisiin viranomaisiin, eli julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielimiin, kansallisiin kilpailuviranomaisiin ja ylimpiin tarkastuselimiin. Siinä esitetään myös ensimmäistä kertaa käsityksiä julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten ja kansallisten kilpailuviranomaisten riippumattomuudesta.

Kaaviosta 59 ilmenee, millaiseksi yritykset kokevat julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten riippumattomuuden. Nämä elimet on perustettu jäsenvaltioissa muutoksenhakudirektiivien (direktiivi 89/665/ETY ja direktiivi 92/13/ETY, sellaisina kuin ne ovat muutettuina direktiivillä 2007/66/EY, ja direktiivi 2014/23/EU) perusteella. Muutoksenhakudirektiivien mukaan direktiivien 2014/23/EU, 2014/24/EU ja 2014/25/EU soveltamisalaan kuuluvat sopimukset sekä hankintaviranomaisten ja hankintayksiköiden tekemät päätökset voidaan tutkia uudelleen tehokkaasti ja etenkin mahdollisimman nopeasti sillä perusteella, että kyseiset päätökset ovat vastoin unionin oikeutta tai sen voimaan saattamiseksi annettuja kansallisia säännöksiä. Uudelleentarkastelusta vastaava elin voi olla tuomioistuin tai muu kuin oikeudellinen elin. Muut kuin oikeudelliset elimet ovat yleensä muodoltaan riippumattomia hallintoviranomaisia. Näissä tapauksissa

muutoksenhakudirektiiveissä säädetään menettelyyn liittyvistä lisävaatimuksista sekä mahdollisuudesta hakea muutosta tuomioistuimessa.

Kaavio .: Yritysten käsitys julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten riippumattomuudesta* (lähde: Vuoden 2025 eurobarometri¹³⁶)

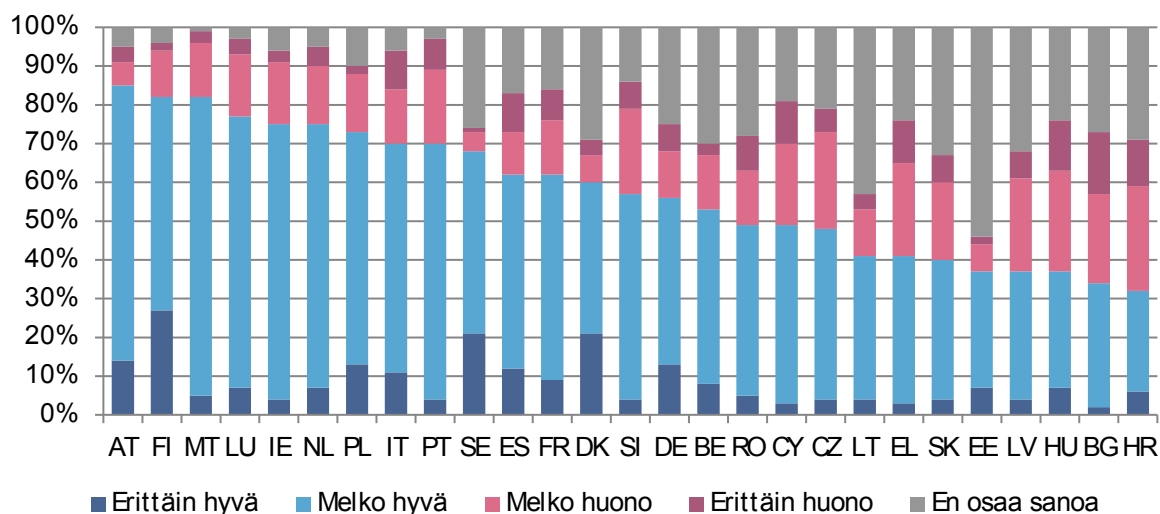

* Jäsenvaltiot on järjestetty ensin niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä riippumattomuus on erittäin hyvä tai melko hyvä (molemmat yhdessä ”hyvä”). Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”-vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä riippumattomuus on melko huono tai erittäin huono (molemmat yhdessä ”huono”). Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”- ja ”huono”-vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä riippumattomuus on erittäin hyvä. Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”-, ”huono”- ja ”erittäin hyvä” - vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä riippumattomuus on erittäin huono.

Kaaviossa 60 esitetään, millainen käsitys yrityksillä on kansallisten kilpailuviranomaisten riippumattomuudesta. Nämä viranomaiset ovat osa hajautettua järjestelmää, joka perustuu komission, jäsenvaltioiden kansallisten kilpailuviranomaisten ja kansallisten tuomioistuinten rinnakkaiseen toimivaltaan valvoa EU:n kilpailusääntöjen noudattamista. Täten ne ovat sisämarkkinoiden toiminnan kannalta keskeisiä viranomaisista.

¹³⁶ Eurobarometri-tutkimus FL555, tehty 13.–29.1.2025: vastaukset kysymykseen, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan omien tietojensa pohjalta julkisten hankintojen arviointielintä, joka arvioi julkisiin hankintoihin liittyviä asioita, ja sitä, miten riippumattomana he pitävät sitä asteikolla ”erittäin hyvä”, ”melko hyvä”, ”melko huono” tai ”erittäin huono”. Ks. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_fi#surveys.

Kaavio .: Yritysten käsitys kansallisten kilpailuviranomaisten riippumattomuudesta*
(lähde: Vuoden 2025 eurobarometri¹³⁷)

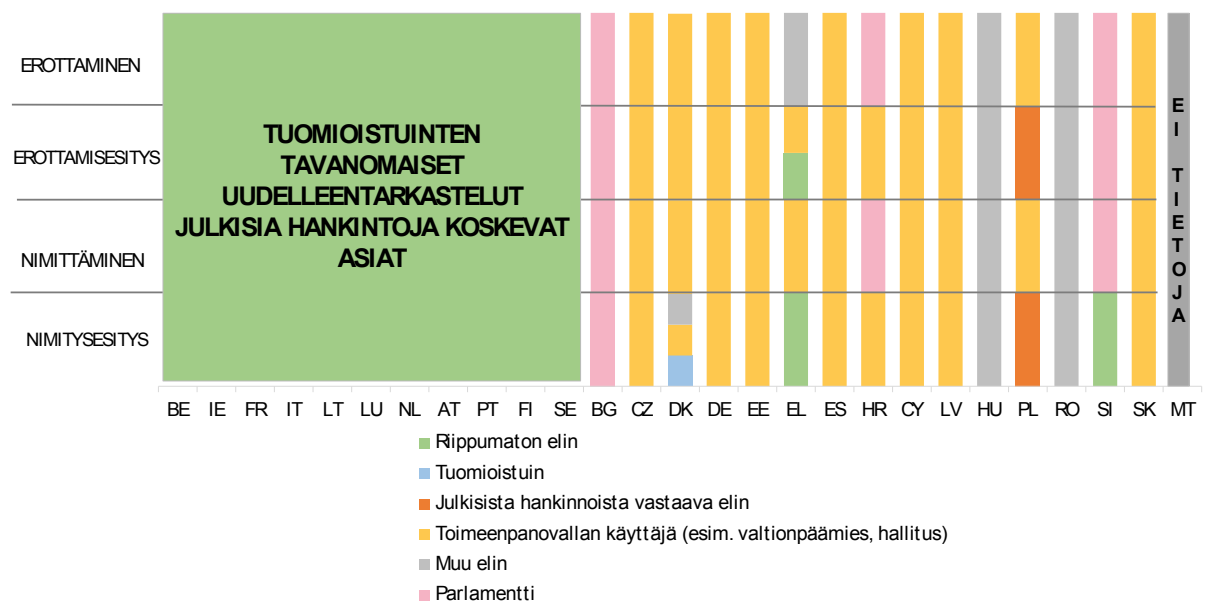

* Jäsenvaltiot on järjestetty ensin niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä riippumattomuus on erittäin hyvä tai melko hyvä (molemmat yhdessä ”hyvä”). Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”-vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä riippumattomuus on melko huono tai erittäin huono (molemmat yhdessä ”huono”). Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”- ja ”huono”-vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä riippumattomuus on erittäin hyvä. Jos joissakin jäsenvaltioissa ”hyvä”-, ”huono”- ja ”erittäin hyvä” -vastausten osuus on sama, jäsenvaltiot on järjestetty niiden vastaajien prosenttiosuuden mukaan, joiden mielestä riippumattomuus on erittäin huono.

Kaaviossa 61 esitetään viranomaiset, jotka osallistuvat julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten nimittämis- ja irtisanomismenettelyihin. Kaaviosta ilmenevät menettelyt, jotka koskevat joko julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten jäseniä (silloin kun nämä eivät ole oikeusviranomaisia tai eivät edusta tavanomaista oikeuslaitosta ja tekevät päätöksiä lautakunnissa) tai heidän päälliköitään, kun elimet koostuvat virkamiehistä.

¹³⁷ Eurobarometri-tutkimus FL555, tehty 13.–29.1.2025: vastaukset kysymykseen, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan omien tietojensa pohjalta kansallista kilpailuviranomaista, joka tekee päätöksiä kilpailuun liittyvissä asioissa, ja sitä, miten riippumattomana he pitävät sitä asteikolla ”erittäin hyvä”, ”melko hyvä”, ”melko huono” tai ”erittäin huono”. Ks. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_fi#surveys.

Kaavio .: Julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielimet: nimittäminen ja erottaminen* (lähde: Euroopan komissio ja julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten verkosto)

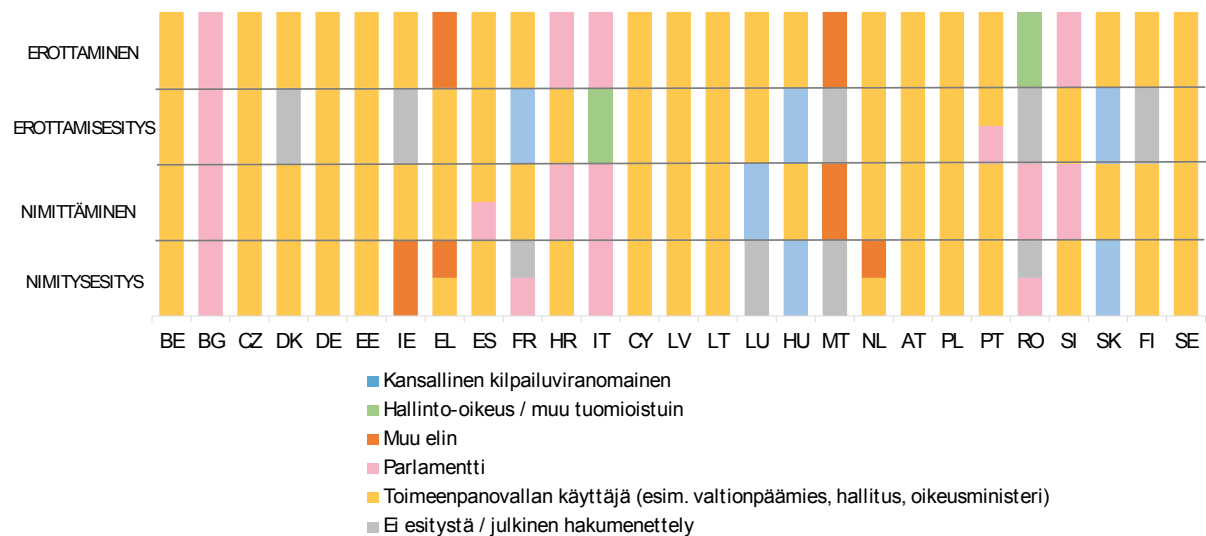

* Kaaviosta ilmenevät seuraavien elinten nimittämis- ja erottamismenettelyt: **Bulgaria:** Jokainen parlamentissa edustettuna oleva poliittinen puolue esittää julkisen menettelyn jälkeen omia ehdokkaitaan kilpailunsuojakomission jäseniksi ja puheenjohtajaksi, minkä jälkeen parlamentti valitsee heidät tiettyjen päätösvaltaisuutta koskevien kriteerien mukaan. Kilpailunsuojalain mukaan parlamentti päättää puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jäsenten toimivallan ennen toimikautensa päättymistä laissa vahvistetuista erityisistä syistä. **Tšekki:** Kaaviosta ilmenee julkisia hankintoja käsittelevän varapuheenjohtajan tilanne. Julkisten hankintojen arviointielin koostuu kahdesta asteesta. Ensimmäisen asteen päätökset allekirjoittaa julkisia hankintoja käsittelevä varapuheenjohtaja, ja kilpailunsuojaviraston puheenjohtajan edustama toinen aste voi tarkastella niitä uudelleen. Kilpailunsuojaviraston puheenjohtaja nimittää ja erottaa julkisia hankintoja käsittelevän varapuheenjohtajan. Tasavallan presidentti nimittää ja erottaa puheenjohtajan hallituksen esityksestä. **Tanska:** Kaaviossa esitetään puheenjohtajiston jäsenten (10 tuomaria) ja arviointielimen päällikön sekä 20 asiantuntijan tilanne. Kaikki jäsenet nimittää teollisuus-, elinkeino- ja talousministeri. Puheenjohtajiston jäseniä ehdottaa sen tuomioistuimen puheenjohtaja, josta tuomarit tulevat. Tuomioistuimen puheenjohtajan ehdotusta noudatetaan aina. Asiantuntijoita ehdottavat osittain ministeriöt ja muut valtion elimet, osittain tietyt laissa nimetyt yhdistykset ja organisaatiot. Tanskan teollisuus-, elinkeino- ja talousministeri voi erottaa valituslautakunnan jäsenet ja päällikön. Valituslautakunnan jäsenen tai päällikön erottaminen ei edellytä esitystä ministerille. **Saksa:** Kaaviossa esitetään julkisia hankintoja käsittelevien tuomioistuinten (liittovaltiotasolla liittovaltion kartelliviraston (Bundeskartellamt) erikoistunut osasto ja osavaltion tasolla julkisia hankintoja käsittelevä tuomioistuin (Vergabekammern)) jäsenten tilanne nimittämisen ja erottamisen suhteen. Ensimmäisen oikeusasteen muutoksenhakuelimen päällikön nimittämisestä vastaa se viranomainen, johon elin kuuluu (osavaltiotasolla saattaa olla tästä poikkeavia sääntöjä). Tuomioistuimen jäsenet nimitetään lain mukaan viiden vuoden toimikaudeksi. He tekevät päätöksiä itsenäisesti, ja heitä sitoo ainoastaan laki. Ks. GWB:n (Saksan kilpailulaki) 157 §:n 4 momentti. Saksan julkisia hankintoja koskevassa lainsäädännössä ei ole erityistä sääntelyä erottamisesta. Todennäköisesti ainoastaan yleiset virkamiehiä koskevat määräykset ("Beamtenrecht") antavat hallintoelimen päällikölle mahdollisuuden erottaa julkisia hankintoja käsittelevän tuomioistuimen virkamiehen poikkeustapauksissa, esimerkiksi vakavien väärinkäytösten tai pitkäaikaisen sairauden vuoksi. Hallintoelimen päällikkö voi kuitenkin siirtää jäseniä toisiin tehtäviin organisaation sisäisellä päätöksellä. **Viro:** Kaaviossa esitetään julkisten hankintojen arviointilautakunnan johtajan ja jäsenten tilanne. Hallitus nimittää/erottaa nämä valtiovarainministeriön esityksestä. **Kreikka:** Kaaviossa esitetään Kreikan julkisten hankintojen keskusviranomaisen jäsenten tilanne. Henkilöstön ylin valintalautakunta (ASEP, rippumaton hallintoviranomainen) valitsee ehdokkaat jäsenten tehtäviin avoimen hakumenettelyn jälkeen menettelyn L. 4765/2021 (A`6) mukaisesti. Jäsenet nimitetään oikeusministerin päätöksellä. Keskusviranomaisen jäsenten kurinpitomenettely käynnistetään viranomaisen puheenjohtajan suosituksesta. Menettelyn käynnistää oikeusministeri. Tällöin perustetaan kurinpitoneuvosto, johon kuuluvat korkeimman hallinto-oikeuden varapuheenjohtaja, korkeimman oikeuden (Areios Pagos) varapuheenjohtaja ja tilintarkastustuomioistuimen varapuheenjohtaja. Oikeusministeri ehdottaa ensimmäisen oikeusasteen arviointielimen päällikköä

(puheenjohtajaa), ja hänet nimitetään ministerineuvoston säädöksellä, jonka neuvosto antaa parlamentin toimielimiä ja avoimuutta käsittelevän pysyvän erityisvaliokunnan lausunnon jälkeen. Keskusviranomaisen jäsenten erottamisen osalta kurinpitomenettely käynnistetään viranomaisen puheenjohtajan suosituksesta. Menettelyn käynnistää oikeusministeri. Tällöin perustetaan kurinpitoneuvosto, johon kuuluvat korkeimman hallinto-oikeuden varapuheenjohtaja, korkeimman oikeuden varapuheenjohtaja ja tilintarkastustuomioistuimen varapuheenjohtaja. **Espanja:** Hallitus (ministerineuvosto) päättää nimityksestä valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön yhteisen esityksen perusteella. TACRC:n päällikköä ei eroteta, koska hänet nimitetään kuuden vuoden toimikaudelle. Laissa vahvistetaan kuitenkin luettelo syistä, joiden vuoksi toimikausi voidaan päättää. **Kypros:** Kaaviossa esitetään tarjousten arviointiviranomaisen päällikön ja jäsenten tilanne. Nimityksessä esittävänä viranomaisena toimii valtiovarainministeriö ja nimittävänä viranomaisena ministerineuvosto. Erottamistapauksissa ministerineuvosto on sekä esittävä että erottava viranomaisena. **Latvia:** Hankintoja valvova toimisto on suoraan valtiovarainministeriön valvonnassa toimiva valtion laitos. Muutoksenhakumenettelyihin liittyviä päätöksiä tekee valituksia käsittelevä tutkintalautakunta, jossa on kolme jäsentä ja jonka toimisto asettaa tehtävään kutakin asiaa varten erikseen. Tutkintalautakunnat perustetaan hankintoja valvovan toimiston päällikön määräyksestä. Lautakunnan jäsenet ovat virkamiehiä (esimerkiksi hankintoja valvovan toimiston päällikkö). Ehdokasta tehtävään esittää toimiston päällikön asettama ehdokkaiden arviointilautakunta. Hankintoja valvovan toimiston päällikkö nimittää jäsenet tehtäviinsä. Hankintoja valvovan toimiston päällikkö myös erottaa jäsenet. **Unkari:** Kaaviosta ilmenee julkisten hankintojen välimiesoikeuden puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tilanne. Julkisista hankinnoista vastaavassa virastossa toimiva neuvosto nimittää ja/tai erottaa julkisten hankintojen välimiesoikeuden puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Julkinen hankinnoista vastaava virasto on keskeinen talousarvioelin, joka toimii valtion itsenäisenä hallintoelimenä parlamentin alaisuudessa. Neuvoston jäsenistä säädetään julkisista hankinnoista vuonna 2015 annetun lain CXLIII 183 §:n b alakohdassa. **Puola:** Ensimmäisen oikeusasteen arviointielimen päällikön, kansallisen muutoksenhakujaoston puheenjohtajan, nimittää kolmen vuoden toimikaudeksi taloudesta vastaava ministeri julkisia hankintoja käsittelevän toimiston puheenjohtajan pyynnöstä. Taloudesta vastaava ministeri voi myös erottaa kansallisen muutoksenhakujaoston puheenjohtajan julkisia hankintoja käsittelevän toimiston puheenjohtajan pyynnöstä. **Romania:** neuvoston jäsenten täysistunto valitsee tai erottaa ensimmäisen oikeusasteen arviointielimen, kansallisen valituksia käsittelevän lautakunnan, päällikön. **Slovenia:** Kaaviossa esitetään sekä paneelin jäsenten että julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen uudelleentarkastelusta vastaavan kansallisen arviointilautakunnan päällikön tilanne. Ehdokkaiden soveltuvuutta arvioiva tuomarineuvoston lautakunta haastattelee ehdokkaita ja antaa nimittämistä varten perustellun lausunnon ZPVPJN-lain 61 artiklan b alakohdassa tarkoitettujen erityisedellytysten täytymisestä ja ehdokkaiden soveltuvuudesta. Valtuuksista ja vaaleista vastaava parlamentin valiokunta valitsee äänestämällä ehdokkaat, jotka täyttävät kaikki ehdot, minkä jälkeen parlamentti nimittää kansallisen arviointilautakunnan puheenjohtajan. Erottamista varten valtuuksista ja vaaleista vastaava parlamentin valiokunta lähettää lautakunnalle esityksen erottamisesta, minkä jälkeen parlamentti erottaa puheenjohtajan. **Slovakia:** Kaaviossa esitetään julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielimen, julkisista hankinnoista vastaavan viraston, varapuheenjohtajan tilanne. Julkisten hankintojen uudelleentarkastelun suorittaa julkisista hankinnoista vastaavan viraston uudelleentarkastelujaosto, jota johtaa varapuheenjohtaja. Hänen nimittämistään esittää valtioneuvoston kanslian päällikkö ja nimittämisen suorittaa hallitus. Hallitus voi erottaa julkisista hankinnoista vastaavan viraston toisen varapuheenjohtajan, strategisesta asialistasta vastaavan varapuheenjohtajan, valtioneuvoston kanslian päällikön esityksestä. **Kroatia:** Kaaviossa esitetään sekä paneelin jäsenten että julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielimen, valtiollisen julkisten hankintamenettelyjen valvontakomitean, päällikön tilanne. Hallitus esittää heidän nimittämistään tai erottamistaan, minkä jälkeen parlamentti nimittää tai erottaa heidät.

Kaaviossa 62 esitetään viranomaiset, jotka osallistuvat kansallisten kilpailuviranomaisten jäsenten nimittämisen- ja irtisanomismenettelyihin.

Kaavio .: Kansalliset kilpailuviranomaiset: nimittäminen ja erottaminen* (lähde: Euroopan komissio ja kansallisten kilpailuviranomaisten verkosto)

* **Belgia:** Esittämisestä ja nimittämisestä vastaa talousministeri. Ministeri nimittää jäsenten valintakomitean. Erottamista voi esittää talousministeri, erottamisesta vastaa valtionpäämies (kuningas). **Tšekki:** Kaaviossa esitetään viraston puheenjohtajan tilanne. Hallitus esittää viraston puheenjohtajan nimittämistä, nimittämisestä vastaa tasavallan presidentti. Hallitus esittää viraston puheenjohtajan erottamista, erottamisesta vastaa tasavallan presidentti. Viraston puheenjohtajaa edustaa kolme varapuheenjohtajaa, jotka viraston puheenjohtaja nimittää ja erottaa omasta ehdotuksestaan. **Tanska:** Teollisuus-, elinkeino- ja talousministeriö tekee esityksen, hallitus nimittää. Erottamisen esittämisestä vastaavaa viranomaista ei ole. Hallitus erottaa. **Saksa:** Bundeskartellamtin päätöksentekoaikoina toimivat päätöksentekoaikoina. Päätöksentekoaikojen päätöksiä tekevät jaoston jäsenet (puheenjohtaja ja kaksi avustavaa jäsentä). Heidät nimitetään virkamieheksi eliniäksi, ja heillä on oltava pätevyys toimia tuomareina tai korkeina virkamiehinä. Viranomainen esittää asioiden käsittelijöitä jaoston jäseniksi, ja heidät nimittää liittovaltion talous- ja energiainisteriö. Päätöksentekoaikojen jäsenen erottamisesta tehtävästään ei ole säädetty erikseen. Liittovaltion talous- ja energiainisteriön määräyksestä tapahtuva erottaminen on mahdollista vain virkamiehiä koskevien yleisten säännösten mukaisesti. Viranomainen voi siirtää jaoston jäseniä jaostosta mihin tahansa muuhun yksikkönsä. **Irlanti:** Yritys-, kauppa- ja työllisyysministeri nimittää puheenjohtajan ja lautakunnan jäsenet, joita on kahdesta neljään, julkisista nimityksistä vastaavan yksikön esityksestä. Yritys-, kauppa- ja työllisyysministeri voi erottaa puheenjohtajan ja lautakunnan jäsenet. **Viro:** oikeusministeri nimittää Viron kilpailuviranomaisen pääjohtajan ja voi vapauttaa tämän tehtävistään oikeusministeriön pääsihteerin esityksestä. **Kreikka:** Kreikan kilpailuviranomaisen johtokunnassa, viranomaisen päätöksentekoaikoina, on kymmenen jäsentä, joihin kuuluvat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, kuusi raportoijaa ja kaksi vakituista jäsentä varajäsenineen. Kilpailuviranomaisen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valitaan kehitysministerin esityksestä ministerineuvoston päätöksellä, jonka antamista edeltää parlamentin toimitelmät ja avoimuutta käsittelevän valiokunnan antama suostumus. Kehitysministeri valitsee raportoijat ja kaksi johtokunnan vakituista ja varajäsentä parlamentin toimitelmät ja avoimuutta käsittelevän valiokunnan suostumuksella. Valinta perustuu valintakomitean avoimen kilpailun perusteella laatimaan ehdokasluetteloon, johon sisältyvät ehdokkaiden henkilökohtaiset asiakirjat ja haastattelut. Kilpailuviranomaisen johtokunnan vakituiset ja varajäsenet sekä raportoijat nimitetään kehitys- ja investointiministerin päätöksellä, joka julkaistaan hallituksen virallisessa lehdessä. Viisijäseniseen valintakomiteaan kuuluvat a) puheenjohtajana korkeimman hallintotuomioistuimen puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja tai valtioneuvoston puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja, b) henkilöstön ylimmän valintalautakunnan (ASEP) puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja, c) arvalla valittu kilpailuviranomaisen entinen puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja, d) kehitysministerin nimittämä kilpailulainsäädäntöön erikoistunut yliopiston tiedekunnan jäsen ja e) kehitysministerin nimittämä kilpailulautouteen erikoistunut yliopiston tiedekunnan jäsen. Ministerineuvosto voi käynnistää kilpailuviranomaisen puheenjohtajan ja jäsenten osalta kurinpitomenettelyn kurinpitoneuvostossa kehitys- ja investointiministerin esityksestä. Kurinpitoneuvostossa on kaksi (2) korkeimman hallintotuomioistuimen jäsentä, yksi (1) korkeimman oikeuden tuomari ja kaksi (2) kilpailu-, kauppa-, rikos- tai julkisoikeuteen tai taloustieteeseen erikoistunutta yliopiston aktiivista tai emeritusprofessoria. Kurinpitoneuvoston toimikausi on viisi vuotta. **Espanja:** Talous- ja kilpailukykyministeriö esittää CNMC:hen 10 johtokunnan jäsentä, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja mukaan lukien. Hallitus nimittää heidät. Parlamentti voi vastustaa esitettyjen ehdokkaiden nimittämistä absoluuttisella enemmistöllä (50 prosenttia)

+ 1). Hallitus esittää johtokunnan jäsenten erottamista ja erottaa heidät. **Ranska:** Tasavallan presidentti nimittää kaikki neljä kansallisen kilpailuviranomaisen hallituksen varapuheenjohtajaa (pysyvät jäsenet) sekä 12 vaihtuvaa jäsentä ja kaksi asiantuntijajäsentä, joiden tehtävät liittyvät kansallisen kilpailuviranomaisen säänneltyjä oikeudellisia ammatteja koskevista asioista tekemiin päätöksiin. Kansallisen kilpailuviranomaisen hallitus esittää hallituksen jäsenen erottamista, minkä seurauksena tasavallan presidentti erottaa hänet. **Kroatia:** Hallitus esittää kansallisen kilpailuviranomaisen jäseniä, parlamentti nimittää heidät. Hallitus esittää kansallisen kilpailuviranomaisen jäsenten erottamista, parlamentti erottaa heidät. **Italia:** Parlamentin ja senaatin puheenjohtajat nimittävät kilpailuviranomaisen hallituksen puheenjohtajan ja jäsenet. Parlamentin puheenjohtajat tekevät lopullisen päätöksen erottamisesta sen jälkeen, kun tuomari on antanut lopullisen päätöksen kiellosta toimia julkisissa viroissa. **Kypros:** Energia-, kauppa- ja teollisuusministeri esittää, hallitus (ministerineuvosto) nimittää. Hallitus (ministerineuvosto) esittää erottamista ja erottaa. **Latvia:** Talousministeriö esittää kilpailuneuvoston puheenjohtajaa ja neljää valtuuston jäsentä, ministerikabinetti nimittää heidät. Talousministeriö esittää erottamista, ministerikabinetin asettama komitea erottaa. **Liettua:** Pääministeri esittää Liettuan kilpailuneuvoston päätöksentekokoelimen jäseniä, presidentti nimittää. Pääministeri esittää Liettuan kilpailuneuvoston päätöksentekokoelimen jäsenten erottamista, presidentti erottaa. **Luxemburg:** Kilpailuviranomaisen puheenjohtaja nimittää julkisen hakumenettelyn perusteella. Hallitus esittää erottamista, valtionpäämies (suurherttua) erottaa. **Unkari:** Unkarin kilpailuviranomaisen puheenjohtaja esittää jäseniä kilpailuneuvostoon, joka toimii Unkarin kilpailuviranomaisessa erillisen päätöksentekofoorumin tavoin. Unkarin presidentti nimittää heidät. Unkarin kilpailuviranomaisen puheenjohtaja esittää kilpailuneuvoston jäsenten erottamista, Unkarin presidentti erottaa. **Malta:** Järjestetään julkinen hakumenettely. Maltaan kilpailu- ja kuluttaja-asiaain viranomaisen johtokunta nimittää kilpailuviraston (kansallisen kilpailuasioita käsittelevän hallintoviranomaisen) pääjohtajan kuultuaan ensin kilpailuasioista vastaavaa ministeriä. Maltaan kilpailu- ja kuluttajaviraston johtokunta erottaa pääjohtajan. **Alankomaat:** Valintalautakunta, jossa on kansallisen kilpailuviranomaisen (ACM) hallituksen jäsen, ministeriössä kansallisesta kilpailuviranomaisesta vastaavan politiikan osaston johtaja, kilpailuviranomaisen johtaja, pyydettyä ulkopuolinen jäsen ja Alankomaiden julkishallinnon ylemmän tason (ABD) konsultti, tekee talousministerille esityksen puheenjohtajasta ja kahdesta muusta kilpailuviranomaisen johtokunnan jäsenestä. Talousministeri vie sitten esityksen eteenpäin. Ministerineuvosto nimittää heidät. Talousministeriö esittää erottamista ja erottaa jäsenet. **Itävalta:** Hallitus ehdottaa liittovaltion kilpailuviranomaisen pääjohtajaa, presidentti nimittää tämän. Hallitus ehdottaa liittovaltion kilpailuviranomaisen pääjohtajan erottamista, presidentti erottaa tämän. **Puola:** Pääministeri ehdottaa kansallisen kilpailuviranomaisen jäseniä ja nimittää heidät. Pääministeri ehdottaa kansallisen kilpailuviranomaisen jäsenten erottamista ja erottaa heidät. **Portugali:** Talousministeriö ehdottaa kansallisen kilpailuviranomaisen päätöksentekokoelimen jäseniä. Parlamentti antaa heistä perustellun lausunnon, ja hallitus nimittää heidät. Parlamentti tai ministerineuvosto ehdottaa jäsenten erottamista, ministerineuvosto erottaa. **Romania:** Kilpailuneuvoston yhdeksää täysistunnon jäsenpaikkaa varten on avoin hakumenettely. Edustajainhuoneen puhemiehistö, senaatti sekä edustajainhuoneen oikeus- ja talousvaliokunnat esittävät ehdokkaita. Edustajainhuone ja senaatti valitsevat ja nimittävät jäsenet. Jäsenten erottaminen tapahtuu oikeudellisesti, kun korkein oikeus antaa päätöksen rikkomuksesta. **Slovenia:** Hallitus ja talousministeriö esittävät kansallisen kilpailuviranomaisen jäseniä, parlamentti valitsee heidät. Hallitus esittää jäsenten erottamista, parlamentti erottaa heidät. **Slovakia:** Monopoliin vastaisen viraston päätöksenteko koostuu kahdesta asteesta, virastosta ja monopoliin vastaisen viraston neuvostosta. Ensimmäisessä asteessa päätöksen tekee viraston asianomainen osasto. Toisessa asteessa monopoliin vastaisen viraston neuvosto päättää valituksista ja tarkastelee viraston päätöksiä uudelleen. Kaaviossa esitetään monopoliin vastaisen viraston johtokunnan tilanne. Viraston puheenjohtaja esittää jäseniä viraston neuvostoon, jossa on viraston puheenjohtaja ja kuusi neuvoston jäsentä. Hallitus nimittää heidät. Viraston puheenjohtaja ehdottaa jäsenen erottamista, hallitus erottaa hänet. Tasavallan presidentti nimittää ja erottaa neuvoston puheenjohtajan. **Suomi:** Työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa sekä kilpailu- ja kuluttajaviraston pääjohtajaa että kilpailuosaston johtajaa, ja hallitus nimittää heidät. Hallitus erottaa johtajat. **Ruotsi:** Hallitus ehdottaa kansallisen kilpailuviranomaisen pääjohtajaa ja nimittää tämän. Hallitus ehdottaa pääjohtajan erottamista, ja erottamisesta päättää hallituksen kurinpitolautakunta.

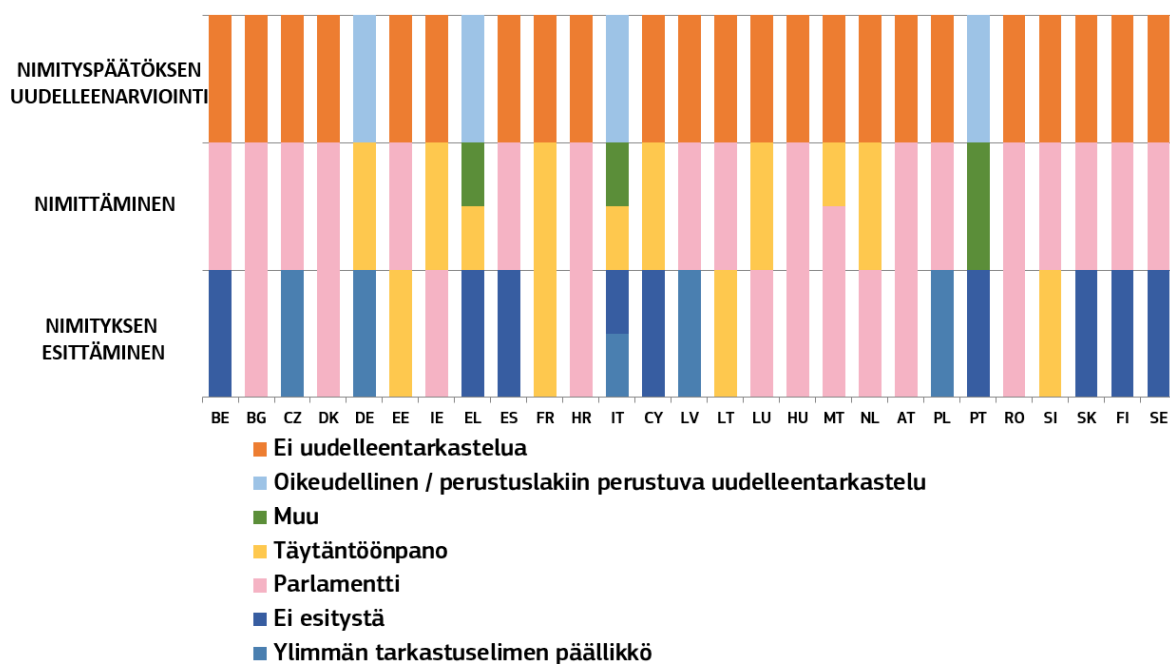
Ylimmät tarkastuselimet ovat julkista valvontaa harjoittavia elimiä, jotka tarkastavat julkisten varojen käyttöä. Niiden päätehtävänä on selvittää, käytetäänkö julkisia varoja taloudellisesti, vaikuttavasti ja tehokkaasti voimassa olevien sääntöjen ja määräysten mukaisesti. Tehokas tarkastustoiminta auttaa lisäämään lahjomattomuutta julkisessa taloudessa ja torjumaan korruptiota. Sen avulla havaitaan varojen laitton käyttö ja korruptio ja saadaan tekijät oikeuden eteen. Ylimmät tarkastuselimet edustavat myös kansallisen hallintojärjestelmän osien keskinäistä valvontaa, jolla turvataan oikeusvaltioperiaatetta. EU:n ylimpien tarkastuselinten

ja Euroopan tilintarkastustuomioistuimen välinen yhteistyö tapahtuu pääasiassa yhteyskomitean puitteissa.¹³⁸

Ylimpien tarkastuselinten organisaatio vaihtelee EU:ssa, eikä yhtä yhtenäistä kaikissa jäsenvaltioissa käytössä olevaa organisaatiomallia ole. Ylimmät tarkastuselimet voidaan jakaa kahteen tyyppiin: elimiin, jotka ovat oikeusviranomaisia¹³⁹, ja elimiin, jotka eivät ole oikeusviranomaisia. Ylimpiä tarkastuselimiä johtaa joko yksi henkilö¹⁴⁰ tai kollegiaalinen elin.¹⁴¹ Ylimpien tarkastuselinten on oltava toiminnallisesti ja taloudellisesti riippumattomia. Ylimpien tarkastuselinten riippumattomuutta koskevat kansainväliset normit osoittavat, että ylimmän tarkastuselimen johtajan ja kollegiaalisen elimen jäsenten nimittämisessä, uudelleennimittämisessä ja erottamisessa on noudatettava menettelyä, jolla varmistetaan riippumattomuus toimeenpanovallasta.¹⁴²

Kaavioissa 63 ja 64 esitetään ylimmän tarkastuselimen johtajan tai sen jäsenten nimittämiseen ja erottamiseen osallistuvat viranomaiset jaoteltuna sen mukaan, onko ylin tarkastuselin yhden henkilön vai kollegiaalisen elimen johtama.

Kaavio .: Ylimmät tarkastuselimet: nimittäminen* (lähde: Euroopan komissio ja ylimpien tarkastuselinten yhteyskomitea)

* **Belgia:** Kollegiaalinen elin – tilintarkastustuomioistuimen jäsenet ovat tuomareita. Heidät valitsee tilintarkastustuomioistuimeen edustajainhuone. **Bulgaria:** Kollegiaalinen elin – varapuheenjohtajat ja tarkastusviraston jäsenet valitsee parlamentti tarkastusviraston puheenjohtajan esityksestä. Parlamentti valitsee puheenjohtajan. **Tšekki:** Kollegiaalinen elin – edustajainhuone valitsee 15 jäsentä ylimmän tarkastuselimen puheenjohtajan esityksen perusteella. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan nimittää tasavallan presidentti edustajainhuoneen esityksen perusteella. **Tanska:** Tanskan parlamentin puhemies nimittää tarkastusviraston

¹³⁸ Yhteyskomitean rakenne koostuu itse komiteasta, jossa on EU:n ylimpien tarkastuselinten ja tilintarkastustuomioistuimen johtajia, yhteyshenkilöistä, joilla on aktiivinen ammatillisten yhteyksien verkosto eri puolilla Eurooppaa, sekä erityisesti tarkastuksia käsittelevistä työryhmistä ja verkostoista.

¹³⁹ Belgia, Espanja, Italia, Kreikka, Portugali ja Ranska.

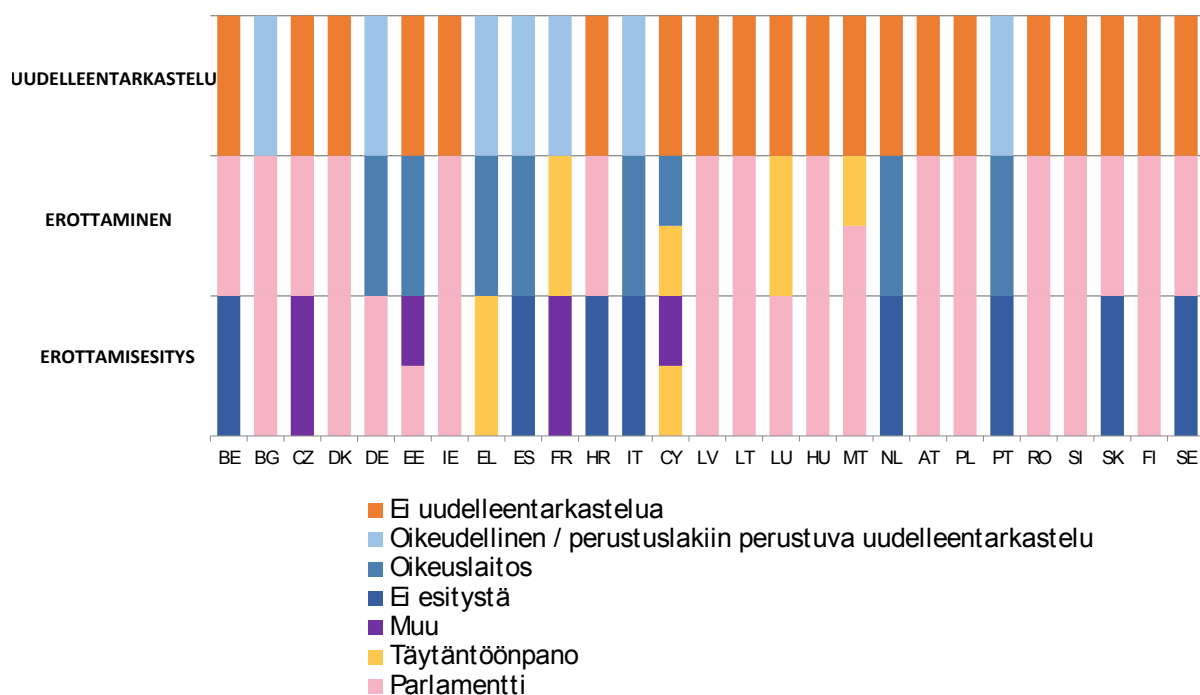
¹⁴⁰ Irlanti, Itävalta, Kroatia, Kypros, Liettua, Malta, Ruotsi, Slovakia, Suomi, Tanska, Unkari, Viro.

¹⁴¹ Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Kreikka, Latvia, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Saksa, Slovenia, Tšekki.

¹⁴² INTOSAI, 2019, Meksikon julistus ylimpien tilintarkastuselinten riippumattomuudesta, periaate 2.

pääjohtajan parlamentin julkisen talouden valiokunnan suosituksesta ja parlamentin työjärjestysvaliokunnan hyväksymisen perusteella. **Saksa:** Saksan liittotasavallan presidentti nimittää ylimmän tarkastuselimen jäsenet ylimmän tarkastuselimen puheenjohtajan esityksestä. Puheenjohtajan valitsevat parlamentin kaksi kamaria liittovaltion hallinnon esityksestä, ja hänet nimittää Saksan liittotasavallan presidentti. **Viro:** Esitys: tasavallan presidentti (Virossa katsotaan, ettei tasavallan presidentti edusta toimeenpanovaltaa). Päätös: Parlamentti. **Irlanti:** Irlannin presidentti nimittää ylitarkastajan (Comptroller and Auditor General) parlamentin esityksen perusteella. **Kreikka:** Kollegiaalinen elin – tilintarkastustuomioistuin on korkein varainhoitoa käsittelevä tuomioistuin. Sen jäsenet ovat tuomareita, jotka nimitetään ylimmän tuomarineuvoston päätökseen perustuvalla presidentin asetuksella. Sen puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat nimitetään presidentin asetuksella ministerineuvoston esityksestä sen jälkeen kun parlamentti ja tuomioistuimen täysistunto ovat antaneet esityksestä ei-sitovat lausuntonsa. Puheenjohtajan/varapuheenjohtajien nimittämistä koskevia päätöksiä ei tarkastella uudelleen. **Espanja:** Kollegiaalinen elin – neuvokset ovat tuomareita, jotka Espanjan parlamentti nimittää (kongressi heistä kuusi ja senaatti kuusi). Espanjan kuningas nimittää tilintarkastustuomioistuimen puheenjohtajan tilintarkastustuomioistuimen neuvosten keskuudesta tilintarkastustuomioistuimen täysistunnon esityksen perusteella. **Ranska:** kollegiaalinen elin – ylin puheenjohtaja ja jaostojen puheenjohtajat ovat tuomareita, jotka nimitetään tasavallan presidentin asetuksella, jonka ministerineuvosto antaa. **Kroatia:** pääjohtajan nimittää parlamentti valinnoista ja nimityksistä vastaavan komitean esityksen pohjalta sekä talousasioista ja valtion talousarviosta vastaavan komitean antaman lausunnon perusteella. **Italia:** Kollegiaalinen elin. Tilintarkastustuomioistuimella on keskus- ja aluetoimistoja. Sen jäsenet ovat tuomareita, jotka rekrytoidaan avoimen kilpailun kautta. Hallituksella on valtuudet nimittää tilintarkastustuomioistuimen kiintiön mukainen määrä tuomareita kuultuaan tilintarkastustuomioistuimen puheenjohtajaa. Tilintarkastustuomioistuimen puheenjohtaja nimitetään tasavallan presidentin asetuksella ministerineuvoston esityksestä. Ministerineuvoston on kuultava asiassa tilintarkastustuomioistuimen puheenjohtajaneuvostoa. **Kypros:** Tasavallan presidentti nimittää pääjohtajan ja varapääjohtajan. Nimitysmenettelyyn ei osallistu muita elimiä. **Latvia:** Kollegiaalinen elin. Ylimmän tarkastuselimen jäsenet nimittää parlamentti tarkastuselimen pääjohtajan suosituksesta. Pääjohtajan nimittää parlamentti. **Liettua:** Esitys: tasavallan presidentti. Nimitäminen: Parlamentti. **Luxemburg:** Kollegiaalinen elin. Ylimmän tarkastuselimen puheenjohtajan ja jäsenet nimittää suurherttua parlamentin esityksestä. Parlamentti laatii luettelon ehdokkaista. **Unkari:** valtionalouden tarkastusviraston pääjohtaja valitaan kansalliskokouksen jäsenten kahden kolmasosan enemmistöllä tarkastusvirastoa koskevia asioita käsittelevän parlamentin pysyvän valiokunnan esityksen perusteella. **Malta:** Pääjohtaja on edustajainhuoneen virkamies. Hänet nimitetään tasavallan presidentin päätöksellä, jolla pannaan täytäntöön edustajainhuoneen (kahden kolmasosan enemmistöllä annettu) päätöslauselma. Presidentillä ei ole tässä asiassa harkintavaltaa. **Alankomaat:** Kollegiaalinen elin. Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet nimitetään kuninkaallisella asetuksella parlamentin alahuoneen laatiman kolmen henkilön luettelon perusteella. Tuomioistuimen puheenjohtajan nimittää valtionpäämies sen jäsenten keskuudesta hallituksen suosituksen perusteella. **Itävalta:** Itävallan tilintarkastustuomioistuimen puheenjohtaja valitaan parlamentin kahden kolmasosan enemmistöllä sen pääkomitean esityksestä. **Puola:** Kollegiaalinen elin. Sejm (parlamentin alahuoneen) puhemies nimittää jäsenet ylimmän tarkastuselimen puheenjohtajan pyynnöstä. Sejm nimittää puheenjohtajan senaatin suostumuksella Sejm puhemiehen tai vähintään 35 Sejm jäsenen muodostaman ryhmän esityksestä. **Portugali:** Kollegiaalinen elin. Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet ovat tuomareita, jotka rekrytoidaan julkisen kilpailun kautta. Tasavallan presidentti nimittää puheenjohtajan hallituksen esityksen perusteella. **Romania:** Kollegiaalinen elin. Lainsäätäjät antaa esityksen tilintarkastustuomioistuimen jäsenistä ja puheenjohtajasta ja nimittää heidät. **Slovenia:** Kollegiaalinen elin. Sen jäsenet ovat puhemies ja kaksi varapuhemiasta, jotka parlamentti nimittää absoluuttisella enemmistöllä tasavallan presidentin esityksestä. **Slovakia:** ylimmän tarkastuselimen johtajan valitsee parlamentti. **Suomi:** Valtionalouden tarkastusviraston pääjohtajan valitsee eduskunta. **Ruotsi:** Valtiopäivät valitsee ja nimittää valtionalouden tarkastusviraston pääjohtajan ja varapääjohtajan.

Kaavio .: Ylimmät tarkastuselimet: erottaminen* (lähde: Euroopan komissio ja ylimpien tarkastuselinten yhteyskomitea)

* **Tšekki:** Edustajainhuone voi erottaa ylimmän tarkastuselimen jäsenet sen jälkeen, kun ylimmän tarkastuselimen kurinpitajaosto on päättänyt esittää erottamista. Ylimmän tarkastuselimen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan voi erottaa tasavallan presidentti edustajainhuoneen esityksen perusteella. **Tanska:** Pääjohtaja voidaan erottaa virasta parlamentin puhemiehen päätöksellä julkisen talouden valiokunnalle tehdyn kantelun ja varapuhemiehien kuulemisen perusteella. **Saksa:** Erityistä erottamismenettelyä ei ole. Koska uudelleentalinta ei ole mahdollinen, ylimmän tarkastuselimen johtaja erotetaan 12-vuotisen toimikautensa lopussa. Ylimmän tarkastuselimen jäseniin voidaan kuitenkin soveltaa kurinpitomenettelyjä, jotka voivat tietyissä tapauksissa johtaa heidän erottamiseensa. Näitä menettelyjä käsitellään liittovaltion korkeimman oikeuden (Dienstgericht des Bundes) erikoistuneessa senaatissa. Esityksen tällaisesta menettelystä voisi tehdä parlamentin kumman tahansa kamarin puhemies. **Viro:** Pääjohtaja voidaan erottaa korkeimman oikeuden päätöksellä oikeuskanslerin pyynnöstä. Tämä edellyttää parlamentin enemmistön suostumusta. **Irlanti:** Ylitarkastaja voidaan erottaa virastaan presidentin päätöksellä vain, jos molemmat parlamentin kamarit ovat antaneet päätöslauselman hänen erottamisestaan. **Kreikka:** Jäsenet ovat tuomareita. Esitys erottamiseksi / kurinpitotoimien käynnistämiseksi: oikeusministeri. Erottamispäätös: korkein kurinpitoneuvosto. **Espanja:** Tilintarkastustuomioistuimen jäseniä voidaan erottaa oikeudenkäyntimenettelyn perusteella vain, jos he ovat vakavasti rikkoneet velvollisuuksiaan. **Ranska:** nimittävä viranomainen päättää erottamisesta tilintarkastustuomioistuimen korkeimman neuvoston suosituksesta kurinpitoaasioita käsittelevässä koonpanossaan. **Kroatia:** erottamispäätöksen tekee Kroatian parlamentti.

Italia: Tilintarkastustuomioistuimen tuomareita voidaan erottaa vain tilintarkastustuomioistuimen tuomarineuvostossa käsitellyn kurinpito- tai rikosoikeudenkäynnin seurauksena. Tuomioistuimen puheenjohtajaa ei voida erottaa tehtävästään. Hän luopuu siitä vapaaehtoisesti eroamisen tai ikärajan täytyttyä eläkkeelle siirtymisen vuoksi. **Kypros:** Pääjohtaja voidaan erottaa vain vakavan rikkomuksen seurauksena korkeimman perustuslakituomioistuimen tuomiolla. Tasavallan presidentti ja ylin syyttäjä voivat esittää erottamispyyntö. Presidentti antaa virallisesti päätöksen pääjohtajan erottamisesta, mutta toimii tuomion velvoittamana. **Latvia:** parlamentti voi erottaa pääjohtajan ja valtion tilintarkastusviraston neuvoston jäsenet virastaan ainoastaan tuomioistuimen rikosasiassa antaman tuomion perusteella. **Liettua:** Parlamentilla on toimivalta vapauttaa pääjohtaja tehtävistään ja erottaa hänet. Tehtävistä vapauttamisen ja erottamisen perusteet on lueteltu tyhjentävästi lainsäädännössä. **Luxemburg:** erottaminen tehdään suurherttuan asetuksella parlamentin esityksestä ja ylimmän tarkastuselimen lausunnon perusteella. **Unkari:** Valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtaja voidaan erottaa virastaan parlamentin päätöksellä. Menettelyn käynnistää toimivaltainen parlamentin valiokunta. **Malta:** Erottaminen voi perustua kyvyttömyyteen hoitaa tehtäviä tai väärinkäytökseen. Esitys: edustajainhuone (kahden kolmasosan enemmistö). Päätös: virallisen päätöksen tekee tasavallan presidentti, mutta parlamentin päätös sitoo häntä. **Alankomaat:** korkein oikeus voi erottaa tai asettaa toimintakieltoon ylimmän tarkastuselimen jäseniä. **Itävalta:** erottamispäätös edellyttää kahden kolmasosan enemmistää

kansallisneuvostossa. **Puola:** Sejm (parlamentin alahuoneen) puhemies tai vähintään 35 Sejm-jäsenen ryhmä voi tehdä esityksen erottamisesta. Erottamispäätöksen tekevät Sejm ja senaatti, jonka on annettava suostumus Sejm:n tekemään erottamiseen. **Portugali:** Ylimmän tarkastuselimen jäseniä ei voi erottaa, paitsi ylimmässä tarkastuselimestä käsiteltävän kurinpitomenettelyn kautta. Kurinpitovallan käyttämisestä vastaa pysyvä valiokunta, jonka puheenjohtajana toimii tarkastuselimen puheenjohtaja ja joka koostuu varapuheenjohtajasta ja kunkin jaoston tuomareista, jotka jaoston jäsenet ovat valinneet. Valiokunnan päätöksestä voi vedota yleiseen täysistuntoon. Valtionpäämies voi hallituksen esityksestä erottaa ylimmän tarkastuselimen johtajan. Käytännössä näin ei ole koskaan tehty. **Romania:** parlamentti voi erottaa ylimmän tarkastuselimen jäseniä ainoastaan parlamentin molempien kamarien talousarviota, taloutta ja pankkeja käsittelevien pysyvien komiteoiden ehdotuksesta. **Slovenia:** Vähintään 15 parlamentin jäsenen ryhmä voi ehdottaa ylimmän tarkastuselimen puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan erottamista. Lopullisen päätöksen tekee parlamentti. **Slovakia:** parlamentti voi erottaa puheenjohtajan/varapuheenjohtajat lainsäädännössä vahvistetuilla edellytyksillä. **Suomi:** eduskunta päättää erottamisesta eduskunnan kansliatoimikunnan (puhemies, kaksi varapuhemiasta ja neljä muuta kansanedustajaa) esityksestä. **Ruotsi:** Valtiopäivät voi erottaa pääjohtajan virastaan vain, jos hän ei enää kykene täyttämään virkansa vaatimuksia tai jos hän on syyllistynyt vakavaan laiminlyöntiin. Erottaminen vaatii kolmen neljäosan äänenemmistön ja yli puolet valtiopäivien jäsenistä.

3.2. Yhteenveto muista sisämarkkinoiden kannalta merkityksellisistä indikaattoreista

Tuomioistuinten, syyttäviviranomaisten ja muiden lainkäyttöelinten lisäksi vuoden 2025 tulostaulussa tarkastellaan ensimmäistä kertaa useita muita viranomaisia, joiden tehtävänä on soveltaa EU:n lainsäädäntöä tietyillä osa-alueilla, kuten korruption torjunnan, julkisten hankintojen ja kilpailun alalla.

Kaavioissa 59 ja 60 esitetään, millainen käsitys yrityksillä on julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten ja kansallisten kilpailuviranomaisten riippumattomuudesta.

Vuoden 2025 oikeusalan tulostaulussa tarkastellaan lisäksi riippumattomia viranomaisia, jotka ovat merkityksellisiä sisämarkkinoiden toiminnan kannalta. Kaaviossa 61 esitetään, millä tavoin julkisten hankintojen ensimmäisen oikeusasteen arviointielinten jäseniä ja/tai päälliköitä voidaan nimittää ja erottaa, kun taas kaaviossa 62 esitetään samat tiedot kansallisten kilpailuviranomaisten osalta. Kaavioissa 63 ja 64 esitetään ylimmän tarkastuselimen johtajan tai sen jäsenten nimittämiseen ja erottamiseen osallistuvat viranomaiset jaoteltuna sen mukaan, onko ylin tarkastuselin yhden henkilön vai kollegiaalisen elimen johtama.

4. PÄÄTELMÄT

EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 tarkastellaan jäsenvaltioiden oikeuslaitosten toiminnan tehokkuutta entistä tarkemmin ja laajemmin. Indikaattoreista ilmenee, että oikeuslaitosten tehokkuuden, laadun ja riippumattomuuden parantamiseksi toteutetaan jatkuvasti toimia. Lisäksi niissä esitetään tiettyjä rakenteellisia seikkoja muista viranomaisista, joiden tehtävänä on soveltaa EU:n lainsäädäntöä. Haasteita on silti vielä jäljellä, jotta voidaan varmistaa kansalaisten täysi luottamus kaikkien jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmiin. EU:n oikeusalan tulostaulussa esitetyt tiedot ovat osa seurantaa, joka toteutetaan oikeusvaltioperiaatetta koskevan tarkastelukierroksen osana. Tietoja hyödynnetään myös komission vuotuisessa oikeusvaltiokertomuksessa.